Agatha Christie

Nežinoma linkme

Agata Kristi žinoma visame pasaulyje kaip detektyvų karalienė. Visais laikais ir visose šalyse ji buvo ir tebėra labiausiai publikuojama rašytoja. Jos kūrinių, išverstų daugiau kaip į 100 kalbų, tiražus lenkia tik Biblijos ir Šekspyro leidimai. Anglų kalba A. Kristi knygų išleista daugiau kaip milijardas egzempliorių.

Agata Kristi

Nežinoma linkme

UDK ~~820-3~~
CH 525

Agatha Christie

Destination Unknown

First published in Great Britain by Collins 1955
HarperCollins*Publishers* 2003

Iš anglų kalbos vertė *Jolanta Kriūnienė*

ISSN 1822-7376 ; 39
ISBN 978-9955-740-05-6

Turinys

Prie rašomojo stalo sėdėjęs vyras stumtelėjo sunkų popieriaus laikiklį per kelis centimetrus į dešinę. Jo veidas buvo ne mąslus ar svajingas, o veikiau bereikšmis ir išblyškęs, kaip žmogaus, kuris veik visą dieną praleidžia prie dirbtinės šviesos. Galėjai nuspėti, jog tai „kabinetinis" tipas, prie rašomojo stalo kniūbsantis knygų graužikas. Keista, bet netgi tas faktas, kad norint patekti į jo biurą reikėjo eiti ilgais vingiuotais požeminiais koridoriais, regėjos savaime suprantamas. Sunku buvo nuspėti to žmogaus amžių – jis neatrodė nei senas, nei jaunas. Veidas – lygus, neraukšlėtas, o akyse – didžiulis nuovargis.

Kitas kabinete sėdėjęs žmogus buvo vyresnis. Tamsiaplaukis, mažais kariškio ūsiukais, neramus, netgi nervingas. Štai ir dabar, nenustygęs vietoje, jis ėmė vaikščioti pirmyn atgal, kartkartėmis mestelėdamas kokią frazę.

– Ataskaitos! – pratrūko jis. – Ataskaitos, ataskaitos ir dar kartą ataskaitos! O kas iš jų gero?

Žmogus prie stalo nudelbė akis į priešais paskleistus popierius. Ant viršaus gulėjo vizitinė kortelė su užrašu: „Betertonas, Tomas Čarlzas". Po pavarde kažkas buvo suraitęs klaustuką. Žmogus mąsliai palingavo galvą ir tarė:

– Vadinasi, jūs peržiūrėjote šias ataskaitas, ir jokios naudos?

Tas kitas patraukė pečiais.

– Ką gali žinoti?

Vyriškis prie stalo atsiduso.

– Taip, – sutiko jis. – Būtent. Niekada negali žinoti.

Vyresnysis atžariai kaip automatas sutratėjo:

– Ataskaitos iš Romos, ataskaitos iš Turino... Tai jį

matė Rivjeroje, tai pastebėjo Antverpene ir tikrų tikriausiai atpažino Osle... O paskui dar matė Biaricoje, pastebėjo keistai elgiantis Strasbūre, krito jis į akis Ostendo paplūdimy su žavinga blondine ir atkreipė žvilgsnius vaikštinėdamas Briuselio gatvėmis su kurtu! Tiesa, jo dar nematė zoologijos sode apsikabinusio zebro, bet neabejoju, kad sulauksime ir tokios žinios!

– O jūs pats, Vartonai, neturite jokios versijos? Bent jau aš daug tikėjausi iš Antverpeno ataskaitos, bet ji, tiesa, nieko neparodė. Žinoma, lig šiol... – jaunesnysis vyriškis užsikirto ir, atrodė, nugrimzdo į savo mintis. Pagaliau atsitokėjęs, jis paslaptingai sumurmėjo: – Taip, gali būti... Ir vis dėlto kažin...

Pulkininkas Vartonas staiga klestelėjo ant krėslo ranktūrio.

– Bet mes privalome išsiaiškinti, – atkakliai išskiemenavo jis. – Reikia prasilaužti per visus tuos „kaip", „kodėl" ir „kur". Negalima kas mėnesį prarasti po kokį nors nuobodų mokslininką ir nė nenutuokti, kaip jie dingsta, kodėl ir kur! Gal ten, kur mes manome, o gal ir ne... Nors visada būdavome tikri, kad ten, bet dabar pradėjau abejoti. Ar jau perskaitėte paskutinįjį slaptą pranešimą iš Amerikos apie Betertoną?

Prie stalo sėdintis žmogus linktelėjo.

– Kaip ir visi, laikėsi kairiųjų pažiūrų – toks buvo laikotarpis. Kiek pavyko sužinoti – nieko pastovaus ar tvirto. Prieš karą sunkiai plūkėsi, bet nieko ypatinga nenuveikė. Kai Manheimas bėgo iš Vokietijos, Betertonas buvo paskirtas jo asistentu, o viskas baigėsi tuo, kad pastarasis vedė Manheimo dukterį. Po Manheimo mirties Betertonas savarankiškai tęsė tyrimus ir pasiekė nuostabių rezultatų. Paskelbęs apie stulbinamą ZE skilimo atradimą Betertonas išgarsėjo. Tai buvo jo šlovės viršūnė. Atsivėrė kelias į nuostabiausią karjerą. Bet netrukus po vestuvių mirė Be-

tertono žmona, ir jis palūžo. Grįžo į Angliją ir pastaruosius pusantrų metų dirbo Harvele. Prieš pusmetį vėl vedė.

– Ir ką gi dabar? – tuoj paklausė Vartonas.

Pašnekovas papurtė galvą.

– Nedaug ką pavyko išsiaiškinti. Ji – vietinio advokato duktė. Iki santuokos dirbo vienoje draudimo bendrovėje. Atrodo, politika per daug nesidomi.

– Tik pamanykit, ZE skilimas! – netvėrė pykčiu pulkininkas Vartonas. – Mane nuo visų tų terminų vemti verčia. Aš – žmogus senamadiškas. Molekulės neįsivaizduoju, o jie, matai, visatą skaldo! Atominės bombos, branduolio skilimas, ZE skilimas ir dar gyvas velnias visa ko. O juk Betertonas – vienas reikšmingiausių skaidytojų! Ką apie jį kalba Harvele?

– Gan malonus žmogus. O jo darbas – nieko ypatinga ar nuostabaus. Tiesiog praktinio ZEF pritaikymo variacijos.

Vyrai minutėlę patylėjo. Jų pokalbis buvo padrikas, kone automatiškas. Ant stalo pūpsojo šūsnis apsaugos ataskaitų, tačiau jose nieko naudinga nebuvo parašyta.

– Atvykusį čia jį, žinoma, kruopščiausiai patikrino, – kalbėjo Vartonas.

– Taip, ir viskas buvo tvarkinga.

– Prieš pusantrų metų...– susimąstęs pridūrė Vartonas. – Žinote, visos tos apsaugos priemonės juos gniuždo... Žmonės jaučiasi atskirti nuo visuomenės ir dieną naktį stebimi – tarsi per mikroskopą. Jie darosi nervingi ir keisti. Ne kartą teko pastebėti. Įsisvajoja apie idealų pasaulį. Laisvė ir brolybė, begalės paslapčių ir darbas žmonijos labui! Tai kaip tik tas momentas, kai visos žmonijos padugnės pamato savo šansą ir jį išnaudoja!

Jis pasitrynė nosį.

– Nėra patiklesnių žmonių už mokslininkus. Visa žiniasklaida tai tvirtina. Tik nevisiškai suprantu kodėl.

Pašnekovas šyptelėjo, ir tai buvo be galo pavargusio žmogaus šypsnys.

– O taip, – atsakė jis, – tikriausiai taip ir yra. Matote, jie tariasi žiną. O tai visada pavojinga. Mes kitokie – paprasti žmonės. Nepretenduojame išgelbėti pasaulį, tik pakeliame vieną kitą šukę ar ištraukiame vieną kitą pagalį, įstrigusį į mūsų ratus.

Paskendęs mintyse jis pabarbeno pirštais į stalą.

– O, jei bent kiek daugiau žinočiau apie Betertoną! Ne jo biografiją ar darbus, o daug pasakančias kasdienes smulkmenas. Kaip jis juokavo, ką keikė, kokiais žmonėmis žavėjosi ir ant kokių širdo.

Vartonas smalsiai pažvelgė į jį.

– O ką sako žmona? Ar ją apklausėte?

– Kelis kartus.

– Nejaugi ji niekuo negali padėti?

Pašnekovas patraukė pečiais.

– Kol kas ne.

– Manote, ji ką nors žino?

– Šito, aišku, nepripažįsta. O emocijos įprastinės: nerimas, širdgėla, juodžiausia neviltis, jokių išankstinių įtarimų, esą vyro gyvenimas buvęs visiškai normalus, jokio streso, ir taip toliau, ir panašiai. Jos nuomone, jį pagrobė.

– O jūs tuo netikite?

– Turiu tokį trūkumą, – su kartėliu tarė žmogus prie stalo. – Niekada niekuo netikiu.

– Ką gi, – lėtai ištarė Vartonas, – nereikia būti tokiam kategoriškam. Koks ji žmogus?

– Eilinė moterėlė, kokių kasdien gali sutikti lošiant bridžą.

Vartonas nuovokiai linktelėjo galvą.

– O tai dar labiau viską komplikuoja.

– Ji čia, atėjo susitikti su manimi. Mes vėl viską perkratysime.

– Kas gi daugiau belieka, – tarė Vartonas. – Nors aš negalėčiau, pritrūkčiau kantrybės.

Jis atsistojo.

– Ką gi, netrukdysiu. Mes mažai pasistūmėjome į priekį, ar ne?

– Deja, taip. Tą Oslo ataskaitą galėtumėte patikrinti atidžiau. Ten jis gali būti.

Vartonas linktelėjo ir išėjo. Likęs vyriškis pakėlė prie alkūnės stovėjusio telefono ragelį ir tarė:

– Norėčiau susitikti su misis Beterton. Atveskite ją.

Jis sėdėjo, nieko nereginčiomis akimis stebeilydamas į tuštumą, kol pasigirdo beldimas į duris ir įžengė misis Beterton. Tai buvo aukšta maždaug dvidešimt septynerių metų moteris. Labiausiai krito į akis jos didinga kaštoninių plaukų karūna. Po šia puošmena veidelis atrodė kone nereikšmingas. Melsvai žalsvos akys ir, kaip būdinga rusvaplaukiams, šviesios blakstienos. Jis pastebėjo, jog moteris nepasidažiusi. Pasisveikinęs ir pasiūlęs misis Beterton kuo patogiau įsitaisyti ant krėslo prie rašomojo stalo, jis pagalvojo, ką tai galėtų reikšti. Jam vis labiau ėmė atrodyti, kad ji nuvokia daugiau, nei sakosi žinanti.

Iš savo patirties jis žinojo, jog net ir labiausiai sielvartaudama moteris neužmiršta pasigražinti. Širdgėla subjauroja veidą, ir jos daro viską, ką gali, kad tai paslėptų. Ar tik nebus misis Beterton sąmoningai nepasidažiusi, dėdamasi į neviltį puolusia žmona? Vos atgaudama kvapą ji sušvokštė:

– O, misteri Džesopai! Tikiuosi, turite kokių nors naujienų?

Jis papurtė galvą ir švelniai atsakė:

– Apgailestauju, misis Beterton, kad turėjau kviestis jus dar kartą. Deja, nieko konkretaus negalime pasakyti.

Olivija Beterton skubiai atsakė:

– Žinau. Jūs jau rašėte. Bet pagalvojau – o gal? Juk

praėjo tiek laiko... O atlėkiau čia su viltimi. Juk sėdėti namuose, laužyti galvą nežinioje ir nieko negalėti padaryti – tikra kančia.

Žmogus, pavadintas Džesopu, nuramino:

– Tikiuosi, neprieštarausite, misis Beterton, jei grįšiu prie to paties, uždavinėsiu tuos pačius klausimus ir akcentuosiu tuos pačius dalykus. Matote, visada yra tikimybė, kad iškils kokia nors maža, bet reikšminga detalė. Kažkas, apie ką jūs anksčiau nepagalvojote arba nemanėte, jog tai svarbu.

– Taip, taip, suprantu. Klauskite, ko tik norite.

– Paskutinį kartą savo vyrą jūs matėte rugpjūčio 23 dieną, taip?

– Taip.

– Tądien jis išvyko į Paryžių dalyvauti konferencijoje?

– Teisingai.

Džesopas tuoj pat tęsė:

– Pirmąsias dvi dienas jis buvo konferencijoje. Trečiąją nebepasirodė. Vienam iš savo kolegų užsiminė, kad ketina verčiau paplaukioti *bateau mouche*[1].

– *Bateau mouche*? Kas tas *bateau mouche*?

Džesopas šyptelėjo.

– Vienas iš tų mažų laivelių, kurie kursuoja Sena, – jis įdėmiai pažvelgė į misis Beterton. – Ar jums neatrodo, kad jūsų vyras negalėjo taip pasielgti?

– Taip, iš tikrųjų, – dvejodama atsakė ji. – Man atrodė, jog jis visa galva pasinėręs į tai, kas vyksta konferencijoje.

– Gal taip ir buvo. Ir vis dėlto tos dienos tema jį galėjo nelabai dominti, ir jis veikiausiai buvo nusprendęs pailsėti. Kodėl gi ne?

Ji papurtė galvą.

– Tą vakarą jis į viešbutį negrįžo, – tęsė Džesopas.

[1] Miesto garlaivis (pranc.)

– Kiek žinome, jokios sienos nekirto – bent jau su savo pasu. Kaip manote, gal jis turėjo kitą pasą ar galėjo pasivadinti kitu vardu?

– O ne! Ir kam to reikia?

Džesopas įdėmiai pažvelgė į pašnekovę.

– Niekada nematėte kito paso tarp jo daiktų?

Ji energingai papurtė galvą.

– Ne, atrodo, ne. Nepatikėsiu tuo nė akimirkai. Negali būti, kad jis išvyko sąmoningai, kaip jūs mėginate čia pavaizduoti. Jam kažkas atsitiko arba... arba jis prarado atmintį.

– Ar sveikata jis nesiskundė?

– Ne. Gan sunkiai dirbo ir kartais jausdavosi truputį pavargęs, bet nieko daugiau.

– O prislėgtas ar dėl kažko susirūpinęs neatrodė?

– Jam nebuvo ko rūpintis! – virpančiais pirštais moteris atsidarė rankinuką ir išsitraukė nosinaitę.

– Kaip siaubinga, – jos balsas virpėjo. – Tiesiog negaliu patikėti. Jis niekada neišvykdavo man nepasakęs. Jam kažkas atsitiko. Gal kas pagrobė ar užpuolė... Stengiuosi apie tai negalvoti, bet kartais atrodo, kad jo jau nebėra tarp gyvųjų...

– Nagi, misis Beterton, prašau... Juk nėra jokio pagrindo taip manyti. Jeigu jis būtų negyvas, kūnas lig šiol jau būtų surastas.

– O gal ir ne. Nutinka siaubingiausių dalykų. Gal jis nuskendo ar kas įstūmė į kanalizacijos šulinį? Juk Paryžiuje tiek visko būna...

– Patikėkite, misis Beterton, Paryžiaus policija dirba tiesiog puikiai.

Olivija patraukė nosinaitę nuo akių ir pervėrė jį piktu žvilgsniu.

– Žinau, ką jūs galvojate, bet taip nėra! Tomas neišplepėtų ir neišduotų paslapčių. Jis nebuvo koks komunistas.

Visas jo gyvenimas – kaip atversta knyga.

– O kokios buvo jo politinės pažiūros, misis Beterton?

– Amerikoje, atrodo, buvo demokratas. Čia balsavo už leiboristus. O apskritai politika nesidomėjo. Visų pirma jis buvo mokslininkas. Ir puikus mokslininkas, – demonstratyviai pridūrė ji.

– Taip, – tarė Džesopas, – puikus mokslininkas. Čia ir yra visa esmė. Žinote, kas nors galėjo jį labai apčiuopiamai paskatinti išvykti iš šios šalies ir dirbti kitur.

– Netiesa! – vėl užsiplieskė moteris. – Tai tik laikraščiai mėgina sukurti tokį įspūdį, todėl ir jūs visi taip manote mane apklausinėdami. Bet tai netiesa. Jis niekur neišvyktų nepasakęs man.

– O jis iš tikrųjų nieko nepasakė?

Džesopas dar kartą įdėmiai ją nužvelgė.

– Ničnieko. Ir dabar nežinau, kur jis. Gal pagrobtas, o gal ir nebegyvas. Bet jeigu mano vyro nebėra, aš turiu tai sužinoti. Ir kuo greičiau! Nebegaliu laukti ir kankintis nežinioje. Naktimis neužmiegu, net kąsnis nelenda į burną. Tas nerimas persmelkia iki kaulų smegenų. Nejaugi nė kiek negalite man padėti?

Džesopas atsistojo ir apėjęs aplink stalą sumurmėjo:

– Aš labai apgailestauju, misis Beterton, labai apgailestauju. Patikėkite, darome viską, ką galime, kad išsiaiškintume, kas atsitiko jūsų vyrui. Kasdien iš įvairiausių vietų plaukia pranešimai.

– Iš kokių vietų? – subruzdo ji. – Kas juose sakoma?

Jis papurtė galvą.

– Juos dar reikia peržiūrėti, atrinkti ir patikrinti. Bet paprastai juose, deja, nebūna nieko konkretaus.

– Aš privalau sužinoti, – pusbalsiu sudejavo moteris. – Daugiau nebegaliu šitaip kentėti.

– Jūs labai mylite savo vyrą, misis Beterton?

– Žinoma, myliu. Juk mes vos pusmetis kaip susituokę. Vos pusmetis...

– Taip, žinau. Atleiskite, bet norėčiau užduoti dar vieną klausimą – ar judu su vyru nesipykote?

– O ne!

– Ir nebuvo jokių barnių dėl kitos moters?

– Aišku, ne. Aš juk sakiau – mes tik balandį susituokėme.

– Prašau nemanyti, kad aš iš tikrųjų tvirtinu, jog jis buvo jums neištikimas, bet reikia atsižvelgti į visas aplinkybes, kurios galėjo jį paskatinti taip netikėtai išvykti. Vadinasi, jūs tvirtinate, kad pastaruoju metu jis nebuvo nei nusiminęs, nei susirūpinęs ar nervingas?

– Ne, ne, ne!

– Žinote, misis Beterton, dirbdami tokį darbą kaip jūsų vyras, žmonės kartais pasidaro nervingi. Ne taip malonu būti kruopščiai saugomam. Tiesą sakant, – jis šyptelėjo, – tokiomis aplinkybėmis nervingumas kone normali būsena.

Tačiau Olivija nesišypsojo.

– Jis buvo toks kaip visada, – nukirto ji.

– Patenkintas savo darbu? Ar kalbėdavosi apie jį su jumis?

– Ne, jo darbas susijęs vien su technika.

– Ar jums neatrodo, kad jis dėl to kiek nuogąstavo? Juk toks darbas, sakyčiau, pavojingas, ir mokslininkai kartais tai jaučia.

– Ne, nieko panašaus nėra kalbėjęs.

– Suprantate, misis Beterton, – Džesopas palinko virš stalo, šiek tiek sutramdęs savo nekantravimą, – aš mėginu susikurti vaizduotėje jūsų vyro portretą, suprasti, koks jis buvo. O jūs kažkodėl man nepadedate.

– Bet ką aš dar galiu pasakyti ar padaryti? Juk atsakiau į visus jūsų klausimus!

– Taip, atsakėte, ir daugiausia neigiamai. O man norėtųsi kažko teigiamo, kažko konstruktyvaus. Suprantate, ką turiu galvoje? Kur kas lengviau ieškoti, kai žinai, ko ieškai.

Ji minutėlę pamąstė.

– Suprantu. Bent jau manau, kad suprantu. Na, Tomas buvo linksmas, geros širdies. Ir, žinoma, protingas.

Džesopas šyptelėjo.

– Tai jo gerosios savybės. O dabar pamėginkime labiau pasigilinti. Ar jis daug skaitė?

– Taip, pakankamai.

– Kokias knygas?

– Mėgo biografines. Skaitė knygų draugijos rekomenduotas knygas, o pavargęs griebdavosi detektyvų.

– Vadinasi, tradicinis skaitytojas. O ar turėjo kokių nors ypatingų pomėgių? Gal lošė kortomis ar šachmatais?

– Mėgo bridžą. Porą kartų per savaitę lošdavo su daktaru Evansu ir jo žmona.

– Ar jūsų vyras turėjo daug draugų?

– O taip, mėgo bendrauti.

– Aš turėjau galvoje ne vien tai. Norėjau paklausti, ar jis buvo iš tų žmonių, kuriems... draugai svarbiau už viską.

– Na, jis pažaisdavo golfą su vienu ar dviem mūsų kaimynais.

– Bet ypatingų savo draugų ar artimų bičiulių neturėjo?

– Ne. Matote, Tomas gimė Kanadoje, ilgai gyveno JAV. Čia jis mažai ką pažinojo.

Džesopas žvilgtelėjo į šone gulintį popierių.

– Kiek žinau, neseniai jį aplankė trys žmonės iš Jungtinių Valstijų. Štai čia turiu jų pavardes. Mums pavyko išsiaiškinti, kad jie buvo vieninteliai užsieniečiai, su

kuriais jis pastaruoju metu susitiko. Todėl jie mus labiausiai ir domina. Taigi pirmiausia Valteris Grificas. Jis lankėsi pas jus Harvele.

– Taip, jis lankėsi Anglijoje ir užsuko pas Tomą.

– Ir kaip jį sutiko jūsų vyras?

– Tomas nustebo, bet labai apsidžiaugė. Valstijose jie buvo geri draugai.

– Koks jums pasirodė tas Grificas? Apibūdinkite.

– Betgi jūs ir taip viską apie jį žinote.

– Taip, žinome. Tačiau norėčiau išgirsti, ką manote jūs.

Ji minutėlę pagalvojo.

– Ką gi, jis buvo rimtas, ilgai ir nuobodžiai postringavo. Su manimi elgėsi labai mandagiai ir, atrodė, be galo džiaugėsi susitikęs su Tomu. Tik pasakojo ir pasakojo, kas nutiko po to, kai Tomas išvyko į Angliją. Manau, jog visa tai buvo tik vietinės paskalos. Aš per daug nesidomėjau, nes nepažinojau nė vieno iš tų žmonių. Kol jie dalijosi prisiminimais, ruošiau pietus.

– Ar jie kalbėjosi apie politiką?

– Norite sužinoti, ar Grificas komunistas? – Olivija Beterton išraudo. – Esu įsitikinusi – tikrai ne. Jis dirbo valdiškoje įstaigoje – atrodo, apygardos teisme. Kai Tomas pasišaipė iš raganų medžioklės Amerikoje, jis oriai atrėžė, jog mes daug ko nesuprantame. Esą taip reikėjo. Taigi, aišku, jog jis nebuvo komunistas!

– Maldauju, misis Beterton, nesijaudinkite.

– Ir Tomas nebuvo komunistas! Kiek kartų jums sakiau, o jūs vis netikite.

– Kodėl gi? Tikiu, bet viską reikia apsvarstyti. O dabar pakalbėkime apie kitą užsienietį, daktarą Marką Luką. Jūs atsitiktinai susitikote su juo Londone, „Dorsete“.

– Taip. Po spektaklio užsukome pavakarieniauti į

„Dorsetą“. Staiga priėjo tas žmogus, Lukis ar Lukas, ir pasisveikino su Tomu. Jis kažkoks chemikas, vokiečių pabėgėlis, priėmęs Amerikos pilietybę. Paskutinį kartą su Tomu buvo matęsis Valstijose. Bet jūs, aišku...

– Bet aš, aišku, visa tai žinau? Taip, misis Beterton. Sakykite, ar jūsų vyras labai nustebo jį pamatęs?

– Taip, neapsakomai.

– O ar apsidžiaugė?

– Atrodo...

– Bet nesate tikra? – mygė Džesopas.

– Na, Tomas ne itin mėgo Luką. Bent jau taip jis man vėliau sakė.

– Vadinasi, tai buvo atsitiktinis susitikimas? Ar jie nesusitarė pasimatyti dar kartą?

– Ne, tai buvo grynas atsitiktinumas.

– Suprantu. Trečioji užsienietė buvo moteris, misis Kerol Spaider, irgi iš Valstijų. Kaip jie susitiko?

– Atrodo, ji turėjo kažką bendra su Jungtinių Tautų Organizacija. Jiedu susipažino Amerikoje. Būdama Londone, ji paskambino mano vyrui ir pakvietė mus kurią nors dieną kartu papietauti.

– Ir jūs sutikote?

– Ne.

– Tai jūs nesutikote, o jūsų vyras nuėjo!

– Kaip?! – ji išpūtė akis.

– Nejaugi jis jums nepasakė?

– Ne.

Olivija Beterton atrodė visiškai sugniuždyta. Džesopui jos truputį pagailo, bet kitaip pasielgti jis negalėjo. Pirmą kartą jis pagalvojo, jog gali šį bei tą atkapstyti.

– Nesuprantu... – suvapėjo ji. – Tiesiog neįtikėtina, kad jis man nieko nepasakė.

– Taigi ketvirtadienį, rugpjūčio dvyliktąją, jie papietavo „Dorsete“, kur buvo apsistojusi misis Spaider.

– Rugpjūčio dvyliktąją?

– Taip.

– Jis iš tikrųjų maždaug tuo metu buvo išvykęs į Londoną... bet apie tą susitikimą nieko neminėjo... – žodžiai jai vėl įstrigo gerklėje, o paskui Olivija staiga paklausė: – Kokia ji, toji moteris?

– Anaiptol ne gražuolė, misis Beterton, – suskubo ją nuraminti Džesopas. – Kompetentinga karjeros siekianti moteris, įžengusi į ketvirtą dešimtį ir ne itin patraukli. Negali būti nė kalbos apie jos ir jūsų vyro intymius santykius. Todėl ir keista, kad apie tą susitikimą jis nieko nepasakojo.

– Taip, iš tiesų...

– O dabar gerai pagalvokite, misis Beterton. Ar tuo metu nepastebėjote kokių nors permainų savo vyro elgesy? Sakykim, maždaug rugpjūčio vidury? Tai yra kokią savaitę prieš konferenciją.

– Ne... ne, nieko nepastebėjau. Ir nebuvo ką pastebėti.

Džesopas atsiduso.

Ant rašomojo stalo suskambo telefonas. Jis pakėlė ragelį.

– Taip.

– Atėjo kažkoks žmogus. Nori susitikti su tuo, kuris atsakingas už Betertono bylą, sere.

– Kuo jis vardu?

Balsas kitame laido gale taktiškai kostelėjo.

– Nesu tikras, ar gerai ištarsiu, misteri Džesopai. Geriau padiktuosiu paraidžiui.

– Puiku, prašom.

Jis užsirašė ant bloknoto vieną po kitos diktuojamas raides.

– Lenkas? – paklausė Džesopas.

– Nepasisakė, sere. Angliškai kalba gan gerai, tik

truputį jaučiamas akcentas.

– Paprašykite palaukti.

– Klausau, sere.

Džesopas padėjo ragelį. Paskui pakėlė akis į O Beterton. Ji sėdėjo nuščiuvusi, apimta bejėgiškun nevilties. Jis išplėšė lapelį iš bloknoto su ką tik užr pavarde ir parodė jai.

– Ar pažįstate šį žmogų?

Moters akys išsiplėtė. Akimirksnį jam pasirodė ji išsigando.

– Taip, – atsakė. – Taip, pažįstu. Gavau jo laišką.

– Kada?

– Vakar. Jis Tomo pirmosios žmonos pusbroli: tik atvyko į šią šalį. Labai išgyvena dėl Tomo ding Laiške teiravosi, ar turiu kokių naujienų, ir... išreiškė širdžiausią užuojautą.

– O anksčiau ar buvote apie jį girdėjusi?

Ji papurtė galvą.

– Jūsų vyras niekada apie jį neužsiminė?

– Ne.

– Vadinasi, jis galbūt joks giminaitis?

– Gal ir ne... Niekada apie tai negalvojau, – ji a išsigandusi. – Bet pirmoji Tomo žmona buvo užsie Profesoriaus Manheimo dukra. Sprendžiant iš laišk žmogus apie ją ir Tomą viską žinojo. Jis rašė laba rektiškai, oficialiai ir... kažkaip užsienietiškai. Bet, visiškai nuoširdžiai. O jeigu ne nuoširdžiai, tai ko galėtų siekti?

– Ach, šito visada savęs klausi, – Džesopas vos p bimai šyptelėjo. – Mes taip dažnai tai darome, kad pag kiekviena smulkmena ima atrodyti įtartina!

– Taip, ko gero.

Staiga Olivija suvirpėjo.

– Šiame jūsų kabinete, apraizgytame koric

nto, jaučiuosi kaip sapne, iš kurio, atrodo, niekada rūksiu...

– Taip, taip, jis gali sukelti klaustrofobiją, – maloniai .ė Džesopas.

Olivija Beterton kilstelėjo ranką ir nusibraukė nuo os plaukus.

– Žinote, aš daugiau nebegaliu šitaip sėdėti ir laukti, dejavo ji. – Noriu ištrūkti, pakeisti aplinką. Galbūt iuoti į užsienį... Kad neskambinėtų žurnalistai ir nesekiotų įkyrūs žvilgsniai. O čia vis sutinku pažįstamų, rie be perstojo klausinėja naujienų.

Kiek patylėjusi ji tęsė:

– Man atrodo... aš pradedu kraustytis iš proto. Stensi išlikti drąsi, bet man per sunku. Ir gydytojas pritarė.), turėčiau tučtuojau trims keturioms savaitėms kur išvykti. Jis man parašė. Tuoj parodysiu.

Ji atsisegė rankinuką, ištraukė voką ir pastūmė per į Džesopui.

– Štai, paskaitykite, ką jis rašo.

Džesopas ištraukė iš voko laišką ir perskaitė.

– Taip, – tarė jis. – Taip, suprantu.

Ir įkišo laišką atgal.

– Vadinasi... Vadinasi, galiu važiuoti? – jos akys vingai bėgiojo.

– Žinoma, misis Beterton, – atsakė jis ir nustebęs telėjo antakius. – Kodėl gi ne?

– Maniau, prieštarausite.

– Prieštarausiu? Kodėl? Tai jūsų reikalas. Tik būtų ai, kad galėčiau su jumis susisiekti, jei atsirastų kokių ujienų.

– Taip, žinoma.

– Kur ketinate važiuoti?

– Kur daug saulės ir kuo mažiau anglų. Į Ispaniją ar aroką.

– Puiku. Neabejoju, kad ši kelionė jums padės atsigauti.

– O, ačiū. Labai jums ačiū!

Ji atsistojo – susijaudinusi ir pradžiugusi, nors vis dar akivaizdžiai nervindamasi.

Džesopas taip pat pakilo, paspaudė jai ranką ir liepė budėtoją ją išlydėti. Paskui grįžo prie savo krėslo ir atsisėdo. Kelias minutes jo veidas išliko bereikšmis kaip ir anksčiau, po to Džesopas iš lėto nusišypsojo. Jis pakėlė telefono ragelį.

– Norėčiau susitikti su majoru Glidru, – tarė.

– Majoras Glidras? – Džesopas kiek padvejojo, ar teisingai ištarė pavardę.

– Taip, mano pavardė sunkoka, – linksmai prabilo lankytojas. – Jūsų tėvynainiai karo metais mane vadino Glideru. O dabar, Valstijose, pasikeisiu pavardę į Glyną – visiems bus patogiau.

– Tai jūs atvykote iš Valstijų?

– Taip, prieš savaitę. Jūs... dovanokite... misteris Džesopas?

– Taip, Džesopas.

Pašnekovas susidomėjęs pažvelgė į jį.

– O aš apie jus jau girdėjau.

– Tikrai? Iš ko?

Glidras šyptelėjo.

– Ko gero, mes per daug skubame. Prieš tai, kai, jums leidus, užduosiu kelis klausimus, norėčiau įteikti šį laišką iš JAV ambasados.

Ir jis nusilenkęs padavė laišką. Džesopas paėmė, perskaitė kelias mandagaus prisistatymo eilutes ir atidėjo į šalį. Paskui įdėmiai nužvelgė svečią. Aukštas, gana manieringas, maždaug trisdešimties metų vyras. Trumpai pagal paskutinę madą pakirpti šviesūs plaukai. Kalbėjo iš lėto, rūpestingai tardamas žodžius, su aiškiai juntamu užsieniečio akcentu, nors gramatiškai taisyklingai. Džesopas pastebėjo, kad vyriškis visiškai nesinervino ir buvo pasitikintis savimi. Jau vien tai buvo neįprasta. Daugelis įžengusiųjų į jo kabinetą sutrikdavo, susijaudindavo ar išsigąsdavo. Kartais jie išsisukinėdavo, kartais įsiaudrindavo.

O šis žmogus puikiai tvardėsi – jo bereikšmis veidas buvo tarsi kaukė. Atrodė, jis puikiausiai žino, ką daro ir kodėl, ir niekas neįstengs išmušti jo iš vėžių ar priversti pasakyti daugiau nei galima.

– Tai kuo mes galime būti naudingi? – maloniai paklausė Džesopas.

– Norėjau pasidomėti, ar turite kokių naujienų apie Tomą Betertoną, kuris neseniai taip netikėtai pradingo. Žinoma, ne visada gali pasikliauti tuo, ką rašo laikraščiai. Taigi domėjausi, kur galėčiau gauti patikimesnę informaciją. Ir man atsakė – iš jūsų.

– Apgailestauju, bet mes patys nieko konkretaus apie Betertoną nežinome.

– Aš pamaniau, kad gal jį išsiuntė į užsienį su kokia nors slapta užduotimi, – Glidras patylėjo ir keistokai pridūrė: – Na, žinote, š-š...

– Mielasis sere, – kone įsižeidęs tarė Džesopas, – juk Betertonas – mokslininkas, o ne diplomatas ar slaptasis agentas.

– Atsiprašau. Bet etiketės ne visada būna teisingos. Jūs tikriausiai norėtumėte sužinoti, kodėl domiuosi šiuo klausimu. Tomo Betertono žmona – mano giminaitė.

– Taip, žinau. Jei neklystu, jūs – velionio profesoriaus Manheimo sūnėnas?

– Ach, jūs jau ir tai žinote. Matau, esate gerai informuotas!

– Ateina žmonės ir papasakoja, – sumurmėjo Džesopas. – Čia buvo Betertono žmona. Tai ji pasakė. Jūs jai rašėte?

– Taip, norėjau išreikšti užuojautą ir pasidomėti, ar nėra kokių naujienų.

– Gerai padarėte.

– Mano motina buvo vienintelė profesoriaus Manheimo sesuo. Jie labai vienas kitą mylėjo. Vaikystėje, gyven-

damas Varšuvoje, dažnai lankydavausi dėdės namuose, o jo dukra Elza man buvo kaip sesuo. Kai mirė mano tėvai, gyvenau pas dėdę ir pusseserę. Laimingos buvo dienos. Paskui prasidėjo karas, tragedijos, siaubas... Bet apie tai nekalbėsime. Mano dėdė ir Elza pabėgo į Ameriką. Aš likau Lenkijoje, dalyvavau pogrindiniame pasipriešinimo judėjime, o po karo prasidėjo kiti darbai. Kartą buvau nuvykęs aplankyti dėdės ir pusseserės, bet tai ir viskas. Tačiau atėjo metas, kai mano užduotys Europoje baigėsi, ir nusprendžiau visam laikui grįžti į Valstijas. Tikėjausi apsigyventi kur nors netoli dėdės, pusseserės ir jos vyro. Deja... – jis skėstelėjo rankomis. – Kai nuvykau ten, sužinojau, kad dėdė, pasirodo, jau miręs, pusseserė taip pat, o jos vyras vedė antrą kartą. Taigi ir vėl likau be šeimos. Paskui perskaičiau, kad dingo garsus mokslininkas Betertonas, taigi atvykau čia... Gal galėčiau kuo padėti?

Jis nutilo ir klausiamai pažvelgė į Džesopą. Tačiau Džesopo veido išraiška nieko nesakė.

– Kodėl jis dingo, misteri Džesopai?

– Būtent tai mes ir norėtume išsiaiškinti, – atsakė Džesopas.

– O gal jūs jau žinote?

Džesopas nusistebėjo, kaip lengvai jiedu apsikeitė vaidmenimis. Šiame kabinete jis buvo pripratęs uždavinėti klausimus. O dabar paklausė šis nepažįstamasis.

Vis dar maloniai šypsodamasis, Džesopas atsakė:

– Tikrai ne.

– Bet įtariate?

– Gali būti, – atsargiai tarė Džesopas, – kad viskas klostosi pagal tam tikrą modelį. Tokių įvykių būta ir anksčiau.

– Žinau, – pareiškė atėjūnas ir kaip žirnius išbėrė pustuzinį atvejų. – Ir visi jie mokslininkai, – reikšmingai pridūrė jis.

– Taip.

– Ar jie buvo išvykę už „geležinės uždangos"?

– Gal. Mes nežinome.

– Bet jie išvyko laisva valia?

– Net ir tai sunku pasakyti, – atsakė Džesopas.

– Manote, tai ne mano reikalas?

– Ką jūs...

– Bet jūs teisus. Mane tai domina tik dėl Betertono.

– Dovanokite, – tarė Džesopas, – bet nevisiškai suprantu, kodėl jūs taip domitės Betertonu. Šiaip ar taip, tik jo žmona jūsų giminaitė. Juk jūs jo net nepažįstate.

– Taip, tiesa. Bet mums, lenkams, šeima – labai svarbu. Juk esama ir tam tikrų pareigų.

Jis atsistojo ir nerangiai nusilenkė.

– Apgailestauju jus sugaišinęs ir dėkoju už malonų priėmimą.

Džesopas irgi atsistojo.

– Deja, niekuo jums negalėjome padėti, – tarė jis. – Bet patikėkite, mes patys visiškoje tamsoje. Jeigu ką nors sužinočiau, gal būtų galima su jumis susisiekti?

– Mane surasite per Amerikos ambasadą. Ačiū, – jis dar kartą oficialiai nusilenkė.

Majorui Glidrui išėjus, Džesopas paspaudė skambutį, paskui pakėlė telefono ragelį.

– Pakvieskite į mano kabinetą pulkininką Vartoną.

Šiam įžengus, Džesopas tarė:

– Pagaliau ledai pajudėjo.

– Kaip?

– Misis Beterton veržiasi į užsienį.

Vartonas švilptelėjo.

– Pas vyrelį?

– Tikriausiai. Atėjo apsiginklavusi laiškeliu nuo gydytojo. Esą jai būtina pakeisti aplinką ir pailsėti.

– Neblogai sugalvojo!

– Nors, žinoma, tai gali būti ir tiesa, – perspėjo jį Džesopas. – Paprasčiausias faktas.

– Niekada nepatikėsiu, – atsakė Vartonas.

– Turiu pripažinti, jog ji įtikinamai atliko savo vaidmenį. Nė akimirką nesusvyravo!

– Tikriausiai nieko daugiau iš jos išpešti nepavyko?

– Vieną mažytę detalę. Apie tokią Spaider, su kuria Betertonas pietavo „Dorsete".

– Na ir?..

– Pasirodo, žmonai apie tą susitikimą jis nė neužsiminė.

– Taip... – Vartonas pagalvojo. – Manote, tai kažkaip susiję su byla?

– Gali būti. Kažkada Kerol Spaider teko stoti prieš antiamerikietiškos veiklos tyrimo komisiją. Jai pavyko išsisukti, bet vis dėlto... Taip, vis dėlto tada ją gerokai pakedeno. Čia ir gali būti siūlo galas. Vienintelis, kurį lig šiol aptikau Betertono byloje.

– O ką galite pasakyti apie misis Beterton pažįstamus – visus įmanomus pažįstamus, kurie galėjo paskatinti išvykti į užsienį?

– Kad jokių asmeninių kontaktų ir nebuvo. Tik vakar ji gavo laišką nuo tokio lenko, pirmosios Betertono žmonos pusbrolio. Ką tik jis buvo čia, domėjosi, kas naujo.

– Koks jis?

– Kažkoks keistas. Itin mandagus, tikras užsienietis.

– Manote, tai jis paskatino ją išvykti?

– Gali būti. Nežinau. Jis man – tikra mįslė.

– Įsakėte jį sekti?

Džesopas šyptelėjo.

– Taip. Net du kartus paspaudžiau skambutį.

– Su tais savo metodais jūs – tikras senas voras, – pajuokavo Vartonas ir tuoj pat surimtėjo. – Gerai, ką gi ji užrašė anketoje?

– Atrodo, „Žaneta“ ar panašiai. Išvyksta į Ispaniją ar Maroką.

– Ne į Šveicariją?

– Šįsyk ne.

– Ispanijoje ar Maroke, manyčiau, jiems bus sunku.

– Nereikia nuvertinti savo priešininkų.

Vartonas nepatenkintas pabarbeno pirštais į apsaugos segtuvo viršelį.

– Tai bene vienintelės šalys, kurios dar nematė Bertertono, – nusivylęs tarė jis. – Ką gi, kibsime į darbą. Dieve mano, jeigu mums ir šįsyk nepasiseks...

Džesopas atsilošė krėsle.

– Aš jau seniai neturėjau atostogų... – tarė jis. – Šis kabinetas įgriso iki gyvo kaulo. Gal man pačiam kuriam laikui išvykti į užsienį...

Trečias skyrius

I

– 108 reisas į Paryžių. Lėktuvas „Eir Frans“. Kviečiame keleivius.

Žmonės Hitrou oro uosto laukiamajame subruzdo. Hilari Kreiven čiupo savo nedidelį krokodilo odos lagaminėlį ir įsiliejo į keleivių srautą, judantį skaldos danga. Išėjus iš tvankaus laukiamojo, vėjas pasirodė itin žvarbus.

Hilari suvirpėjo ir standžiau susisiautė kailinius. Ji tipeno paskui kitus keleivius laukiančio lėktuvo link. Na štai! Pagaliau ji ištrūks! Iš tos pilkumos, šalčio, stingdančios kančios. Išsiverš į saulėkaitą, mėlyną dangų ir naują gyvenimą. Paliks visą šią naštą, negyvą kančios ir nevilties naštą. Ji užkopė trapu iki lėktuvo, palenkusi galvą įžengė vidun, stiuardesė palydėjo ją iki vietos. Pirmą kartą per daugelį mėnesių Hilari pajuto, kaip atlėgo aštrus, kone fizinis skausmas.

„Aš ištrūksiu, – viltingai guodėsi ji. – Ištrūksiu.“

Ją džiugino lėktuvo variklio gausmas – jame buvo kažkokio pirmykščio žiaurumo. Juk civilizuota kančia, pamanė moteris, pati blogiausia. Nyki ir beviltiška. „Bet dabar, – mąstė ji, – aš ištrūksiu.“

Lėktuvas iš lėto pajudėjo pakilimo taku.

– Prašau prisisegti diržus, – paragino stiuardesė.

Lėktuvas pusiau pasisuko ir sustojo laukdamas ženklo kilti. „O kas, jei lėktuvas suges? – pagalvojo Hilari. – Juk jis gali niekada ir nepakilti nuo žemės. Tada viskas bus baigta.“ Laukimo minutės pakilimo take slinko kaip šimtmečiai.

Laukiant ženklo išsiveržti į laisvę, Hilari šmėkštelėjo absurdiška mintis: „Ne, aš niekada iš čia neištrūksiu. Aš liksiu čia – belaisvė..."

Bet štai – pagaliau.

Dar kartą suburzgė variklis, ir lėktuvas ėmė judėti vis greičiau. Hilari pagalvojo: „Jis nepakils. Negalės pakilti... Viskas baigta." Bet, ach, jie, pasirodo, jau buvo virš žemės. Ir ne tiek kilo lėktuvas, kiek leidosi, krito žemė – visos problemos, nusivylimai bei pykčiai liko po taip išdidžiai į debesis sklendžiančia būtybe. Jie kilo, suko ratus, ir oro uostas apačioje jau rodės kaip juokingas vaikiškas žaisliukas. Mažyčiai keliukai, keisti geležinkeliai su žaisliniais traukinukais. Juokingas vaikiškas pasaulėlis, kur žmonės myli, nekenčia ir dūžta jų širdys. Visa tai buvo nebesvarbu, nes taip tolima ir juokingai menka. Dabar po jais plaukė debesys – tiršta, pilkai balkšva masė. Tikriausiai jie skrenda virš Lamanšo. Hilari atsilošė, užsimerkė. Pabėgti. Pabėgti. Ji paliko Angliją, paliko Nigelį, paliko nedidelį liūdną kauburėlį – Brendos kapą. Viską paliko. Hilari atsimerkė ir sunkiai atsidususi vėl užsimerkė. Ji užmigo...

II

Kai Hilari prabudo, lėktuvas jau leidosi. „Paryžius", – pagalvojo ji, atsisėdo ir jau siekė rankinuko. Tačiau tai buvo ne Paryžius. Stiuardesė su tuo globėjišku rūpestingumu, kuris taip erzino kai kuriuos keleivius, pranešė:

– Kadangi Paryžiuje labai tirštas rūkas, mes leidžiamės Buvė.

Jos balso intonacija tarsi klausė: „Argi ne puiku, vaikučiai?" Hilari dirstelėjo per mažą iliuminatorių savo pusėje, tačiau beveik nieko nepamatė. Buvė irgi skendėjo rūke. Lėktuvas iš lėto suko ratą. Praėjo kuris laikas, kol jis

pagaliau nusileido. Šaltoje drėgnoje migloje keleiviai buvo nuvesti į paprastą medinį pastatą su keliomis kėdėmis ir ilgu mediniu bufetu.

Hilari apėmė neviltis, bet ji stengėsi valdytis. Šalimais vyriškis sumurmėjo:

– Senas karinis aerodromas. Nei šildymo, nei kitų patogumų. Dar laimė, kad jie, kaip prancūzai, pasiūlys mums gėrimų.

Ir iš tikrųjų sulig tais žodžiais pasirodė vyriškis su raktais, ir keleiviams buvo patiekta įvairių alkoholinių gėrimų, kurie turėjo pakelti jų nuotaiką bei palaikyti ilgo, erzinančio laukimo metu.

Praslinko kelios valandos, bet nieko neįvyko. Iš rūko išnirdavo ir leisdavosi kiti lėktuvai, taip pat nukreipti nuo Paryžiaus. Veikiai laukiamasis prisipildė sušalusių, nepatenkintų žmonių, kurie niurnėjo dėl gaištamo laiko.

Hilari visa tai buvo kažkaip nerealu, tarsi ji vis dar miegotų, palaimingai apsaugota nuo sąlyčio su tikrove. Tai tik trumpas stabtelėjimas, tereikia šiek tiek palaukti. Ji vis dar keliauja – keliauja į laisvę. Vis dar bėga nuo visko, vis dar juda ten link, kur jos gyvenimas prasidės iš naujo. Ji neprarado nuotaikos. Neprarado per ilgą, varginantį laukimą, per tas chaoso akimirkas, kai jau gerokai sutemus buvo pranešta, kad atvažiavo autobusai, kurie nuveš keleivius į Paryžių.

Kilo siaubinga sumaištis, visi lakstė kas kur – keleiviai, tarnautojai, nešikai tempė bagažą, skubėjo ir susidurdavo tamsoje. Pagaliau Hilari, nuo šalčio nebejausdama kojų, jau sėdėjo autobuse, kuris iš lėto riedėjo per rūką Paryžiaus link.

Tai buvo ilga, alinanti kelionė, užsitęsusi keturias valandas. Maždaug pusiaunaktį jie atvyko į Invelidsą, ir Hilari, dėkodama Dievui, susirinko lagaminus bei nuvyko į viešbutį, kur jai buvo rezervuotas numeris. Moteris buvo

pernelyg pavargusi, kad norėtų valgyti, – tik nusiprausė po karštu dušu ir krito į lovą.

Lėktuvas iš Orlio oro uosto į Kasablanką turėjo išskristi kitą rytą, pusę dešimtos, tačiau jiems atvykus į Orlį vėl vyravo netvarka. Daugelyje Europos oro uostų lėktuvai buvo priversti nusileisti, išvykimai ir atvykimai vėlavo.

Pervargęs tarnautojas prie išvykimų stalo tik patraukė pečiais ir paaiškino:

– Madam, dabar neįmanoma nuskristi ten, kur jums rezervuotas numeris! Tvarkaraščiai pasikeitė. Jei madam luktelėtų minutėlę, gal viskas susitvarkytų savaime.

Pagaliau ją pakvietė ir pasakė, kad yra vieta lėktuve, skrendančiame į Dakarą. Paprastai jis aplenkia Kasablanką, tačiau šįsyk ten nusileis.

– Tik nuvyksite trimis valandomis vėliau, štai ir viskas, madam.

Hilari su viskuo sutiko, ir pareigūnas maloniai nustebo dėl jos nuolankumo.

– Madam net neįsivaizduoja, su kokiais sunkumais man teko susidurti šįryt, – tarė jis. – *Enfin*[1], kokie jie nemąstantys, tie keleiviai. Juk ne aš papūčiau to rūko! Savaime suprantama, kilo nesklandumų. Visada sakau, jog reikia neprarasti geros nuotaikos, kad ir kaip būtų nemalonu, kai atšaukiamas tavo lėktuvo reisas. *Après tout*[2], madam, tas nedidelis valandos, dviejų ar trijų uždelsimas – argi tai svarbu? Koks skirtumas, kokiu lėktuvu nuskristi į Kasablanką?

Tačiau būtent tą dieną tai buvo kur kas svarbiau, nei galėjo įsivaizduoti šiuos žodžius ištaręs mažasis prancūzas. Mat kai Hilari pagaliau atskrido ir, skaisčiai spiginant saulei, žengė skaldos taku, šalimais savo vežimėlį su lagaminais stūmęs vežikas tarstelėjo:

– Jums pasisekė, madam, kad įsėdote ne į prieš tai

---

[1] Pagaliau (pranc.)
[2] Be to (pranc.)

skridusį lėktuvą, reguliariai kursuojantį į Kasablanką.

– O kas atsitiko? – paklausė Hilari.

Žmogus neramiai apsidairė, bet, šiaip ar taip, šios žinios nuslėpti nebuvo įmanoma. Suokalbiškai palinkęs prie jos jis sumurmėjo:

– *Mauvaise affaire*[3]! Jis sudužo – leisdamasis. Žuvo pilotas, navigatorius ir dauguma keleivių. Gyvi liko vos keturi ar penki žmonės – juos nuvežė į ligoninę. Kai kurie iš jų sunkiai sužeisti.

Iš pradžių Hilari apėmė kažkoks aklas įniršis. Kone savaime šovė mintis: „Ir kodėl aš nebuvau tame lėktuve? Jei būčiau buvusi, dabar jau viskas būtų baigta – būčiau mirusi, išsivadavusi iš visko. Jokio galvos skausmo, jokios kančios. Žmonės, skridę tuo lėktuvu, norėjo gyventi. O aš... aš ne. Kodėl tai nenutiko man?"

Ji praėjo muitinę ir, atsainiai patikrinta, nuvyko su savo bagažu į viešbutį. Buvo gražus, giedras vakaras, lėtai leidosi saulė. Gaivus oras ir auksinė šviesa – būtent taip ji viską ir įsivaizdavo. Pagaliau atvyko! Paliko rūką, šaltį ir Londono tamsą, paliko savo sielvartą, kančias ir dvejones. Čia pulsavo gyvybė, spalvos ir saulėkaita.

Hilari perėjo per miegamąjį, atitraukė užuolaidas ir pažvelgė į gatvę. Viskas kaip tik taip, kaip ji ir įsivaizdavo. Moteris iš lėto nusigręžė nuo lango ir prisėdo ant lovos krašto. Pabėgti, pabėgti! Tai buvo tarsi priedainis, be paliovos skambėjęs galvoje po to, kai ji išvyko iš Anglijos. Pabėgti. Pabėgti. Ir štai ji suprato – suvokė su siaubingu, stingdančiu šalčiu, kad nėra kur bėgti. Čia viskas lygiai taip pat, kaip ir Londone. Ji pati, Hilari Kreiven, ta pati. Ji mėgino pabėgti nuo Hilari Kreiven, o Hilari Kreiven Maroke buvo lygiai tokia pati, kaip ir Londone. Ji tylutėliai sumurmėjo:

– Kokia aš buvau kvaila... Kokia aš esu kvaila. Kodėl

[3] Blogas dalykas (pranc.)

man atrodė, kad jausiuosi kitaip, pabėgusi iš Anglijos?

Anglijoje liko Brendos kapas, tas mažas, graudus kauburėlis, Anglijoje Nigelis greitai ves kitą moterį. Kodėl jai atrodė, kad čia tie du dalykai jai nebebus tokie svarbūs? Tai tebuvo įnoris. Ką gi, dabar viskas baigta. Ji išvydo daiktus jų tikrojoje šviesoje, pamatė, kokia ji pati, ką gali iškęsti, o ko negali. Kentėti, mąstė Hilari, įmanoma tol, kol yra priežastis kentėti. Ji ištvėrė ilgą savo pačios ligą, iškentė Nigelio neištikimybę bei žiaurias, brutalias aplinkybes, kuriomis tai pasireiškė. Ji iškentė visa tai dėl Brendos. Paskui prasidėjo ilga, lėta, beviltiška kova dėl Brendos gyvybės – ir pagaliau pralaimėjimas... Dabar nebebuvo dėl ko gyventi. Būtent kelionė į Maroką jai tai patvirtino.

Londone Hilari buvo apėmęs keistas jausmas: jeigu tik pavyktų kur nors išvažiuoti, ji įstengtų užmiršti praeitį ir pradėtų viską iš naujo. Taigi ji nusprendė keliauti į šią vietą, kuri nekėlė jokių asociacijų su praeitimi, visiškai naują jai vietą su visais jos taip mėgstamais privalumais – kaitria saule, tyru oru ir nepažįstamais žmonėmis bei daiktais. Čia, manė ji, viskas pasikeis. Tačiau niekas nepasikeitė. Viskas liko taip pat. Faktai buvo gan paprasti ir neišvengiami. Ji, Hilari Kreiven, nebenorėjo gyventi. Tai buvo aišku kaip dukart du.

Jei ne tas rūkas, jei ji būtų išskridusi tuo lėktuvu, kuriuo ir turėjo skristi, ši problema jau būtų išsisprendusi savaime. Dabar jos sumaitotas kūnas gulėtų sau kokiame nors Prancūzijos morge, o dvasia pleventų laisva, išsivadavusi nuo kančių. Ką gi, niekada nevėlu tai pasiekti, tik dabar jai bus truputį sunkiau.

Jei turėtų migdomųjų, būtų visai paprasta. Ji prisiminė, kaip kartą daktaro Grėjaus paprašė jų išrašyti, o jis su nuostaba veide atsakė:

– Verčiau nereikia. Kur kas geriau išmokti užmigti natūraliai. Iš pradžių gali būti sunku, bet paskui pavyksta.

Ta keista jo veido išraiška... Nejaugi jis jau tada žinojo ar įtarė, kad gali taip baigtis? Na, ką gi, neturėtų būti labai sudėtinga. Ji ryžtingai atsistojo. Tereikia užsukti į vaistinę.

III

Hilari visada manė, kad užsienio miestuose nusipirkti vaistų visai paprasta. Dabar, didelei savo nuostabai, įsitikino, jog taip nėra. Vaistininkas jai pardavė tik dvi dozes – esą didesniam kiekiui reikia gydytojo recepto. Ji šypsodamasi nerūpestingai padėkojo ir spruko iš vaistinės, susidurdama su aukštu, gan niūraus veido jaunuoliu, kuris angliškai atsiprašė. Žengdama per slenkstį, dar nugirdo jį teiraujantis dantų pastos.

Tai kažkodėl ją pralinksmino. Dantų pasta. Kaip juokinga, kaip normalu, kaip kasdieniška. Paskui nusmelkė aštrus skausmas – vyriškis prašė tos pačios dantų pastos, kurią visada mėgo Nigelis. Hilari perbėgo gatvę ir užsuko į priešais esančią parduotuvę. Apėjusi keturias vaistines, ji grįžo į viešbutį. Ją šiek tiek prajuokino tai, kad trečiojoje vaistinėje vėl pasirodė tas į apuoką panašus jaunuolis ir darsyk atkakliai teiravosi būtent tos dantų pastos, kurios prancūzų farmacininkai į Kasablanką, matyt, neeksportavo.

Hilari kone nerūpestingai persivilko kitą suknelę, pasidažė ir išėjo vakarieniauti. Ji sąmoningai išsirengė kuo vėliau, kad tik nesutiktų jokių lėktuvo bendrakeleivių ar personalo. Nors vargu ar taip galėjo nutikti, nes lėktuvas nuskrido į Dakarą, ir ji, ko gero, buvo vienintelė, išlipusi Kasablankoje.

Tuo metu, kai Hilari atėjo į restoraną, jis jau buvo beveik tuščias, nors ji išsyk pastebėjo tą apuokiško veido

jaunuolį, kuris sėdėjo prie sienos ir jau buvo bebaigiąs valgyti. Jis skaitė prancūzišką laikraštį ir, atrodė, nieko aplinkui nematė.

Hilari užsisakė sočią vakarienę ir taurę vyno. Ją apėmė kažkoks pašėlęs smagumas. „Kas gi čia, po galais, jei ne paskutinis nuotykis?“ – pagalvojo. Paskui ji užsisakė butelį „Vichy“ mineralinio vandens, paprašė, kad nuneštų į jos kambarį, ir išėjusi iš restorano tuoj pat užlipo laiptais.

Padavėjas atnešė vandens butelį, atidarė, pastatė ant staliuko ir, palinkėjęs labos nakties, išėjo. Hilari su palengvėjimu atsiduso. Uždariusi paskui jį duris pasuko spynoje raktą. Iš tualetinio staliuko stalčiaus išsitraukė keturis mažus paketėlius, kuriuos buvo nusipirkusi įvairiose vaistinėse, ir išvyniojo tabletes. Padėjusi jas ant stalo, įsipylė į taurę „Vichy“ vandens. Tereikėjo praryti tabletes, užgeriant vandeniu.

Ji nusirengė, apsisiautė chalatu ir grįžusi atsisėdo prie staliuko. Širdis spurdėjo. Dabar Hilari apėmė kažkas panašaus į baimę, tačiau tai veikiau buvo susijaudinimas nei nerimas, kuris būtų privertęs išsižadėti savo plano. Šiuo klausimu ji buvo visiškai rami ir apsisprendusi. Tai buvo išeitis, pagaliau tikra išeitis. Dirstelėjusi į rašomąjį stalą, ji minutėlę sudvejojo – gal palikti raštelį. Bet ne. Juk neturi nei giminių, nei artimų ar brangių draugų, nėra nieko, kam ji norėtų pasakyti „sudie“. Nigelio ji nenorėjo apsunkinti bereikalinga sąžinės graužatimi, nors jos raštelis kaip tik ir būtų padėjęs pasiekti tą tikslą. Nigelis veikiausiai perskaitys laikraštyje, kad Hilari Kreiven mirė Kasablankoje, perdozavusi migdomųjų. Tai tikriausiai bus tik nedidelė pastraipa. Jis sureaguos į tai kaip į nebeatšaukiamą faktą. „Vargšė Hilari, – pasakys, – kokia nelaimė...“, o slapčia gal ir pasidžiaugs. Mat ji nujautė, jog Nigeliui dėl jos šiek tiek maudė širdį, o jis juk iš tų, kurie mėgsta būti patenkinti savimi.

Nigelis vėlgi atrodė labai toli ir keistai nereikšmingas. Nieko kito nebelieka – tik išgerti tabletes, gultis į lovą ir... užmigti. Iš to miego ji nebepabus. Jokių religinių jausmų ji nepuoselėjo ar bent jau manė jų neturinti. Brendos mirtis tam padėjo tašką. Taigi ką čia begalvoti. Ji ir vėl buvo keliautoja, kaip Hitrou oro uoste, keliautoja, laukianti savo skrydžio nežinoma linkme – be sunkaus bagažo, be jaudinančių atsisveikinimų. Pirmą kartą gyvenime ji buvo laisva, visiškai laisva pasielgti taip, kaip nori. Ji buvo jau atsiribojusi nuo praeities. Užsitęsusi maudžianti kančia, taip alinusi per ilgas laukimo valandas, jau buvo išblėsusi. Taip. Lengva, laisva, nesuvaržyta! Pasirengusi pradėti savo kelionę.

Ji ištiesė ranką prie pirmosios tabletės. Tą akimirką kažkas tylutėliai, kone slapčia pabeldė į duris. Hilari susiraukė. Jos ranka sustingo ore. Kas čia? Gal tarnaitė? Ne, lova jau paklota. Gal kas nors nori patikrinti pasą ar kitus dokumentus? Ji patraukė pečiais. Nusprendė neatsiliepti. Kas jai darbo? Kad ir kas tai būtų, tegul eina sau ir sugrįžta vėliau.

Vėl pasigirdo beldimas, šįsyk jau garsesnis. Tačiau Hilari nė nekrustelėjo. Nėra ko skubėti – tas atėjūnas tuoj pasišalins.

Ji nenuleido nuo durų akių, ir staiga jos iš nuostabos išsiplėtė. Raktas spynoje iš lėto pasisuko, išlindo į priekį ir skambiai žvangtelėjo ant grindų. Tada nulinko rankena, durys prasivėrė, ir įėjo kažkoks vyriškis. Hilari atpažino tą apuokiško veido jaunuolį, kuris norėjo nusipirkti dantų pastos. Ji spoksojo į jį kaip apduota. Akimirką jis irgi buvo pernelyg sutrikęs, kad ką nors pasakytų. Jaunuolis nusisukęs uždarė duris, pakėlė nuo grindų raktą, įkišo į spyną ir pasuko jį. Paskui priėjo prie jos ir atsisėdo ant kėdės kitoje stalo pusėje.

– Mano pavardė – Džesopas, – tarė jis, ir Hilari tai

pasirodė labai jau nemandagu.

Ji išraudo, palinko į priekį ir gaižiai paklausė:

– Ką jūs čia veikiate?

Jis įdėmiai pažvelgė į ją ir... sumirksėjo.

– Kaip keista! Lygiai to paties norėjau paklausti jūsų.

Jis linktelėjo į tabletes ant stalo.

– Dėl to ir atėjau.

– Nesuprantu, apie ką jūs kalbate, – griežtai atšovė Hilari.

– Ir dar kaip suprantate!

Hilari patylėjo, ieškodama žodžių. Ji tiek daug norėjo pasakyti. Išreikšti savo pasipiktinimą. Liepti jam nešdintis. Tačiau, kad ir kaip būtų keista, tuo momentu nugalėjo smalsumas. Lūpos pačios paklausė – ji net nepajuto.

– Tas raktas... Jis ką, savaime pasisuko spynoje?

– Ach šit kas! – vyriškis staiga valiūkiškai nusišypsojo, ir jo veidas iškart atgijo. Kyštelėjęs ranką kišenėn ištraukė kažkokį metalinį įrankį ir padavė jai apžiūrėti.

– Štai, – tarė jis, – labai parankus daikčiukas. Tereikia įkišti į spyną iš kitos pusės – jis užkabina raktą ir pasuka jį.

Paėmęs įrankį iš Hilari, įsidėjo jį atgal į kišenę.

– Tokius naudoja įsilaužėliai.

– Tai jūs įsilaužėlis?

– Ne, ne, misis Kreiven, būkime teisingi – aš juk pasibeldžiau. Argi įsilaužėliai beldžiasi? Tik supratęs, kad neįleisite, griebiausi šito metodo.

– Bet dėl ko?

Džesopo žvilgsnis vėl stabtelėjo ties vaistais ant stalo.

– Jumis dėtas aš to nedaryčiau, – tarė jis. – Viskas bus anaiptol ne taip, kaip jums atrodo. Manote, paprasčiausiai užmigsite ir nebeprabusite? Bet tai netiesa. Pasekmės

pačios nemaloniausios. Pasitaiko konvulsijų, būna odos gangrenos atvejų. Jei esate atspari vaistams, prireikia daug laiko, kad jie suveiktų. O jeigu kas nors suspėja jums į pagalbą, tenka iškęsti bjaurias procedūras – plauna skrandį, apipurškia karšta kava, talžo per veidą ir purto. Patikėkite, visa tai labai jau niekinga.

Hilari atsilošė krėsle ir prisimerkė. Paskui laisvai sunėrė rankas ir prisivertė nusišypsoti.

– Koks jūs juokingas, – tarė ji. – Manote, ruošiausi nusižudyti ar dar ką nors tokio?

– Ne tik manau, bet ir esu tuo įsitikinęs, – atkirto Džesopu pasivadinęs vyriškis. – Juk tai aš buvau toje vaistinėje, kai jūs atėjote. Norėjau nusipirkti dantų pastos. Ką gi, jie neturėjo tokios, kokią mėgstu, tai nuėjau į kitą vaistinę. Ir ten sutikau jus, perkančią migdomuosius. Žinote, man tai pasirodė keistoka, taigi nusprendžiau jus pasekti. Visi tie migdomieji, perkami skirtingose vaistinėse, galėjo reikšti tik viena.

Jo balsas buvo draugiškas, nerūpestingas, bet gana tvirtas. Žiūrėdama į jį, Hilari Kreiven nusprendė neprieštarauti.

– O jums neatrodo, kad pasielgėte netaktiškai, mėgindamas mane sulaikyti?

Jis minutėlę kitą pasvarstė, paskui papurtė galvą.

– Ne. Tai vienas iš tų nedaugelio atvejų, kai kitaip pasielgti negali... jei suprantate, ką noriu pasakyti.

– Taip, akimirksniui jūs galite mane sulaikyti, – pratrūko Hilari. – Galite atimti tabletes, išmesti jas per langą ar dar ką nors padaryti. Bet jūs nesutrukdysite man kitą dieną nusipirkti naujų arba nušokti nuo stogo ar pulti po traukiniu.

Vyriškis vėl pamąstė.

– Taip, – tarė jis. – Sutinku, aš negaliu jums sutrukdyti. Bet, žinote, abejoju, ar jūs tai padarysite – būtent rytoj.

– Manote, rytoj pasijusiu kitaip? – Hilari balse nuskambėjo kartėlis.

– Taip jau būna, – kone atsiprašinėdamas atsakė Džesopas.

– Taip, galbūt... – sutiko ji. – Jeigu tai darote apimti nevilties. Tačiau kai veikiate būdamas šalto proto, viskas kitaip. Suprantate, man nebėra dėl ko gyventi.

Džesopas pakreipė savo apuokišką galvą į šoną ir sumirksėjo.

– Įdomu... – sumurmėjo jis.

– Nieko įdomaus. Aš apskritai nesu įdomi moteris. Vyras, kurį mylėjau, mane paliko, vienintelis vaikas mirė siaubingose kančiose nuo meningito. Neturiu nei artimų draugų, nei giminių. Neturiu pašaukimo, pomėgių ar mėgstamo darbo.

– Suprantu, – tarė Džesopas ir neryžtingai pridūrė: – Bet ar jums neatrodo, kad tai... blogai?

– Kodėl blogai? – šokosi Hilari. – Juk tai mano gyvybė.

– O taip, taip, – skubiai tarė jis. – Aš pats nesu itin moralus, bet, žinote, yra žmonių, kurie mano, jog tai negerai...

– Aš nesu viena iš jų, – atkirto Hilari.

– Taip, ko gero, – gan tiesmukai tarė jis.

Džesopas sėdėjo, žvelgdamas į ją, ir susimąstęs mirksėjo.

Hilari tarė:

– Tai gal dabar, misteri... e-e...

– Džesopas, – padėjo jai vyriškis.

– Tai gal dabar, misteri Džesopai, jūs paliksite mane vieną.

Tačiau Džesopas papurtė galvą.

– Dar ne, – atsakė jis. – Suprantate, aš norėjau sužinoti, kas už viso to slypi. Ir dabar man jau aiškiau, ar ne?

Vadinasi, jūs nusivylėte gyvenimu, nebenorite gyventi ir vis dažniau pagalvojate apie mirtį?

– Taip.

– Puiku, – linksmai tarė Džesopas. – Dabar bent jau aišku, kokia situacija. Ką gi, panagrinėkime kitą klausimą. Ar būtinai reikia griebtis migdomųjų?

– Ką jūs turite galvoje?

– Na, juk sakiau – šis būdas numirti ne toks jau romantiškas, kaip atrodo. Šokti pro langą irgi ne itin malonu – ne visada mirštama iš karto. Pulti po traukiniu – taip pat ne pats geriausias pasirinkimas. Noriu pasakyti, jog yra ir kitų būdų.

– Nesuprantu, apie ką jūs kalbate!

– Aš siūlau kitą būdą. Sakyčiau, gan sportišką ir ne mažiau jaudinantį. Jis jums būtų labai tinkamas. Tik vienas šansas iš šimto, kad liksite gyva. Ir nemanau, kad šiomis aplinkybėmis prieštarautumėte.

– Neturiu nė menkiausio supratimo, ką jūs siūlote.

– Žinoma, – atsakė Džesopas. – Juk aš dar nieko nepasakiau. Manyčiau, kad prieš tai turėsiu daug ką paaiškinti, tai yra papasakoti visą istoriją. Neprieštarausite?

– Gal ir ne...

Nekreipdamas dėmesio į nepasitenkinimą jos balse, Džesopas kaip visuomet pradėjo iš tolo.

– Jūs tikriausiai skaitote laikraščius ir stebite įvykius. Be abejo, esate skaičiusi ir apie tai, jog tai vienur, tai kitur dingsta įvairių sričių mokslininkai. Antai prieš metus tarsi skradžiai žemę prasmego vienas italas, o prieš du mėnesius dingo jaunas mokslininkas Tomas Betertonas.

Hilari linktelėjo.

– Taip, skaičiau apie tai laikraščiuose.

– Tačiau ir laikraščiai aprašo ne viską. Noriu pasakyti, jog dingsta daug žmonių, ir ne tik mokslininkų. Kai kurie iš jų – jaunuoliai, dalyvavę svarbiuose medicinos tyrimuose.

Pasitaiko chemikų, fizikų, yra dingęs net vienas advokatas. Tokių atvejų būna visur. Ką gi, mūsų šalis vadinama laisva. Galime išvykti iš jos, kada panorėję. Tačiau šiomis keistomis aplinkybėmis turime išsiaiškinti, kodėl šie žmonės išvyko, kur išvyko ir, dar svarbiau, kaip išvyko. Ar savo valia? O gal buvo pagrobti? Gal juos šantažas privertė išvykti? Kur link jie pasuko? Kokia organizacija čia veikia ir koks jos tikslas? Daugybė klausimų. Į juos reikia atsakyti. Ir jūs mums galite padėti.

Hilari išpūtė akis.

– Aš? Kaip? Kodėl aš?

– Dabar pereisiu būtent prie Tomo Betertono atvejo. Jis dingo Paryžiuje prieš du mėnesius. Anglijoje liko jo žmona. Ji sukrėsta ar bent jau dedasi. Prisiekinėja neturinti nė menkiausio supratimo, kur dingo jos vyras, kodėl ir kaip tai atsitiko. Gal tai tiesa, o gal ir ne. Kai kas – įskaitant ir mane – mano, jog ji meluoja.

Hilari palinko krėsle į priekį. Užmiršusi savo rūpesčius ji įdėmiai klausėsi. Džesopas tęsė:

– Mes subtiliai, nepastebimai sekėme misis Beterton. Maždaug prieš dvi savaites ji atėjo pas mane ir pranešė, kad gydytojas liepė jai išvykti į užsienį, gerai pailsėti bei atsipalaiduoti. Esą Anglijoje jai nėra kas veikti, o dar nuolat neduoda ramybės žurnalistai, giminės, geraširdžiai draugai.

– Įsivaizduoju... – abejingai tarstelėjo Hilari.

– Išties, jai nelengva. Visiškai suprantama, kad moteris panūdo trumpam išvykti.

– Taip, suprantama.

– Bet, žinote, mūsų departamente netrūksta bjaurių, įtarių tipų. Mes pasistengėme misis Beterton pasekti. Vakar ji, kaip ir ketino, išskrido iš Anglijos į Kasablanką.

– Kasablanką?

– Taip... Žinoma, *en route*[4] aplankys ir kitas Maroko

[4] Pakeliui (pranc.)

vietas. Juk visi keliai atviri, ir nebuvo jokių išankstinių ketinimų ar planų. Bet labai gali būti, kad ši kelionė į Maroką misis Beterton yra kelionė į nežinomybę.

Hilari gūžtelėjo pečiais.

– Nesuprantu, kuo aš čia dėta.

Džesopas šyptelėjo.

– Ko gero, ne jūs čia kažkuo dėta, misis Kreiven, o jūsų nuostabūs rusvi plaukai...

– Plaukai?

– Taip. Pažvelgus į misis Beterton, labiausiai krinta į akis jos plaukai. Jūs tikriausiai girdėjote, kad lėktuvas, kuris šiandien išskrido prieš jūsiškį, leisdamasis sudužo.

– Taip, aš ir turėjau skristi tuo reisu. Buvo rezervuotas bilietas.

– Kaip keista... – tarė Džesopas. – Ką gi, juo skrido misis Beterton. Ji liko gyva. Sunkiai sužeista dabar guli ligoninėje. Bet gydytojai sako, jog iki rytdienos neišgyvens.

Hilari akyse Džesopas įžvelgė nebylų klausimą.

– Taip, – tarė jis, – dabar tikriausiai suprantate, kokį savižudybės būdą jums siūlau? Noriu, kad taptumėte misis Beterton.

– Bet tai neįmanoma! – paprieštaravo Hilari. – Jie išsyk supras, jog aš – ne ji.

Džesopas pakreipė galvą į šoną.

– Tai, žinoma, priklauso tik nuo to, ką jūs turite galvoje, sakydama „jie“. Labai jau miglotas žodelis. Kas tie „jie“? Ar apskritai yra toks dalykas, ar esama tokių žmonių kaip „jie“? Šito mes nežinome. Bet štai ką jums pasakysiu. Jei priimtinas populiarus to „jie“ paaiškinimas, tada tai yra žmonės, kurie, saugodami savo kailį, darbuojasi labai mažomis grupelėmis. Jei misis Beterton kelionė turėjo tikslą ir buvo suplanuota, žmonės, kurie atsakingi už ją čia, nieko nežinos apie tai, ką ji veikė Anglijoje. Paskirtu metu,

numatytoje vietoje jie turi pasitikti tam tikrą moterį ir atsivežti čia. Misis Beterton pase įrašytos žymės: ūgis – penkios pėdos ir septyni coliai[5], rusvaplaukė, žalsvai mėlynų akių, vidutinio dydžio burna, jokių ypatingų žymių. Neblogai?

– O vietinė valdžia. Juk jie...

Džesopas šyptelėjo.

– Šį reikaliuką sutvarkysime. Prancūzai patys prarado kelis gabius jaunus mokslininkus ir chemikus. Jie sutiks bendradarbiauti. Štai mūsų planas. Lėktuvo katastrofoje nukentėjusią misis Beterton nuveža į ligoninę. Čia paguldoma ir dar viena to lėktuvo keleivė, misis Kreiven. Po dienos kitos misis Kreiven ligoninėje miršta, o misis Beterton išrašoma. Tiesa, ji dar ne visai pasveikusi, bet kelionę tęsti gali. Katastrofa buvo tikra, kontūzija – irgi, o kontūzija jums bus puiki priedanga. Ji pateisins daugelį dalykų, tokių kaip atminties praradimas ir įvairūs keisti poelgiai.

– Betgi tai beprotybė! – sušuko Hilari.

– Žinoma, beprotybė, – sutiko Džesopas. – Tai labai sunki užduotis ir, jeigu mūsų įtarimai pasitvirtins, jūs tikriausiai žūsite. Matote, aš kalbu visiškai atvirai, bet jūs juk sakėte, kad norite mirti ir esate tam pasirengusi. Manau, šis variantas bus kur kas įdomesnis, nei pulti po traukiniu.

Staiga Hilari nusijuokė.

– Ko gero, jūs teisus, – atsakė ji.

– Tai imsitės?

– Taip. Kodėl gi ne?

– Tokiu atveju, – netikėtai energingai pakildamas nuo krėslo tarė Džesopas, – negaiškime laiko.

---

[5] 169,9 cm, – vert. past.

KETVIRTAS SKYRIUS

I

Ligoninėje iš tikrųjų nebuvo šalta, bet taip atrodė. Ore tvyrojo antiseptikų kvapas. Kartkartėmis koridoriuje žvangtelėdavo ant ratuoto stalelio stumiamos stiklinės ir medicininiai įrankiai. Hilari Kreiven sėdėjo ant kietos geležinės kėdės šalia lovos.

Pritemdytoje palatoje sutvarstyta galva, be sąmonės gulėjo Olivija Beterton. Vienoje lovos pusėje stovėjo seselė, kitoje – gydytojas. Džesopas sėdėjo krėsle, tolimajame kambario kampe. Gydytojas atsisuko į jį ir prabilo prancūziškai:

– Jau nebedaug liko... Pulsas vos užčiuopiamas.

– Tai ji ir neatgaus sąmonės?

Prancūzas gūžtelėjo pečiais.

– Negaliu pasakyti. Gal prieš pat galą...

– Ir jūs nieko negalite padaryti? Nejaugi nėra jokio stimuliatoriaus?

Gydytojas papurtė galvą ir išėjo. Seselė išsekė paskui jį. Ją pakeitė vienuolė, kuri atsistojo galvūgalyje ir ėmė sukti tarp pirštų rožinį. Hilari pažvelgė į Džesopą ir, paklususi jo duotam ženklui, priėjo arčiau.

– Girdėjote, ką sakė gydytojas? – tyliai paklausė jis.

– Taip. Ką jūs norėtumėte iš jos sužinoti?

– Jeigu ji atgaus sąmonę, reikia iškvosti viską, kas įmanoma, – slaptažodžius, sutartinius ženklus, viską, ką tik ji gali žinoti. Suprantate? Ir su jumis ji bus atviresnė negu su manimi.

Staiga susijaudinusi Hilari tarė:

– Norite, kad išpeščiau naudos iš mirštančio žmogaus?

Džesopas kaip koks paukštis pakreipė galvą į šoną.

– Jums taip atrodo? – susimąstęs paklausė jis.

– Taip.

Jis įdėmiai pažvelgė į ją.

– Ką gi, puiku. Tada sakykite ir darykite, kas jums patinka. Aš jokių skrupulų neturiu! Suprantate?

– Žinoma. Tai jūsų pareiga. Jūs galite klausinėti, ko norite, bet neprašykite šito manęs.

– Jūs – laisva agentė.

– Belieka išspręsti vieną klausimą. Ar sakysime jai, kad ji miršta?

– Nežinau. Reikia pagalvoti.

Hilari linktelėjo ir grįžo į savo vietą prie lovos. Jai nuoširdžiai pagailo merdėjančios moters. Moters, kuri jau buvo pakeliui pas savo mylimą vyrą. O gal jie visi klysta? Gal ji keliavo į Maroką paprasčiausiai norėdama prasiblaškyti, praleisti laiką, kol sužinos ką nors konkrečiau apie tai, gyvas jis ar miręs? Hilari paskendo mintyse.

Slinko laikas. Maždaug po dviejų valandų vienuolės karoliukų caksėjimas liovėsi. Ji tyliai tarė:

– Kažkas pasikeitė. Madam, atrodo, paskutinioji jau čia pat. Einu gydytojo.

Ir ji išėjo. Džesopas atsistojo kitoje lovos pusėje, arčiau sienos – taip, kad moteris jo nematytų. Jos vokai suvirpėjo, ir Olivija atsimerkė. Blyškios žalsvai mėlynos akys abejingai pažvelgė į Hilari. Moteris užsimerkė, paskui vėl atsimerkė. Jos žvilgsnyje, regis, šmėkštelėjo vos juntama nuostaba.

– Kur aš?..

Šie žodžiai išsprūdo iš kone nebealsuojančios burnos, ir kaip tik tuo metu įėjo gydytojas. Paėmęs už riešo ir žvelgdamas į Oliviją, ėmė skaičiuoti pulsą.

– Jūs ligoninėje, madam, – atsakė jis. – Lėktuvas sudužo.

– Lėktuvas? – vėl kaip per sapną silpnu balsu paklausė ji.

– Ar norėtumėte su kuo nors susitikti čia, Kasablankoje, madam? Gal norite kam nors ką nors pranešti?

Kupinas kančios moteris žvilgsnis nukrypo į gydytojo veidą.

– Ne, – atsakė ji.

Paskui vėl pažvelgė į Hilari.

– Kas... Kas jūs?

Hilari pasilenkė ir aiškiai tardama žodžius atsakė:

– Aš irgi skridau iš Anglijos tuo lėktuvu... Jei kuo nors galėčiau jums padėti, sakykite.

– Ne... Niekuo... niekuo... Nebent...

– Taip?

– Ne, niekuo.

Vėl žybtelėjusi akimis, mirštančioji pusiau prisimerkė. Hilari kilstelėjo galvą ir pastebėjo valdingą, įsakmų Džesopo žvilgsnį. Ji ryžtingai papurtė galvą.

Džesopas žingtelėjo į priekį. Dabar jis stovėjo prie pat gydytojo. Mirštančioji vėl atsimerkė. Staiga atpažinusi Džesopą, ji tarė:

– Aš jus pažįstu.

– Taip, misis Beterton, jūs mane pažįstate. Gal pasakysite man ką nors apie savo vyrą?

– Ne.

Jos vokai nusviro vėl. Džesopas tyliai apsisuko ir išėjo iš palatos. Gydytojas pažvelgė į Hilari ir sušnabždėjo:

– *C'est la fin!*[1]

Mirštančioji darsyk atsimerkė. Kančios kupinas žvilgsnis paklajojęs po kambarį sustojo ties Hilari. Olivija Beterton vos pastebimai pamojo ranka, ir Hilari instinktyviai

[1] Galas! (pranc.)

suėmė savo delnais blyškią, šaltą jos plaštaką. Gydytojas patraukęs pečiais ir linktelėjęs taip pat išėjo iš palatos. Moterys liko dviese. Olivija Beterton vargais negalais išlemeno:

– Sakykite man... sakykite...

Hilari jau žinojo, ko ji klaus, ir staiga suprato, kaip elgtis jai pačiai. Ji palinko prie suglebusio kūno.

– Taip, – tarė Hilari, – jūs mirštate. Juk tai norėjote sužinoti, tiesa? O dabar paklausykite. Pamėginsiu susisiekti su jūsų vyru. Jeigu man pavyktų, gal norėtumėte jam ką nors perduoti?

– Pasakykite... pasakykite jam... kad saugotųsi. Borisas... Borisas... pavojingas.

Pritrūkusi oro, misis Beterton sunkiai sušnopavo. Hilari pasilenkė dar arčiau.

– Gal jūs galite pasakyti ką nors, kas man praverstų... praverstų mano kelionėje? Padėkite man susisiekti su jūsų vyru.

– Sniegas...

Šis žodis buvo ištartas taip tyliai, jog Hilari sutriko.

– Sniegas? Sniegas? – nesusivokdama pakartojo ji.

Olivija Beterton vos girdimai ir kažkaip pamėkliškai sukikeno. Paskui jos lūpose vėl supleveno žodžiai:

Sniegas, sniegas nuostabus,
Kur beeitum, toks jis bus!

– Kur beeitum... – pakartojo ji. – Eikite ir praneškite jam apie Borisą. Aš tuo netikiu. Negaliu patikėti. Bet gal tai tiesa... Jeigu taip, jei taip... – staiga jos žvilgsnį sukaustė agonija, ir akys liko įsmigusios į Hilari. – Pasirūpinkite...

Ji keistai sugargaliavo, lūpos mėšlungiškai sutrūkčiojo.

Olivija Beterton mirė.

II

Kitos penkios dienos buvo įtemptos, nors fiziškai ir nevargino. Užsidariusi atskiroje ligoninės palatoje, Hilari rengėsi darbui. Kiekvieną vakarą ji laikydavo egzaminą iš to, ką sužinojo per dieną. Visos Olivijos Beterton gyvenimo smulkmenos, kiekviena detalė, kurią tik pavykdavo aptikti, būdavo užrašoma, ir Hilari turėjo išmokti tai mintinai. Kokiame name ji gyveno, kokie tarnai pas ją dirbo, su kuo bendravo, kuo vardu buvo jos šuo ir kanarėlė... O kur dar visos pusmečio vedybinio gyvenimo su Tomu Betertonu smulkmenos... Vestuvių puota, pamergių vardai, suknelės. Užuolaidų raštai, kilimai ir baldų apmušalai. Olivijos Beterton skonis, pomėgiai, kasdieniai užsiėmimai. Jos mėgstami valgiai ir gėrimai. Hilari tik stebėjosi tos, regis, beprasmiškos informacijos gausa. Kartą ji paklausė Džesopo:

– Nejaugi visa tai svarbu?

O jis ramiai atsakė:

– Gal ir ne. Tačiau jūs turite tapti autentiška. Mąstykite būtent šitaip, Hilari. Jūs – rašytoja. Rašote knygą apie vieną moterį. Toji moteris – Olivija. Jums reikia aprašyti jos vaikystę, paauglystę, papasakoti apie jos santuoką ir kokiuose namuose ji gyveno. Tai darant ji tampa jums vis realesnė. Paskui viską pradedate iš naujo – perrašote tą istoriją kaip autobiografiją, pirmuoju asmeniu. Suprantate, ką noriu pasakyti?

Hilari lėtai linktelėjo, stebėdamasi pati savimi.

– Jūs negalite mąstyti apie save kaip apie Oliviją Beterton, kol nesate Olivija Beterton. Aišku, būtų geriau, jei turėtumėte laiko pasimokyti, bet jo nėra. Taigi turiu priversti jus iškalti. Iškalti – kaip mokykloje ar prieš svarbų egzaminą, – jis patylėjo ir pridūrė: – Ačiū Dievui, jūsų protas guvus ir gera atmintis.

Džesopas šaltakraujiškai, vertinančiu žvilgsniu persmelkė Hilari.

Olivijos Beterton ir Hilari Kreiven pasuose įrašytos žymės beveik sutapo, tačiau iš tikrųjų šios dvi moterys buvo visiškai nepanašios. Olivija buvo eilinė, grožiu nepasižymėjo, atrodė atkakli, bet tikrai ne išmintinga. Hilari veidas liudijo ryžtingą charakterį ir tuo intrigavo. Po tamsiais antakiais žvitriai degė giliai įdubusios žalsvai mėlynos akys, kuriose atsispindėjo guvus protas. Geraširdiška ir plati į viršų užlinkusių lūpų linija. Neįprasta smakro forma. Tikriausiai skulptorių jos veidas būtų sudominęs.

Džesopas pagalvojo: „Jis liudija apie kažkokią aistrą... ir valios stiprybę, o už viso to prislėgta, bet nesugniuždyta slypi džiugi siela – ryžtinga bei atkakli, besimėgaujanti gyvenimu ir ieškanti nuotykių."

– Susidorosite, – tarė jis jai. – Jūs – gabi mokinė.

Šis iššūkis jos protui ir atminčiai jaudino Hilari. Ji vis labiau domėjosi pavestąja užduotimi ir uoliai siekė sėkmės. Tik kartą ar du iškilusias abejones išsakė Džesopui.

– Štai jūs tvirtinate, kad niekas nė neįtars, jog aš – ne Olivija Beterton. Sakote, jie nežino, kaip ji atrodė, tik keletą bendrų bruožų. Bet argi esate tuo tikras?

Džesopas gūžtelėjo pečiais.

– Niekuo negali būti tikras. Tačiau mes šį tą žinome apie tokių tarptautinių organizacijų veiklą, ir atrodo, jog šalys mažai tebendrauja. Jiems tai didžiulis pranašumas. Aptikę Anglijoje silpną grandį (o tokių silpnų grandžių yra kiekvienoje organizacijoje), kuri nieko nežino apie tai, kas vyksta Prancūzijoje, Italijoje, Vokietijoje ar dar kur nors, atsiduriame aklavietėje. Kiekvienas žino tik savo vaidmenį – ne daugiau. Tas pats tinka ir kitai pusei. Prisiekiu, čia dirbanti grupuotė težino, kad tam tikru lėktuvu atskris Olivija Beterton, kuriai reikia duoti tam tikrus nurodymus. Pati savaime ji nėra svarbi. Jeigu jie ir atgabena ją pas jos vyrą,

tai tik dėl to, kad to nori vyras, ir jie mano, jog jis geriau dirbs, kai ji bus šalia. Ji – tik pėstininkė dideliame žaidime. Neužmirškite ir to, kad idėja pakeisti Oliviją Beterton gimė netikėtai – dėl lėktuvo katastrofos ir jūsų plaukų spalvos. Mes ketinome tiesiog sekti Oliviją Beterton, išsiaiškinti, kur ir kaip ji keliauja, su kuo susitinka ir taip toliau. O kartu būtume ieškoję ir jos antrosios pusės.

– Ar esate tai darę ir anksčiau? – pasidomėjo Hilari.

– Taip, Šveicarijoje, ir niekas mums nesutrukdė. Nors pagrindinio tikslo ir nepasiekėme. Jeigu kažkas ten ir susisiekė su ja, mes nežinome. Vadinasi, tas kontaktas buvo labai trumpas. Savaime suprantama, jie tikėsis, kad Olivija Beterton bus sekama. Jie bus tam pasirengę. Tik nuo mūsų priklauso, ar atliksime savo darbą geriau nei praeitą kartą. Turime pamėginti pergudrauti savo priešininkus.

– Vadinasi, dabar jūs seksite mane?

– Žinoma.

– Kaip?

Jis papurtė galvą.

– Šito jums nesakysiu. Jums bus kur kas geriau, jei nežinosite. Tai, ko nežinote, neišpasakosite.

– Manote, galiu išplepėti?

Džesopas vėl pažvelgė į ją įdėmiai kaip apuokas.

– Kol kas dar nežinau, ar gera jūs aktorė – ar mokate meluoti. O tai nelengva. Tai ne tik sugebėjimas neleptelėti ko nereikia. Tai gali būti bet kas – staiga užgniaužtas kvapas, stabtelėjimas akimirksniui, pavyzdžiui, prisidegti cigaretę, kokios nors pavardės ar draugo atpažinimas. Jūs galite susivokti greitai, tačiau kartais tenka reaguoti tiesiog žaibiškai!

– Suprantu. Vadinasi, reikės... budėti kiekvieną sekundę.

– Būtent. O kol kas – mokytis! Tai panašu, kaip grįžti į mokyklą, ar ne? Jūs jau puikiai įvaldėte Olivijos Beterton

kalbėseną. Pereisime prie kitų dalykų.

Principai, atsakymai, įvairios savybės. Pamoka tęsėsi. Klausimai, pakartojimai, pastangos suklaidinti Hilari, paskui tariamos situacijos ir jos reakcija į jas. Pagaliau Džesopas linktelėjo galva ir pareiškė esąs patenkintas.

– Bus gerai, – tarė jis ir globėjiškai patapšnojo jai per petį. – Jums puikiai sekasi. Ir atminkite: kad ir kaip jums kartais atrodytų, jog šiame reikale esate vienui viena, tikriausiai taip nebus. Sakau „tikriausiai", nes nesu tuo įsitikinęs. Jie velniškai gudrūs.

– O kas bus, kai pasieksiu kelionės tikslą? – paklausė Hilari.

– Ką jūs turite omeny?

– Kai pagaliau susitiksiu su Tomu Betertonu.

Džesopas niūriai linktelėjo.

– Taip, – tarė jis. – Tai pavojingas momentas. Galiu pasakyti tik tiek, jog tą akimirką, jeigu viskas klostysis gerai, jus turėtų saugoti. Tuo atveju, jei viskas bus taip, kaip mes tikimės. Tačiau, jeigu prisimenate, iš esmės šioje operacijoje šansų išlikti gyvai nedaug.

– Ar tik ne vienas iš šimto? – abejingai paklausė Hilari.

– Na, šį skaičių galime kiek padidinti... Tada dar nežinojau, kokia jūs.

– Ne, nereikia, – ji pagalvojo. – Jums aš, ko gero, buvau tik...

– Moteris su į akis krintančiais rudais plaukais ir nebenorinti gyventi, – užbaigė sakinį jis.

Hilari išraudo.

– Tai griežtas nuosprendis.

– Bet teisingas, ar ne? Aš nelinkęs gailėtis žmonių. Viena vertus, tai įžeidžia. Tačiau žmonių gaila tik tada, kai jie patys apimti savigailos. O savigaila – vienas iš didžiausių suklupimo akmenų šiandieniame pasaulyje.

– Gal jūs ir teisus, – mąsliai atsakė Hilari. – Ar leisite sau gailėti manęs, kai, vykdydama šią misiją, būsiu likviduota ar kaip ten jūs sakote?

– Gailėti jūsų? Ne. Aš svaidysiuosi visais velniais, nes būsime praradę žmogų, kuris buvo vertas bent kiek palengvinti mūsų dalią.

– Pagaliau išgirdau komplimentą, – šyptelėjo ji ir perėjo prie praktiškesnių klausimų: – Bet man dingtelėjo dar vienas dalykas. Sakote, niekas tiksliai nežino, kaip atrodė Olivija Beterton. O jeigu aš pati būsiu atpažinta kaip Hilari Kreiven? Tiesa, Kasablankoje nieko nepažįstu, bet čia yra žmonių, su kuriais kartu skridau lėktuvu. Arba šiaip galiu sutikti kokį pažįstamą tarp čionykščių turistų.

– Lėktuvo bendrakeleiviai jums neturėtų kelti rūpesčio. Tie, kurie skrido su jumis iš Paryžiaus, buvo verslininkai – jie išlipo Dakare. O tas vienintelis vyriškis, išlipęs čia, jau grįžo atgal į Paryžių. Išėjusi iš šios ligoninės, jūs nuvyksite į kitą viešbutį – jame buvo rezervuotas kambarys misis Beterton. Apsirengsite jos drabužiais, susišukuosite taip, kaip ji, o kelios pleistro juostelės ant veido jūsų bruožus gerokai pakeis. Beje, įkalbėjome gydytoją pasidarbuoti su jumis. Pritaikys vietinį nuskausminimą, taigi jokių kančių. Juk privalote būti paženklinta tikromis katastrofos žymėmis!

– Jūs viską apgalvojote, – tarė Hilari.

– Taip reikia.

– Bet kodėl neklausiate, ką Olivija Beterton pasakė man prieš mirtį?

– Kaip suprantu, jūs kažko dvejojate.

– Atleiskite.

– Nieko. Gerbiu jus už tai. Pats sau tai leisčiau, bet... abejonės ir būgštavimai neįeina į mano tvarkaraštį.

– Ji pasakė tai, ką tikriausiai turėčiau pranešti jums. „Pasakykite jam (tai yra Betertonui), kad būtų atsargus... Borisas... pavojingas.“

– Borisas? – susidomėjęs pakartojo šį vardą Džesopas. – Ach, taip! Tai tas korektiškasis užsienietis, majoras Borisas Glidras.

– Jūs jį pažįstate? Kas jis?

– Lenkas. Atvyko iš Londono susitikti su manimi. Neva Tomo Betertono pirmosios žmonos pusbrolis.

– Neva?

– Sakykim taip: jeigu jis kalba tiesą, tai yra velionės misis Beterton pusbrolis. Bet tai tik jo žodžiai.

– Ji buvo kažko išsigandusi, – suraukusi kaktą tarė Hilari. – Gal apibūdintumėte tą žmogų, kad galėčiau atpažinti?

– Gerai. Gal ir prisireiks. Šešių pėdų ūgio, maždaug 160 svarų[2] svorio. Abejingo veido, šviesiaplaukis, mėlynų akių, nenatūralių užsienietiškų manierų, formalios kariškos laikysenos, itin taisyklingai kalba angliškai, bet akcentas šiek tiek jaučiasi.

Kiek patylėjęs jis pridūrė:

– Kai išėjo iš mano kabineto, liepiau jį pasekti, bet jokios naudos. Glidras grįžo tiesiai į JAV pasiuntinybę – neprikibsi, – iš kur ir buvo atsivežęs rekomendacinį laišką. Tokius laiškus jie paprastai siunčia, kai nori išlikti mandagūs, bet neįsipareigoti. Spėju, jog jis spruko iš ambasados kieno nors automobiliu arba per slaptą išėjimą persirengęs liokajumi ar dar kitaip. Bet kuriuo atveju jam pavyko sumėtyti pėdas. Taip... Olivija Beterton gal ir buvo teisi, sakydama, jog Borisas Glidras pavojingas.

[2] 6 pėdos – 183 cm, 160 svarų – 72,5 kg, – *vert. past.*

PENKTAS SKYRIUS

I

Mažoje griežto stiliaus Sent Luiso viešbučio svetainėje sėdėjo trys damos, ir kiekviena vis kažkuo užsiiminėjo. Misis Kelvina Beiker, žema, apkūni, gražiai melsvo atspalvio plaukais, rašė laiškus – taip pat energingai, kaip imdavosi visų kitų darbų. Šios moters nebuvo įmanoma palaikyti kuo nors kitu, kaip tik keliaujančia amerikiete, patogiai atsipalaidavusia ir amžinai ištroškusia tikslios informacijos kiekvienu įmanomu klausimu.

Nepatogiame imperijos laikotarpio[1] krėsle mis Heterington, kurią vėlgi nesuklystant buvo galima palaikyti tik keliaujančia angle, mezgė vieną iš tų nuobodžių beformių apdarų, kuriuos, regis, amžinai narplioja vidutinio amžiaus anglės. Mis Heterington buvo aukšta, liesa, raukšlių išvagoto kaklo, netvarkingos šukuosenos, ir visa jos povyza liudijo didžiausią moralinį nepasitenkinimą šia visata.

Madmuazelė Džeinė Merikot grakščiai sėdėjo ant aukštos kėdutės, žvelgė pro langą ir žiovavo. Tai buvo plaukus pasišviesinusi brunetė, paprasto, bet dailiai padažyto veidelio. Išsipuščiusi geriausiais rūbais, ji nė per nago juodymą nesidomėjo kitomis kambary buvusiomis moterimis, kurias su panieka mintyse pasiuntė šunims šėko pjauti. Dabar ji mąstė apie svarbią permainą savo seksualiniame

[1] XIX a. pradžios. To laikotarpio baldams Prancūzijoje būdingi subtilūs, bet įmantrūs ornamentai, perimti iš graikų ar romėnų, pasižymintys klasikinėmis aliuzijomis, kaip antai vainikų, lyrų, žibintų motyvai, klasikos personažų bareljefai, baldai su „gyvūnų kojomis" ir pan., – *vert. past.*

gyvenime, ir šie padarai – turistai jai nerūpėjo.

Mis Heterington ir misis Kelvina Beiker, porą naktų praleidusios po Sent Luiso stogu, jau buvo spėjusios susipažinti. Misis Kelvina Beiker, kaip būdinga amerikiečiams, draugiškai nusiteikusi, užkalbindavo kiekvieną. Mis Heterington, nors lygiai taip pat trokštanti bendrauti, pasišnekučiuodavo tik su anglais bei amerikiečiais, bet tik su užimančiais tam tikrą socialinę padėtį. Prancūzų ji privengė, nebent tai buvo respektabili šeima, o apie tai liudijo kartu su tėvais prie pietų stalo sėdantys mažyliai.

Į svetainę dirstelėjo turtingą verslininką primenantis prancūzas ir, nusistebėjęs šia moteriško solidarumo atmosfera, pasitraukė – tiesa, dar metęs ilgesingą žvilgsnį į madmuazelę Džeinę Merikot.

Mis Heterington sotto voce[2] pradėjo skaičiuoti akis.

– Dvidešimt aštuonios, dvidešimt devynios... nagi, nagi, kas čia išeis... O, jau matau.

Aukšta rudaplaukė moteris kyštelėjo galvą į kambarį ir, kiek padvejojusi, nuėjo koridoriumi į viešbučio restoraną.

Misis Kelvina Beiker ir mis Heterington kaipmat sukruto. Misis Beiker atšlijo nuo rašomojo stalo ir susijaudinusi sukuždėjo:

– Mis Heterington, ar pastebėjote tą rusvaplaukę moterį, kuri ką tik žvilgtelėjo vidun? Kalbama, jog ji vienintelė liko gyva po tos siaubingos lėktuvo katastrofos praeitą savaitę.

– Mačiau, kaip šiandien po pietų ji atvažiavo, – atsakė mis Heterington, iš susijaudinimo paleidusi dar vieną akį. – Su greitąja.

– Valdytojas sako, jog tiesiai iš ligoninės. Kažin ar reikėjo taip skubėti ją išrašyti. Juk žmogus tikriausiai patyrė kontūziją.

[2] Tyliai; verčiant pažodžiui – „žemiau balso" (it.)

– Veidas, mačiau, užklijuotas. Ko gero, supjaustė stiklai. Ačiū Dievui, kad dar neapdegė. Nuo nudegimų per tas lėktuvų katastrofas turbūt atsiveria siaubingos žaizdos.

– Baisu ir pagalvoti. Vargšelė, dar visai jauna. Gal keliavo su vyru... Tikriausiai jis žuvo?

– Nemanau, – atsakė mis Heterington, papurčiusi savo šviesiaplaukę, žilstelėjusią galvą. – Laikraštyje rašė apie vieną keleivę.

– Teisingai. Prisimenu, buvo ir pavardė. Kažkokia misis Beverli... ne, Beterton.

– Beterton... – susimąsčiusi pakartojo mis Heterington. – Ką gi man tai primena? Beterton. Rašė laikraščiuose... Ach, taip! Esu įsitikinusi, jog tai ta pati pavardė!

– *Tant pis pour Pierre*, – tarė sau madmuazelė Merikot. – *Il est vraiment insupportable! Mais le petit Jules, lui il est bien gentil. Et son père est très bien placé dans les affairs. Enfin, je me décide!*[3]

Ir madmuazelė Merikot dideliais grakščiais žingsniais iššuoliavo iš mažojo salono bei to viešbučio aukšto.

II

Tą popietę, praėjus penkioms dienoms po avarijos, misis Oliviją Beterton išrašė iš ligoninės. Greitosios pagalbos mašina nuvežė ją į Sent Luiso viešbutį.

Valdytojui pagailo išblyškusios, iškankintos, suraižytu bei sutvarstytu veidu moters. Jis pats tučtuojau palydėjo misis Beterton į jos kambarį.

– Kaip siaubinga tai, ką jums teko iškęsti, madam! – sušuko jis, švelniai pasiteiravęs, ar jai rezervuotas kam-

[3] Tuo blogiau Pjerui. Tai iš tiesų nebepakenčiama! O mažasis Žiulis tikrai švelnus. Ir jo tėvas užima gerą padėtį. Pagaliau apsisprendžiau! (pranc.)

barys tinka, ir visai be reikalo uždegęs visas šviesas. – Bet kaip jūs išsigelbėjote?! Koks stebuklas! Kokia laimė! Kiek žinau, gyvi liko tik trys žmonės, o vieno iš jų būklė vis dar kritiška.

Hilari, tarsi labai pavargusi, atsisėdo į krėslą.

– Taip, iš tiesų, – sumurmėjo ji. – Pati negaliu patikėti. Net dabar mažai ką prisimenu. Paskutinė para prieš katastrofą man iškyla kaip per miglą.

Valdytojas supratingai linktelėjo.

– O, taip. Tai vis kontūzijos pasekmės. Kartą taip buvo nutikę ir mano seseriai. Per karą ji gyveno Londone. Prasidėjo bombardavimas, sužeista ji neteko sąmonės. Bet paskui atsikėlė, paklaidžiojo po Londoną, Eustono stotyje sėdo į traukinį ir, *figurez-vous*[4], kitą rytą prabudo Liverpulyje. Ji ničnieko neprisiminė nei apie bombardavimą, nei apie tai, kaip vaikščiojo po Londoną, sėdo į traukinį ir atsidūrė čia! Paskutinis dalykas, išlikęs jos atminty, buvo tai, kaip ji kabino į spintą sijoną savo namuose Londone. Keista, ar ne?

Hilari sutiko, jog tai iš tiesų keista. Valdytojas nusilenkė ir išėjo. Hilari atsistojo ir pažvelgė į save veidrodyje. Ji buvo jau taip įsijautusi į savo vaidmenį, kad jautė silpnumą kojose bei rankose, tarsi iš tikrųjų būtų grįžusi iš ligoninės po didžiausių kančių.

Vos atvykusi ji pasiteiravo prie budėtojo staliuko, tačiau jokių raštelių ar laiškų nebuvo. Pirmuosius savo naujojo vaidmens žingsnius Hilari žengė tarsi tamsoje. Galbūt Olivijai Beterton buvo liepta paskambinti tam tikru numeriu ar susitikti su kokiu nors žmogumi Kasablankoje? Šito išsiaiškinti ji negalėjo. Visa informacija, kuria jai reikėjo vadovautis, buvo Olivijos Beterton pase, įgaliojimo rašte, maisto talonų ir rezervuotų numerių knygelėje. Viso to jai turėjo užtekti dviem dienoms Kasablankoje, šešioms Fese

---

[4] Tik pamanykite (pranc.)

ir penkioms Marakeše. Žinoma, šie išankstiniai užsakymai jau buvo pasenę, taigi ir elgtis reikėjo atitinkamai. Pasas, įgaliojimo raštas bei identifikacinis laiškas vis dar tiko. Pase dabar buvo įklijuota Hilari nuotrauka, o po įgaliojimo raštu Hilari pasirašė „Olivija Beterton“. Jos užduotis buvo kuo geriau atlikti savo vaidmenį ir laukti. Koziris turėjo būti lėktuvo katastrofa, po kurios ji praradusi atmintį ir apskritai nelabai orientuojasi aplinkoje.

Katastrofa buvo tikra, ir Olivija Beterton tikrai skrido tuo lėktuvu. Kontūzijos faktas turėjo paaiškinti jos negebėjimą daryti tai, kas galbūt buvo liepta. Suglumusi, nesusivokianti, išsekusi – tokia Olivija Beterton lauks nurodymų.

Dabar savaime suprantamas dalykas būtų buvę pailsėti. Taigi ji atsigulė. Dvi valandas perkratinėjo galvoje viską, ko buvo mokyta. Olivijos bagažas pražuvo lėktuvo liepsnose. Hilari turėjo keletą daiktų, kuriuos gavo ligoninėje. Ji perbraukė plaukus šukomis, pasidažė lūpas ir išėjo į viešbučio restoraną vakarieniauti.

Hilari pastebėjo, kad yra smalsiai stebima. Prie kelių staliukų susibūrę verslininkai beveik nepažvelgė į ją. Tačiau prie kitų staliukų, kur akivaizdžiai sėdėjo turistai, ji išgirdo šnabždesį ir šurmulį.

– Štai ta moteris... ta, rusvaplaukė... mieloji, ji išgyveno per tą lėktuvo katastrofą! Taip, su greitąja ją atvežė iš ligoninės. Pati mačiau. Ji vis dar atrodo siaubingai. Kažin ar reikėjo taip greitai išrašyti? Koks siaubingas išgyvenimas! Ir kaip jai pasisekė!

Po vakarienės Hilari trumpam prisėdo mažajame salone. Norėjo pažiūrėti, ar kas nors prieis. Kambaryje buvo viena ar dvi moterys, ir štai prie jos prisėdo mažučiukė, putni pusamžė dama žilais, melsvo atspalvio plaukais.

– Tikiuosi, atleisite – tiesiog norėjau jus užkalbinti, – nedelsdama maloniu amerikietėms būdingu balsu pra-

bilo ji. – Juk tai jūs taip stebuklingai išsigelbėjote iš tos katastrofos, kuri įvyko anądien, ar ne?

Hilari atidėjo į šalį žurnalą, kurį skaitė.

– Taip, – atsakė ji.

– O, bet juk tai siaubinga! Turiu omeny katastrofą. Sako, išgyveno tik trys žmonės. Tiesa?

– Tik du, – pataisė Hilari. – Viena jau mirė ligoninėje.

– O, ką jūs sakote! Gal nesupyksite, kad klausiu, mis... misis...

– Beterton.

– Taigi, gal nesupyksite, bet įdomu būtų žinoti, kur jūs sėdėjote tame lėktuve? Priekyje ar arčiau galo?

Hilari jau žinojo atsakymą į šį klausimą, taigi išpyškino kaip iš rašto:

– Arčiau galo.

– Visi kalba, jog ten saugiausia, ar ne? Bent jau aš visada perku bilietą prie durų. Girdite, mis Heterington? – ji pasuko galvą, norėdama įtraukti į pokalbį kitą pusamžę damą. Šioji neabejotinai buvo britė – pailgo, liūdno, arklį primenančio veido. – Anądien aš taip ir sakiau. Jeigu jau prisieina skristi lėktuvu, neleiskite, kad tos stiuardesės nuvestų jus tiesiai į priekį.

– Bet kažkas turi sėdėti ir priekyje, – paprieštaravo Hilari.

– Tik jau ne aš, – atrėžė jos naujoji draugė amerikietė. – Beje, mano pavardė Beiker, misis Kelvina Beiker.

Hilari padėkojo už prisistatymą, o misis Beiker plepėjo toliau.

– Aš ką tik atvykau iš Mogadoro, o mis Heterington – iš Tangierio. Mudvi čia ir susipažinome. Jūs turbūt keliaujate į Marakešą, misis Beterton?

– Ketinau keliauti... – atsakė Hilari. – Ta katastrofa, žinoma, sujaukė mano planus.

– O taip, suprantu. Bet į Marakešą tikrai verta užsukti. Kaip manote, mis Heterington?

– Marakeše viskas siaubingai brangu, – atsakė mis Heterington. – Vien kelionės išlaidos ką reiškia!

– Ten yra toks nuostabus viešbutis „Mamonija“, – tęsė misis Beiker.

– Velniškai brangus, – toliau priešgyniavo mis Heterington. – Jis ne man. Na, jūs, žinoma, kita kalba, juk mokate doleriais... Bet kažkas man davė vieno mažo tenykščio viešbutuko adresą. Tikrai labai gražus, švarus, ir, sako, maistas ten neblogas.

– Kur dar jūs ketinate keliauti, misis Beterton? – toliau smalsavo misis Kelvina Beiker.

– Norėčiau pamatyti Fesą, – atsargiai atsakė Hilari. – Nors numerį užsisakyti reikės iš naujo.

– O taip, Feso ir Rabato tikrai nederėtų aplenkti.

– Jūs ten buvote?

– Dar ne. Bet netrukus planuoju nuvažiuoti. Mis Heterington – taip pat.

– Tikiuosi, senamiestis ten išlikęs, – išreiškė viltį mis Heterington.

Kurį laiką padrikas pokalbis dar tęsėsi. Paskui Hilari pirmą kartą po išėjimo iš ligoninės pasijuto pavargusi ir nuėjo į savo miegamąjį.

Per visą vakarą kol kas nieko svarbaus nenutiko. Ją užkalbinusios dvi moterys atrodė užkietėjusios keliautojos, ir Hilari nė nepamanė, kad jos galėtų būti ne tuo, kuo dedasi. Rytoj, nusprendė ji, jei negaus jokios žinios, keliaus į Koksą ir iš naujo užsisakys bilietus į Fesą bei Marakešą.

Kitą rytą nebuvo nei laiškų, nei telegramų ir niekas neskambino, taigi maždaug vienuoliktą valandą ji išvažiavo į kelionių agentūrą. Ten buvo nedidelė eilutė ir, kai ji pagaliau pasiekė langelį bei pradėjo kalbėtis su tarnautoju, šis bei tas nutiko. Kažkoks pagyvenęs akiniuotas klerkas

alkūne nustūmė jaunesnįjį ir per savo akinius maloniai pažvelgė į Hilari.

– Juk jūs – misis Beterton, ar ne? Aš turiu visus jūsų bilietus.

– Tikriausiai tie užsakymai jau pasenę, – atsakė Hilari. – Aš gulėjau ligoninėje ir...

– O taip, žinau. Norėčiau jus pasveikinti, kad likote gyva, madam. O bilietus jums iš naujo užsakė telefonu.

Hilari širdis ėmė daužytis smarkiau. Kiek ji žinojo, į šią kelionių agentūrą niekas neturėjo skambinti. Tačiau štai akivaizdūs įrodymai, jog kažkas pasirūpino, kad Olivija Beterton tęstų savo kelionę.

– Nebuvau tikra, ar paskambino... – susigriebė ji.

– Paskambino, madam. Štai jūsų bilietai.

Jis ištiesė traukinio bilietus bei kvitus už viešbučių numerius, ir reikalas buvo sutvarkytas per kelias minutes. Kitą dieną Hilari turėjo išvykti į Fesą.

Misis Kelvina Beiker nei per pietus, nei vakare restorane nepasirodė. Buvo tik mis Heterington. Ji atpažino Hilari, kai ši ėjo prie savo staliuko, bet nemėgino jos užkalbinti. Kitą dieną, nusipirkusi keletą būtiniausių viršutinių ir apatinių drabužių, Hilari traukiniu išvažiavo į Fesą.

III

Būtent tą dieną, kai Hilari išvyko, misis Kelviną Beiker, savo įprastiniu sparčiu žingsniu tursenančią į viešbutį, užkalbino mis Heterington, kurios ilga plona nosis virpėjo iš susijaudinimo.

– Aš prisiminiau tą pavardę – Beterton... Tai tas dingęs mokslininkas. Apie jį rašė visuose laikraščiuose. Maždaug prieš du mėnesius.

– Taip, taip, ir aš dabar kažką prisimenu. Britų mok-

slininkas... Taip... Jis dalyvavo kažkokioje konferencijoje Paryžiuje.

– Būtent. Žinote, aš pagalvojau – argi tai gali būti jo žmona? Registracijos knygoje radau parašyta, kad ji gyvena Harvele, ten, kur atominė stotis. Visos tos atominės bombos – tikras pragaras. Ir kobaltas... Tokia graži spalva dažų paletėje – vaikystėje dažnai ja piešdavau. O blogiausia tai, jog, kaip suprantu, niekas neišgyvens. Mes neturėjome daryti tų eksperimentų. Kurią čia dieną man kažkas pasakė, kad jos pusbrolis, labai protingas vyriškis, tvirtina, jog visas pasaulis gali tapti radioaktyvus.

– O varge... – sudejavo misis Kelvina Beiker.

ŠEŠTAS SKYRIUS

Kasablanka Hilari tikrai nenuvylė. Tai buvo gražus Prancūzijos miestukas, visiškai neprimenantis Rytų pasaulio ar jį gaubiančių paslapčių – nebent žmonių miniomis gatvėse.

Oras vis dar buvo puikus – giedras ir saulėtas, ir ji grožėjosi vaizdais pro šiaurės link lekiančio traukinio langą. Priešais sėdėjo nedidelio ūgio, verslininką primenantis prancūzas, tolimajame vagono gale kažko nepatenkinta vienuolė kalbėjo rožančių ir kaip šarkos čiauškėjo dvi marokietės damutės su daugybe lagaminų. Pasisiūlęs pridegti cigaretę, mažasis prancūzas veikiai užmezgė pokalbį. Jis rodė pro šalį lekiančius įdomesnius objektus, pasakojo apie šalį ir atrodė iškalbus bei protingas pašnekovas.

– Tikriausiai važiuojate į Rabatą, madam. Būtų didžiausia klaida neaplankyti Rabato.

– Pasistengsiu užsukti, nors turiu labai mažai laiko. O be to, – šyptelėjo Hilari, – ne tokia jau stora mano piniginė. Žinote, važiuodamas į užsienį, daug negali pasiimti.

– Bet juk viskas taip paprasta! Tereikia čia turėti draugų.

– Deja, Maroke artimų draugų neturiu.

– Kai kitą kartą keliausite, madam, duokite man žinią. Paskolinsiu jums savo kredito kortelę ir viskuo pasirūpinsiu. Aš dažnai keliauju į Angliją verslo reikalais, taigi galėsite grąžinti skolą. Juk taip paprasta!

– Labai malonu iš jūsų pusės. Tikiuosi, būtinai apsilankysiu Maroke dar kartą.

– Atvykus iš Anglijos, čia jums turbūt viskas atrodo

kitaip, ar ne, madam? Ten taip šalta, drėgna, nemalonu.

– Taip, čia kas kita.

– Aš irgi prieš tris savaites atvykau iš Paryžiaus. Tada ten tvyrojo rūkas, lijo – tikra bjaurastis. O čia saulė. Nors oras šaltas, bet užtat tyras. Puikus tyras oras. O koks buvo oras Anglijoje, kai išvykote?

– Kaip ir pas jus – rūkas, – atsakė Hilari.

– Ach taip, juk dabar darganų metas. O sniegas? Ar šiemet pas jus snigo?

– Ne, – atsakė Hilari. – Sniego nebuvo.

„Kaip keista, – nusistebėjo ji, – kad šis daug keliaujantis prancūzas mėgsta labai anglišką pašnekesį – apie orą." Ji uždavė jam vieną kitą klausimą apie politinę padėtį Maroke bei Alžyre, o jis guviai atsakė, tarsi norėdamas pasirodyti, kaip puikiai viską išmano.

Dirstelėjusi į tolimąjį kampą, Hilari pastebėjo į save įsmeigtą priešišką vienuolės žvilgsnį. Marokietės netrukus išlipo, įlipo kiti keleiviai. Fesą jie pasiekė tik vakare.

– Leiskite jums padėti, madam.

Hilari sutrikusi stovėjo triukšmingoje, šurmuliuojančioje stoty. Arabai nešikai plėšė jai iš rankų lagaminus, šaukė, rėkė, siūlė įvairiausius viešbučius. Ji dėkinga atsisuko į savo naująjį pažįstamą prancūzą.

– Jūs važiuojate į viešbutį „Pelis Džamai", *n'est-ce pas, Madame*[1]?

– Taip.

– Puiku. Jis už aštuonių kilometrų.

– Už aštuonių kilometrų? – apstulbo Hilari. – Vadinasi, aš dar ne mieste.

– Tiek yra iki senamiesčio, – paaiškino prancūzas. – Aš tai apsistosiu komercinio naujamiesčio viešbutyje. Bet per šventes, norėdami pailsėti ar papramogauti, savaime suprantama, traukiame į „Pelis Džamai". Žinote, tai bu-

[1] Ar ne, madam? (pranc.)

vusi Maroko didikų rezidencija. Ją supa nuostabūs sodai, iš kurių patenki tiesiai į žmogaus rankos nepaliestą Feso senamiestį... Tačiau neatrodo, kad viešbutis būtų atsiuntęs ką nors pasitikti savo klientų. Jums leidus, surasiu taksi.

– Jūs labai malonus, bet...

Prancūzas arabiška greitakalbe kažką pasakė nešikams, ir veikiai Hilari jau sėdėjo taksi. Sukrovus jos lagaminus, mielaširdingasis prancūzas pasakė, kiek būtent sumokėti pinigų ištroškusiems nešikams. Kai šie ėmė protestuoti, keliais aštriais arabiškais žodeliais jis pasiuntė juos šalin. Išsitraukęs iš kišenės savo vizitinę kortelę, prancūzas įteikė ją Hilari.

– Štai mano kortelė, madam. Jeigu galėsiu jums kuo nors padėti, tik praneškite. Keturias dienas būsiu apsistojęs viešbutyje „Grand".

Jis kilstelėjo skrybėlę ir nuėjo. Hilari dirstelėjo į kortelę ir, prieš išeidama iš apšviestos stoties, dar spėjo perskaityti: „Mesjė Anri Lorjė".

Taksi išrūko iš miesto ir leidosi per kalvotą kraštą. Hilari stengėsi per langus įžvelgti, kur važiuoja, bet jau buvo tamsu. Ji pamatė tik vieną apšviestą pastatą, ir daugiau nieko. Galbūt tuo jos kelionė ir skyrėsi nuo įprastinės, kad vedė į nežinomybę? Gal tas mesjė Lorjė yra organizacijos, įtikinusios Tomą Betertoną palikti savo darbą, namus ir žmoną, pasiuntinys? Ji nervingai susigūžė automobilio kamputyje – kur jis ją veža?

Keista, bet taksi tiesiog pavyzdingai nuvežė Hilari į „Pelis Džamai". Ji išlipo, įėjo per arkinius vartus ir net susijaudino iš malonumo atsidūrusi rytietiško interjero patalpoje. Čia stovėjo ilgos sofos, kavos staliukai, buvo patiesti originalūs kilimėliai. Nuo registracijos stalo ją palydėjo per kelias pereinamas patalpas bei terasą, kur žaliavo apelsinmedžiai ir kvepėjo gėlės, spiraliniais laiptukais į jaukų miegamąjį – vis dar rytietiško stiliaus, bet aprūpintą

„*conforts modernes*“[2], tokiais būtinais dvidešimtojo amžiaus keliautojams.

Portjė pranešė, jog vakarienė čia patiekiama pusę aštuonių. Ji išsitraukė kai kuriuos daiktus, nusiprausė, susišukavo ir, nulipusi žemyn, per ilgą rytietišką rūkomąjį pateko į terasą, o perėjusi ją ir palypėjusi keliais laipteliais atsidūrė šviesiame restorane.

Vakarienė buvo puiki. Hilari valgant, į restoraną tai ateidavo, tai iš jo išeidavo įvairūs žmonės. Ji buvo pernelyg pavargusi, kad jau šį vakarą juos stebėtų ar klasifikuotų, bet viena ar dvi personos atkreipė dėmesį. Viena iš jų buvo pagyvenęs vyriškis, išgeltusio veido, su maža ožio barzdele. Hilari pastebėjo jį, nes personalas šiam žmogui skyrė ypatingą dėmesį. Vos šiam kilstelėjus galvą, vienas lėkštes tučtuojau nunešdavo, kitas, su garuojančiais patiekalais, atnešdavo. Menkiausias antakio kilstelėjimas, ir padavėjas jau sukosi aplink jo stalą. Hilari nusistebėjo – kas tas žmogus? Daugelis iš vakarieniavusiųjų restorane akivaizdžiai buvo poilsiaujantys turistai. Prie didelio stalo centre sėdėjo kažkoks vokietis, buvo pusamžis vyriškis su šviesiaplauke nuostabaus grožio mergina, veikiausiai švede, o gal ir dane, anglų šeima su dviem vaikais, kelios grupelės keliaujančių amerikiečių, trys prancūzų šeimos.

Po vakarienės terasoje ji išgėrė kavos. Buvo šaltoka, bet nepernelyg. Pasimėgavusi gėlių aromatu, Hilari nuėjo į savo kambarį ir anksti atsigulė.

Kitą rytą, vėl leisdama laiką terasoje po raudonai dryžuotu skėčiu nuo saulės, Hilari negalėjo atsistebėti, kaip fantastiškai viskas susiklostė. Štai ji sėdi, apsimetusi viena mirusiąja, ir laukia, kol įvyks kažkas melodramiška bei netikėta. Šiaip ar taip, ko gero, labiausiai tikėtina, kad Olivija Beterton išvažiavo į užsienį, norėdama išsklaidyti liūdnas mintis bei jausmus. Turbūt vargšė moteris lygiai

[2] Šiuolaikiniai patogumai (pranc.)

taip pat nieko nežinojo, kaip ir visi kiti.

Žodžiai, kuriuos ji ištarė prieš mirtį, buvo pats paprasčiausias paaiškinimas. Ji norėjo, kad kas nors perspėtų Tomą Betertoną saugotis kažkokio Boriso. Jos mintys klaidžiojo, ji pacitavo kažkokį keistą posmelį, paskui pasakė, jog iš pradžių negalėjo patikėti. Kuo patikėti? Turbūt tik tuo, kad Tomas Betertonas buvo įkalbėtas išvykti.

Jos žodžiuose nebuvo jokių piktų gaidų ar naudingų užuominų. Hilari žvelgė į terasos apačioje plytintį sodą. Čia buvo taip gražu. Gražu ir ramu. Po terasą klegėdami lakstė vaikai, o prancūzės mamos juos šaukėsi pas save ir barė. Priėjusi prie staliuko atsisėdo šviesiaplaukė švedė. Ji nusižiovavo, išsitraukė šviesų lūpdažį ir apvedžiojo savo jau ir taip skoningai padažytas lūputes. Paskui tiriamai nužvelgė save veidrodyje, truputį pasiraukė.

Štai šalia prisėdo jos kompanionas – gal vyras, o gal ir tėvas. Ji pasisveikino nesišypsodama, palinko į priekį ir ėmė karštai dėl kažko priekaištauti. Jis prieštaravo ir atsiprašinėjo.

Iš sodo į terasą užlipo pusamžis geltonveidis ožio barzdele. Jam atsisėdus prie tolimosios sienos, tučtuojau prišoko padavėjas. Žmogus užsisakė, padavėjas nusilenkė ir skubiai nuėjo. Šviesiaplaukė mergina susijaudinusi sučiupo savo pašnekovą už rankos ir pažvelgė į pusamžį vyriškį.

Hilari užsisakė martinio, o kai atnešė, tyliai padavėjo paklausė:

– Kas tas žmogus ten, prie sienos?

– O! – padavėjas dramatiškai palinko į priekį, – tai mesjė Aristidas. Jis pasakiškai... taip, taip, pasakiškai turtingas.

Pagalvojęs apie tokius turtus, jis ilgesingai atsiduso, o Hilari pažvelgė į susitraukusią, prie stalo palinkusią figūrą – tarsi raukšlėtą, sudžiūvusią mumiją. Bet padavėjai

dėl šio žmogaus lobių tik ir sukosi aplinkui bei kalbėjo su didžiausia pagarba. Senasis mesjė Aristidas atsisuko, ir akimirksniui jųdviejų žvilgsniai susitiko. Kurį laiką jis stebeilijo į ją, paskui nusuko akis.

„Ne toks jau nereikšmingas..." – pagalvojo Hilari. Jo akys net iš tolo atrodė nuostabiai protingos bei guvios.

Šviesiaplaukė su savo palydovu pakilo nuo staliuko ir nuėjo į restoraną. Padavėjas, kuris dabar, atrodo, laikė save Hilari vadovu bei patarėju, stabtelėjo prie jos staliuko, surinko taures ir paaiškino:

– *Ce Monsieur-là*[3] yra stambus verslo magnatas iš Švedijos. Be galo turtingas ir įtakingas. O dama su juo – kino žvaigždė. Žmonės ją vadina antrąja Garbo[4]. Tokia prašmatni, tikra gražuolė... bet kokias scenas jam kelia! Viskas jai nepatinka. Fesas jai įgrisęs iki gyvo kaulo – juk čia nėra nei papuošalų parduotuvių, nei kitų išsipusčiusių damučių, kurios gėrėtųsi ir žavėtųsi jos apdarais. Ji reikalauja, kad rytoj pat jis vežtų ją kur linksmiau. Ach, ir turtuoliai ne visada gali mėgautis sielos ramybe.

Kaip kokią sentenciją ištaręs šį paskutinį sakinį, jis pastebėjo klientą mojant pirštu ir kaip kulka šovė per terasą.

– Mesjė?

Daugelis jau pietavo, tačiau Hilari buvo vėlai papusryčiavusi, taigi su sočiais patiekalais neskubėjo. Ji užsisakė dar vieną gėrimą. Išvaizdus jaunas prancūzas pasitraukė nuo baro ir, žingsniuodamas per terasą, atsargiai dirstelėjo į Hilari. Šis vogčia mestas žvilgsnis tarsi klausė: „Kažin ar čia yra kas veikti?" Jis nulipo laipteliais į kitą, žemiau esančią terasą. Lipdamas pusiau dainavo, pusiau niūniavo kelias eilutes iš prancūziškos operos:

[3] Tas mesjė (pranc.)

[4] Greta Garbo (1905–1990) – švedų kilmės aktorė Holivudo nebyliojo kino laikotarpiu ir iš dalies jo aukso amžiuje, – *vert. past.*

Le long des lauriers roses
Rêvant de douces choses.[5]

Hilari pasirodė, jog šie žodžiai turi užslėptą prasmę. *Le long des lauriers roses*. Laurier. Laurier? Juk tokia buvo to prancūzo, kuris važiavo su ja traukiniu, pavardė.[6] Ar tai tik atsitiktinumas? O gal čia yra kažkoks ryšys? Ji atsisegė rankinuką ir išsitraukė jo duotą vizitinę kortelę. Anri Lorjė, Dė Kroisants g. 3, Kasablanka. Ji apvertė kortelę ir kitoje pusėje įžvelgė vos pastebimas pieštuko žymes, tarsi kažkas būtų rašęs, o paskui ištrynęs. Hilari pamėgino perskaityti. Užrašas prasidėjo žodžiais „*Où sont*“[7], paskui ėjo neįskaitomas tekstas, ir galiausiai ji iššifravo žodį „D'Entonis“. Akimirksnį Hilari pamanė, kad šis užrašas kažką reiškia, bet po to papurtė galvą ir įsidėjo kortelę atgal į rankinuką. Tikriausiai šiaip citata, kurią jis kažkada užsirašė, o paskui ištrynė.

Staiga ant jos krito šešėlis, ir Hilari krūptelėjusi pakėlė akis. Saulę jai užstojo misteris Aristidas, tačiau jo akys žvelgė ne į ją. Jo žvilgsnis buvo nukreiptas per apačioje plytinčius sodus į kalnų siluetą tolumoje. Atsiduses jis staiga apsigręžė, norėdamas eiti į restoraną, tačiau apsiausto rankove užkliudė taurę ant jos staliuko. Ši nukrito ant grindų ir sudužo. Misteris Aristidas vikriai atsisuko ir mandagiai atsiprašė:

– Ach! *Mille pardons, Madame.*[8]

Hilari nusišypsojo ir prancūziškai patikino, kad tai menkniekis. Jis pirštu pamojo padavėjui. Šis kaip visada bėgte atbėgo. Senukas įsakė atnešti madam kitą gėrimą, o

---

[5] Ilgi oleandrai / Sapnuoja švelnius sapnus. (pranc.)
Eilutės iš „Varpų dainos“. Tai garsiausia arija iš L.Delibes (1836–1891) operos „Lakmė“, – *vert. past.*
[6] Prancūziškas žodis „laurier“ tariasi „lorjė“, – *vert. past.*
[7] Kur yra? (pranc.)
8 Tūkstantį kartų atsiprašau, madam. (pranc.)

paskui, darsyk atsiprašęs, nuėjo į restoraną.

Jaunasis prancūzas, vis dar niūniuodamas, vėl užlipo laipteliais. Praeidamas jis linktelėjo Hilari taip, kad ši pastebėtų, tačiau, nesulaukęs iš jos jokio atsako, filosofiškai gūžtelėjo pečiais ir sėdo valgyti.

Per terasą pratapnojo prancūzų šeimynėlė – tėvai šaukė savo mažylius.

– *Mais viens donc, Bobo. Quest-ce que tu fais? Dépêche-toi! Laisse ta balle, chérie, on va déjeuner.*[9]

Laiminga darni šeimynėlė užlipo į restoraną. Staiga Hilari pasijuto vieniša, ir ją apėmė baimė.

Padavėjas atnešė jos gėrimą. Ji pasiteiravo, ar misteris Aristidas čia vienas.

– O, madam, tokie turtingi žmonės kaip mesjė Aristidas niekada nekeliauja vieni. Jis čia atvyko su kamerdineriu, dviem sekretoriais ir vairuotoju.

Padavėjas buvo tiesiog apstulbintas minties, kad misteris Aristidas gali keliauti be palydos.

Tačiau pagaliau įžengusi į restoraną Hilari pastebėjo, kad senukas įsitaisęs prie stalelio vienas, kaip ir praėjusį vakarą. Prie gretimo staliuko sėdėjo du jaunuoliai – tikriausiai jo sekretoriai, pamanė ji, nes pastebėjo, kad vienas ar kitas visada budrauja, nenuleidžia akių nuo misterio Aristido, kuris kažkaip beždžioniškai lapnojo savo pietus ir, regis, jų nė nepastebėjo. Buvo akivaizdu, jog misteriui Aristidui jo sekretoriai – net ne žmonės!

Visa popietė pralėkė kaip sapnas. Ramybės ir grožio apsupty Hilari vaikštinėjo po terasomis besileidžiančius sodus. Gurgeno vanduo, saulėje spindėjo auksaspalviai apelsinai, sklandė įvairiausi kvapai bei aromatai. Būtent rytietiška šios nuošalios vietelės atmosfera taip viliojo Hilari. „Mano sesuo, mano sužadėtine, tu esi užrakintas

---

[9] Eikš čia, Bobo. Ką ten veiki? Paskubėk! Padėk tą kamuolį, mielasis, eime pietauti. (pranc.)

sodas..."[10] Toks ir turėjo būti sodas – atskirtas nuo pasaulio, kupinas žalumos ir aukso.

„O, kad galėčiau čia pasilikti, – pagalvojo Hilari. – kad galėčiau čia pasilikti amžinai..."

Jos mintys sukosi ne apie tikrąjį „Pelis Džamai" sodą, tiesiog ji atsidavė jo simbolizuojamai sielos būsenai. Kai ji jau nebeieškojo ramybės, ūmai ją surado. Ir toji sielos ramybė nužengė ant Hilari tą akimirksnį, kai ji buvo pasirengusi nuotykiams ir pavojui.

Bet galbūt čia nebuvo jokio pavojaus ir jokių nuotykių... Gal ji gali čia pasilikti kuriam laikui, ir nieko nenutiks... o tada...

O tada – kas?

Papūtė vėsus vėjelis, ir Hilari suvirpėjo. Štai tu įžengei į ramybės sodą, bet galiausiai vis tiek būsi iš jo išvarytas. Pasaulio sumaištis, negailestingas gyvenimas, sąžinės priekaištai ir neviltis – visa tai ji nešiojosi savy.

Buvo jau vėlyva popietė, ir saulė šildė nebe taip kaitriai. Hilari užkopė terasomis į viešbutį.

Rytietiškame laukiamajame skardeno kažkieno linksmas balsas. Kai Hilari akys apsiprato prieblandoje, ji išvydo misis Kelviną Beiker – naujai pamelsvinti plaukai, nepriekaištingai tvarkingi drabužiai.

– Aš ką tik atskridau, – paaiškino ji. – Tiesiog negaliu pakęsti tų traukinių – kiek laiko sugaišti! O ir žmonės juose dažniausiai būna tokie nešvarūs! Šiuose kraštuose niekas neturi nė menkiausio supratimo apie higieną. O, mano miela, turguje gali pamatyti mėsą, apspiestą musių. Tuntai musių tupia kur nori, o jiems tai, ko gero, atrodo savaime suprantama.

– Taip, ko gero, – sutiko Hilari.

Misis Kelvina Beiker nesiruošė nuleisti negirdomis tokio eretiško teiginio.

[10] Giesmių giesmė 4, 12, – *vert. past.*

– Aš esu didelė judėjimo už švarų maistą šalininkė. Namuose viską, kas genda, suvynioju į polietileną – juk net Londone duona ir pyragaičiai neišsilaiko nesuvynioti. O dabar sakykite – ar jau buvote išėjusi į miestą pasivaikščioti? Tikriausiai šiandien jau apžiūrėjote senamiestį?

– Deja, ne, – šypsodamasi atsakė Hilari. – Tiesiog sėdėjau saulėkaitoje.

– Ach, taip... juk jūs ką tik iš ligoninės! Užmiršau.

Neseniai išgyventa katastrofa misis Kelvinai Beiker buvo svarus pateisinimas, kodėl Hilari neapžiūrėjo miesto.

– Kokia aš kvaila! O taip, po kontūzijos jūs turite beveik visą dieną gulėti ir ilsėtis tamsiame kambary. Retsykiais galėtume išeiti į miestą drauge. Aš mėgstu turiningai leisti laiką, kai viskas suplanuota, apgalvota ir kiekviena minutė kupina įvykių.

Šiuo metu Hilari toks gyvenimo tempas būtų priminęs pragarą, bet ji išreiškė susižavėjimą misis Kelvinos Beiker energija.

– Ką gi, sakyčiau, jog būdama tokio amžiaus aš dar gana puikiai sukuosi ir beveik nepavargstu. Prisimenate mis Heterington iš Kasablankos? Tą pailgo veido anglę. Šį vakarą atvyks ir ji. Jai labiau patinka keliauti traukiniu nei lėktuvu. Kas apsistoję šiame viešbutyje? Turbūt daugiausia prancūzai bei medaus mėnesį leidžiančios porelės. O dabar turiu bėgti apžiūrėti savo kambarį. Tas, kurį gavau, man nepatiko, taigi žadėjo pakeisti.

Ir misis Kelvina Beiker kaip viesulas išlėkė.

Tą vakarą įžengusi į restoraną Hilari pirmiausia pastebėjo mis Heterington. Šioji sėdėjo prie mažo staliuko pasieny ir vakarieniavo, o priešais buvo atversta knyga. Po vakarienės trys damos gėrė kavą, ir mis Heterington išreiškė savo susižavėjimą švedų magnatu bei šviesiaplauke kino žvaigžde.

– Kaip suprantu, jie nesusituokę, – tarė ji, korektiškai slėpdama savo pasitenkinimą. – Užsienyje tokių atvejų netrūksta. O štai ten, prie lango, graži prancūzų šeimynėlė. Vaikai, atrodo, labai myli savo tėtę. Na, žinoma, prancūzai savo vaikams leidžia žaisti iki vėlumos. Kartais gula tik dešimtą vakaro, o be to, kemša ką nori, užuot atsigėrę tik pieno su sausainiais, kaip dera vaikams.

– Bet jie atrodo pakankamai sveiki, – juokdamasi atsakė Hilari.

Mis Heterington papurtė galvą ir tučtuojau paprieštaravo:

– Vėliau tai atsilieps. Tėvai leidžia jiems gerti net vyną.

Didesnio siaubo būti negalėjo.

Misis Kelvina Beiker pradėjo kurpti planus kitai savaitei.

– Kažin ar trauksiu į senamiestį, – pareiškė ji. – Jį apžiūrėjau jau praeitą kartą. Labai įdomus ir tikras labirintas – tikriausiai suprantate, ką noriu pasakyti. Toks neįprastas senas pasaulis. Jei kartu nebūtų ėjęs gidas, kažin ar būčiau radusi kelią atgal į viešbutį. Tiesiog prarandi orientaciją ir nebežinai, kuria linkme pasukti. Tačiau gidas buvo puikus, papasakojo daug įdomybių. Valstijose jis turi brolį – atrodo, Čikagoje. Kai apžiūrėjome miestą, jis nusivedė mane į kažkokią užkandinę ar arbatinę ant kalno šlaito. Kokia nuostabi senamiesčio panorama iš ten atsivėrė! Tiesa, turėjau išgerti tą bjaurią mėtų arbatą... Be to, aplinkui zujo prekeiviai, kurie bruko įvairius daiktus – kai kurie visai nieko, o kiti – šlamštas. Supratau, jog čia turi būti labai kategoriškas.

– Taip, išties, – sutiko mis Heterington ir svajingai pridūrė: – Bet suvenyrams tikrai nederėtų gailėti grašio. Tik va, tie finansiniai apribojimai vargina...

Septintas skyrius

I

Hilari tikėjosi išvengti pasivaikščiojimo po Feso senamiestį su tokia nuobodžia kompanione, kaip mis Heterington. Laimė, pastarąją misis Beiker pakvietė pasivėžinti automobiliu. Kadangi mis Beiker leido suprasti, kad už automobilį sumokės ji, mis Heterington, kurios kelionpinigiai nerimą keliančiu greičiu seko, mielai sutiko. Hilari, paprašiusi gido paslaugų, leidosi apžiūrėti Feso.

Jie pradėjo nuo aukštutinės terasos ir sodais leidosi žemyn, kol apačioje, sienoje, pasiekė didžiulius vartus. Gidas įkišo į spyną milžinišką raktą, pasuko ir, kai vartai lėtai atsivėrė, pamojo Hilari įeiti per juos.

Ji tarsi įžengė į kitą pasaulį. Visur stūksojo senojo Feso sienos. Siauros vingiuotos gatvelės, aukšti mūrai, kartkartėmis pro vartelius atsiveriantis interjero ar vidinio kiemelio fragmentas. Aplinkui kinkavo nešuliais apkrauti asilai, skubėjo vyrai su krepšiais, lakstė vaikai, vaikščiojo po čadra veidus slepiančios ir neslepiančios moterys – virė tikras slaptas šio maurų miesto gyvenimas. Klaidžiodama siauromis gatvelėmis, Hilari užmiršo viską pasaulyje – savo misiją, savo gyvenimo tragediją, net save pačią. Ji tik žiūrėjo ir klausė, gyveno ir vaikščiojo sapnų pasaulyje. Vienintelė rakštis buvo gidas – jis be paliovos tauškė, kvietė ją į įvairias vietas, kur ji ne itin norėjo eiti.

– Tik pažvelkite, ponia. Šis vyras turi labai gražių daiktų, pigių, tikrai senoviškų, mauriškų. Skraistės, šilkai... O gal jums patiktų šie nuostabūs karoliai?

Rytai kaip per amžių amžius siūlė prekę Vakarams, tačiau Hilari tai neerzino. Ji veikiai prarado nuovoką, kur esanti ir kur pasukti. Čia, tarp miesto mūrų, ji nebesusivokė, į šiaurę eina ar į pietus, o gal tiesiog suka ratus tomis pačiomis gatvelėmis, kuriomis jau ėjo. Hilari jau vos vilko kojas, kai išgirdo paskutinį gido pasiūlymą, kuris tikriausiai buvo baigiamoji jo įprastinio maršruto dalis.

– O dabar nuvesiu jus į nuostabius namus. Ten gyvena mano draugai. Išgersite mėtų arbatos, pamatysite daug gražių daiktų.

Hilari atpažino iš anksto apgalvotą ėjimą, apie kurį kalbėjo misis Kelvina Beiker. Tačiau ji norėjo pamatyti viską, kas siūloma. Rytoj, nusprendė, ji ateis į senamiestį viena, be to šalia tauškiančio gido. Taigi sutiko būti išvesta per vartus ir ėmė kopti į kalvą vingiuotu taku už miesto sienų. Pagaliau jie priėjo sodą, supantį dailų vietinio stiliaus namą.

Hilari buvo pasiūlyta prisėsti prie mažo kavos staliuko dideliame kambaryje, iš kurio atsivėrė nuostabi miesto panorama. Tučtuojau atnešė puodelius su mėtų arbata. Hilari, kuri nemėgo saldintos arbatos, ją gerti buvo tikra kančia. Tačiau pasistengusi negalvoti, jog tai arbata, o gurkšnoti ją kaip limonadą, ji įstengė kone mėgautis. Patiko jai ir parodyti kilimai, karolių vėriniai, užuolaidos, siuvinėti užtiesalai, įvairūs kiti daiktai. Vieną kitą nedidelę grožybę Hilari įsigijo, bet daugiau iš mandagumo. Pagaliau nenuilstantis gidas tarė:

– Mūsų jau laukia automobilis – kviečiu maloniai pasivažinėti. Tai truks valandą, ne daugiau. Apžiūrėsite gražiausius miesto vaizdus. O tada – atgal į viešbutį.

Nutaisęs deramai taktišką miną, jis tyliai pridūrė:

– Štai ta mergina gali palydėti jus į labai gražų damų kambarį...

Toji mergina, patiekusi jiems arbatą, stovėjo šalia ir

tučtuojau šypsodamasi bei uoliai tardama anglų kalbos žodžius patvirtino:

– Taip, taip, madam. Eime su manimi. Mes turime puikų kambarį, tikrai puikų. Visai kaip viešbutyje „Ric“. Kaip Niujorke ar Čikagoje. Pamatysite!

Hilari šyptelėjusi nusekė paskui merginą. Vargu ar damų kambarys buvo vertas tokių liaupsių, tačiau bent jau nusiprausti jame galėjai. Čia buvo kriauklė ir mažas įskilęs veidrodis, taip iškraipantis vaizdą, kad Hilari, išvydusi savo atvaizdą, kone atšoko. Nusiplovusi ir savo nosinaite nusišluosčiusi rankas – čia kabantis rankšluostis jai pasirodė kažkoks įtartinas, – ji apsisuko išeiti.

Deja, kambario durys neatsidarė. Hilari veltui beldėsi ir klibino rankeną, ši – nė iš vietos. Gal ją užrakino iš lauko? Hilari apėmė pyktis. Kam reikėjo ją čia uždaryti? Staiga ji pastebėjo kampe kitas duris. Paspaudė rankeną. Šįsyk durys gan lengvai atsivėrė. Hilari žengė per jas.

Ji atsidūrė mažame rytietiško stiliaus kambaryje, į kurį šviesa pateko tik per siaurus plyšelius sienoje. Ant žemos sofos sėdėjo ir rūkė mažasis prancūzas, kurį ji sutiko traukiny, mesjė Anri Lorjė.

II

Jis nepakilo jos pasveikinti. Tik šiek tiek pasikeitusiu balsu tarė:

– Laba diena, misis Beterton.

Akimirksnį Hilari stovėjo kaip įbesta. Jai užgniaužė žadą. Tai štai kaip! Paskui susivaldė. Šito ir reikėjo tikėtis. „Elkis taip, kaip elgtųsi ji.“ Hilari žingtelėjo į priekį ir drąsiai pasiteiravo:

– Turite man naujienų? Galite padėti?

Jis linktelėjo ir su priekaištu atsakė:

– Traukinyje jūs man pasirodėte kažkokia nenuovoki, madam. Gal pernelyg esate pripratusi šnekučiuotis apie orą.

– Apie orą? – Hilari išpūtė akis.

Ką jis traukinyje kalbėjo apie orą? Minėjo šaltį? Rūką? Sniegą?

Sniegas. Šį žodį prieš mirtį ištarė Olivija Beterton. Ir padeklamavo kažkokį kvailą eilėraštuką. Ar tik ne taip:

Sniegas, sniegas nuostabus,
Kur beeitum, toks jis bus!

Dabar Hilari užsikirsdama pakartojo jį.

– Būtent. Kodėl jūs neatsakėte taip, kaip liepta, iš karto?

– Nesupratau. Patyriau lėktuvo katastrofą, paskui kontūzyta gulėjau ligoninėje. Tai gerokai sutrikdė mano atmintį. Tai, kas įvyko prieš daug metų, prisimenu puikiai, bet yra ir tuščių spragų... didelių spragų, – ji susiėmė rankomis galvą ir be vargo nutaisiusi virpantį balsą tęsė: – Jūs net nežinote, kaip tai siaubinga. Aš suprantu, jog užmiršau daug svarbių dalykų – tikrai svarbių. Ir kuo labiau stengiuosi juos prisiminti, tuo labiau jie blėsta.

– Taip, – tarė Lorjė, – ta katastrofa mums gerokai sutrukdė, – jis kalbėjo šaltu, dalykišku tonu. – Kyla klausimas, ar jums užteks ištvermės ir drąsos tęsti kelionę.

– O taip, žinoma! – sušuko Hilari. – Mano vyras... – ji užsikirto.

Lorjė šyptelėjo, tačiau toji šypsena nebuvo labai maloni. Kažkokia klastinga.

– Jūsų vyras tikriausiai jūsų laukia nesulaukia, – įgėlė.

– Jūs net neįsivaizduojate, – virkavo ji, – ką aš išgyvenau per tuos mėnesius, kai jis išvyko.

– Kaip manote, ar britų pareigūnai jau padarė kokią nors išvadą dėl to, ką jūs žinote, o ko ne?

Hilari plačiai skėstelėjo rankomis.

– Iš kur man žinoti? Atrodo, jie patenkinti.

– Ir vis dėlto... – jis nutilo.

– Labai gali būti, – lėtai ištarė Hilari, – kad čia mane seka. Konkretaus žmogaus nurodyti negaliu, bet nuo tada, kai išvykau iš Anglijos, manęs neapleidžia jausmas, jog esu stebima.

– Savaime suprantama, – šaltai atsakė Lorjė. – Nieko kito mes ir nesitikėjome.

– Maniau, jog turiu jus perspėti.

– Mieloji misis Beterton, mes ne maži vaikai. Žinome, ką darome.

– Dovanokite, – nuolankiai atsiprašė Hilari. – Aš tokia neišmanėlė.

– Kad neišmanėlė – nesvarbu. Svarbu, kad būtumėte paklusni.

– Būsiu... – tyliai tarė Hilari.

– Neabejoju, kad nuo tos dienos, kai dingo jūsų vyras, Anglijoje jus akylai stebėjo. Ir vis dėlto telegramas gaudavote, ar ne?

– Taip, – atsakė Hilari.

– O dabar, – dalykiškai tarė Lorjė, – duosiu jums keletą nurodymų.

– Prašau.

– Poryt važiuosite į Marakešą. Juk būtent taip jūs ir planavote.

– Taip.

– Kai atvyksite, kitą dieną gausite telegramą iš Anglijos. Kas joje bus parašyta, nežinau, bet jūs tučtuojau turėsite grįžti į Angliją.

– Turėsiu grįžti į Angliją?

– Prašau išklausyti. Aš dar nebaigiau. Kitai dienai už-

sisakysite iš Kasablankos išskrendančio lėktuvo bilietą.

– O jeigu nebus laisvų vietų?

– Bus. Viskuo jau pasirūpinta. Supratote nurodymus?

– Supratau.

– Tada grįžkite, kur jūsų laukia gidas. Jau ir taip per ilgai užsibuvote damų kambaryje. Beje, ar susipažinote su viena amerikiete ir tokia angle, kurios dabar apsistojusios „Pelis Džamai"?

– Taip. Gal pasielgiau neapdairiai? Nors pažinties išvengti buvo sunku.

– Anaiptol. Tai puikiausiai atitinka mūsų planus. Jeigu jums pavyks įkalbėti kurią nors iš jų lydėti jus į Marakešą, – tuo geriau. Sudie, madam.

– *Au revoir, Monsieur.*[1]

– Kažin ar aš jus dar kartą sutiksiu, – abejingai burbtelėjo mesjė Lorjė.

Hilari grįžo į damų kambarį. Durys jau buvo atrakintos. Po kelių minučių ji susitiko su gidu prie arbatos staliuko.

– Jūsų laukia puikus automobilis, – vėl sučiulbėjo gidas. – Kviečiu maloniai pasivažinėti.

Toliau ekskursija vyko pagal planą.

III

– Vadinasi, rytoj jūs išskrendate į Marakešą... – tarė mis Heterington. – Fese mažai tepabuvote, tiesa? Ar nebūtų buvę lengviau pirmiau keliauti į Marakešą, o grįžtant į Kasablanką užsukti į Fesą?

– Gal ir taip, – sutiko Hilari, – bet jau buvo užsakytas viešbučio numeris. O čia gan daug žmonių.

[1] Iki pasimatymo (pranc.)

– Bet ne anglų, – su nepasitenkinimu pareiškė mis Heterington. – Iš tiesų, kaip siaubinga, kad šiais laikais beveik neįmanoma sutikti savo kraštiečių.

Ji su panieka apsidairė ir pridūrė:

– Čia Prancūzija.

Hilari vos pastebimai šyptelėjo. Tas faktas, kad Marokas yra prancūzų kolonija, mis Heterington, atrodė, mažai ką reiškia. Apsistoti užsienio viešbučiuose jai regėjos išskirtinė keliaujančių anglų privilegija.

– Prancūzai, vokiečiai, armėnai ir graikai... – sukikenusi vardijo misis Kelvina Beiker. – Antai tas mažas senučiukas, manau, graikas.

– Man sakė, kad taip, – patvirtino Hilari.

– Atrodo svarbi persona, – tarė misis Beiker. – Tik pažiūrėkite, kaip aplink jį tūpčioja padavėjai.

– Šiais laikais į anglus jie beveik nekreipia dėmesio, – su širdgėla tarė mis Heterington. – Nugrūda į prasčiausius galinius kambarius, kuriuose kitados gyveno tik tarnai.

– O aš tai negaliu skųstis gyvenimo sąlygomis čia, Maroke, – pareiškė misis Kelvina Beiker. – Kiekvieną kartą sugebu išsireikalauti geriausią kambarį su vonia.

– Jūs – amerikietė, – su kartėliu išrėžė mis Heterington ir piktokai tarkštelėjo savo virbalais.

– O, kad pavyktų jus įkalbėti traukti su manimi į Marakešą, – užsiminė Hilari. – Taip malonu buvo jus čia sutikti ir pabendrauti... Juk keliauti vienai – visai neįdomu.

– Marakeše aš buvau, – kiek sutrikusi atsakė mis Heterington.

Tačiau misis Kelvina Beiker, atrodė, susidomėjo.

– Ką gi, nebloga idėja, – tarė ji. – Marakeše buvau daugiau kaip prieš mėnesį. Mielai apsilankyčiau ten dar kartą, o be to, pavedžiočiau jus ir pasaugočiau, kad kas neapgautų. Kol nenuvažiuoji į vietą ir neapsižiūri, viskas

atrodo kitaip. Nagi, reikia pagalvoti... Einu į priimamąjį ir pažiūrėsiu, kas išeis.

Jai nupėdinus, mis Heterington su kartėliu tarė:

– Jau tos amerikietės... Laksto tai čia, tai ten, amžinai nenustygsta vietoje. Vieną dieną – Paryžius, kitą – Palestina. Kartais atrodo, kad pačios nežino, kurioje šaly prabunda.

Ji kietai sučiaupė lūpas, atsistojo, rūpestingai pasiėmė mezginį ir, linktelėjusi Hilari, išėjo iš turkiškojo kambario. Hilari dirstelėjo į laikrodį. Šiandien jai kažkodėl nebuvo noro persirengti vakarienei, kaip paprastai darydavo. Ji taip ir liko sėdėti viena žemame, gan tamsiame kambary su rytietiškomis užuolaidomis. Užsuko padavėjas, uždegė porą lempų ir išėjo. Jų blankioje šviesoje buvo maloniai jauku, tvyrojo kažkokia rytietiška ramybė. Hilari atsilošė ant mažos sofutės ir susimąstė apie ateitį.

Dar tik vakar jai pasirodė, jog visas šis reikalas, į kurį įsivėlė, tėra iliuzija. O dabar... dabar ji pradeda savo tikrąją kelionę. Reikia būti atsargiai, labai atsargiai. Nesuklupti. Ji turi būti Olivija Beterton, pakankamai gerai išsilavinusi, paprasta, kairiųjų pažiūrų ir labai mylinti savo vyrą.

– Aš privalau nesuklysti, – tylutėliai tarė sau Hilari.

Kaip keista buvo sėdėti vienut vienai čia, Maroke. Tarsi būtų pakliuvusi į kažkokią stebuklų ar apžavų šalį. Ta blausi lempa šalia jos! Gal patrynus tarp rankų jos išgraviruotą varinį stovą pasirodytų pasakos džinas? Hilari krūptelėjo nuo šios minties. Staiga iš už lempos išniro mažas raukšlėtas veidelis su ožio barzdele. Misteris Aristidas. Jis galantiškai nusilenkė, sėsdamas šalia, mandagiai paklausė:

– Jūs neprieštaraujate, madam?

Hilari lygiai taip pat mandagiai sutiko.

Išsitraukęs portsigarą, jis pasiūlė jai cigaretę. Hilari paėmė. Vieną jis prisidegė ir sau.

– Kaip jums patinka ši šalis? – po trumpos pauzės paklausė jis.

– Aš čia dar neseniai, – atsakė Hilari. – Bet čia gan žavu.

– O taip. Turbūt senamiesty buvote? Patiko?

– Jis nuostabus.

– Išties nuostabus. Tose siaurose gatvelėse, tarp aukštų mūrų, uždaryta visa miesto praeitis – prekyba, intrigos, šnabždesiai, slapti susibūrimai, paslaptys ir aistros. Žinote, apie ką aš galvoju, vaikštinėdamas Feso gatvelėmis, madam?

– Ne.

– Aš galvoju apie Didįjį Vakarų kelią Londone. Apie tuos milžiniškus fabrikus abiejose kelio pusėse. Apie pastatus, apšviestus neoninės šviesos, ir juose dirbančius žmones, kurie taip aiškiai matosi nuo kelio, kai važiuoji automobiliu. Ten nieko nėra uždengta, nieko paslaptinga. Nėra net užuolaidų ant langų. Ne, jie ten dirba, o visas pasaulis, jei tik nori, gali stebėti. Tai tarsi skruzdėlyno pjūvis.

– Norite pasakyti, – susidomėjusi tarė Hilari, – kad jus intriguoja tas kontrastas?

Misteris Aristidas linktelėjo savo seną vėžlišką galvą.

– Taip, – atsakė jis. – Ten viskas atvira, o Feso senamiesčio gatvelėse nėra nieko *à jour*[2]. Viskas skendi tamsoje. Tačiau... – jis palinko į priekį ir pirštais pabarbeno į mažą varinį kavos staliuką – Tačiau vyksta tie patys dalykai. Tas pats žiaurumas, ta pati priespauda, tas pats valdžios troškimas, tos pačios derybos ir ginčai.

– Manote, jog žmogaus prigimtis visur vienoda? – paklausė Hilari.

– Kiekvienoje šalyje. Ir seniau, ir dabar viešpatauja tik du dalykai: žiaurumas ir geranoriškumas! Viena arba kita. Nors kartais ir abu.

Paskui, beveik nepakeitęs tono, jis tarė:

[2] Apšviesta (pranc.)

– Girdėjau, madam, jog buvote patekusi į siaubingą lėktuvo katastrofą Kasablankoje.

– Taip, tai tiesa.

– Pavydžiu jums, – netikėtai tarė misteris Aristidas.

Hilari apstulbusi pažvelgė į jį, o jis vėlgi kaip vėžlys palingavo galvą.

– Taip, taip. Yra ko pavydėti! Juk tiek išgyvenote! Ir aš norėčiau patirti, ką reiškia žiūrėti mirčiai į akis, bet išlikti gyvam. Ar jums neatrodo, kad po to įvykio pasikeitėte, madam?

– Taip, tik ne į gera, – atsakė Hilari. – Dėl kontūzijos mane dažnai kamuoja siaubingi galvos skausmai, sušlubavo ir atmintis.

– Menkniekis, – numojo ranka misteris Aristidas. – Užtat kokį nuotykį patyrėte, ar ne?

– Nieko sau nuotykis, – lėtai ištarė Hilari. – Tikras dvasios išbandymas.

Ji prisiminė butelį mineralinio vandens ir saują migdomųjų.

– O štai aš nieko panašaus nesu patyręs, – liūdnai tarė misteris Aristidas. – Daug ko buvo, bet štai šito...

Jis atsistojo, nusilenkė ir tarstelėjęs: „*Mes hommages, Madame*"[3] išėjo.

[3] Su pagarba, madam (pranc.)

Aštuntas skyrius

„Kokie panašūs tie visi oro uostai!" – pagalvojo Hilari. Keistai anonimiški. Visi atokiau nuo miesto, kurį aptarnauja, todėl apima neįprastas jausmas, kad esi kažkokios nesvarumo būsenos – nežinia kur. Iš Londono gali skristi į Madridą, Romą, Stambulą, Kairą – kur tik nori, bet jeigu keliauji lėktuvu, neturėsi nė menkiausio supratimo, kaip atrodo tie miestai! Gali pažvelgti į juos iš oro – atrodys kaip kažkoks šaunus žemėlapis, vaikiškų kubelių statinys.

„Ir kodėl, – dairydamasi klausė ji savęs, – šiose vietose visada turi atsidurti taip anksti?"

Laukiamajame jos praleido beveik pusvalandį. Misis Kelvina Beiker, nusprendusi lydėti Hilari į Marakešą, nuo pat jų išvykimo be paliovos tauškėjo. Hilari atsakinėjo kone mechaniškai. Bet dabar ji staiga pastebėjo, jog bendrakeleivė tyli. Misis Beiker nukreipė dėmesį į du greta jos sėdinčius keliauninkus – aukštus, dar jaunus vyrus. Vienas buvo plačios, draugiškos šypsenos amerikietis, kitas – rimtesnio veido danas ar norvegas. Danas kalbėjo lėtai, nenoriai, pedantiškai rinkdamas angliškus žodžius. Amerikietis akivaizdžiai džiaugėsi sutikęs kitą keliaujančią amerikietę. Bet štai misis Kelvina Beiker pagarbiai atsigręžė į Hilari.

– Misteri..? Norėčiau pristatyti savo draugę, misis Beterton.

– Endrius Petersas. Draugai vadina mane Endžiu.

Kitas jaunuolis atsistojo, gan nerangiai nusilenkė ir ištarė:

– Torkvilas Eriksonas.

– Štai ir susipažinome, – linksmai tarė misis Beiker. – Ir turbūt visi skrendame į Marakešą? Mano bičiulė – pirmą kartą...

– Aš irgi, – atsakė Eriksonas. – Irgi pirmą kartą.

– Ir aš, – atsiliepė Petersas.

Staiga per garsiakalbį nuskambėjo pranešimas prancūzų kalba. Žodžiai susiliejo, bet, atrodo, tai buvo kvietimas į jų lėktuvą.

Be jų, lėktuve sėdėjo dar du keleiviai – liesas, aukštas prancūzas ir rūstaus veido vienuolė.

Buvo giedra, saulėta diena, taigi sąlygos skrydžiui geros. Atsilošusi kėdėje ir pusiau prisimerkusi, Hilari apžiūrinėjo keleivius, stengdamasi atsikratyti nerimą keliančių abejonių, kurios lindo į galvą.

Kitoje praėjimo pusėje, per vieną eilę į priekį nuo jos, sėdėjo misis Kelvina Beiker. Su savo pilkuoju kelioniniu kostiumėliu ji priminė nusipenėjusią, patenkintą antį. Melsvus plaukus dengė maža skrybėlaitė. Ji vartė iliustruotą žurnalą. Kartais palinkdavo į priekį ir patapšnodavo per petį priešais sėdinčiam vyriškiui, linksmajam amerikiečiui Petersui. Jis atsigręždavo, geraširdiškai nusišypsodavo ir kažką jai energingai atsakydavo. „Kokie linksmi ir draugiški tie amerikiečiai!“ – pagalvojo Hilari. Visai kitokie nei paniurėliai keliaujantys anglai. Pavyzdžiui, ji negalėjo įsivaizduoti, kad mis Heterington lėktuve lengvai užmegztų pokalbį su kokiu nors jaunu vyriškiu, net savo tautiečiu. Ir kažin ar pastarasis jai taip geranoriškai atsakytų, kaip šis amerikietis.

Lygiagrečiai su jos eile, kitoje praėjimo pusėje, sėdėjo norvegas Eriksonas. Kai jųdviejų žvilgsniai susitiko, jis linktelėjo jai ir pasiūlė savo žurnalą, kurį ką tik buvo užvertęs. Ji padėkojo ir paėmė. Už norvego sėdėjo liesas, tamsiaveidis prancūzas. Ištiesęs kojas, jis, atrodė, miega.

Hilari grįžtelėjo per petį. Už jos sėdėjo griežtoji

vienuolė, ir jųdviejų akys susitiko – vienuolės žvilgsnis buvo abejingas, nieko nesakantis. Pati ji sėdėjo sustingusi, sunėrusi rankas. Ši moteris, vilkinti tradicinį viduramžišką apdarą, skrido lėktuvu dvidešimtajame amžiuje – Hilari tai pasirodė kaip kažkoks keistas laiko triukas.

„Štai šeši žmonės, – pagalvojo Hilari, – keliauja kartu vos kelias valandas, į skirtingas vietas, skirtingais tikslais, o paskui išsisklaidys ir galbūt niekada nebesusitiks." Ji buvo skaičiusi panašaus siužeto romaną, kuriame autorius pasekė, kas šešiems jo personažams nutiko vėliau. Tas prancūzas, galvojo ji, tikriausiai atostogauja. Atrodo toks pavargęs. Jaunasis amerikietis – gal koks studentas. Eriksonas tikriausiai keliauja ieškoti darbo. O vienuolė, aišku, grįžta į vienuolyną.

Hilari užsimerkė ir užmiršo savo bendrakeleivius. Kaip ir visą praeitą naktį ji mąstė apie gautus nurodymus. Ji turinti grįžti į Angliją! Koks absurdas! O gal ji pasirodė nepatikima – nesuprato kažkokių slaptažodžių ar nevykdė tam tikrų įpareigojimų, kuriuos buvo gavusi tikroji Olivija. Hilari atsiduso ir neramiai pasiraivė. „Ką gi, – pagalvojo ji, – darau, ką galiu. Jei kas ne taip, nebepakeisi. Juk stengiausi kaip įmanydama."

Staiga jai kilo dar viena mintis. Tą faktą, kad Maroke ją įdėmiai sekė, Anri Lorjė priėmė kaip savaime suprantamą ir neišvengiamą – gal tai ir buvo būdas sukelti įtarimą? Misis Beterton staiga grįžus į Angliją, niekas nepamanys, jog ji keliavo į Maroką, kad „pradingtų" kaip ir jos vyras. Įtarimas atpalaiduos – ją laikys *bona fide*[1] keliautoja.

Ji išskris į Angliją per Paryžių ir galbūt Paryžiuje...

Taip, žinoma, – Paryžiuje. Paryžiuje, kur dingo Tomas Betertonas. Dingimą kur kas lengviau suvaidinti tenai. Gal Tomas Betertonas niekada ir nebeišvyko iš Paryžiaus. Gal... Pavargusi nuo tuščių svarstymų, Hilari užmigo.

[1] Tikra (lot.)

Paskui prabudo ir, kartkartėmis be jokio susidomėjimo dirstelėdama į laikomą žurnalą, vėl užsnūdo. Staiga nubudusi pastebėjo, jog lėktuvas greitai leidžiasi ir suka ratus. Ji dirstelėjo į laikrodį, tačiau iki numatyto atvykimo dar buvo laiko. Maža to, pažvelgusi pro langą, apačioje ji nematė jokių oro uosto požymių.

Akimirksnį nusmelkė baimė. Liesasis tamsiaveidis prancūzas atsistojo, nusižiovavo, pasirąžė, dirstelėjo pro langą ir kažką pasakė prancūziškai – ji nesuprato. Persilenkęs per praėjimą Eriksonas tarė:

– Atrodo, leidžiamės... Bet kodėl?

Misis Kelvina Beiker, atsilošusi savo kėdėje, atsisuko į Hilari ir linksmai linktelėjo, kai ši pritarė:

– Taip, regis, leidžiamės.

Lėktuvas suko ratus vis žemiau ir žemiau. Apačioje plytėjo kažkokia dykvietė – nei namų, nei miestelių. Lėktuvo ratai su trenksmu palietė žemę ir nudardėjo, kol pagaliau sustojo. Tai buvo kažkoks primityvus nusileidimo takas, vedantis nežinia kur.

„Gal kažkas atsitiko varikliui arba pasibaigė degalai?“ – svarstė Hilari. Pro priekyje esančias duris išėjo jaunas dailus tamsiaodis pilotas ir patraukė tarp eilių.

– Prašyčiau visus išlipti, – tarė jis.

Atidarė šonines duris, nuleido trapą ir stovėjo laukdamas, kol keleiviai išeis. Pasiekę žemę, jie kiek virpėdami susibūrė į nedidelį pulkelį. Buvo šaltoka, nuo tolumoje dunksančių kalnų pūtė žvarbus vėjas. Hilari pastebėjo, kad kalnų viršūnės padengtos sniego ir nepaprastai gražios. Oras buvo grynas ir svaigus. Pilotas taip pat išlipo ir prancūziškai kreipėsi:

– Na, jau visi? Prašau atleisti, kad minutėlę teks palaukti. Nors ne, matau, jau atvažiuoja.

Jis parodė horizonte mažą taškelį, kuris vis artėjo.

– Bet kodėl mes turėjom čia nutūpti? – kiek suglumusi

paklausė Hilari. – Kas atsitiko? Ir kiek laiko čia būsime?

Prancūzas keleivis atsakė:

– Kaip suprantu, atvažiuoja autobusiukas. Nuo šiol tęsime kelionę juo.

– Gal sugedo variklis? – nenustygo Hilari.

Endis Petersas nusišypsojo.

– Kažin... nepasakyčiau. Variklio gausmas man atrodė normalus. Bet jie, aišku, nustatys kažką panašaus.

Hilari spoksojo nieko nesuprasdama. Misis Kelvina Beiker sumurmėjo:

– O, bet kaip šalta čia stovėti! Tuo šis klimatas ir bjaurus. Atrodo, saulėta, bet vakarop darosi šalta.

Hilari pasirodė, jog pilotas sau panosėje nusikeikė ir burbtelėjo kažką panašaus į: *„Toujours des retards insupportables.“*[2]

Autobusiukas žaibo greičiu lėkė jų link. Berberas vairuotojas paspaudė stabdžių pedalą, šie sucypė. Jis iššoko, ir čia pat užvirė karštas kivirčas su pilotu. Hilari nuostabai, į vyrų barnį įsiterpė ir misis Beiker – ji kalbėjo prancūziškai.

– Negaiškime laiko, – įsakmiai tarė ji. – Kas iš tų ginčų? Mums reikia išsikapstyti iš čia.

Vairuotojas gūžtelėjo pečiais ir, įšokęs į autobusiuką, nuleido jo galinę dalį. Viduje buvo didelė dėžė. Kartu su pilotu, padedami Eriksono ir Peterso, jie ištempė ją ir pastatė ant žemės. Iš to, kiek tai pareikalavo pastangų, matėsi, jog dėžė sunki. Kai vyrai pradėjo atidarinėti dėžę, misis Kelvina Beiker uždėjo delną Hilari ant rankos ir tarė:

– Patarčiau nežiūrėti, mieloji. Vaizdas – tikrai ne iš maloniųjų.

Ji pasivėdėjo Hilari kiek į šalį, į kitą autobusiuko pusę. Paskui jas nusekė prancūzas su Petersu. Prancūzas savo kalba tarė:

[2] Tie vėlavimai visada nepakenčiami. (pranc.)

– Kas čia per manevras?

– Jūs – daktaras Baronas? – staiga paklausė misis Beiker.

Prancūzas linktelėjo.

– Džiaugiuosi matydama, – ji ištiesė ranką, tarsi namų šeimininkė, priimdama svečią.

Hilari vis dar apstulbusi suvapėjo:

– Nieko nesuprantu! Kas toje dėžėje? Ir kodėl geriau nežiūrėti?

Endis Petersas įdėmiai nužvelgė ją. „Dailus veidelis, – pagalvojo Hilari. – Toks kvadratinis ir, atrodo, patikimas."

– Aš žinau, kas joje, – tarė jis. – Pilotas pasakė. Gal ir nelabai gerai, bet turbūt kitos išeities nebuvo. Ten lavonai, – ramiai pridūrė.

– Lavonai?! – nustėro Hilari.

– O ne, niekas nieko nenužudė, – paguodžiamai šyptelėjo jis. – Juos gavo visiškai teisėtai – medicinos tyrimams.

Bet Hilari vis dar neatgavo pusiausvyros.

– Nesuprantu... Nesuprantu... – kartojo ji.

– Matote, misis Beterton, čia ir baigiasi mūsų kelionė. Bent jau pirmoji.

– Baigiasi?

– Taip. Tuos negyvėlius sumes į lėktuvą, pilotas padarys viską, kas reikalinga, ir, kai mūsų autobusiukas jau bus toli, išgirsime galingą sprogimą. Dar vienas lėktuvas patirs katastrofą. Visi žus liepsnose. Neliks nė vieno gyvo!

– Bet kodėl? Kažkokia fantastika!

– Jūs tikriausiai... – įsiterpė daktaras Baronas. – Tikriausiai žinote, kur mus nuveš?

– Aišku, žino! – prisiartinusi linksmai tarė misis Beiker. – Gal tik nemanė, kad tai įvyks taip greitai.

Hilari sukrėsta tylėjo. Paskui vargais negalais išlemeno:

– Norite pasakyti... mus visus? – ji apsidairė.

– Juk mes bendrakeleiviai, – švelniai atsakė Petersas.

Jaunasis norvegas, linktelėjęs galva, kone fanatiškai entuziastingai pritarė:

– Taip, visi mes bendrakeleiviai.

DEVINTAS SKYRIUS

I

Priėjo pilotas.

– Tai jau važiuokite, – paragino jis. – Ir kuo greičiau. Dar daug ką reikia padaryti, o mes ir taip vėluojame.

Hilari pasitraukė atatupsta. Jos ranka nejučia nervingai pakilo prie gerklės. Perlų vėrinys, įtemptas pirštų, nutrūko. Ji šoko rinkti karoliukų ir dėjo į kišenę.

Visi sulipo į autobusiuką. Hilari įsitaisė ant ilgos sėdynės, iš šonų atsisėdo Petersas ir misis Beiker. Grįžtelėjusi į amerikietę, Hilari tarė:

– Tai jus... jus būtų galima pavadinti karo ryšininke, ar ne, misis Beiker?

– Taip, tai būtų tiksliausias pavadinimas. Nepatogu girtis, bet esu kvalifikuota. O svarbiausia, kad niekas nesistebi, jog kažkokia amerikietė daug keliauja.

Tai vis dar buvo ta pati besišypsanti storulė, tačiau Hilari pajuto ar bent jai taip pasirodė, kažkokį skirtumą. Nei grakščių manierų, nei dirbtinio mandagumo. Šalia sėdėjo dalykiška ir turbūt žiauri moteris.

– Laikraščiams tai bus tikra sensacija, – kažkaip piktdžiugiškai tarė misis Beiker. – Turiu galvoje jus, mieloji. „Vargšelę visada persekiojo pikta lemtis, – kalbės žmonės. – Vos liko gyva po katastrofos Kasablankoje, o dabar vis tiek žuvo.“

Staiga Hilari suprato, kaip kruopščiai viskas buvo suplanuota.

– O šie žmonės... – sušnibždėjo ji. – Ar jie yra tie, kas sakosi esą?

– O taip! Daktaras Baronas, atrodo, bakteriologas. Misteris Eriksonas – gabus jaunas fizikas, misteris Petersas atlieka chemijos tyrimus. Na, misis Nydheim, aišku, ne vienuolė... Ji – endokrinologė. Aš, kaip sakiau, karo ryšininkė. Nepriklausau šiam mokslininkų klanui.

Ji vėl nusijuokė ir pridūrė:

– Tai moteriškei, Heterington, nebuvo jokių šansų.

– Mis Heterington... ar ji...

Misis Beiker tvirtai linktelėjo.

– Ji sekė jus – jei šito norėjote paklausti. Nuo Kasablankos jus galėjo sekti bet kas.

– Bet ji nekeliavo su mumis, nors ir siūliau...

– Tai neatitiko plano, – paaiškino misis Beiker. – Vėl grįžti į Marakešą, kur ką tik lankeisi, būtų buvę pernelyg neatsargu. Ne, ji ketino nusiųsti telegramą ar paskambinti, ir, kai atvyksite į Marakešą, jūsų jau kas nors lauktų. Kai atvyksite! Puikus pokštas, ar ne? Pažvelkite! Tik pažvelkite ten! Štai jūs išlėkėte į orą...

Jie švilpte švilpė dykuma, ir, dirstelėjusi pro mažą langelį, Hilari išvydo tolumoje žėruojančias liepsnas. Ausis pasiekė vos girdimas sprogimo aidas. Petersas atlošė galvą ir nusikvatojo:

– Taigi lėktuvas, skridęs į Marakešą, patyrė avariją, ir šeši žmonės žuvo!

– Bet juk tai... siaubinga, – Hilari užgniaužė kvapą.

– Žengti į nežinomybę? – paklausė Petersas. Dabar jis kalbėjo jau rimtai. – Taip... bet tai vienintelė išeitis. Mes paliekame praeitį ir veržiamės į ateitį.

Staiga jo veidas nušvito entuziazmu.

– Mes turime atsikratyti visų blogybių, beprotiško senojo pasaulio. Korumpuotų valdininkų ir karo kurstytojų. Mes žengiame į naująjį pasaulį – mokslo pasaulį, be maurų ir žaliaukių.

Hilari giliai atsiduso.

– Taip kalbėjo ir mano vyras, – apdairiai tarė ji.

– Jūsų vyras? – jis greitai dirstelėjo į ją. – Tomas Betertonas?

Hilari linktelėjo.

– Ką gi, puiku. Valstijose aš jo nepažinojau, nors ne kartą vos nesusitikome. ZE skilimas – vienas iš nuostabiausių mūsų amžiaus atradimų... Taip, lenkiu galvą prieš Betertoną. Jis dirbo su seniu Manheimu, ar ne?

– Taip, – atsakė Hilari.

– Girdėjau, kad jis vedė Manheimo dukterį. Nors jūs, žinoma...

– Aš jo antroji žmona, – nuraudusi paaiškino Hilari. – Jis... Jo... Elza mirė Amerikoje.

– Prisimenu. Paskui jis atvyko dirbti į Britaniją. Ir netikėtai dingo.

Staiga Petersas nusikvatojo.

– Iš Paryžiaus konferencijos dingo nežinia kur.

Patylėjęs jis pridūrė:

– Velniai rautų, ir negali sakyti, kad tai buvo prastai suorganizuota.

Hilari visiškai su juo sutiko. Ji puikiausiai suprato, jog suorganizuota buvo puikiai, ir nuo tos minties tik nukrėtė šiurpas. Visi planai, kodai, ženklai, kurie buvo taip kruopščiai paruošti, dabar nebeturėjo prasmės, nes nutraukti visi ryšiai. Visi to lemtingojo skrydžio bendrakeleiviai leidosi nežinoma linkme, kur jau prieš tai išvyko Tomas Betertonas. Neliks jokių pėdsakų. Nieko, tik sudegęs lėktuvas ir apanglėję kūnai. Ar Džesopas ir jo padėjėjai susivoks, kad jos, Hilari, tarp jų nėra? Kažin. Juk suvaidinta taip apgalvotai ir įtikinamai.

Vėl prabilo Petersas. Jo balsas buvo kupinas berniokiško entuziazmo. Jis nedvejojo, nesidairė atgal, tik troško veržtis į priekį.

– Įdomu, kur mes važiuojame? – tarė jis.

Ši mintis nedavė ramybės ir Hilari, kadangi nuo to daug kas priklausė. Anksčiau ar vėliau bus kontaktų su žmonėmis. Anksčiau ar vėliau, jei prasidės tyrimas, kas nors gali pastebėti, jog autobusiuku važiavę šeši žmonės labai jau panašūs į tuos, kurie tą rytą skrido lėktuvu. Ji grįžtelėjo į misis Beiker ir, stengdamasi atrodyti tokia pat vaikiškai linksma, kaip ir jaunasis amerikietis, paklausė:

– Kur mes važiuojame? Ir kas mūsų laukia?

– Pamatysite... – atsakė misis Beiker ir, nors jos balsas buvo malonus, šie žodžiai nuskambėjo kažkaip grėsmingai.

Jie važiavo ir važiavo. Už jų danguje vis dar žėravo gaisro pašvaistė, o kadangi saulė jau ritosi už horizonto, ji atrodė dar ryškesnė. Artinosi naktis. O jie vis važiavo. Kelias buvo prastas, nes vairuotojas akivaizdžiai vengė pagrindinių kelių. Kartais atrodydavo, kad jie kratosi tiesiog per laukus.

Ilgą laiką Hilari būdravo, galvoje vis sukosi mintys. Bet pagaliau užsūpuota ir pavargusi užmigo. Miegojo neramiai, prižadinama kelio kupstų ir variklio gausmo. Prabudusi akimirksnį kitą dar nesusivokdavo, kur esanti, kol viskas sustodavo į savo vietas. Paskui kelioms minutėms apnikdavo įvairiausios mintys bei nuojautos, bet vėl nusvirdavo galva, vėl imdavo viršų nuovargis.

II

Staiga autobusiukas sustojo, ir Hilari nubudo. Petersas atsargiai papurtė jos ranką.

– Kelkitės, – tarė. – Atrodo, kažkur atbildėjome.

Visi išlipo. Jautėsi kaip sudaužyti ir išsekę. Buvo vis dar tamsu. Tarp palmių skendėjo kažkoks namukas. Tolumoje spingsojo kelios blausios švieselės – turbūt ten buvo kaimas.

Pasišviesdami žibintu, jie sugužėjo į namą. Dvi kikenančios berberės smalsiai sužiuro į Hilari ir misis Kelviną Beiker. Vienuolė jų nesudomino.

Visas tris moteris nuvedė į mažą kambarėlį viršuje. Ant grindų buvo patiesti trys čiužiniai, padėtos antklodės. Ir jokių baldų.

– Visi sąnariai sustingo, – pasiskundė misis Beiker. – Sukarti tokį kelią – ne juokas.

– Kas tie nepatogumai! – atšovė vienuolė.

Ji kalbėjo užtikrintu, gergždžiančiu balsu ir, kaip pastebėjo Hilari, laisvai angliškai, nors ir su akcentu.

– Jūs tai prie to pripratusi, mis Nydheim, – atsakė amerikietė. – Visai nesunku jus įsivaizduoti vienuolyne, nuo ketvirtos valandos ryto klūpančią ant šaltų akmenų.

Mis Nydheim su panieka vyptelėjo.

– Krikščionybė tiesiog mulkina moteris, – pareiškė ji. – Koks silpnybės pašlovinimas, koks veidmainiškas pažeminimas! Pagonės tai bent stiprios. Džiaugiasi gyvenimu ir nugali! O norint nugalėti, galima iškęsti ir šiokius tokius nepatogumus. Pakentėti kartais naudinga.

– Bent jau aš, – žiovaudama tarė misis Beiker, – dabar norėčiau gulėti savo lovoje, „Pelis Džamai", Fese. O jūs, misis Beterton? Po tokio kratymosi tikriausiai irgi jaučiatės nekaip.

– Ne, nieko, – atsakė Hilari.

– Tuoj atneš užkąsti, paskui duosiu jums aspirino, ir pasistenkite kuo greičiau užmigti.

Ant laiptų pasigirdo žingsniai ir moteriškas kikenimas. Ir štai į kambarį įžengė dvi čiabuvės. Jos laikė padėklą su dideliu dubeniu manų košės ir mėsos kepsniu. Padėjo jį ant grindų ir netrukus vėl grįžo nešdamos metalinį dubenį vandens ir rankšluostį. Viena iš jų pačiupinėjo pirštais Hilari apsiaustą, kažką pasakė kitai, ši linktelėjo pritardama ir tą patį padarė misis Beiker. Į vienuolę nekreipė dėmesio.

– Štiš! – sušuko misis Beiker, lyg vištas varydama jas šalin. – Štiš, štiš!

Žvingaliodamos moterys spruko iš kambario.

– Kvaili sutvėrimai, – tarė misis Beiker. – Neturiu su jomis kantrybės. Kūdikiai ir drabužiai – vieninteliai jas dominantys dalykai.

– Jos tik tam ir tinkamos, – atsakė froilen Nydheim. – Juk yra vergės. Gali patarnauti, bet nieko daugiau.

– Ar ne per daug jūs kategoriška? – paklausė Hilari, suerzinta moters požiūrio.

– Nepakenčiu sentimentalumo. Yra tokių, kurie valdo, bet jų nedaug. Daugiausia tokių, kurie tarnauja.

– Iš tiesų, jūs teisi...

– Šia tema kiekvienas turime savo nuomonę, – valdingai įsiterpė misis Beiker. – Ir dažnai jos būna labai įdomios. Tačiau dabar ne metas jas reikšti. Reikia gerai pailsėti.

Atnešė mėtų arbatos. Hilari gana noriai išgėrė kelias aspirino tabletes, nes siaubingai skaudėjo galvą. Paskui moterys sugulė ir užmigo.

Kitą dieną miegojo ilgai, nes misis Beiker buvo perspėjusi, kad išvažiuos tik vakare. Iš kambario, kuriame jos miegojo, laiptai vedė ant plokščio stogo, nuo kurio atsivėrė šiokia tokia apylinkių panorama. Kiek tolėliau buvo kaimas, tačiau šis namas, apsuptas didelio palmių sodo, stūksojo nuošaliai. Kai visos prabudo, misis Beiker parodė tris drabužių ryšulėlius, kuriuos kažkas atnešęs padėjo viduje, prie durų.

– Dabar turime persirengti vietinių gyventojų drabužiais, – paaiškino ji. – Saviškius paliksime čia.

Taigi dailusis amerikietės kostiumėlis, Hilari tvido apsiaustas ir sijonas, vienuolės rūbas – viskas buvo atidėta į šalį. Netrukus trys marokietės sėdėjo ant namo stogo ir linksmai čiauškėjo. Visa tai atrodė keista ir nerealu.

Dabar, kai mis Nydheim išniro iš savo anonimiškojo

vienuolės abito, Hilari ėmė apžiūrinėti ją atidžiau. Tai buvo jaunesnė už Hilari moteris, maždaug trisdešimt trejų ar trisdešimt ketverių metų. Elegantiška, blyškiaveidė, trumpų storų pirštų, šaltų akių, kurios kartkartėmis sužibėdavo keista fanatizmo liepsna, daugiau keliančia pasibjaurėjimą nei uždegančia. Kalbėjo šiurkščiai, valdingai. Į Hilari ir misis Beiker ji žiūrėjo su neslepiama panieka, kaip į žmones, nevertus jos draugijos. Ši arogancija Hilari siaubingai erzino. O misis Beiker, atrodė, to beveik nepastebi. Keista, bet Hilari didesnę simpatiją jautė dviem kikenančioms berberėms negu savo bendrakeleivėms iš Vakarų pasaulio. Jaunajai vokietei akivaizdžiai buvo nusispjauti, kokį įspūdį ji palieka. Jos elgesys išdavė sunkiai slepiamą nekantravimą, ir ji aiškiai norėjo toliau tęsti kelionę viena, be dviejų nuobodžių kompanionių.

Perprasti misis Beiker buvo kur kas sunkiau. Palyginti su žiauriąja vokiete, ji atrodė normali moteris. Tačiau saulei krypstant vakarop misis Beiker ėmė kelti dar didesnę antipatiją nei Helga Nydheim. Aukštuomenės manierų misis Beiker laikėsi tobulai, kaip robotas. Visi jos komentarai bei pastabos buvo natūralūs, įprastiniai, kasdieniški, bet Hilari kilo įtarimas, jog tai tik gal šimtąjį kartą atliekamas vaidmuo. Tai buvo automatiška vaidyba, visai kas kita nei tai, ką misis Beiker mąstė ar jautė iš tikrųjų. Kas ta misis Kelvina Beiker? Kodėl ji taip tobulai, kaip automatas, atlieka savo vaidmenį? Gal ir ji fanatikė? Gal svajoja apie naują iššūkių pilną pasaulį ar maištauja prieš kapitalistinę santvarką? Gal ji atsisakė įprastinio gyvenimo dėl savo politinių įsitikinimų ir siekių? Sunku pasakyti.

Kelionę tęsė vakare. Šįsyk važiavo jau ne autobusiuku, o atviru turistiniu automobiliu. Vilkėjo vietinių gyventojų drabužiais, vyrai su baltais djellabas[1], moterys prisidengusios veidus. Susigrūdę automobilyje, jie važiavo visą naktį.

---

[1] Laisvas vyriškas drabužis su gobtuvu, nešiojamas Šiaurės Afrikoje, – *vert. past.*

– Kaip jaučiatės, misis Beterton?

Hilari šyptelėjo Endžiui Petersui. Saulė jau buvo patekėjusi, ir jie sustojo papusryčiauti. Vietinė duona, kiaušiniai, ant primuso užvirta arbata.

– Man atrodo, kad visa tai tik sapnas, – tarė Hilari.

– Taip, kažkas fantastiško.

– Kur mes?

Petersas patraukė pečiais.

– Kas žino? Nebent misis Kelvina Beiker.

– Juk tai negyvenamas kraštas!

– Taip, tikrų tikriausia dykuma. Bet juk taip ir buvo sumanyta, ar ne?

– Kad neliktų pėdsakų?

– Žinoma. Suprantate, viskas turėjo būti kruopščiausiai apgalvota. Kiekvienas mūsų kelionės etapas turi visiškai skirtis nuo ankstesniojo. Liepsnose pražūvantis lėktuvas. Senas naktį dardantis autobusiukas. Jeigu kas nors jį ir pastebėtų, ant šono parašyta, kad tai šiose vietose kasinėjančių archeologų ekspedicija. Kitą dieną – turistinis automobilis, pilnas berberų, įprasčiausias vaizdas čionykščiuose keliuose. O toliau... – jis gūžtelėjo pečiais. – Ką gali žinoti?

– Bet kur mes keliaujame?

Endis Petersas papurtė galvą.

– Šito klausti beprasmiška. Pamatysime.

Prie jų priėjo prancūzas, daktaras Baronas.

– Taip... – pritarė jis. – Pamatysime. Bet juk mums nieko kita ir nelieka, kaip tik kelti klausimus. Toks jau mūsų, vakariečių, kraujas. Mes tiesiog negalime pasakyti: „Užtenka šios dienos.“ Visada veržiamės į rytdieną – paliekame vakarykštę dieną ir veržiamės į rytojų. Štai ko mums reikia.

– Norite paskubinti pasaulį, daktare? – paklausė Petersas.

– Dar daug ko reikia pasiekti, – atsakė daktaras Ba-

ronas. – Gyvenimas per trumpas. Reikia daugiau laiko. Daugiau laiko, daugiau laiko, – įsikarščiavęs jis skėstelėjo rankomis.

Petersas pasisuko į Hilari.

– Kokios tos keturios laisvės, apie kurias kalbate savo šaly? Laisvė nuo įgeidžių, laisvė nuo baimės...

– Laisvė nuo kvailių, – su kartėliu pertraukė prancūzas. – Štai ko aš noriu! Štai ko reikia mano tyrinėjimams. Laisvės nuo amžinosios pedantiškos ekonomikos! Laisvės nuo įgrisusių apribojimų, trukdančių dirbti!

– Jūs bakteriologas, tiesa, daktare Baronai?

– Taip, bakteriologas. Jūs net neįsivaizduojate, mielas drauge, koks tai nuostabus mokslas! Tačiau jam reikia kantrybės, begalinės kantrybės, nuolatinių eksperimentų ir... pinigų, daug pinigų! Reikalinga įranga, asistentai, žaliava. O kai viską turi, gali pasiekti bet ką!

– Net ir laimę? – paklausė Hilari.

Baronas šiltai, nuoširdžiai nusišypsojo.

– Ach, jūs tikra moteris, madam. Tik moterys visada trokšta laimės.

– Ir retai ją randa?

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Gal ir taip.

– Asmeninė laimė nieko nereiškia, – rimtai tarė Petersas. – Reikia galvoti apie visų laimę, apie dvasios brolybę! Apie darbininkus, laisvus ir vieningus, turinčius gamybos priemones, laisvus nuo karo kurstytojų, nuo godžių, nepasotinamų žmonių, kurie viską gniaužia savo rankose. Mokslas priklauso visiems, jo neturi pavydžiai glemžtis viena ar kita valstybė.

– Būtent! – karštai pritarė Eriksonas. – Jūs teisus. Mokslininkai turi viešpatauti. Jie privalo kontroliuoti ir valdyti. Jie ir tiktai jie yra antžmogiai. Ir tik antžmogiai šį tą reiškia. Su vergais reikia elgtis gerai, bet jie tik vergai.

Hilari paėjėjo nuo pulkelio į šalį. Po minutės kitos paskui ją atsekė Petersas.

– Atrodote kiek išsigandusi, – linksmai tarė jis.

– Gal taip ir yra, – ji dirbtinai nusijuokė. – Žinoma, daktaras Baronas buvo teisus. Aš tik moteris. Nesu mokslininkė, neatlieku nei medicinos, nei bakteriologijos tyrimų. Žinau, kad neturiu ypatingų sugebėjimų. Pasak daktaro Barono, aš ieškau laimės – kaip bet kuri kvaila moteris.

– O kas čia bloga? – paklausė Petersas.

– Matote, šioje draugijoje jaučiuosi svetima. Juk aš tik moteris, trokštanti susitikti su savo vyru.

– Ir šito visiškai pakanka, – tarė Petersas. – Jūs reprezentuojate esmę.

– Malonu girdėti.

– Taip, tai tiesa.

Kiek tyliau jis paklausė:

– Ar labai nerimaujate dėl savo vyro?

– Argi priešingu atveju būčiau čia?

– Tikriausiai ne. Ar pritariate jo pažiūroms? Juk jis – komunistas?

Hilari išsisuko nuo tiesaus atsakymo:

– Jeigu jau apie tai kalbame, ar jums neatrodo, jog mūsų maža grupelė keistoka?

– Kuo gi?

– Na, nors mes visi siekiame to paties tikslo, bendrakeleivių pažiūros labai skiriasi.

– Gal ir taip, – susimąstęs atsakė Petersas. – Taikliai pastebėjote. Aš apie tai nepagalvojau... Bet, ko gero, jūs teisi.

– Nemanau, – tęsė Hilari, – kad daktaras Baronas apskritai turi kokius nors politinius įsitikinimus! Jam reikia tik viena – pinigų moksliniams eksperimentams. Helga Nydheim kalba ne kaip komunistė, o kaip fašistė. O Eriksonas...

– O ką Eriksonas?

– Jis man kelia siaubą... Pavojingas fanatikas, užvaldytas vienos idėjos. Kaip koks pamišęs mokslininkas iš kino filmo...

– O aš iš tų, kurie tiki žmonių Brolybe. Jūs – mylinti žmona. O mūsų misis Kelvina Beiker... Ką pasakytumėte apie ją?

– Nežinau. Ją dar sunkiau perprasti nei kitus.

– Nepasakyčiau. Viskas labai paprasta.

– Kaip tai?

– Manau, jos dievas – pinigai. Ji tik gerai mokamas sraigtelis didžiuliame mechanizme.

– Ji mane irgi baugina, – tarė Hilari.

– Kodėl? Kodėl ji turėtų jus bauginti? Juk niekuo neprimena pamišusios mokslininkės.

– Ji mane baugina savo paprastumu. Tokių moterų milijonai, bet kažkodėl būtent ji dalyvauja šiame reikale.

– Šeimininkai į situaciją žiūri realistiškai, – niūriai atsakė Petersas. – Ir priima į tarnybą tik pačius geriausius vyrus ir moteris.

– Bet argi galima vadinti geriausiais tuos, kuriems rūpi tik pinigai? Juk tokie žmonės gali lengvai perbėgti į kitą pusę.

– Tai labai pavojinga, – ramiai atsakė Petersas. – O misis Kelvina Beiker – įžvalgi moteris. Nemanau, kad šitaip rizikuotų.

Staiga Hilari suvirpėjo.

– Šalta?

– Taip, truputį.

– Pasivaikščiokime.

Jie ėmė žingsniuoti pirmyn atgal. Staiga Petersas stabtelėjo ir kažką pakėlė nuo žemės.

– Žiūrėkite. Gal tai jūs pametėte?

Hilari ištiesė ranką.

– O taip, šis perliukas iš mano vėrinio. Netyčia sutraukiau – užvakar, o gal vakar. Atrodo, nuo to laiko praėjo visa amžinybė!

– Tai turbūt netikri perlai?

Hilari šyptelėjo.

– Žinoma, ne. Kostiuminė bižuterija.

Petersas išsitraukė iš kišenės portsigarą.

– Kostiuminė bižuterija... – pakartojo jis. – Tai bent terminas!

Jis pasiūlė Hilari cigaretę. Ši imdama atsakė:

– Taip, iš tikrųjų skamba kvailokai – bent jau čia.

O paskui pridūrė:

– Koks keistas portsigaras. Toks sunkus.

– Todėl, kad švininis. Karo metų suvenyras – padarytas iš sviedinio skeveldros, kuri vos neįsmigo man į krūtinę.

– Jūs... kariavote?

– Esu vienas iš tų, kurie dirbo slaptosiose tarnybose ir sekė, kad viskas klostytųsi sklandžiai. Bet nekalbėkime apie karą. Verčiau susikoncentruokime į rytojų.

– Kur mes keliaujame? – paklausė Hilari. – Man niekas nieko nesako. Gal mes...

– Kas iš tų svarstymų, – pertraukė jis. – Jūs važiuojate ten, kur liepta, ir darote tai, kas jums pasakyta.

– Nejaugi jums patinka šokti pagal svetimą dūdelę, klausyti nurodinėjimų ir besąlygiškai paklusti? – užsiplieskė Hilari.

– Aš pasirengęs paklusti, jei to reikia. O dabar tai kaip tik būtina. Mes turime įvesti Pasaulinę taiką, Visuotinę Drausmę ir Tvarką.

– Argi tai įmanoma? Ar pasiekiama?

– Kad ir kaip būtų, tai geriau nei tas purvynas, kuriame murkdomės dabar. Gal jūs manote kitaip?

Akimirksnį, išvarginta kelionės, pasijutusi vieniša šioje aplinkoje ir pakerėta keisto ankstyvo rytmečio grožio,

Hilari panūdo karštai paprieštarauti. Ji norėjo pasakyti: „Kodėl jūs taip smerkiate pasaulį, kuriame gyvename? Juk jame yra gerų žmonių. Argi purvynas nėra geresnė dirva gerumui ir individualybei tarpti, nei primesti nurodinėjimai, kurie šiandien gali būti teisingi, o rytoj – jau nebe? Man mielesnis geraširdžių, nors ir klystančiųjų pasaulis nei pranašesni robotai, nežinantys, kas yra gailestingumas, supratimas ir užuojauta."

Tačiau ji laiku susivaldė ir sąmoningai nutaisiusi entuziastingą toną atsakė:

– Žinoma, jūs teisus. Aš paprasčiausiai pavargau. Mes iš tiesų turime paklusti ir eiti į priekį.

Petersas šyptelėjo.

– Tai kur kas geriau.

DEŠIMTAS SKYRIUS

Kelionė sapne. Tokia ji atrodė Hilari, kasdien vis labiau. Regėjos, jog ji jau visą gyvenimą keliauja su tais penkiais tokiais keistais bendražygiais, kurie išklydo iš praminto tako į nežinomybę. Tam tikra prasme šios jų kelionės nebuvo galima pavadinti pabėgimu. Juk jie visi, svarstė Hilari, veikia laisvai, savo valia. Kiek pavyko sužinoti, nė vienas nebuvo įvykdęs jokio nusikaltimo ir jų neieškojo policija. Ir vis dėlto buvo dedama daug pastangų, siekiant sumėtyti pėdsakus. Hilari niekaip negalėjo suprasti kodėl. Atrodė, jog vyksta nuolatinis persikūnijimo į kažką kita procesas.

Kaip tik taip buvo galima pasakyti ir apie ją pačią. Išvykusi iš Anglijos kaip Hilari Kreiven, ji tapo Olivija Beterton. Gal dėl to ją ir persekiojo keistas nerealybės jausmas. Tačiau kiekvieną dieną žvalūs bendražygių politiniai šūkiai vis priimtinesni darėsi ir Hilari lūpoms. Ji jautė, kaip tampa uolesnė ir ištvermingesnė, dar labiau pasiduodanti jų įtakai.

Nors kaip tik dabar Hilari susivokė, jog iš tikrųjų jų bijo. Jai niekada anksčiau nebuvo tekę leisti laiką tokioje artimoje genialių žmonių draugijoje. Šis genialumas pranoko visas ribas ir dominavo, nustelbdamas eilinio žmogaus protą bei jausmus. Visi penki buvo labai skirtingi, tačiau kiekvienas iš jų kažkaip keistai liepsnojo, karštai siekė tikslo, ir tai kėlė siaubą. Ji net nesuprato, ar tai jų mąstymo ypatybė, ar pažiūrų rezultatas. Tačiau kiekvienas iš jų Hilari atrodė savaip aistringas idealistas. Daktaras Baronas užvis labiau troško grįžti į savo labo-

ratoriją, skaičiuoti, eksperimentuoti ir dirbti, nevaržomas finansinių bei kitokių išteklių. Kam dirbti? Kažin ar jis kada nors sau kėlė tą klausimą. Kartą jis ėmė pasakoti jai apie jėgą, kuri galėtų sugriauti didžiulį kontinentą, nors telpa vienoje mažytėje ampulėje.

– Ir jūs galėtumėte tai padaryti? – apstulbo ji. – Iš tikrųjų?

Kiek nustebęs daktaras Baronas žvilgtelėjo į ją ir atsakė:

– Taip, žinoma, jeigu iškiltų būtinybė.

Šiuos žodžius jis ištarė kiek atsainiai. Paskui tęsė:

– Būtų nepaprastai įdomu visa tai pamatyti, stebėti patį procesą.

Giliai atsidusęs pridūrė:

– Suprantate, dar tiek daug reikia išsiaiškinti, tiek daug atrasti.

Akimirksniu Hilari suprato. Suprato, jog šį žmogų užvaldęs vienintelis troškimas pažinti, o kad tai kainuos milijonų žmonių gyvybes, jam visiškai nesvarbu. Toks buvo daktaro Barono požiūris, ir tam tikra prasme visiškai nesmerktinas. Helgai Nydhem ji jautė didesnį priešiškumą. Jaunosios moters arogancija kėlė pasibjaurėjimą. Petersas Hilari patiko, bet kartkartėmis ją atstumdavo ir išgąsdindavo staiga fanatiškai suspindusios jo akys. Kartą ji jam pasakė:

– Jokio naujo pasaulio jūs nė nesistengiate sukurti. Tiesiog mėgaujatės senojo naikinimu.

– Klystate, Olivija. Kam taip kalbėti?

– Ne, neklystu. Jūs pilni neapykantos. Aš ją jaučiu. Neapykanta. Noras naikinti.

Eriksonas jai irgi buvo tikra mįslė. Atrodė svajotojas, ne toks praktiškas, kaip prancūzas, ir mažiau apimtas griovimo aistros, kaip amerikietis Petersas. Jis buvo persmelktas keisto, fanatiško norvegų idealizmo.

– Mes turime užkariauti, – kalbėjo jis. – Turime užkariauti pasaulį. Tada galėsime valdyti.

– Mes? – nesuprato Hilari.

Petersas linktelėjo galvą. Jo veidas įgavo keistą išraišką, o akys žvelgė apgaulingai švelniai.

– Taip, – atsakė jis. – Išrinktųjų saujelė. Žmonijos protai. Štai kas svarbiausia.

„Kur mes keliaujame? – pagalvojo Hilari. – Ir kuo visa tai baigsis?" Šie žmonės pamišę, bet kiekvienas savaip. Kiekvienas turi savo tikslą, vaikosi skirtingų miražų. Taip, taip, labai tinkamas žodis. Miražai. Hilari mintys vėl nukrypo į misis Kelviną Beiker. Šiuo atveju nebuvo nei fanatizmo, nei neapykantos, nei svajonių, nei arogancijos, nei siekių. Nebuvo nieko, į ką Hilari galėjo atkreipti dėmesį. „Ši moteris, – mąstė ji, – neturi nei širdies, nei sąžinės. Ji tik veiksmingas įrankis kažkokios galingos nežinomos jėgos rankose."

Trečioji kelionės diena ėjo į pabaigą. Jie atvyko į mažą miestelį ir apsistojo viešbutyje. Čia buvo liepta vėl persirengti europietiškais drabužiais. Tą naktį Hilari miegojo mažame, tuščiame, baltame kambarėlyje, primenančiame celę. Vos išaušus ją pažadino misis Beiker.

– Mes tučtuojau išvykstame. Lėktuvas jau laukia.

– Lėktuvas?

– Taip, mieloji. Ačiū Dievui, vėl keliausime civilizuotai.

Po valandos jie atvažiavo prie nedidelės pakilimo aikštelės, kur stovėjo lėktuvas. Iš visko sprendžiant, tai buvo apleistas karinis oro uostas. Pilotas buvo prancūzas. Jie skrido kelias valandas, daugiausia virš kalnų. Stebėdama vaizdus pro langą, Hilari pagalvojo, kokios keistai panašios pasaulio šalys, žvelgiant iš aukštai. Kalnai, slėniai, keliai, namai. Jei nesi aviacijos specialistas, visos vietovės – kaip du vandens lašai. Tik vienur gyvena daugiau žmonių,

kitur – mažiau, štai ir viskas. O kai lėktuvas pakildavo virš debesų, ji nebematė nieko.

Apie vidudienį sukdami ratus jie ėmė leistis. Tai vis dar buvo kalvotas kraštas, bet pereinantis į lygumą. Čia buvo gerai pažymėtas nusileidimo takas, o šalimais stovėjo baltas namas. Jie saugiai nutūpė.

Misis Beiker nuėjo prie pastato. Šalia jo stovėjo du prabangūs automobiliai, lūkuriavo vairuotojai. Tai aiškiai buvo nedidelis privatus oro uostas, nes jokio aptarnaujančio personalo nesimatė.

– Ką gi, kelionė baigėsi, – linksmai tarė misis Beiker. – Dabar eisime nusiprausti, nusipurtyti kelionės dulkių. O paskui mūsų jau lauks automobiliai.

– Kaip tai baigėsi? – išpūtė akis Hilari. – Bet mes juk... net neperskridome jūros.

– O jūs to tikėjotės? – pašaipiai paklausė misis Beiker.

– Na, taip, tikėjausi, – sutrikusi išlemeno Hilari. – Aš maniau... – ji užsikirto.

Misis Beiker palingavo galvą.

– Taip mano daugelis. Daug nesąmonių prišnekėta apie kažkokią geležinę uždangą, bet aš sakau, jog tokia uždanga gali būti bet kur. Žmonės apie tai nepagalvoja.

Keliauninkus aptarnavo du arabai. Nusiprausę ir truputį pailsėję jie sėdo gerti kavos su sumuštiniais ir sausainiais. Misis Beiker dirstelėjo į laikrodį.

– Ką gi, likite sveiki, – tarė. – Čia su jumis turiu atsisveikinti.

– Jūs grįžtate į Maroką? – nustebusi paklausė Hilari.

– O ne, Marokas ne man, „žuvusiai lėktuvo katastrofoje“, – atsakė misis Kelvina Beiker. – Ne, manęs laukia kitas darbas.

– Bet juk kažkas gali jus atpažinti, – nenustygo Hilari.

– Turiu galvoje tuos, kuriuos buvote sutikusi Kasablankos ir Feso viešbučiuose.

– Na, ir kas? Juk jie gali ir suklysti. Aš jau turiu kitą pasą. O be to, juk labai gali būti, kad lėktuvo katastrofoje žuvo mano sesuo misis Kelvina Beiker. Mes gi labai panašios...

Kiek patylėjusi pridūrė:

– Apskritai eiliniams žmogeliams, kurių pilni viešbučiai, visos keliaujančios amerikietės – vieno veido.

„Taip, – pagalvojo Hilari, – tai tiesa. Misis Beiker niekuo neišsiskiria." Kukliai, tvarkingai apsirengusi, rūpestingai sušukuotais melsvais plaukais, be perstojo čiauškanti. Charakterio savybės kruopščiai slepiamos, o gal jų net nėra. Misis Kelvina Beiker pasauliui ir savo bendražygiams demonstravo fasadą, o kas už jo, nelengva buvo perprasti. Atrodė, kad ji sąmoningai išdildė tuos individualybės požymius, kuriais žmonės skiriasi vieni nuo kitų.

Hilari panūdo tai pasakyti. Jos kaip tik stovėjo atokiau nuo kitų.

– Kokia jūs esate iš tikrųjų, misis Beiker? – ryžosi Hilari.

– Kam jums to reikia?

– Taip, kam man to reikia... Ir vis dėlto, žinote, norėjau paklausti. Juk mes kartu keliavome ir gana artimai bendravome, taigi man keista, kad nieko apie jus nežinau: ką jūs jaučiate ir mąstote, ką mėgstate ir ko ne, kas jums svarbu, o kas neturi jokios reikšmės.

– O jūs linkusi tardyti, mieloji, – tarė misis Beiker. – Paklausykite mano patarimo – atsikratykite šio įpročio.

– Aš net nežinau, iš kokios Jungtinių Valstijų vietos jūs atvykote, – spyrėsi Hilari.

– Tai irgi nesvarbu. Aš palikau savo šalį. Yra priežasčių, dėl kurių nebegaliu ten grįžti. Jei galėčiau atsilyginti

Amerikai už viską, ką ten iškenčiau, su malonumu tai padaryčiau.

Sekundei misis Beiker veide šmėkštelėjo pyktis, o balsas nuskambėjo grėsmingai. Bet tuoj pat ji vėl sučiauškėjo kaip draugiška turistė:

– Taigi sudie, misis Beterton! Tikiuosi, netrukus susitiksite su savo vyru.

– Aš neįsivaizduoju, kur esu. Kokiame pasaulio krašte? – gailiai sudejavo Hilari.

– O, viskas labai paprasta! Dabar jau nėra prasmės slėpti. Atlase tai nuošali vietelė, netoli nuo...

Nebaigusi sakinio misis Beiker nuėjo į šalį ir ėmė atsisveikinti su kitais. Paskutinį kartą pamojavusi ranka, ji užlipo trapu. Lėktuvas buvo pasipildęs degalų atsargas, ir pilotas jau stovėjo laukdamas jos. Hilari nukrėtė šiurpas. Juk ši amerikietė buvo paskutinė grandis, siejusi ją su išoriniu pasauliu. Šalimais stovėjęs Petersas, regis, perskaitė jos mintis.

– Tai šalis, iš kurios negrįžtama, – tyliai tarė jis. – Manau, mes pakliuvome kaip tik ten.

Lygiai taip pat tyliai ataidėjo daktaro Barono balsas:

– Stiprybės, madam... O gal norite lėkti paskui savo draugužę amerikietę? Ropštis su ja į lėktuvą ir grįžti į tą pasaulį, kurį palikote?

– O galėčiau, jei panorėčiau? – paklausė Hilari.

Prancūzas gūžtelėjo pečiais.

– Kažin.

– Gal pašaukti ją? – pasisiūlė Endis Petersas.

– Ne, nereikia, – nukirto Hilari.

– Čia nėra vietos ištižėlėms, – paniekinamai pareiškė visą laiką tylėjusi Helga Nydheim.

– Ji ne ištižėlė, – švelniai paprieštaravo daktaras Baronas. – Tiesiog jai, kaip ir kiekvienai protingai moteriai, kyla klausimų.

Jis akcentavo žodį „protingai“, tarsi norėdamas parodyti vokietei Hilari kaip pavyzdį. Tačiau Helga buvo patenkinta savimi, niekino visus prancūzus, ir Barono tonas nepadarė jai jokio įspūdžio.

Pasigirdo šaižus, nervingas Eriksono balsas:

– Kaip įmanoma, pagaliau ištrūkus į laisvę, dar svarstyti – grįžti atgal ar ne?!

– Bet jeigu nėra galimybės grįžti, jei net nėra pasirinkimo, kokia čia laisvė? – atšovė Hilari.

Tuo metu prie jų priėjo vienas iš tarnų ir pranešė:

– Automobiliai jau parengti. Prašau sekti paskui mane.

Jie išėjo per duris kitoje pastato pusėje. Ten stovėjo du „Kadilakai“ su uniformuotais vairuotojais. Hilari pareiškė norą sėdėti priekyje, prie vairuotojo. Esą didelis automobilis kartais ima supti, o ją nuo to pykina. Toks paaiškinimas niekam įtarimų nesukėlė. Kelyje Hilari kartkartėmis tardavo vieną kitą žodelį – tai apie orą, tai apie puikų automobilį. Ji laisvai kalbėjo prancūziškai, ir vairuotojas mielai atsakydavo. Atrodė, jog jis nevaidina.

– Ar dar ilgai važiuosime? – pagaliau paklausė ji.

– Nuo oro uosto iki ligoninės? Maždaug dvi valandas, madam.

Iki ligoninės? Toks atsakymas Hilari nemaloniai nustebino. Ji jau anksčiau buvo pastebėjusi, nors pernelyg to nesureikšmino, kad paskutinėje poilsio vietoje Helga Nydheim persirengė medicinos seselės chalatu. Tai visiškai atitiko vairuotojo žodžius.

– Papasakokite man apie tą ligoninę, – paprašė ji vairuotojo.

Jis entuziastingai pratrūko:

– O, madam, ji puiki! Moderniausia pasaulyje įranga. Jos pažiūrėti suvažiuoja galybė gydytojų. Ir visa tai padaryta žmonijos labui.

– Taip, taip. Ko gero, taip ir yra, – suskubo pritarti Hilari.

– Anksčiau tuos vargšus išveždavo į tolimą salą ir palikdavo numirti, – pasakojo vairuotojas. – O čia gydo naujuoju daktaro Kolino preparatu, ir labai efektyviai. Net įsisenėjusias ligas.

– Bet ligoninė tokiam užkampy... – tarė Hilari.

– Ach, madam, jūs tikrai nesijausite vieniša. Tai valdžia reikalavo ją pastatyti nuošaliai. Užtat ten tyras, gaivus oras. Žiūrėkite, madam, jau matyti mūsų kelionės tikslas, – ištiesęs ranką parodė jis.

Jie artinosi prie kalnų grandinės, kurios papėdėje švytėjo ilgi balti pastatai.

– Koks pasiekimas – pastatyti čia tokį kompleksą! – gėrėjosi vairuotojas. – Žinoma, kainavo beprotiškus pinigus. O, madam, turime būti be galo dėkingi turtingiems šio pasaulio filantropams. Tai ne valdininkai, kurie stengiasi išsisukti kuo pigiau. Čia pinigai liejosi kaip vanduo. Sako, mūsų fundatorius – vienas turtingiausių žmonių pasaulyje. Tai jis pastatė šią nuostabią ligoninę, kad palengvintų žmonių kančias.

Vingiuotu taku automobilis ėmė kilti į šlaitą. Pagaliau jie sustojo prie aukštų geležinių vartų.

– Čia jums teks išlipti, madam, – tarė vairuotojas. – Mums draudžiama įvažiuoti per vartus. O garažai už kilometro.

Keliauninkai išlipo iš mašinų. Prie vartų kabėjo didžiulis varpas, bet jiems nespėjus juo paskambinti vartai iš lėto atsivėrė. Baltais drabužiais vilkintis tamsiaodis šypsodamasis nusilenkė jiems ir pakvietė užeiti. Jie žengė pro vartus. Vienoje pusėje, aptvertas aukštu vielos tinklu, buvo didelis kiemas, kuriame vaikštinėjo kažkokie žmonės. Kai jie atsisuko į atvykėlius, Hilari pasibaisėjusi aiktelėjo.

– Juk tai raupsuotieji! – sušuko ji. – Raupsuotieji!
Ji iš siaubo suvirpėjo visu kūnu.

Vienuoliktas skyrius

Už keliauninkų šaižiai virkaudami užsivėrė metaliniai raupsuotųjų kolonijos vartai. Šis girgždesys sukrėtė išgąsčio sukaustytą Hilari sąmonę kaip siaubinga nebeatšaukiamos lemties gaida. „Visi, čia įžengę, palaidokit viltį..." – tarsi sakė jie. „Dabar tai jau galas, – dingtelėjo Hilari. – Tikrai galas." Jei ir buvo koks šansas pabėgti, tai dabar jis ištirpo kaip sniegas.

Ji liko viena tarp priešų ir po kelių minučių patirs kažką siaubinga. Nesąmoningai Hilari tai nujautė jau visą dieną, tačiau kažkoks nepalaužiamas žmogaus dvasios optimizmas, kažkoks atkaklus tikėjimas, kad pati objektyvioji realybė turbūt negali nustoti egzistavusi, uždengė šį faktą nuo jos akių. Dar Kasablankoje Hilari paklausė Džesopo: „Kada aš susitiksiu su Tomu Betertonu?", o jis niūriai atsakė, jog tai įvyks tuomet, kai pavojus taps akivaizdus. Ir pridūrė, kad esą tikisi, jog tada jis jau užims tokią padėtį, kad galės ją apsaugoti. Dabar Hilari suprato, jog ta viltis žlugo.

Jeigu „mis Heterington" ir buvo toji agentė, kuria pasitikėjo Džesopas, tai ji liko apdumta ir Marakeše turėjo pripažinti savo nesėkmę. Nors ką būtų galėjusi padaryti mis Heterington?

Keliauninkai pasiekė vietą, iš kurios negrįžtama. Hilari žaidė su mirtimi ir pralaimėjo. Taip, Džesopo diagnozė buvo teisinga. Bet ji nebenorėjo mirti. Ji troško gyventi! Gyvenimo džiaugsmas sugrįžo visa savo galybe. Mąstant apie Nigelį, apie Brendos kapą, ją apimdavo liūdesys, bet jau nebe ta šalta, kraują stingdanti neviltis, kuri vertė

ieškoti išsivadavimo mirtyje. „Aš vėl esu gyva, protaujanti, sveika... – pagalvojo Hilari. – Bet kaip pelė spąstuose. O, kad rasčiau plyšį ištrūkti..."

Nepasakysi, jog ji nesvarstė šios problemos. Ir dar kaip suko galvą. Tačiau noromis nenoromis piršosi mintis, jog susitikus su Betertonu kelio atgal nebebus...

Betertonas pasakys: „Betgi tai ne mano žmona!" Ir tai bus tiesa! Visų akys nukryps į ją... Visi viską supras... Šnipė tarp jų...

Kokia gi galėtų būti kita išeitis? O jeigu pirmoji pradėtų ji? Jeigu Tomui Betertonui nespėjus nė prasižioti sušuktų: „Kas jūs? Jūs ne mano vyras!"? Jei suvaidintų esanti pasipiktinusi, sukrėsta, pasibaisėjusi, gal tai sukeltų abejonių? Abejonių, ar Betertonas yra Betertonas – o gal koks kitas mokslininkas, atsiųstas apsimetinėti juo? Kitaip tariant, šnipas. Tačiau jeigu jie tuo patikėtų, Betertonas patektų į keblią padėtį. Jos pavargusioje galvoje sukosi ir sukosi mintys. Bet jeigu Betertonas – išdavikas, pardavęs savo šalies paslaptis, argi jis gali pakliūti į „keblią padėtį"? „Kaip sunku, – pagalvojo ji, – vertinti ištikimybę, spręsti apie žmones ir daiktus..." Ir vis dėlto verta pamėginti – sukelti abejones.

Svaigstančia galva Hilari grįžo į savo dabartinę aplinką. Mintys karštligiškai lakstė kaip į narvą pakliuvusios žiurkės. Tačiau išoriškai ji visą tą laiką vaidino savo vaidmenį.

Atvykusiųjų išėjo pasitikti aukštas gražus vyriškis – kaip pasirodė, poliglotas, nes kiekvienam tarstelėjo žodį kitą to žmogaus gimtąja kalba.

– *Enchanté de faire votre connaissance, mon cher docteur*[1], – sušnibždėjo jis daktarui Baronui. Paskui atsigręžė į ją:

– O, misis Beterton! Be galo džiaugiamės jus ma-

---

[1] Malonu su jumis susipažinti, brangus daktare. (pranc.)

tydami. Sukorėte tokį ilgą kelią! Jūsų vyras jaučiasi kuo puikiausiai ir, suprantama, nekantraudamas laukia.

Jis taktiškai nusišypsojo, tačiau šviesios akys žvelgė šaltai.

– Tikriausiai neapsakomai jo pasiilgote, – pridūrė.

Hilari dar labiau ėmė svaigti galva, o žemė siūbavo po kojomis kaip banguojanti jūra. Šalia stovėjęs Endis Petersas prilaikė ją už parankės.

– Turbūt nežinote, – tarė jis svetingajam šeimininkui, – kad Kasablankoje misis Beterton išgyveno lėktuvo katastrofą ir patyrė kontūziją. Ta kelionė neišėjo jai į naudą. Kaip ir jaudulys, ilgai laukiant susitikimo su vyru. Sakyčiau, dabar jai geriausia prigulti kokiame nors tamsiame kambary.

Hilari klausėsi jo malonaus balso, jautė prilaikančios rankos šilumą. Ji susverdėjo. Būtų nesunku, netgi neįtikėtinai paprasta susmukti ant kelių ir nukristi paslikai ant žemės, prarasti sąmonę... ar beveik prarasti. Tada ją neneštų į tamsų kambarėlį, ir baisioji akimirka, kai ją demaskuos, šiek tiek atitoltų. Tačiau Betertonas pats gali ateiti pas ją – juk kiekvienas vyras išeitų pasitikti. Jis gali įžengti į kambarį, palinkti ties lova ir, vos išgirdęs jos silpną balsą, vos prieblandoje apsipratus akims išvydęs jos veido kontūrus, suprasti, kad ji – ne Olivija Beterton.

Hilari sutelkė drąsą. Atsitiesė. Jos skruostai vėl gyvai nurausvėjo. Ji pakėlė galvą.

Jeigu tai galas, tegul būna jis garbingas! Ji nueis pas Betertoną ir, kai jis ją atstums, ji išmes paskutinį kozirį – tvirtai ir drąsiai pasakys:

– Taip, žinoma, aš ne jūsų žmona. Man labai gaila, bet jūsų žmona... tai siaubinga... ji mirė. Lemtingąją valandą aš buvau prie jos, ligoninėje. Prižadėjau surasti jus ir perduoti jos paskutinius žodžius. Pati to norėjau. Matote, aš pritariu jūsų darbui – tam, ką jūs visi darote.

Sutinku ir su jūsų politinėmis pažiūromis. Norėčiau kuo nors jums padėti...

Skysta, skysta, be galo skysta... O kaip paaiškinti tuos mažmožius – padirbtą pasą, suklastotą įgaliojimo raštą? Taip... Bet žmonės kartais išsisuka ir įžūliausiai meluodami – reikia tik pasitikėti savimi, nenuleisti rankų, kovoti...

Ji giliai įkvėpė ir švelniai išsivadavo iš Peterso parankės.

– O, ne! Aš turiu pamatyti Tomą, – tarė ji. – Aš noriu eiti pas jį! Tučtuojau! Prašau...

Aukštasis vyriškis sureagavo nuoširdžiai ir, atrodo, su užuojauta (nors šaltosios akys vis dar žvelgė įtariai).

– Žinoma, žinoma, misis Beterton, puikiausiai suprantu, ką jaučiate. O štai ir mis Dženson.

Prie jų prisiartino liesa akiniuota mergina.

– Mis Dženson, prašau susipažinti – misis Beterton, froilen Nydheim, daktaras Baronas, misteris Petersas ir daktaras Eriksonas. Palydėkite juos į registraciją, pasiūlykite atsigerti. Aš ateisiu po kelių minučių – tik nuvesiu misis Beterton pas jos vyrą.

Grįžtelėjęs į Hilari, jis tarė:

– Eikite paskui mane, misis Beterton.

Ir dideliais žingsniais nustypčiojo. Ties koridoriaus posūkiu Hilari paskutinį kartą dirstelėjo per petį. Endis Petersas vis dar lydėjo ją akimis. Jo žvilgsnis buvo kiek sumišęs, liūdnas – Hilari net pasirodė, kad jis nori eiti kartu. Jis tikriausiai suprato, dingtelėjo jai, kad čia kažkas ne taip, suprato iš mano elgesio, bet nežino kas.

Kiek suvirpėjusi Hilari pagalvojo: „Galbūt matau jį paskutinį kartą...“ Taigi, prieš užsukdama už kampo paskui savo vedlį, ji kilstelėjo ranką ir pamojavo.

Aukštasis vyriškis linksmai plepėjo:

– Prašau čia, misis Beterton. Bijau, kad iš pradžių

mūsų pastatuose jums bus klaidu – tiek koridorių, ir visi panašūs.

„Visai kaip sapne, – pagalvojo Hilari. – Ilgi, steriliai balti koridoriai, kuriais eini, eini, suki, vėl eini ir niekaip negali išeiti...“

Balsiai ji tarė:

– Niekaip nesusivokiu, kur mes. Čia jau ligoninė?

– Ne, žinoma, ne! Jūs turbūt apskritai nieko nesuprantate? – jo balsas nuskambėjo kažkaip piktdžiugiškai. – Man sakė, jog skridote „aklai“. Beje, mano pavardė Van Heidemas. Polas Van Heidemas.

– Čia šiek tiek keistoka... ir baisu, – prisipažino Hilari. – Tie raupsuotieji...

– Taip, taip, žinoma. Vaizdas nemalonus. Ir dažniausiai netikėtas. Naujai atvykusieji išsigąsta. Bet nieko, priprasite. Taip, taip, ilgainiui priprasite.

Jis tyliai sukikeno.

– Man tai visada atrodo puikus pokštas.

Staiga jis stabtelėjo.

– Dabar užlipsime į kitą aukštą. Bet neskubėkite. Atsipalaiduokite. Mes jau beveik atėjome.

Beveik... beveik... Tiek daug žingsnių iki mirties. Aukštyn ir aukštyn stačiais laiptais, statesniais nei būna Europoje. Dar vienas sterilusis koridorius, ir štai Van Heidemas sustojo prie kažkokių durų. Pasibeldęs luktelėjo, durys atsivėrė.

– Ei, Betertonai! Pagaliau atėjome. Pasitik žmoną!

Kiek nuraudęs jis pasitraukė.

Hilari įėjo į kambarį. Nesigręžiodama. Nedrebėdama. Aukštai iškėlusi galvą. Drąsiai pasitikdama savo lemtį.

Šonu prie lango stovėjo vyras. Labai gražus. Hilari be galo nustebo. Tomą Betertoną ji įsivaizdavo visai ne tokį. Jis nė kiek nepriminė žmogaus, kurį ji matė nuotraukoje...

Būtent ši sumaištis bei nuostaba ir padėjo jai ryžtis.

Ji griebsis savo pirmojo desperatiško metodo.

Greitai žingtelėjusi į priekį, staiga ji atšoko. Nuskambėjo išsigandęs, nusivylęs jos balsas:

– Bet... bet tai ne Tomas! Tai ne mano vyras!

Hilari pati jautė, jog suvaidino puikiai. Dramatiškai, bet nepersistengė. Ir į akis Van Heidemui sugebėjo pažvelgti taip beviltiškai.

Ūmai Tomas Betertonas nusikvatojo. Ramiai, linksmai, kone pergalingai.

– Tai bent! Matote, Van Heidemai? Net mano žmona manęs nepažino!

Jis keliais žingsniais šastelėjo prie jos ir tvirtai apkabino.

– Olivija, mieloji! Juk tu mane pažinai. Aš vis dar tas pats Tomas, nors mano veidas jau nebe tas...

Jis priglaudė prie jos skruostą ir sukuždėjo į ausį:

– Dėl Dievo, vaidinkite. Mums gresia pavojus.

Jis kiek atleido rankas ir vėl ją prisitraukė.

– Mieloji! Atrodo, praslinko metų metai. Bet pagaliau tu čia!

Hilari jautė, kaip jo pirštai, tarsi perspėdami ir drąsindami, spaudžia jos liemenį. Tik po minutės kitos jis šiek tiek atstūmė ją nuo savęs, norėdamas pažvelgti į veidą.

– Vis dar negaliu patikėti, – tarė ir susijaudinęs nusijuokė. – Ir vis dėlto, žinai, juk tai aš...

Jis pervėrė ją akimis, ir jo degančiame žvilgsnyje Hilari įskaitė perspėjimą. Ji nesuprato – niekaip negalėjo suprasti. Tačiau tai buvo stebuklas iš dangaus, ir ji nusprendė vaidinti toliau.

– Tomai! – jausmingai sušuko Hilari, ir pati nusistebėjo – kokia ji artistiška. – Ach, Tomai... bet kas atsitiko tavo...

– Plastinė operacija! Čia dirba daktaras Hercas iš Vienos. Auksinių rankų specialistas! Nejaugi tau gaila

mano senos sukiužintos nosies?

Jis dar kartą ją pabučiavo – šįsyk lengvai, žaismingai ir nusijuokęs atsigręžė į juos stebintį Van Heidemą.

– Dovanokite už tą emocijų proveržį, Van Heidemai, – atsiprašė jis.

– O, bet juk tai suprantama... – vokietis geranoriškai nusišypsojo.

– Mes tiek laiko nesimatėme, – tarė Hilari. – Ir aš...

Ji susverdėjo.

– Gal galėčiau prisėsti?

Tomas Betertonas tučtuojau pastūmė jai kėdę.

– Žinoma, mieloji. Tu tiek prisikentėjai. Ta siaubinga kelionė... Ir lėktuvo katastrofa. Dieve mano, kokia laimė, kad likai gyva!

(Vadinasi, ryšys nebuvo nutrūkęs. Jie viską žino apie sudužusį lėktuvą.)

– Mano makaulė kaip sukultas ąsotis, – Hilari kaltai šyptelėjo. – Daug ką užmirštu, painioju, užeina baisūs galvos skausmai. Negana to, susitikusi su tavimi priešais save matau visiškai nepažįstamą vyrą! Aš tiesiog sutrikusi, mielasis. Tikiuosi, nebūsiu tau našta.

– Tu? Našta? Niekada! Paprasčiausiai neimk visko giliai į širdį. Čia turime marias laiko.

Van Heidemas tyliai pasuko durų link.

– Aš išeinu, – tarė jis. – Po kurio laiko nuveskite savo žmoną į registratūrą, gerai, Betertonai? O kol kas tikriausiai norėtumėte pabūti vieni.

Ir jis išėjo. Betertonas iš karto puolė prieš Hilari ant kelių ir įsikniaubė jai į petį.

– Mieloji, mieloji... – kartojo jis.

Ji vėl pajuto – jo pirštai spaudė ją, tarsi perspėtų. Pagaliau jis vos girdimai, tačiau reikliai sušnabždėjo:

– Kalbėkite, kalbėkite! Čia gali būti mikrofonas. Niekada nežinai...

Iš tikrųjų... Ką gali žinoti? Baimė, netikrumas, nežinomybė, pavojus, amžinas pavojus – ji tiesiog jautė, kaip tai tvyro ore. Tomas Betertonas vis dar klūpėdamas atsitiesė.

– Kaip nuostabu tave matyti, – švelniai tarė jis. – Juk tai kaip sapnas... Ar tau neatrodo?

– Taip, iš tikrųjų... kaip sapnas... būti čia... pagaliau su tavimi. Viskas taip nerealu, Tomai.

Hilari uždėjo jam ant pečių rankas. Jos lūpose įsižaidė vos pastebima šypsenėlė. (Juk jų gali ne tik klausytis, bet ir stebėti.) Ji šaltakraujiškai ir ramiai įvertino priešais sėdintį žmogų. Gražus maždaug trisdešimties metų vyriškis. Siaubingai išsigandęs – jo nervai atrodė įtempti kaip stygos. Matyt, atvyko čia kupinas vilčių, o baigėsi štai kaip.

Dabar, įveikusi pirmąją kliūtį, Hilari ėmė jausti keistą malonumą atlikdama savo vaidmenį. Ji turi būti Olivija Beterton. Elgtis, kaip Olivija būtų elgusis, jausti tai, ką Olivija būtų jautusi. Gyvenimas buvo toks nerealus, jog tai atrodė savaime suprantama. Kažkokia Hilari Kreiven žuvo lėktuvo katastrofoje. Nuo šiol ji jos net nebeprisimins.

Hilari stengėsi atgaivinti atminty tas pamokas, kurių taip uoliai ėmėsi.

– Nuo Firbanko, atrodo, praslinko šimtmečiai... – tarė ji. – O Viskers... Prisimeni Viskers? Ji laikė kačiukus – netrukus po to, kai tu išvykai. Tiek visko buvo – begalė kvailų kasdienių smulkmenų, o tu apie jas net nežinai. Tai ir keisčiausia.

– Suprantu. Tarsi nutrauktum seną gyvenimą ir pradėtum naują.

– Ar... tau čia gerai? Esi laimingas?

Tokį klausimą būtų uždavusi bet kuri žmona.

– Taip, čia tiesiog nuostabu, – Tomas Betertonas ištiesė pečius, aukštai pakėlė galvą. Besišypsančiame, pasitikėjimo savimi kupiname veide spindėjo liūdnos, baugščios akys. – Nieko netrūksta. Nereikia skaičiuoti kiekvieno cento.

Puikios darbo sąlygos. O ko verta vien Organizacija! Ji tiesiog neįtikėtina.

– Taip, taip, neabejoju. Mano kelionė... Ar ir tu atvykai taip pat?

– Nekalbėkime apie tai. O ne, aš nenorėjau tavęs įžeisti, mieloji. Bet... matai, tau ne viską dera žinoti.

– O raupsuotieji? Čia iš tikrųjų raupsuotųjų kolonija?

– Taip. Tikrų tikriausia. Šia tema nuodugniausius tyrimus atlieka medikų brigada. Bet tai atskiras padalinys. Dėl to neturėtum nerimauti. Tai tik gudri priedanga.

– Suprantu, – Hilari apsidairė. – Čia mūsų apartamentai?

– Taip. Svetainė, vonios kambarys, toliau miegamasis. Eime, parodysiu.

Ji atsistojo ir per gražiai įrengtą vonios kambarį nusekė paskui Betertoną į erdvų miegamąjį, kur stovėjo dvi lovos, didelė sieninė spinta, naktinis staliukas, o prie lovų – knygų lentyna. Hilari smalsiai pažvelgė į spintą.

– Neįsivaizduoju, ką joje kabinsiu, – šyptelėjusi tarė ji. – Viską, ką turiu, esu apsirengusi.

– Čia galėsi užsisakyti, ko tik panorėsi. Pas mus veikia mados skyrius, ir ten rasi visko – aksesuarų, kosmetikos. Pačios geriausios kokybės. Nereikia iš čia net kojos kelti.

Šiuos žodžius Betertonas ištarė linksmai, tačiau nuovokiajai Hilari pasirodė, kad juose slypi kažkokia neviltis.

„Nereikia iš čia net kojos kelti." Nė menkiausios tikimybės kada nors ištrūkti. Visi, čia įžengę, palaidokit viltį... Puikiai įrengtas narvelis! Sunku įsivaizduoti, kodėl šie visiškai skirtingi žmonės paliko savo tėvynę, artimuosius, įprastą gyvenimą. Daktaras Baronas, Endis Petersas, jaunasis svajingo veido Eriksonas, išdidžioji Helga Nyd-

heim... Ar jie žinojo, ką čia ras? Ar žinodami būtų sutikę keliauti? Ar rado tai, ko troško?

„Verčiau per daug neklausinėti, – pagalvojo ji. – Dar kas nugirs."

Ar jų kas nors klausosi? Ar seka? Tomas Betertonas mano, jog taip gali būti. Bet ar jis teisus? O gal tai tik nervai – isterija? Jai pasirodė, jog Tomas Betertonas greitai palūš.

„Taip, – niūriai pagalvojo Hilari, – po pusmečio ir tu, mergyt, gali tokia tapti... Ir ką toks gyvenimo būdas padaro žmonėms?"

– Gal norėtum prigulti, pailsėti? – paklausė Tomas Betertonas.

– Ne... – neryžtingai atsakė ji. – Ne, nenoriu.

– Tada eime į registratūrą.

– Kas per registratūra?

– Kiekvienas, čia atvykęs, turi užsiregistruoti. Aprašoma sveikatos, dantų būklė, pamatuojamas kraujo spaudimas, nustatoma kraujo grupė, psichikos reakcijos, ar žmogus alergiškas, ką mėgsta, ko nemėgsta, ir taip toliau.

– Atrodo kaip kariuomenėje... O gal tai labiau būdinga gydymo įstaigoms?

– Ir viena, ir kita, – atsakė Tomas Betertonas. – Viskas kartu. Ši Organizacija... O, ji nuostabi!

– Dažnai girdime taip sakant, – tarė Hilari. – Turiu galvoje, jog už geležinės uždangos tikrai viskas kuo puikiausiai suplanuota.

Ji stengėsi kalbėti entuziastingai. Šiaip ar taip, juk Olivija Beterton simpatizavo partijai, nors ir nežinoma, ar buvo jos narė.

– Dar daug turėsi suprasti, – miglotai tarstelėjo Betertonas ir skubiai pridūrė: – Ir geriausia nesistengti viską sužinoti iš karto.

Jis vėl pabučiavo Hilari. Žvelgiant iš šono, tai turėjo atrodyti švelnus ir net aistringas bučinys, tačiau iš tikrųjų jis buvo šaltas kaip ledas. Į ausį Betertonas sušnabždėjo: „Laikykitės!“, o garsiai paragino:

– O dabar eime į registratūrą.

DVYLIKTAS SKYRIUS

Registratūroje sėdėjo moteris, panaši į griežtą guvernantę. Jos plaukai buvo susukti į gan netvarkingą kuodą, ant nosies žybčiojo itin stilinga pensnė. Betertonams įžengus į asketišką, biurą primenantį kambarį, ji patenkinta linktelėjo.

– Ach, atvedėte misis Beterton? Puiku.

Angliškai ji kalbėjo taisyklingai, tačiau stengėsi taip aiškiai tarti žodžius, jog Hilari nusprendė, kad tai veikiausiai užsienietė. Ir nesuklydo – toji moteris buvo švedė. Ji pasiūlė Hilari atsisėsti, išsitraukė iš stalčiaus anketą ir ėmė kažką greitai rašyti.

– Ką gi, Olivija, trumpam palieku tave, – kiek sutrikęs tarė Tomas Betertonas.

– Taip, labai prašom, daktare Betertonai. Pasistengsiu kuo greičiau užbaigti visus formalumus.

Betertonas išėjo ir uždarė paskui save duris. Robotė – taip Hilari mintyse praminė registratorę – vis rašė.

– O dabar, – dalykiškai tarė ji, – pradėsime. Prašau pasakyti savo pilną vardą ir pavardę. Amžių. Gimimo vietą. Tėvų vardus. Kokiomis sunkesnėmis ligomis sirgote? Kokie jūsų pomėgiai? Išvardykite, kur dirbote. Ar turite universitetinį išsilavinimą? Kokie jūsų mėgstami valgiai ir gėrimai?

Atrodė, klausimams nebus galo. Hilari atsakinėjo abejingai, kone mechaniškai. Dabar ji prisiminė Džesopo pamokas ir buvo jam dėkinga. Ji taip puikiai jas išmoko, kad atsakinėjo automatiškai, nė negalvodama. Kai Hilari atsakė į paskutinį klausimą, robotė tarė:

– Ką gi, šiame poskyryje jau viskas. Dabar perduosiu jus daktarei Švarc, kad atliktų medicininį patikrinimą.

– Tikrai? – nustebo Hilari. – Argi tai būtina? Kokia nesąmonė!

– Mes dirbame kruopščiai, misis Beterton, ir mėgstame viską užfiksuoti. Daktarė Švarc jums tikrai patiks. O paskui eisite pas daktarą Rubeką.

Daktarė Švarc buvo šviesiaplaukė, draugiška ir moteriška. Skrupulingai ją apžiūrėjusi, ji tarė:

– Baigta! Dabar eisite pas daktarą Rubeką.

– Kas tas Rubekas? – paklausė Hilari. – Irgi terapeutas?

– Ne, jis psichiatras.

– Nenoriu pas psichiatrą. Man nepatinka psichiatrai!

– Nesijaudinkite, misis Beterton. Niekas jūsų negydys. Tiesiog testu bus nustatyti jūsų intelektiniai gebėjimai bei asmenybės tipas.

Daktaras Rubekas buvo aukštas, melancholiškas, maždaug keturiasdešimtmetis šveicaras. Pasisveikinęs su Hilari, jis peržvelgė daktarės Švarc perduotą kortelę ir patenkintas linktelėjo galva.

– Džiaugiuosi, kad jūsų sveikata puiki, – tarė jis. – Kiek žinau, neseniai buvote patekusi į lėktuvo katastrofą.

– Taip, – patvirtino Hilari. – Kasablankoje keturias ar penkias dienas gulėjau ligoninėje.

– Keturios ar penkios dienos – labai mažai, – suirzo daktaras Rubekas. – Reikėjo pasigydyti ilgiau.

– Nebenorėjau ten gulėti. Troškau tęsti kelionę.

– Tai suprantama. Tačiau patyrusieji kontūziją turi daug ilsėtis. Gali atrodyti, kad jaučiatės normaliai, bet pasekmės pasireiškia vėliau. Taip, matau, kad jūsų nerviniai refleksai ne visai tokie, kokie turėtų būti. Iš dalies tai

galima paaiškinti kelionės nuovargiu, o iš dalies, be abejo, ir kontūzija. Ar jums skauda galvą?

– Taip. Užeina siaubingi galvos skausmai. Ir atmintis pašlijo...

Hilari žinojo, jog tai turi ypatingai pabrėžti. Daktaras Rubekas raminamai linktelėjo.

– Taip, taip, taip. Bet nesijaudinkite. Praeis. O dabar parašysime kelis testus, kad būtų lengviau nustatyti, kuriam mentaliteto tipui priklausote.

Hilari šiek tiek nervinosi, bet viskas praėjo sklandžiai. Testas buvo paprastas. Daktaras Rubekas ant pailgo blanko kažką užsirašė.

– Kaip malonu, – pagaliau tarė jis, – bendrauti su žmogumi, kuris anaiptol nėra genijus! Tikiuosi, madam, jūs teisingai suprasite mano žodžius.

Hilari nusijuokė.

– O taip, aš tikrai ne genijus, – atsakė ji.

– Jūsų laimė, – tarė daktaras Rubekas. – Patikėkite, jūsų egzistencija čia bus kur kas ramesnė.

Jis atsiduso.

– Kaip jau tikriausiai supratote, aš dirbu su didžiausiais intelektualais, tačiau kaip tik tokie žmonės, patyrę emocinį stresą, lengvai praranda pusiausvyrą. Mokslininkas, madam, nėra šaltakraujis individualistas – kaip tik apie tokius reikėtų rašyti romanus. Kalbant apie emocinį stabilumą, – susimąstęs tęsė daktaras Rubekas, – aukščiausios klasės tenisininkas, operos primadona ir branduolinės fizikos specialistas mažai kuo skiriasi.

– Gal jūs ir teisus, – sutiko Hilari, prisiminusi, jog keletą metų ji neva gyvenusi tarp mokslininkų. – Taip, kartais jie tikrai temperamentingi.

Daktaras Rubekas gyvai skėstelėjo rankomis.

– Jūs net neįsivaizduojate, kokios čia užverda aistros! Ginčai, pavydas, nuoskaudos! Mes turime su tuo kažkaip

kovoti. Bet jūs, madam... – jis nusišypsojo. – Jūs priklausote tai grupei žmonių, kuri čia sudaro mažumą. Sakyčiau, laimingiesiems...

– Nelabai supratau. Kokia tai mažuma?

– Žmonos, – atsakė daktaras Rubekas. – Čia jų nedaug. Retai kuriai leidžiama atvažiuoti. Taigi jos nesivelia į savo vyrų bei jų kolegų vaidus.

– O ką jos čia veikia? – pasidomėjo Hilari ir tarsi atsiprašydama pridūrė: – Matote, man viskas taip neįprasta. Kol kas nieko nesuprantu.

– Žinoma, nesuprantate. Žinoma... Taip dažnai būna. Bet čia galima susirasti mėgstamų užsiėmimų, pramogauti, mokytis – pasirinkimas didelis. Tikiuosi, jums čia patiks.

– O jums patinka?

Tai buvo įžūlus klausimas, ir minutę kitą Hilari suabejojo, ar išmintingai pasielgė jį užduodama. Bet daktaras Rubekas net pralinksmėjo.

– Taip, madam, – atsakė jis. – Gyvenu ramiai ir labai įdomiai.

– Jūs niekada nesigailėjote... palikęs Šveicariją?

– Ne, namų nesiilgiu. Gal dėl to, kad sąlygos buvo tiesiog siaubingos. Žmona, septyni vaikai... O aš, madam, nesu šeimos žmogus. Čia kur kas maloniau. Turiu neribotas galimybes tyrinėti tam tikrus mane dominančius žmogaus mąstymo aspektus. Rašau apie tai knygą. Nevargina buities rūpesčiai, niekas netrukdo. Visa tai man nuostabiai tinka.

– O kur dabar turiu eiti? – paklausė Hilari, kai jis atsistojęs šiltai, bet oficialiai spustelėjo jai ranką.

– Madmuazelė Le Rošė nuves jus į aprangos skyrių. Neabejoju, jog rezultatu liksite patenkinta, – ir jis mandagiai nusilenkė.

Po griežtų, į robotus panašių moterų, kurias Hilari buvo sutikusi lig šiol, madmuazelė Le Rošė maloniai nu-

stebino. Ji buvo dirbusi *vendeuse*[1] vienuose iš Paryžiaus *haute couture*[2] namų, taigi jos manieros buvo jaudinamai moteriškos.

– Džiaugiuosi, madam, galėdama su jumis susipažinti, – tarė ji. – Tikiuosi, kad būsiu jums naudinga. Kadangi ką tik atvykote ir, be abejo, esate pavargusi, siūlyčiau pasirinkti tik keletą būtiniausių drabužių. Visą kitą savaitę, pradedant nuo rytojaus, laisvalaikiu galėsite susipažinti su mūsų asortimentu. Man visada atrodė, jog skubėti renkantis visai neįdomu. Tai sugadina visą *la toilette*[3] malonumą. Taigi, jei neprieštarausite, siūlyčiau pasiimti tik apatinių drabužių komplektą, suknelę ir galbūt *tailleur*.[4]

– Puiku! – sušuko Hilari. – Sunku ir apsakyti, kaip nemalonu, kai turi tik dantų šepetėlį ir kempinę.

Madmuazelė Le Rošė skambiai nusijuokė. Paskubomis pamatavusi Hilari kūno apimtis, nuvedė ją į erdvią patalpą su daugybe sieninių spintų. Jose buvo sukabinti įvairių fasonų, dydžių ir puikaus audinio drabužiai. Kai Hilari išsirinko keletą būtiniausių apdarų, jos nuėjo į kosmetikos skyrių, kur nuo pudrų, kremų ir kitų tualeto reikmenų akys raibo. Viskas, ką Hilari išsirinko, buvo paduota vietinei tamsiaodei merginai, vilkinčiai nepriekaištingai baltą apdarą, ir liepta nunešti į Betertono apartamentus. Hilari vis labiau jautėsi kaip sapne.

– Tikiuosi, netrukus vėl susitiksime, – svetingai tarė madmuazelė Le Rošė. – Man bus labai malonu, madam, padėti jums išsirinkti mūsų drabužius. *Entre nous*[5], šis darbas kartais mane nuvilia. Tos mokslininkės taip mažai domisi savo išvaizda. Tiesą sakant, vos prieš pusvalandį buvo užėjusi viena jūsų bendrakeleivė...

---

[1] Pardavėja (pranc.)
[2] Aukštosios mados (pranc.)
[3] Rengimosi, puošimosi (pranc.)
[4] Kostiumėlis (pranc.)
[5] Tarp mūsų kalbant (pranc.)

– Helga Nydheim?

– Taip, būtent tokia jos pavardė. Ji, žinoma, Boche[6], o šitos moterys mums nesimpatiškos. Šiaip, jei bent kiek pasirūpintų savo figūra, būtų visai nieko. Užtektų lieknumo suteikiančio kostiumėlio. Bet ne! Drabužiais ji nesidomi. Kiek žinau, ji kažkokia gydytoja. Tikėkimės, kad pacientais domisi labiau nei savo išvaizda. Ach, ir koks vyras gali antrą kartą pažvelgti į tokią moterį?

Į madų saloną įžengė mis Dženson – liesa, tamsiaodė, akiniuota mergina, kuri pasitiko juos vos atvykusius.

– Jau baigėte, misis Beterton? – paklausė.

– Taip, ačiū, – atsakė Hilari.

– Tada prašyčiau eiti su manimi. Jus nori pamatyti direktoriaus pavaduotojas.

Hilari atsisveikino su madmuazele Le Rošė ir klusniai nusekė paskui mis Dženson.

– Kas tas direktoriaus pavaduotojas? – pakeliui paklausė ji.

– Daktaras Nelsonas.

„Visi čia kažkokios srities daktarai..." – pagalvojo Hilari.

– O kas būtent yra daktaras Nelsonas? – domėjosi ji. – Medikas, mokslininkas... Kas?

– O ne, misis Beterton, ne medikas. Jis vadovauja administracijai. Visi skundai keliauja pas jį. Jis visada pasikalba su naujai atvykusiu žmogumi. Manau, jog tai bus pirmas ir paskutinis judviejų susitikimas, nebent atsitiktų kas nors ypatinga.

– Suprantu, – nuolankiai atsakė Hilari. Mis Dženson taip griežtai pastatė ją į vietą, jog Hilari net suėmė juokas.

Perėjusios per du stenografisčių kabinetus, jos įžengė į užslėptą „šventovę", kur iš už didžiulio stalo pakilo daktaras

[6] Vokietė (pranc., niek.)

Nelsonas – stambus, sveikata trykštantis, rafinuotų manierų vyras. „Iš už Atlanto“, – nusprendė Hilari, nors jo tarties amerikietiška nebuvo galima pavadinti.

– A! – šūktelėjo daktaras ir priėjęs paspaudė Hilari ranką. – Jūs... taip... minutėlę... ach taip, misis Beterton. Malonu jus matyti čia, misis Beterton. Tikimės, jums pas mus patiks. Apgailestauju, kad pakeliui patyrėte katastrofą, bet, laimė, viskas baigėsi gerai. Taip, jūs gimusi po laiminga žvaigžde. Išties, po laiminga. Jūsų vyras taip jūsų laukė. Tikiuosi, gerai įsikursite ir būsite pas mus patenkinta.

– Ačiū, daktare Nelsonai, – Hilari prisėdo ant kėdės, kurią jis jai pastūmė.

– Gal norite ko nors paklausti? – daktaras palinko į priekį, tarsi stengdamasis padrąsinti.

Hilari nusijuokė.

– Į šį klausimą atsakyti sunkiausia. Aš turiu tiek klausimų, jog net nežinau, nuo ko pradėti.

– Suprantu. Bet paklausykite mano patarimo... Tai tik patarimas, ir tiek. Verčiau nieko neklausinėkite. Tiesiog apsipraskite ir žiūrėkite, kas bus. Patikėkite, taip geriausia.

– Aš dar tiek mažai žinau, – tarė Hilari. – Viskas taip... taip netikėta.

– Daugeliui taip atrodo. Dažniausiai žmonės mano, jog atvyko į Maskvą, – jis smagiai nusijuokė. – Mūsų nuošalus kompleksas ne vieną išmuša iš vėžių.

– Gerokai nustebino ir mane...

– Žinote, mes neskubame žmonėms daug pasakoti. Jie gali neišlaikyti liežuvio už dantų, o tai labai svarbu. Bet pamatysite, jums čia bus gerai. Jeigu jums kas nors nepatiks... arba jei ko užsinorėsite, tik parašykite prašymą, ir mes pasirūpinsime! Pavyzdžiui, jeigu domitės menu ir panorėsite kokio nors kūrinio – skulptūros, paveikslo, muzikos įrašo, viską rasite meno skyriuje.

– Sakyčiau, jog apie meną mažai tenutuokiu.

– Ką gi, čia verda ir visuomeninis gyvenimas. Gal susidomėsite žaidimais ar sportu. Turime puikius teniso kortus. Paprastai praeina savaitė ar dvi, ir naujakuriai randa savo vietą, ypač, sakyčiau, žmonos. Jūsų vyras labai užsiėmęs, dirba, bet galite susidraugauti su kitomis moterimis. Suprantate, ką noriu pasakyti?

– Bet nejaugi... nejaugi... mes turime visą laiką būti čia?

– Kaip tai „būti čia“?

– Norėjau paklausti, ar mes čia ir gyvensime. Gal galima kur nors išvykti?

– Ach štai kas. Tai priklauso nuo jūsų vyro, – miglotai atsakė daktaras Nelsonas. – Taip, taip, daug kas priklauso nuo jo. Yra galimybių, pačių įvairiausių. Bet kol kas geriau į tai nesigilinti. Siūlyčiau užsukti pas mane... na... po kokių trijų savaičių. Papasakosite, kaip įsikūrėte, ir visa kita.

– Vadinasi, iš čia išeiti negalima?

– Išeiti, misis Beterton?

– Už aukštosios tvoros. Pro vartus.

– Visiškai suprantamas klausimas, – tarė daktaras Nelsonas. Dabar jo toną vargu ar buvo galima pavadinti geranorišku. – Taip, visiškai suprantamas. Jį užduoda daugelis atvykusiųjų. Tačiau pati mūsų Organizacija yra atskiras pasaulis. Jums nėra kur išeiti. Anapus tvoros – dykuma. Aš jūsų nekaltinu, misis Beterton. Daugelis naujakurių iš pradžių jaučiasi lygiai taip pat. Pasak daktaro Rubeko, tai tarsi klaustrofobija. Bet patikėkite – praeis. Jei galima taip pasakyti, jus persekioja pasaulio, kurį palikote, šešėlis. Ar kada nors stebėjote skruzdėlyną, misis Beterton? Labai įdomus reginys. Įdomus ir pamokantis. Šimtai mažų juodų skruzdėlių skuba pirmyn atgal – tokios uolios, veržlios, siekiančios tikslo. O iš tikrųjų visa tai – knibždėlynas, chaosas. Štai toks ir tas senasis niekam

tikęs pasaulis, kurį palikote. Čia turėsite daug laiko, begales laiko ir galėsite siekti savo tikslų. Užtikrinu, – nusišypsojo jis, – tai rojus žemėje.

– Kažkokia mokykla... – burbtelėjo Hilari.

Ji grįžo į savo butą. Drabužiai ir aksesuarai, kuriuos išsirinko, jau buvo miegamajame. Hilari susikabino į spintą drabužius, susidėliojo kitus daiktus.

– Žinau... – tarė Betertonas. – Iš pradžių ir aš taip jaučiausi.

Jie kalbėjosi atsargiai, susikaustę, vis dar persekiojami minties, jog kažkur gali būti mikrofonas.

– Manau, viskas bus gerai, – užuolankomis tarė Betertonas. – Gal aš tik prisigalvoju... Ir vis dėlto...

Jis nutilo, bet Hilari suprato, ką norėjo pasakyti: „Ir vis dėlto verčiau pasisaugokime."

„Visas šis reikalas kaip kažkoks nakties košmaras", – pagalvojo ji. Štai ji miegamajame su kažkokiu nepažįstamu vyru, bet nežinomybės ir pavojaus nuojauta tokia stipri, jog erotiškų minčių nekyla nė vienam. Tai tarsi koptum į Šveicarijos kalnus, kai pastogės dalijimasis su vedliais ir kitais bendražygiais atrodo savaime suprantamas dalykas. Po minutės kitos Betertonas tarė:

– Prireiks šiek tiek laiko, kol apsiprasite. Būkime natūralūs ir visiškai paprasti. Tarsi gyventume savo namuose.

Tai buvo išmintingas pasiūlymas, ir Hilari neprieštaravo. Ji suprato, jog nerealumo jausmas dar kurį laiką persekios. Dabar ne metas aptarinėti priežastis, kodėl Betertonas paliko Angliją, jo viltis ir nusivylimus. Dabar kiekvienas iš jų pavojaus akivaizdoje turėjo nepriekaištingai atlikti savo vaidmenį.

– Žinai, teko atlikti begales formalumų. Medicininė

apžiūra, psichologinis testas ir visa kita, – tarsi niekur nieko kalbėjo Hilari.

– Tai visada daroma. Tikriausiai taip reikia, – atsakė Tomas.

– Ar ir tave taip tikrino?

– Daugmaž.

– Paskui dar turėjau susitikti su... direktoriaus pavaduotoju ar kaip ten jį?

– Teisingai. Jis savo skyriaus vadovas. Labai sumanus, puikus administratorius.

– Bet turbūt ne jis čia vyriausiasis?

– O ne, yra Direktorius.

– Ar turėsiu susitikti ir su juo?

– Anksčiau ar vėliau. Bet jis pasirodo nedažnai. Kartkartėmis pasako mums kalbą. Nuostabi asmenybė!

Betertonas kiek suraukė antakius, ir Hilari nusprendė verčiau ta tema nebekalbėti. Dirstelėjęs į laikrodį, jis tarė:

– Aštuntą valandą vakarienė. Tai yra nuo aštuntos iki pusės devynių. Jei pasiruošei, lipkime žemyn.

Jis kalbėjo taip, tarsi jie būtų apsistoję viešbutyje.

Hilari užsivilko naująją suknelę. Pilkšvai žalsva spalva puikiai tiko prie jos rudų plaukų. Pasipuošė gražiu vėriniu ir pareiškė, jog yra pasirengusi. Jie nulipo laipteliais, ėjo ilgais koridoriais ir pagaliau pateko į didelį restoraną. Jų pasitikti suskubo mis Dženson.

– Užsakiau jums didįjį stalą, Tomai, – tarė ji Betertonui. – Kartu su jumis vakarieniaus jūsų žmonos bendrakeleiviai ir, žinoma, Marčisonai.

Jie nuėjo prie nurodyto stalo. Patalpoje stovėjo daugiausia mažesni staliukai, skirti keturiems, aštuoniems ar dešimčiai žmonių. Prie jų stalo jau sėdėjo Endis Petersas bei Eriksonas. Kai prisiartino Hilari su Tomu, jie atsistojo. Hilari pristatė savo „vyrą“. Jie susėdo, paskui prie jų prisi-

dėjo dar viena pora. Ją Betertonas pristatė kaip daktarą ir misis Marčisonus.

– Mudu su Simonu dirbame vienoje laboratorijoje, – paaiškino jis.

Simonas Marčisonas buvo lieknas maždaug dvidešimt šešerių metų vyriškis, išblyškęs, lyg sirgtų mažakraujyste. Žmona – kresna tamsiaplaukė, vardu Bjanka. Ji kalbėjo su stipriu užsienietišku akcentu, ir Hilari spėjo, jog buvo italė. Su Hilari ji pasisveikino mandagiai, bet šaltokai, ar bent jau taip atrodė.

– Rytoj jums viską aprodysiu, – pasisiūlė ji. – Jūs ne mokslininkė, tiesa?

– Ne, jokių mokslo aukštumų nepasiekiau, – atsakė Hilari ir pridūrė: – Iki santuokos dirbau sekretore.

– O Bjanka išsilavinusi, – įsiterpė jos vyras. – Studijavo ekonomiką ir prekybos teisę. Kartais ji čia skaito paskaitas, bet šiaip nelabai turi kuo užsiimti.

Bjanka patraukė pečiais.

– Susirasiu, – atšovė. – Šiaip ar taip, Simonai, atvykau, kad būtume kartu. O kai dėl darbo, manau, jog čia dar daug ką galima geriau suorganizuoti. Kol kas tyrinėju sąlygas. Gal misis Beterton man padės? Juk jūs nepasinėrusi į mokslinį darbą.

Hilari suskubo pritarti šiam planui.

– O aš jaučiuosi kaip namų išsiilgęs berniūkštis, ką tik atvykęs į pensioną mokytis, – liūdnai tarė Endis Petersas ir visus prajuokino. – Irgi mielai imčiausi kokio nors darbo.

– Darbo sąlygos čia kuo puikiausios! – entuziastingai sušuko Simonas Marčisonas. – Niekas netrukdo ir prietaisų netrūksta.

– Kokia jūsų veiklos sritis? – pasidomėjo Endis Petersas.

Visi trys vyriškiai pasinėrė į tik jiems vieniems suprantamą mokslininkų pokalbį. Hilari grįžtelėjo į Eriksoną

– atsilošęs kėdėje jis apie kažką svajojo.

– O jus? – paklausė ji. – Ar ir jus kankina nostalgija?

Jis mąsliai pažvelgė į Hilari.

– Man namų nereikia, – atkirto jis. – Visi tie niekai – namai, meilė, tėvai, vaikai... Visa tai tik trukdo. Norėdamas dirbti turi būti absoliučiai laisvas.

– O čia, manote, būsite laisvas?

– Kol kas nežinia. Reikia tikėtis.

Prabilo Bjanka.

– Po vakarienės, – tarė ji Hilari, – čia tikrai netrūksta pramogų. Turime kambarį mėgstantiems pakortuoti – galima lošti bridžą, yra kino teatras, tris vakarus per savaitę rodomi spektakliai, kartais būna šokiai.

Eriksonas nepatenkintas susiraukė.

– Ir kam to reikia? Visos tos linksmybės tik sekina jėgas.

– Bet mums, moterims, jos reikalingos, – paprieštaravo Bjanka.

Jis šaltai, su panieka dėbtelėjo į ją.

„Matyt, jam nereikia ir pačių moterų", – pagalvojo Hilari.

– Šiandien norėčiau anksčiau atsigulti, – tarė ji ir prisivertė nusižiovauti. – Netraukia nei į filmą, nei bridžą lošti.

– O taip, mieloji, – tučtuojau pritarė Tomas Betertonas. – Daug svarbiau anksti atsigulti ir gerai pailsėti. Juk kelionė buvo labai sunki.

Jiems pakilus nuo stalo, Betertonas tarė:

– Vakarais čia toks nuostabus oras... Po vakarienės, prieš eidami ilsėtis ar užsidarydami savo darbo kabinetuose, paprastai pavaikštome sode, ant stogo. Jei nori, eime, o paskui tau geriausia būtų į lovą.

Jie pakilo liftu, kurį aptarnavo daili vietinė mergina

baltais drabužiais. Aptarnaujantys darbuotojai čia buvo tamsiaodžiai ir stambesnio kūno sudėjimo nei lieknieji šviesiaplaukiai berberai. „Tai dykumos tipas“, – pagalvojo Hilari. Sodo grožis ją pakerėjo. Kiek visa tai turėjo kainuoti! Vien žemių čia suvežta tonos. Ir štai rezultatas – arabų „Tūkstančio ir vienos nakties“ pasaka. Čiurleno vanduo, ošė aukštos palmės, atogrąžų bananmedžiai, kiti augalai, persiškais gėlių raštais vinguriavo nuostabaus grožio spalvotų plytelių takai.

– Neįtikėtina... – sušnabždėjo Hilari. – Čia, vidury dykumos... Tikra pasaka.

– Visiškai sutinku su jumis, misis Beterton, – tarė Marčisonas. – Tarsi koks džinas būtų pasidarbavęs! Taip... Ir dykumoje viskas įmanoma, tereikia daug vandens ir ne mažiau pinigų.

– Iš kur atiteka tas vanduo?

– Kalnuose padarytas gilus gręžinys – iki požeminių versmių. Tai vis Organizacijos *raison d'ětre.*[1]

Ant stogo vaikštinėjo dar keletas žmonių, bet po truputį jie ėmė skirstytis. Marčisonai pareiškė einantys pažiūrėti kažkokio baleto ir atsisveikino. Liko vos vienas kitas. Betertonas nuvedė Hilari už parankės kur daugiau erdvės – prie aptvaro. Aukštai danguje spindėjo žvaigždės, padvelkė vėsa, oras buvo tyras ir gaivus. Pagaliau jiedu buvo dviese. Hilari prisėdo ant žemos betoninės pakopos, Betertonas atsistojo priešais.

– Na, o dabar... – tyliai, nervingai virpančiu balsu prabilo jis. – Dabar sakykite, kas jūs, po velnių?

Ji akimirksnį kitą žvelgė į jį ir tylėjo. Prieš atsakydama į šį klausimą, šį bei tą norėjo išsiaiškinti pati.

– O kodėl jūs pripažinote mane kaip savo žmoną? – savo ruožtu paklausė Hilari.

Jie įsistebeilijo vienas į kitą. Nė vienas nenorėjo at-

[1] Išmonė (pranc.)

sakyti pirmas. Tai buvo tarsi dvikova. Tačiau Hilari žinojo – kad ir koks Tomas Betertonas buvo išvykdamas iš Anglijos, dabar ji valingesnė už jį. Ji atvyko čia kupina jėgų ir pasitikėjimo savimi savarankiškai tvarkant gyvenimą, o Tomas stūmė suplanuotos egzistencijos dienas. Ji pasirodė besanti stipresnė.

Pagaliau jis nudelbė akis ir niūriai sumurmėjo:

– Tai buvo tik... impulsas. Tikriausiai pasielgiau kaip paskutinis kvailys. Maniau, kad jus atsiuntė... manęs išgelbėti.

– Vadinasi, jūs norite iš čia ištrūkti?

– Dieve mano! Dar klausiate?

– Kaip jūs čia patekote iš Paryžiaus?

Tomas Betertonas liūdnai nusijuokė.

– Ne, nebuvau pagrobtas, jei tai turite omeny. Atvykau savo noru, užsidegęs ir kupinas entuziazmo.

– Jūs žinojote, kur važiuojate?

– Nežinojau, kad vykstu į Afriką. Man, kaip ir daugeliui, pūtė miglą į akis. Taika ir ramybė žemėje, laisvas viso pasaulio mokslininkų keitimasis slapčiausia informacija, jokių kapitalistų bei karo kurstytojų – įprastiniai lozungai! Tas Petersas, kuris atvyko su jumis, irgi užkibo ant šio kabliuko.

– O atvykęs čia... nieko panašaus neradote?

Betertonas vėl karčiai nusijuokė.

– Pati pamatysite. O ne, gal tai ir nebuvo visiškas melas! Bet ne tai, ko tikėjausi. Anaiptol ne laisvė.

Susiraukęs jis prisėdo šalia Hilari.

– Žinote, kas mane slėgė namuose? Jausmas, kad esu nuolatos sekamas. Visos tos apsaugos priemonės, atsiskaitinėjimas už kiekvieną poelgį, jokių draugų... Taip, tai būtina, bet kaip kamuoja! Ir kai kažkas ateina su pasiūlymu, žinoma, išklausai... Atrodė tikrai šaunu... – jis nusijuokė. – O štai kuo baigėsi!

– Norite pasakyti, jog atsidūrėte lygiai toje pačioje situacijoje, iš kurios mėginote ištrūkti? – lėtai tardama žodžius paklausė Hilari. – Jus taip pat stebi ir seka, o gal ir dar labiau?

Betertonas nervingai nusibraukė nuo kaktos plaukus.

– Nežinau, – atsakė jis. – Tikrai nežinau. Nesu tikras. Gal man tik taip atrodo. Kam jiems mane stebėti? Kokia prasmė? Juk aš kaip kalėjime.

– Vadinasi, čia viskas ne taip, kaip jūs įsivaizdavote?

– Keisčiausia, jog tam tikra prasme taip. Puikios darbo sąlygos, visa reikalinga aparatūra, gali dirbti dieną naktį arba išvis neiti į darbą. Viskuo esi aprūpintas – maistas, drabužiai, butas... Netrūksta nei komforto, nei pramogų. Ir vis dėlto manęs neapleidžia mintis, jog esu kalėjime.

– Žinau. Kai šiandien paskui mus užsitrenkė geležiniai vartai, apėmė siaubingas jausmas, – Hilari suvirpėjo.

– Ką gi... – Betertonas, regis, susivaldė. – Aš atsakiau į jūsų klausimą. Dabar atsakykite į manąjį. Ką jūs čia veikiate, apsimetinėdama Olivija?

– Olivija... – Hilari nutilo, pritrūkusi žodžių.

– Na? Ką Olivija? Kas jai atsitiko? Ką norėjote pasakyti?

Ji gailiai pažvelgė į jo išvargusį, nervingą veidą.

– Aš bijojau, kad teks jums pasakyti...

– Turite omeny... Kažkokia nelaimė?

– Taip. Labai gaila, be galo gaila... Jūsų žmona mirė... Ji skrido pas jus, bet sudužo lėktuvas. Nuvežta į ligoninę, po dviejų dienų mirė.

Betertono žvilgsnis sustingo, tarsi jis būtų nusprendęs nerodyti savo jausmų.

– Vadinasi, Olivijos nebėra... – tyliai tarė jis.

Stojo ilga tyla. Paskui Betertonas atsisuko į Hilari.

– Gerai. Kalbėkime toliau. Jūs atvykote vietoj Olivijos. Kodėl?

Šįsyk Hilari jau turėjo paruoštą atsakymą. Tomas Betertonas pamanė, jog ji atsiųsta jį „išgelbėti". Tačiau klydo. Hilari užduotis buvo apsižvalgyti, surinkti informaciją, o ne padėti pasprukti žmogui, kuris atsidūrė čia savo noru. Be to, ji neturėjo jokių „išvadavimo" priemonių ir buvo tokia pati belaisvė, kaip ir jis.

Hilari jautė, jog visa tai jam atskleisti pavojinga. Betertonas išsekęs nuo nervinės įtampos – dar kiek, ir palūš. Tokiomis aplinkybėmis būtų beprotybė tikėtis, kad jis saugos paslaptį.

Taigi ji tepasakė:

– Aš buvau ligoninėje prie jūsų mirštančios žmonos. Ji labai norėjo jums kai ką pasakyti, taigi pasisiūliau apsimesti ja ir pamėginti su jumis susitikti.

Betertonas susiraukė.

– Betgi...

– Tai nėra taip jau neįtikėtina, kaip atrodo, – užbėgo už akių Hilari. Reikėjo skubėti, kol jis neperprato jos gudrybės. – Matote, visos tos idėjos, apie kurias ką tik kalbėjote, man buvo be galo priimtinos. Tautų dalijimasis mokslo paslaptimis, naujas pasaulis... Aš degiau entuziazmu. O dar mano plaukai... Juk jie čia laukė rusvaplaukės moters, tokio pat amžiaus kaip aš. Nusprendžiau, jog verta pamėginti.

– Taip... – tarė Betertonas, ir jo žvilgsnis nuslydo jos galva. – Jūsų plaukai lygiai tokie kaip Olivijos.

– Suprantate, jūsų žmona tiesiog maldavo jums pasakyti...

– Ach, taip. Ką ji norėjo pasakyti?

– Kad būtumėte atsargus, labai atsargus... Kad jums kelia pavojų kažkoks... Borisas.

– Borisas? Norite pasakyti – Borisas Glidras?

– Taip. Pažįstate jį?

Betertonas papurtė galvą.

– Nė akyse nematėiau. Bet pavardė girdėta. Jis mano

pirmosios žmonos giminaitis. Tik žinau, kad toks yra.

– Kodėl jis turėtų būti jums pavojingas?

– Ką? – išsiblaškęs paklausė Tomas.

Hilari pakartojo klausimą.

– Ach, taip, – atsitokėjo jis. – Nežinau, kodėl jis turėtų būti pavojingas man, bet apskritai šio tipo geriau pasisaugoti.

– Kodėl?

– Na, tai vienas iš tų puspročių idealistų, kurie su džiaugsmu išskerstų pusę žmonijos, jei tik jiems pasirodytų, jog taip bus geriau.

– Suprantu, apie kokį žmogų jūs kalbate.

Ir ji iš tikrųjų manė suprantanti. (Bet kodėl?)

– Ar Olivija buvo su juo susitikusi? Ką jis jai prikalbėjo?

– Šito aš nežinau. Tai viskas, ką ji pasakė. Apie pavojų... Tiesa, dar pridūrė, jog negalinti tuo patikėti.

– Kuo patikėti?

– Nežinau.

Kiek padvejojusi, Hilari pridūrė:

– Matote, ji merdėjo...

Širdgėla iškreipė Betertono veidą.

– Suprantu... Suprantu... Kada nors prie to priprasiu, bet kol kas vis dar sunku... Man tik keista – kuo čia dėtas Borisas? Kodėl jis turėtų būti man pavojingas čia? Jeigu jiedu buvo susitikę, tai tikriausiai Londone?

– Taip, jis buvo Londone.

– Tada tiesiog nesuprantu... Bet argi tai svarbu? Argi čia apskritai kas nors svarbu? Štai gyvename sau šioje kraugeriškoje Organizacijoje, apsupti begalės robotų, ir tiek...

– Kaip tik tokie vietiniai darbuotojai pasirodė ir man.

– Ir mes negalime ištrūkti! – jis trenkė kumščiu į žemę.

– Negalime ištrūkti!

– Kodėl gi? Ir dar kaip galime! – atkirto Hilari.

Betertonas apstulbęs atsisuko į ją.

– Ką, po velnių, jūs turite galvoje?

– Mes rasime išeitį, – atsakė Hilari.

Jis paniekinamai prunkštelėjo.

– Mano miela mergyte! Jūs neturite nė menkiausio supratimo, kur atsidūrėte!

– Žmonės per karą pabėgdavo ir ne iš tokių vietų, – spyrėsi Hilari. Ji nesirengė nuleisti rankų. – Rausė tunelius ar rasdavo kitokių būdų...

– Įdomu, kaip jūs išraustumėte tunelį stačioje uoloje? Ir kur jis vestų? Aplinkui dykuma!

– Tada galima paieškoti „kitokių būdų".

Jis pažvelgė į Hilari. Kupina pasitikėjimo savimi, ji nusišypsojo, ir toji šypsena buvo daugiau atkakli nei nuoširdi.

– Kokia jūs vis dėlto keista moteris! Kalbate, lyg būtumėte visiškai įsitikinusi, kad jums pavyks.

– Visada yra išeitis. Nors, tiesa, prireiks laiko ir gerai apgalvoto plano.

Betertonas vėl apsiniaukė.

– Laiko, – pakartojo jis. – Laiko... Šitos prabangos negaliu sau leisti.

– Kodėl?

– Nežinau, ar suprasite... Tiesiog taip yra. Aš tikrai negaliu... čia atlikti savo pareigų.

Dabar jau susiraukė Hilari.

– Ką jūs tuo norite pasakyti?

– Kaip čia pasakius? Aš negaliu dirbti. Negaliu mąstyti. O mano darbas reikalauja didžiulio susikaupimo. Juk jis iš esmės yra... na... kūrybinis. Tačiau atvykęs čia tiesiog praradau norą dirbti. Tapau eiliniu, skatiko vertu sraigteliu. Bet iš manęs tikėtasi ne to. Jie nori kažko originalaus,

mokslo atradimų, o man nieko neišeina. Ir kuo labiau nervinuosi bei nuogąstauju, tuo mažiau tikęs darausi. Ir tai varo mane iš proto, suprantate?

Taip, dabar ji suprato. Hilari prisiminė daktaro Rubeko samprotavimus apie primadoną ir mokslininkus.

– Ar žinote, kas manęs laukia, jei nesugebėsiu dirbti produktyviai? Jie paprasčiausiai mane sunaikins.

– O ne!

– O taip! Čia nėra jokių sentimentų. Lig šiol mane gelbėjo tik ta plastinė operacija. Žinote, kartkartėmis jie tai atlieka. Visi supranta, jog tuo laikotarpiu iš žmogaus negali daug tikėtis. Tačiau dabar jau viskas baigta.

– Bet kam apskritai reikėjo tos operacijos? Kokia prasmė?

– Dėl saugumo. Mano paties saugumo. Ji atliekama, kai... kai žmogaus ieškoma.

– Vadinasi, jūsų ieško policija?

– Argi nežinojote? Nors laikraščiuose to gal ir neskelbė. Gali būti, jog net Olivija nieko nežinojo. Bet manęs dar ir kaip ieško...

– Norite pasakyti... dėl išdavystės? Pardavėte atomo paslaptis?

Betertonas nudelbė akis.

– Nieko aš nepardaviau. Tiesiog papasakojau apie mūsų tyrinėjimus – papasakojau už dyką. Patikėkite, aš norėjau tai padaryti. Juk vienas iš Organizacijos tikslų – suvienyti mokslo žinias. Suprantate?

Ir Hilari suprato. Juk Endis Petersas pasielgė lygiai taip pat. Ir fanatiškai svajingų akių Eriksoną nesunku buvo įsivaizduoti su nuoširdžiausiu entuziazmu išduodant savo šalį. Tačiau kad tam ryžtųsi Tomas Betertonas... Staiga ji net krūptelėjo supratusi, kaip visa tai atskleidžia skirtumą tarp Betertono, kuris prieš kelis mėnesius užsidegęs atvyko čia, ir dabartinio Betertono, nervingo, sugniuždyto, nusilei-

dusio ant žemės – eilinio, mirtinai išsigandusio žmogaus.

Staiga Betertonas neramiai apsidairė ir tarė:

– Visi jau išėjo. Gal ir mes...

Ji atsistojo.

– Gerai, eime. Nieko baisaus, kad truputį užgaišome. Juk tai suprantama – susitiko ilgai nesimatę vyras ir žmona...

– Dabar turėsim vaidinti ir toliau. Tai yra... turėsite dėtis mano žmona.

– O taip, žinoma.

– Ir gyventi teks viename kambary, ir visa kita. Bet viskas bus gerai. Nebijokite, aš ne... – sutrikęs jis užsikirto.

„Koks jis gražus, – pagalvojo Hilari, žvelgdama į jo profilį, – ir kaip menkai tai mane jaudina..."

– Nesukime dėl to galvos, – linksmai tarė ji. – Svarbiausia – ištrūkti iš čia gyviems.

Keturioliktas skyrius

Marakešo viešbučio „Mamonija" numeryje Džesopas kalbėjosi su mis Heterington. Šioji mis Heterington buvo visiškai kitokia nei ta, kurią Hilari pažinojo Kasablankoje ir Fese. Ta pati išvaizda, tas pats kostiumėlis, ta pati apgailėtina šukuosena. Tačiau elgesys kitoks. Dabar tai buvo guvi, nuovoki moteris, kuri atrodė gerokai jaunesnė.

Trečiasis pašnekovas kambary buvo kresnas, protingų akių tamsiaplaukis. Barbendamas pirštais į stalą jis tyliai niūniavo kažkokią prancūzišką dainelę.

– ... ir, kiek žinote, – kalbėjo Džesopas, – jie buvo vieninteliai, su kuriais ji kalbėjosi Fese?

Žaneta Heterington linktelėjo galvą.

– Ten buvo tokia amerikietė, Kelvina Beiker, su kuria susitikome Kasablankoje. Tiesą sakant, aš vis dar nesuprantu, kas ji per paukštytė. Tiesiog nėrėsi iš kailio, kad susidraugautų su Olivija Beterton, o kartu ir su manimi. Bet amerikiečiai tokie jau yra – lengvai užmezga pokalbį viešbučiuose, susiranda draugų kelionėse.

– Taip, – tarė Džesopas, – visa tai šiek tiek skiriasi nuo to, ko mes ieškome.

– Ir vis dėlto, – tęsė Žaneta Heterington, – ji skrido tuo pačiu lėktuvu.

– Norite pasakyti, jog katastrofa buvo suplanuota? – paklausė Džesopas ir akies krašteliu dirstelėjo į kresnąjį tamsiaplaukį. – Ką tu manai, Leblankai?

Leblankas akimirksniui nustojo niūniuoti ir barbenti į stalą.

– *Ça se peut*[1]. Gal lėktuve kilo koks maištas, ir dėl to jis nukrito. Šito niekada nesužinosime. Lėktuvas sudužo, užsiliepsnojo, ir visi žuvo.

– Ką jūs žinote apie pilotą?

– Alkadį? Jaunas, pakankamai kompetentingas. Daugiau nieko.

Kiek patylėjęs jis pridūrė:

– Prastai atlyginamas.

– Vadinasi, jis galėjo ieškoti kito darbo, taigi nebuvo linkęs žudytis? – spėjo Džesopas.

– Katastrofos vietoje rasti septyni lavonai, – tarė Leblankas. – Sudegę neatpažįstamai, bet aišku, kad septyni. Tai jau nepaneigiama.

Džesopas grįžtelėjo į Žanetą Heterington.

– O jūs kiek sakėte? – pasitikslino jis.

– Viena prancūzų šeima, su kuria Fese toji misis Beterton persimetė keliais žodžiais. Turtingas švedų verslininkas su žavia mergina. Ir stambus naftos magnatas, misteris Aristidas.

– Ach! – sušuko Leblankas. – Tas pasakų herojus. Aš dažnai klausdavau savęs, koks jausmas, kai turi viso pasaulio pinigus? Aš tai laikyčiau žirgus, turėčiau daug moterų ir viską, ką tik gali pasiūlyti pasaulis, – prisipažino jis. – Bet senis Aristidas užsirakina savo pilyje Ispanijoje – tikrų tikriausioje pilyje, *mon cher*[2], – ir, sako, kolekcionuoja Songų[3] laikotarpio kinų keramiką.

– Tačiau reikia neužmiršti, – pridūrė Leblankas, – kad jam jau mažiausiai septyniasdešimt. Tokio amžiaus žmogų tik kinų keramika jau ir tegali dominti.

– Pasak pačių kinų, – atsakė Džesopas, – turinin-

---

[1] Gali būti (pranc.)

[2] Mano mielas (pranc.)

[3] Songai – kinų dinastija, valdžiusi 960–1279 m. po Kr. Jos metu itin suklestėjo filosofija ir menai – tapyba, keramika, – *vert. past.*

giausias gyvenimas ir yra sulaukus šešiasdešimties ar septyniasdešimties, kai žmogus jau iš tikrųjų sugeba įvertinti gyvenimo grožį ir malonumus.

– *Pas moi*![4] – sušuko Leblankas.

– Fese buvo ir keli vokiečiai, – tęsė Žaneta Heterington, – bet nepastebėjau, kad jie būtų kalbėjęsi su Olivija Beterton.

– Gal nebent padavėjas ar koks tarnas, – tarė Džesopas.

– Labai gali būti.

– O į senamiestį, sakote, ji išėjo viena?

– Su gidu. Tuo metu ji ir galėjo su kuo nors susitikti.

– Kad ir kaip ten buvo, Olivija staiga nusprendė grįžti į Marakešą.

– Visai ne staiga, – pataisė jį Heterington. – Bilietai jau buvo rezervuoti.

– O taip, suklydau, – pripažino Džesopas. – Bet tenorėjau pasakyti, kad misis Kelvina Beiker gan netikėtai nusprendė ją lydėti.

Jis atsistojo ir ėmė žingsniuoti pirmyn atgal.

– Vadinasi, ji skrido į Marakešą, lėktuvas nukrito ir užsiliepsnojo. Atrodo, jog keliauti lėktuvu Olivijai Beterton buvo pavojinga, ar ne? Iš pradžių katastrofa prie Kasablankos, paskui šioji. Kas tai – nelaimingas atsitikimas ar gerai apgalvotas įvykis? Tačiau jeigu ir buvo tokių, kurie norėjo atsikratyti Olivijos Beterton, sakyčiau, galima rasti kur kas lengvesnių būdų, nei sudaužyti lėktuvą.

– Kas ten žino? – tarstelėjo Leblankas. – Supraskite, *mon cher*, kai jus užvaldo troškimas ką nors nužudyti, padėti nedidelį sprogmenį lėktuve po sėdyne daug paprasčiau, negu tamsią naktį tykoti už kampo ir smeigti

---

[4] Tik ne man! (pranc.)

peiliu. O tai, kad žus dar šeši niekuo dėti žmonės, niekam nė motais.

– Žinau, kad mano nuomonei mažai kas pritars, – pareiškė Džesopas, – bet manau, kad galima ir trečia versija – lėktuvo katastrofa buvo paprasčiausiai inscenizuota.

Leblankas susidomėjęs pažvelgė į jį.

– Iš tiesų, taip galėjo būti. Lėktuvas galėjo būti nutupdytas ir padegtas. Tačiau lėktuve buvo žmonių – nuo šito fakto niekur nepabėgsite, *mon cher* Džesopai. Ten iš tikrųjų rasti suanglėję kūnai.

– Žinau, – atsakė Džesopas. – Tai ir yra suklupimo akmuo. O taip, mano idėjos, aišku, fantastiškos, bet priešingu atveju mūsų tyrimas pernelyg gražiai baigtųsi. Labai jau tvarkingai. Teliktų ataskaitos paraštėje pažymėti R.I.P.[5] ir padėti tašką. Daugiau nebebūtų už ko užsikabinti.

Jis vėl atsigręžė į Leblanką.

– Ar pradėjote tyrimą?

– Jau dvi dienos, kaip vyksta, – atsakė Leblankas. – Darbuojasi patikimi vyrukai. Lėktuvas nukrito labai nuošalioje vietoje. Vadinasi, buvo gerokai nukrypęs nuo kurso.

– Reikšminga detalė, – tarstelėjo Džesopas.

– Nuodugniausiai patikrintos artimiausios gyvenvietės, kaimai, mašinų paliktos provėžos. Mes visiškai suprantame, jog šioje šalyje, kaip ir mūsiškėje, tyrimas be galo svarbus. Juk ir Prancūzijoje esame praradę keletą geriausių jaunų mokslininkų. Mano nuomone, *mon cher*, lengviau sekti kokį nors temperamentingą operos dainininką negu mokslininką. Tas šaunusis jaunimas toks nepastovus, maištingas, o blogiausia – aklai patiklus. Kas, jų manymu, vyksta *là bas*?[6] Ten gera, šviesu, visi trokšta

[5] Requiescant in pace (lot.) – tegul ilsisi ramybėje, – *vert. past.*
[6] Ten, apačioje (pranc.)

tiesos ir aukso amžiaus? Vargšai vaikai... Koks nusivylimas, deja, jų laukia!

– Peržvelkime dar kartą keleivių sąrašą, – pasiūlė Džesopas.

Prancūzas ištiesė ranką, ištraukė jį iš krepšio ir padėjo priešais kolegą. Abu vyriškiai palinko ties juo.

– Misis Kelvina Beiker, amerikietė. Misis Beterton, anglė. Torkvilas Eriksonas, norvegas... Beje, ką jūs žinote apie šį žmogų?

– Nieko ypatinga, – atsakė Leblankas. – Jaunas, dvidešimt šešerių ar dvidešimt aštuonerių metų vaikinas.

– O man ši pavardė labai girdėta, – suraukęs kaktą tarė Džesopas. – Atrodo... Beveik esu tikras... Jis skaitė paskaitą Karališkojoje draugijoje.

– Dar skrido vienuolė, – tęsė Leblankas. – Kažkokia sesuo Marija. Endrius Petersas, irgi amerikietis. Daktaras Baronas. Tai garsi pavardė, *le docteur Barron.*[7] Puikus žmogus, virusinių ligų specialistas.

– Biologinis karas... – sumurmėjo Džesopas. – Tinka. Viskas tinka.

– Tačiau mokėjo jam prastai, ir jis, aišku, nebuvo patenkintas... – toliau tarškėjo Leblankas.

– Kiek keliaus į Sent Ivesą?[8] – tyliai padeklamavo Džesopas.

Prancūzas nustebęs pažvelgė į jį, o šis tarsi atsiprašydamas šyptelėjo.

– Eilutė iš seno vaikiško eilėraštuko, – paaiškino. – Po „Sent Iveso“ rašomas klaustukas. Tai kelionė į niekur.

---

[7] Daktaras Baronas (pranc.)

[8] As I was going to St Ives („Kai aš keliavau į Sent Ivesą“) – eilėraštis-mįslė, kurio ankstyviausia išspausdinta versija datuojama maždaug 1730 metais, – *vert. past.*

Ant stalo sučirškė telefonas, ir Leblankas pakėlė ragelį.

– Alio! *Qu'est-ce qu' il y a*?[9] A, taip, tučtuojau juos atsiųskite.

Jis grįžtelėjo į Džesopą. Leblanko veidas staiga atgijo.

– Skambino vienas iš mano žmonių. Jie kažką rado. *Mon cher collègue*, gali būti, kad jūsų optimizmas pasiteisins.

Po kelių minučių į kabinetą įžengė du vyrai. Pirmasis kažkuo priminė Leblanką – toks pat kresnas, tamsiaplaukis, protingo veido. Elgėsi pagarbiai, net pernelyg. Buvo apsirengęs europietiškai – purvini, dulkėti drabužiai liudijo, jog žmogus ką tik iš kelionės. Kartu su juo atėjęs berberas vilkėjo baltą vietinių gyventojų apdarą. Laikėsi oriai, šaltakraujiškai, kaip daugelis dykumos gyventojų. Atrodė paslaugus, bet ne pataikūniškas. Kiek nustebęs jis dairėsi po kambarį, o kitas atėjūnas prancūzų greitakalbe ėmė aiškinti:

– Buvo pasiūlytas atlygis. Šis žmogus su savo šeima ir pulku draugų uoliai ieškojo. Leidau jam pačiam atnešti radinį – nusprendžiau, kad gal norėsite jo ko nors paklausti.

Leblankas atsisuko į berberą.

– Puikiai pasidarbavote, – vietinių gyventojų kalba pagyrė jis. – Turite sakalo akis, mano tėve! Nagi, parodykite, ką radote.

Iš savo baltojo rūbo klostės senis ištraukė kažkokį mažą daiktą, žingtelėjo į priekį ir padėjo jį ant stalo priešais prancūzą. Tai buvo gan didelis, rausvai pilkas dirbtinis perlas.

– Lygiai toks pat, kokį rodė man ir kitiems, – pareiškė berberas. – Tai aš jį radau. Jis vertingas.

[9] Kas yra? (pranc.)

Džesopas ištiesė ranką ir paėmė perlą. Iš kišenės išsitraukė kitą ir įdėmiai pažvelgė į abu. Paskui, perėjęs per kabinetą, atsistojo prie lango ir įniko apžiūrinėti perlus per galingą didinamąjį stiklą.

– Taip... Pažymėtas, – džiaugsmingai paskelbė jis ir grįžo prie stalo. – Šaunuolė! Šaunuolė! Jai pavyko!

Leblankas suskubo arabiškai klausinėti marokietį. Pagaliau jis atsigręžė į Džesopą.

– Dovanokite, *mon cher collègue*, – tarė. – Šį perlą rado maždaug už pusės mylios nuo degančio lėktuvo.

– Tai rodo, – konstatavo Džesopas, – kad Olivija Beterton liko gyva. Nors iš Feso išskrido septyni žmonės ir buvo rasti septyni suanglėję kūnai, vienas iš jų tikrai ne jos!

– Mes tęsime paieškas, – tarė Leblankas ir kreipėsi į berberą bei jį atlydėjusi vyriškį: – Kaip žadėjome, jam bus dosniai atlyginta. Dabar tų perlų ieškos visi vietiniai gyventojai. Jie be galo pastabūs, o manydami, kad perlai verti didelių pinigų, kaip sliekai išpurens žemę. Manau... Manau, *mon cher collègue*, jog veikiai sulauksim neblogų rezultatų! Kad tik jie nebūtų pastebėję, ką misis Beterton padarė.

Džesopas papurtė galvą.

– Juk tai savaime suprantamas dalykas. Tokius dirbtinius perlus nešioja daugelis moterų. Olivijai netyčia nutrūksta vėrinio siūlelis. Ji puola rinkti perliukus, beria juos į kišenę, bet ši, pasirodo, kiaura. O be to, kodėl ją turėtų įtarti? Juk ji – Olivija Beterton, trokštanti pamatyti savo vyrą.

– Mes turėtume pažiūrėti į šį reikalą kiek kitaip, – tarė Leblankas ir prisitraukė keleivių sąrašą. – Olivija Beterton, daktaras Baronas, – vardijo jis, žymėdamas prie pavardžių varneles. – Tie du tai tikrai skrido – nežinia kur, bet skrido. Amerikietė misis Kelvina Beiker... Dėl jos dar

neturiu tvirtos nuomonės. Torkvilas Eriksonas, sakote, skaitė paskaitą Karališkojoje draugijoje? Kitas amerikietis, Petersas. Pase parašyta, kad jis chemikas. Vienuolė... Tai gali būti tik persirengėlė. Visi keleiviai apgalvotai surankioti iš skirtingų vietų, kad skristų būtent tą dieną ir tuo lėktuvu. Ir štai lėktuvas sudūžta, o viduje randamas atitinkamas skaičius sudegusių kūnų. Ir kaip jiems visa tai pavyko? *Enfin, c'est colossal!*[10]

– Taip, – sutiko Džesopas. – Labai jau įtikinama. Tačiau dabar mes žinome, kad šeši ar septyni žmonės leidosi į kelionę toliau, ir žinome, kur link jie pasuko. Ką darysime? Gal reikia apžiūrėti vietovę?

– Būtent, – tarė Leblankas. – Manding, einam teisingu keliu, ir tikrai atsiras daugiau faktų.

– Taip, jei gerai apskaičiuosime, rezultatų turėtų būti, – pritarė Džesopas.

O skaičiuoti teko daug ir sunkiai. Kokiu greičiu važiavo automobilis, kur pasipildė degalų, kokiuose kaimuose keliauninkai galėjo apsistoti nakčiai? Kelių buvo daugybė ir visi painūs, ne kartą teko nusivilti, tačiau retsykiais ir pasisekdavo.

– *Voilà, mon capitaine!*[11] Kaip liepėte, patikrinome išvietes. Tokio Abdulo Muchamedo namuose, tamsiame išvietės kampe, radome prilipdytą kramtomosios gumos gabalėlį, o jame – perlas! Apklausėme jį ir jo sūnus. Iš pradžių viską neigė, bet paskui prisipažino. Esą pas juos nakvoję šeši vokiečiai archeologai. Jam buvo gerai sumokėta, kad laikytų liežuvį už dantų, nes kasinėjimai esą nelegalūs. El Kaifo kaimo vaikai irgi rado du perlus. Dabar žinome, kur link važiavo mašina. Ir tai dar ne viskas, *Monsieur le Capitaine.*[12] Kaip ir spėjote, žmonės

[10] Pagaliau juk tai didinga! (pranc.)
[11] Štai, mano kapitone! (pranc.)
[12] Mesjė kapitone (pranc.)

matė Fatimos ranką. Šis tipas jums papasakos.

„Šis tipas" buvo labai jau laukinį primenantis berberas.

– Naktį ganiau bandą, – prabilo jis, – ir išgirdau burzgiant mašiną. Kai ji važiavo pro mane, pamačiau ženklą. Ant vieno šono buvo nupiešta Fatimos ranka[13]. Tamsoje ji švytėjo. Tikrai, tikrai...

– Fosforu dengta pirštinė gali atrodyti išties efektingai, – sumurmėjo Leblankas. – Sveikinu jus, *mon cher*. Puiki idėja!

– Tai veiksminga, bet pavojinga, – tarė Džesopas. – Juk lengvai gali pastebėti ir patys bėgliai.

Leblankas gūžtelėjo pečiais.

– Dieną nesimato.

– Taip, bet jeigu jie buvo sustoję ir tamsoje pasišvietė automobilyje...

– Net ir tokiu atveju... Tai garsus arabų prietaras. Ši ranka dažnai piešiama ant vagonų ir autobusų. Veikiausiai koks nors religingas musulmonas nupiešė ją švytinčiais dažais ant savo transporto priemonės.

– Gali būti. Bet verčiau pasisaugokime. Mat jeigu pastebės mūsų priešai, jie gali pasistengti nuvilioti mus klystkeliu, pažymėtu fosforu švytinčiomis Fatimos rankomis.

– Visiškai sutinku. Išties reikia būti atsargiems. Visada, kiekvieną akimirksnį.

Kitą rytą Leblankui atnešė dar tris dirbtinius perlus, kurie nedideliu kramtomosios gumos gabalėliu buvo suklijuoti trikampiu.

– Tai turėtų reikšti, – tarė Džesopas, – kad toliau jie keliavo lėktuvu.

Jis klausiamai pažvelgė į Leblanką.

---

[13] Islamo pasaulyje tai talismanas, apsaugantis nuo piktos akies. Fatima Zahra – Mahometo dukra, – *vert. past.*

– Jūs absoliučiai teisus! – sutiko šis. – Šį daikčiuką rado nebenaudojamame kariniame aerodrome, nuošalioje vietoje. Yra požymių, kad ne taip seniai ten buvo nusileidęs ir vėl pakilo lėktuvas.

Leblankas patraukė pečiais ir pridūrė:

– Nežinomas lėktuvas, kuris vėl išskrido nežinoma linkme. O mes ir vėl aklavietėje...

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

„Neįtikėtina! – pagalvojo Hilari. – Neįtikėtina, kad aš čia jau dešimt dienų!“ O baisiausia tai, svarstė ji, kaip lengvai žmogus prisitaiko. Hilari prisiminė kartą Prancūzijoje mačiusi ypatingą viduramžių kankinimo priemonę – geležinį narvą, kuriame belaisvis būdavo prirakinamas taip, kad negalėtų nei atsigulti, nei atsisėsti. Gidas pasakojo, jog paskutinis šitaip įkalintas žmogus išgyveno tokioje padėtyje aštuoniolika metų, o paleistas į laisvę – dar dvidešimt, kol mirė būdamas jau visai senas. Tas gebėjimas prisitaikyti, samprotavo Hilari, ir skiria žmogų nuo gyvūnų pasaulio. Žmogus gali gyventi bet kokiame klimate, bet kokiomis sąlygomis ir misti bet kuo. Jis gali egzistuoti ir kaip vergas, ir kaip laisvasis.

Patekus į Organizaciją, ją iš pradžių apėmė akla panika, siaubingas įkalinimo jausmas ir nepasitenkinimas, o tas faktas, jog šioji nelaisvė buvo užmaskuota prabanga, Hilari dar labiau gąsdino. Ir vis dėlto, praslinkus vos savaitei, ji nejučia pradėjo priimti dabartines gyvenimo sąlygas kaip savaime suprantamas. Tai buvo keista, sapną primenanti egzistencija. Viskas regėjosi nerealu, ir šis sapnas, atrodė, tęsiasi jau labai seniai ir truks dar ilgą laiką. Gal net amžinai... Ji visada gyvensianti čia, Organizacijoje – tai tikrasis gyvenimas, o anapus nieko nėra.

Šis pavojingas prisitaikymas iš dalies atsiranda dėl to, manė Hilari, kad ji – moteris. Moterys iš prigimties linkusios prisitaikyti. Tai jų jėga ir kartu jų silpnybė. Jos tyrinėja aplinką, priima ją ir kaip realistės stengiasi maksimaliai ja pasinaudoti. Labiausiai Hilari domino kitų su ja

atvykusių žmonių reakcijos. Helgą Nydheim ji matydavo tik retsykiais, valgio metu. Susitikus vokietė nežymiai jai linktelėdavo, ir daugiau nieko. Iš visko sprendžiant, Helga Nydheim buvo laiminga ir patenkinta. Organizacija akivaizdžiai atitiko vaizdinį, kurį ji buvo susikūrusi. Helga buvo iš tų moterų, kurios visa galva pasineria į darbą, o be to, ją palaikė jos įgimta arogancija. Jos pačios ir bendraminčių mokslininkų pranašumas prieš kitus buvo Helgos gyvenimo moto. Ji nesvaičiojo apie žmonių brolybę, taikos erą, proto ir dvasios laisvę. Jai ateitis buvo siauras, tačiau užkariautojos kelias. Ji pati priklausanti tobulajai rasei, likusysis pasaulis – vergai, su kuriais, jeigu jie to verti, elgiamasi maloningai ir globėjiškai. Helga nekreipė dėmesio į tai, kad jos bendradarbiai mąsto kitaip, kad jų idėjos veikiau komunistinės nei fašistinės. Jeigu jie gerai dirba, yra reikalingi, o idėjos gali ir pasikeisti.

Daktaras Baronas buvo protingesnis už Helgą Nydheim. Kartkartėmis Hilari persimesdavo su juo vienu kitu žodžiu. Jis buvo pasinėręs į darbą, be galo patenkintas sudarytomis sąlygomis, tačiau jo imlus gališkas intelektas skatino jį mąstyti ir svarstyti bei taip atrasti save.

– Čia ne tai, ko tikėjausi, – vieną dieną tarė jis. – Nors man, *entre nous*[1], misis Beterton, tos kalėjimo sąlygos nė motais. O taip, tai iš tikrųjų kalėjimas, tik narvelis, sakykim, gausiai paauksuotas.

– Jūs tikriausiai ne laisvės čia atvykote ieškoti? – suabejojo Hilari.

Jis skubiai ir liūdnai šyptelėjo.

– O taip, – atsakė, – jūs teisi. Laisvės aš tikrai neieškau. Esu civilizuotas žmogus. O civilizuoti žmonės žino, jog tokio dalyko nėra. Tik jaunos ir primityvios tautos kelia lozungus su žodžiu „laisvė". Visada reikia gerai pagalvoti apie apsaugos priemones. Ir gyvenimo kelias turi

[1] Tarp mūsų (pranc.)

būti nuosaikus – juk tai civilizacijos esmė. Eiti per vidurį. Kiekvienas nuklydęs vėl grįžta į vidurį. Ne. Būsiu jums atviras. Atvykau čia tik dėl pinigų.

Dabar jau nusišypsojo Hilari. Ji kilstelėjo antakius.

– O kam jums čia pinigai?

– Taip, itin brangi laboratorijos įranga čia nekainuoja, – atsakė daktaras Baronas. – Iš savo kišenės nieko nereikia traukti, taigi galiu tarnauti mokslui ir tenkinti savo intelektinius poreikius. Aš išties mėgstu savo darbą, bet dirbu ne dėl žmonijos. Tenka pastebėti, jog taip mąsto tik kažkokie puspročiai, kurie dažnai būna nekompetentingi. Ne, aš vertinu tik grynai intelektinį tyrimų teikiamą malonumą. Beje, prieš išvykstant iš Prancūzijos, man buvo sumokėta didelė pinigų suma. Dabar ji saugiai guli banke kito žmogaus pavarde ir laukia savo meto – kai visa tai baigsis, galėsiu ją išleisti kaip tinkamas.

– Kai visa tai baigsis? – paklausė Hilari. – O kodėl tai turėtų baigtis?

– Turėkite sveiko proto! – sušuko daktaras Baronas. – Nieko nėra amžino. Priėjau prie išvados, jog šiai įstaigai vadovauja kažkoks pamišėlis. O pamišėlis, norėčiau pasakyti, gali būti labai protingas. Jei esi turtingas pamišėlis, sugebantis logiškai mąstyti, tau gali pavykti labai ilgai gyventi savo iliuzijomis. Bet galiausiai... – jis gūžtelėjo pečiais. – Galiausiai tai vis tiek žlugs. Mat tai, kas čia vyksta, nenormalu! O tai, kas nenormalu, visada baigiasi. O kol kas, – jis vėl patraukė pečiais, – visa tai man puikiausiai tinka.

Torkvilas Eriksonas irgi atrodė visiškai patenkintas Organizacijos atmosfera, nors Hilari tikėjosi, kad jis skaudžiai nusivils. Ne toks praktiškas, kaip prancūzas, jis egzistavo savo paties susikurtoje vizijoje. Pasaulis, kuriame jis gyveno, Hilari buvo toks nepažįstamas, jog ji net nesistengė jo suprasti. Jis jungė asketiškos laimės krislus, matematinių skaičiavimų gelmes ir begalines galimybes.

Keistas Eriksono nuožmumas Hilari gąsdino. Šis jaunuolis jai atrodė iš tų, kurie idealizmo akimirksnį gali tris ketvirtadalius pasaulio pasiųsti myriop vien dėl to, kad likęs ketvirtadalis dalyvautų nepraktiškoje utopijoje, kuri egzistavo tik Eriksono galvoje.

Amerikietis Endis Petersas Hilari atrodė kur kas labiau priimtinas. Gal dėl to, manė ji, kad Petersas tik talentingas, bet ne genialus. Iš to, ką kalbėjo kiti, ji susidarė įspūdį, jog jis puikus darbuotojas, rūpestingas ir gabus chemikas, bet ne išradėjas. Petersui, kaip ir jai, Organizacijos atmosfera iš pat pradžių nepatiko ir kėlė siaubą.

– Aš iš tikrųjų nežinojau, kur keliauju, – kartą pasakė jis. – Maniau, jog žinau, bet klydau. Partija su šia vieta neturi nieko bendra. Su Maskva mes nebendraujame. Tai kažkoks izoliuotas šou – gal sumanytas fašistų ...

– Ar jums neatrodo, kad pernelyg daug klijuojate etikečių? – paklausė Hilari.

Jis pagalvojo.

– Gal jūs ir teisi, – atsakė. – Kai pagalvoji, šie žodžiai, kuriais švaistomės aplinkui, nieko nereiškia. Bet aš pats žinau. Aš noriu iš čia ištrūkti ir ketinu tai padaryti.

– Bus nelengva... – tyliai tarė Hilari.

Po vakarienės jie vaikštinėjo sode ant stogo, tarp trykštančių fontanų. Tamsoje, po žvaigždėtu dangumi, betono pastatų nesimatė ir atrodė, jog tai kažkokio sultono rūmų sodai.

– Taip, – sutiko Petersas, – bus nelengva, bet nieko nėra neįmanoma.

– Malonu iš jūsų tai girdėti, – tarė Hilari. – O, kaip malonu!

Jis su užuojauta pažvelgė į ją.

– Jaučiatės prislėgta?

– Ir dar kaip. Tačiau bijau netgi ne to.

– Ne? Tai ko tada?

– Bijau būti išnaudojama, – atsakė Hilari.

– Taip... – susimąstęs tarė Petersas. – Taip, žinau, ką turite omeny. Čia visi apimti kažkokios masinės psichozės. Manau, jūs teisi.

– Ir kodėl žmonės nesukyla? Juk taip turėtų būti.

– Aš jau mąsčiau apie tai. Kartą ar du net pagalvojau, ar tik nevyksta čia kokie fokusai.

– Fokusai? Kaip tai?

– Pasakysiu atvirai – ar tik neįmaišo mums narkotikų...

– Vadinasi, žmonės gali būti apsvaiginti?

– Taip, kodėl gi ne? Juk visai nesunku įmaišyti į maistą ar gėrimą kažką, kad būtume romūs ir paklusnūs kaip avinėliai.

– Bet argi yra toks narkotikas?

– Na, mano šalyje to nedaroma. Tiesa, tam tikri vaistai skiriami pacientams nuraminti prieš operacijas ir panašiai. Bet ar yra preparatų, kuriuos būtų galima vartoti ilgą laiką ir jų efektyvumas nesumažėtų, – šito aš nežinau. Vis dėlto labiau esu linkęs manyti, kad tai grynai psichologinis poveikis. Vietiniai organizatoriai ir administratoriai, matyt, gerai įvaldę hipnozę, išmano psichologiją ir nuolatos nejučia kala mums į galvą visokiausias idėjas apie mūsų gerovę, kažkokius aukštus tikslus (kad ir kas tai būtų), ir tai duoda norimų rezultatų. Žinote, daug ką galima pasiekti, kai dirba žmonės, žinantys, ką daro.

– Bet mes neturėtume būti romūs! – karštai sušuko Hilari. – Mes neturime nė sekundę patikėti, kad čia yra gerai.

– O kaip jaučiasi jūsų vyras?

– Tomas? Aš... O, nežinau. Sunku pasakyti. Aš... – staiga ji nutilo.

Kažin ar ji gali papasakoti šiam vyriškiui apie savo keistą dabartinį gyvenimą. Štai praslinko jau dešimt dienų

su žmogumi, kurio ji visiškai nepažįsta. Jie miega viename miegamajame, ir naktimis prabudusi gretimoje lovoje ji girdi jo alsavimą. Tokias sąlygas jie priėmė kaip neišvengiamas. Ji buvo apsimetėlė, šnipė, pasirengusi suvaidinti bet kokį vaidmenį ir dėtis, kuo tik reikia. Hilari tikrai nesuprato Tomo Betertono. Jis atrodė siaubingas pavyzdys to, kas gali nutikti šauniam jaunam vyrui, kelis mėnesius praleidusiam įtemptoje Organizacijos atmosferoje. Tačiau jis bent jau nebuvo susitaikęs su likimu. Anaiptol nesimėgavo savo darbu ir, atrodė, vis labiau nerimauja dėl to, kad nesugeba susikaupti. Kartą ar du pakartojo tai, ką buvo sakęs jau pirmąjį vakarą: „Aš negaliu mąstyti. Tarsi many būtų viskas išdžiūvę."

Taip, nusprendė ji, Tomui Betertonui, tikram genijui, užvis labiau reikia laisvės. Vizija laisvės jam neatstoja. Kūrybinį darbą gali inspiruoti tik absoliuti laisvė.

Atrodė, jog mažai trūksta, kad Tomą ištiktų sunkus nervinis šokas. Į Hilari jis nekreipė jokio dėmesio – nežiūrėjo į ją nei kaip į moterį, nei kaip į draugę. Ji net suabejojo, ar Betertonas suprato, kad mirė jo žmona, ir ar dėl to sielojosi. Vienintelė jį persekiojusi mintis buvo nelaisvė. Jis vis kartojo: „Aš turiu iš čia ištrūkti. Tiesiog privalau." O kartais sakydavo: „Aš nežinojau... Neturėjau nė menkiausio supratimo, kaip bus. Kaip man iš čia pabėgti? Kaip? Aš privalau. Paprasčiausiai privalau pabėgti."

Iš esmės labai panašiai buvo nusiteikęs ir Petersas. Tačiau jo žodžiai skambėjo visiškai kitaip. Petersas kalbėjo kaip jaunas, energingas, įpykęs ir visas iliuzijas praradęs žmogus, pasitikintis savimi bei pasirengęs kaip įmanydamas kovoti su įstaiga, kurioje atsidūrė. O maištingi Tomo Betertono žodžiai liudijo, koks jis išsekęs ir beprotiškai trokštantis išsivaduoti. O gal, staiga dingtelėjo Hilari, po pusmečio ir ji su Petersu bus tokie patys. Galbūt tai, kas prasideda kaip savaime suprantamas maištas bei pagrįstas

pasitikėjimas savo išmone, ilgainiui virsta karštligiška į spąstus pakliuvusios pelės neviltimi.

O, jeigu ji galėtų apie tai pasikalbėti su šiuo šalia sėdinčiu vyru! Jei tik galėtų pasakyti: „Tomas Betertonas nėra mano vyras. Aš jo net nepažįstu. Nežinau, koks jis buvo prieš atvykdamas čia, taigi esu visiškoje tamsoje. Negaliu jam padėti, nes neišmanau, nei ką daryti, nei ką sakyti." Tačiau ji turėjo rūpestingai parinkti žodžius. Atsakė taip:

– Tomą sunku ir atpažinti. Jis daug ko man nepasakoja. Kartais atrodo, kad ši nelaisvė, jausmas, jog esi čia prirakintas, jį varo iš proto.

– Gali būti, – abejingai tarstelėjo Petersas.

– Bet sakykite... Jūs taip drąsiai kalbate apie pabėgimą. Kaip mes galėtume pabėgti? Ar yra bent menkiausias šansas?

– Aš nenorėjau pasakyti, jog galėsime iškeliauti jau poryt, Olivija. Viską reikia gerai apgalvoti ir suplanuoti. Žmonės, žinote, pasprukdavo ir sudėtingiausiomis sąlygomis. Ir mano tautiečiai, ir jūsiškiai anapus Atlanto prirašė kalnus knygų apie pabėgimą iš Vokietijos tvirtovių.

– Tai kas kita.

– Iš esmės tas pats. Kur yra įėjimas, ten yra ir išėjimas. Žinoma, tunelis šiuo atveju atkrenta, o kartu su juo ir daugybė kitų būdų. Tačiau, kaip sakiau, kur yra įėjimas, ten yra ir išėjimas. Persirengęs, vaidindamas, apgaudinėdamas, papirkinėdamas ir sukčiaudamas gali išsisukti. Apie tai verta pagalvoti. Sakau jums, aš pabėgsiu. Patikėkite.

– Aš tuo neabejoju, – atsakė Hilari. – O aš?

– O jūs – kas kita, – kiek sutrikęs burbtelėjo Petersas.

Minutėlę Hilari svarstė, ką jis turėjo omeny. Paskui suprato, jog veikiausiai savo tikslą ji pasiekė. Ji atvyko čia, kad susitiktų su mylimu vyru, o esant šalia jo, jos poreikis pabėgti neturėtų būti toks didelis. Hilari vos atsispyrė pa-

gundai papasakoti Petersui tiesą, tačiau kažkoks savisaugos instinktas sustabdė.

Palinkėjusi labos nakties, ji nulipo nuo stogo.

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

I

– Labas vakaras, misis Beterton.

– Labas vakaras, mis Dženson.

Liesa, akiniuota mergina atrodė susijaudinusi. Už storų stiklų žvitriai spindėjo jos akys.

– Šį vakarą įvyks visuotinis susirinkimas, – pranešė ji. – Į mus kreipsis pats Direktorius!

Mergina kalbėjo kone pašnibždomis.

– Puiku, – tarė šalia stovėjęs Endis Petersas. – Seniai norėjau nors akies krašteliu žvilgtelėti į tą jūsų Direktorių.

Šokiruota mis Dženson su priekaištu dėbtelėjo į jį.

– Direktorius – nuostabus žmogus, – griežtai nukirto ji.

Kai ji nužingsniavo tolyn vienu iš baltųjų koridorių, Endis Petersas tyliai švilptelėjo.

– Na, ar nepanašu į „*Heil Hitler!*“[1]?

– Iš tikrųjų, skambėjo panašiai.

– Blogiausia, kad šiame gyvenime niekada nežinai, kur nukeliausi. O, jeigu aš, palikdamas Valstijas dėl savo vaikiškų idėjų apie žmonių Brolybę, būčiau žinojęs, kad pakliūsiu į dar vieno dangiško diktatoriaus nagus... – jis kilstelėjo į viršų rankas.

– Jūs to dar nežinote, – priminė Hilari.

– Bet tiesiog užuodžiu... Tai tvyro ore.

– Ach, kaip aš džiaugiuosi, kad jūs čia! – sušuko Hilari

[1] Tegyvuoja Hitleris! (vok.)

ir išraudo pajutusi jo ironišką žvilgsnį.

– Jūs toks mielas ir paprastas... – desperatiškai mėgino išsisukti iš nepatogios padėties Hilari.

Petersą tai, atrodo, prajuokino.

– Ten, iš kur aš atvykau, žodis „paprastas“ turi kiek kitokią prasmę. Jis reiškia „vidutinis“.

– Ne, aš turėjau galvoje ne tai. Norėjau pasakyti, kad esate toks, kaip ir visi kiti. O Dieve, ir tai skamba kažkaip šiurkštokai.

– Vadinasi, jūs pasiilgusi paprasto žmogaus? Genijų jau per akis?

– Taip. O jūs čia atvykęs irgi pasikeitėte. Kažkur pranyko jūsų geluonis – neapykanta...

Peterso veidas netikėtai apsiniaukė.

– Nė nemanykite! Aš vis dar sugebu neapkęsti. Patikėkite, yra dalykų, kurių turi nekęsti.

II

Visuotinis susirinkimas, kaip jį pavadino mis Dženson, prasidėjo po vakarienės. Visi Organizacijos nariai susirinko didelėje salėje. Nebuvo tik vadinamojo aptarnaujančio personalo – laborantų, baleto šokėjų, tarnų ir saujelės gražuolių prostitučių, aptarnaudavusių tuos vyrus, kurie gyveno be žmonų ir ne itin domėjosi savo bendradarbėmis.

Sėdėdama šalia Betertono, Hilari nekantraudama laukė tribūnoje pasirodant tos kone mitinės figūros – Direktoriaus. Apie šį Organizaciją valdantį žmogų klausinėjamas Tomas atsakydavo labai jau miglotai.

– Ne itin išvaizdus, – kartą tarė jis. – Bet daro didžiulę įtaką. Mačiau jį tik du kartus – retai pasirodo. Jis, žinoma, ypatinga asmenybė, tai pajunti išsyk, bet, tiesą sakant, net nežinau kodėl.

Mis Dženson ir kai kurios kitos moterys kalbėjo apie Direktorių su didžiausia pagarba, ir Hilari įsivaizdavo jį aukštą, su auksaspalve barzda, apsigaubusį baltu apsiaustu – kažkokią į Dievą panašią abstrakciją.

Kai susirinkusieji atsistojo sveikinti į tribūną žengiantį tamsiaodį, kresną vidutinio amžiaus vyrą, ji tiesiog apstulbo. Savo išvaizda jis niekuo neišsiskyrė – kaip koks Midlendso[2] verslininkas. Sunku buvo suprasti, kokios jis tautybės. Kreipėsi į juos pakaitomis trimis kalbomis – prancūziškai, vokiškai ir angliškai, tačiau savo minčių nekartojo. Kalbėjo laisvai, be akcento.

– Pirmiausia norėčiau pasveikinti naujuosius kolegas, prisidėjusius prie mūsų, – pradėjo jis ir kelis žodžius skyrė kiekvienam iš atvykusiųjų. Paskui perėjo prie Organizacijos tikslų bei nuostatų.

Kai vėliau Hilari mėgino atkurti atminty jo kalbą, iš to nieko gero neišėjo. Direktoriaus žodžiai atrodė banalūs ir paprasti, tačiau klausantis skambėjo visiškai kitaip.

Hilari prisiminė, kaip viena jos draugė, prieš karą gyvenusi Vokietijoje, pasakojo kartą nuėjusi į mitingą pasiklausyti „to absurdiškojo Hitlerio“. Pagauta audringų minios emocijų, ji pratrūko isteriškai raudoti. Kiekvienas fiurerio ištartas žodis regėjosi kupinas nežemiškos išminties, tačiau vėliau juos prisiminus širdis nebespurdėjo.

Kažkas panašaus vyko ir dabar. Hilari nejučia apėmė pakili nuotaika. O Direktorius kalbėjo labai paprastai ir pirmiausia apie jaunimą. Mat jaunimas – žmonijos ateitis.

– Sukauptas kapitalas, prestižas, įtakingos šeimos – praeity tai buvo didelė jėga. Tačiau šiandien ji jaunimo rankose. Jėga glūdi protuose – chemikų, fizikų, gydytojų... Galinga destruktyvi jėga siūbtelės iš laboratorijų. Su ta galybe jūs galėsite sušukti: „Pasiduok arba žūk!“ Tos jėgos

[2] Centrinė Anglijos dalis, – *vert. past.*

nevalia atiduoti jokiai tautai. Jėga turi priklausyti tiems, kas ją sukūrė. Ši Organizacija sutelkia viso pasaulio jėgą. Jūs suvažiuojate čia iš įvairiausių žemės rutulio vietų, atsiveždami savo mokslines kūrybines žinias. O kartu jūs atsivežate ir jaunystę! Čia nėra vyresnių kaip keturiasdešimt penkerių metų. Ateis metas, ir mes įkursime koncerną. Mokslo protų koncerną. Mes tvarkysime pasaulį. Diktuosime savo valią kapitalistams, karaliams, kariuomenėms, pramonei. Suteiksime pasauliui *Pax Scientifica*.[3]

Tokių ir panašių nuodingų minčių buvo pažerta ir daugiau. Tačiau šaltakraujišką ir kritiškai nusiteikusią auditoriją uždegė net ne žodžiai, o kažkokia paslaptinga oratoriaus jėga.

Netikėtai Direktorius baigė savo kalbą šūkiu: „Tegyvuoja drąsa ir pergalė! Labos nakties!“

Pagauta kažkokio pakilaus nerealybės jausmo, Hilari kone klupinėdama išėjo iš salės. Panašias nuotaikas ji įžvelgė ir kitų veiduose. Ypač atkreipė dėmesį į Eriksoną – jo blyškios akys spindėjo, jis žengė išdidžiai iškėlęs galvą.

Paskui ji pajuto Endžio Peterso ranką ir prie ausies išgirdo jo šnabždesį:

– Eime ant stogo. Įkvėpsime tyro oro.

Jie tylomis sulipo į liftą ir veikiai atsidūrė tarp palmių, po žvaigždėtu dangumi. Petersas giliai atsiduso.

– Taip... – tarė jis. – Štai ko mums reikia. Tyro oro, kuriame išsisklaido šlovės debesys.

Hilari giliai kvėpavo. Ji vis dar jautėsi kaip sapne. Petersas draugiškai krestelėjo jos ranką.

– Atsibuskite, Olivija!

– Šlovės debesys... – pakartojo Hilari. – Žinote... Aš juos pajutau.

– Sakau jums, atsibuskite! Būkite moteris! Nusileiskite ant žemės, į tikrovę! Kai šlovės debesies nuodai išsisklaidys,

[3] Mokslo taiką (lot.)

jūs suprasite, jog klausėtės tos pačios senos pliurzos kaip ir anksčiau.

– Bet juk tai buvo nuostabu... Kokie idealai!

– Spjaukite į tuos idealus! Žiūrėkite faktų. Šlovė jaunimui, šlovė protams... O kas tas jaunimas ir tie protai? Žiaurioji egoistė Helga Nydheim. Nepraktiškasis svajotojas Torkvilas Eriksonas. Daktaras Baronas, kuris ir močiutę parduotų į skerdyklą, kad tik gautų įrenginius savo tyrimams. Štai kad ir aš, paprastas vaikinas, kaip pati sakėte, mokantis dirbti su mėgintuvėliais ir mikroskopu, bet neturintis jokio talento efektyviai vadovauti įstaigai, jau nekalbant apie pasaulį! Arba jūsų vyras... Taip, aš nebijau pasakyti... Visai pakrikusių nervų, amžinai drebantis, kad išmuš atpildo valanda. Paminėjau tik geriausiai pažįstamus žmones, tačiau jie čia visi vienodi – bent jau tie, kuriuos sutikau. Taip, kai kurie iš jų savo srities genijai, bet kad valdytų visatą... Tik nejuokinkite! Pavojinga nesąmonė – štai ko mes klausėmės.

Hilari prisėdo ant cementinių turėklų. Perbraukė ranka kaktą.

– Žinote, – tarė ji, – turbūt jūs teisus... Bet šlovės debesys vis dar plaukia. Kaip jam tai pavyksta? Ar jis pats tuo tiki? Ko gero...

– Manau, galiausiai viskas baigiasi tuo pačiu, – niūriai atsakė Petersas. – Beprotis, kuris įsitikinęs, jog yra Dievas.

Hilari lėtai tarė:

– Taip, tikriausiai. Ir vis dėlto čia yra dar kažkas...

– Taip jau būna, mieloji. Kartojasi ir kartojasi per visą istoriją. Ir žmonės užkimba ant šio kabliuko. Šį vakarą vos neužkibau aš, tai stipriai sujaudino jus. Nereikėjo man jūsų čia kviesti... – staiga jo tonas pasikeitė. – Tikrai nereikėjo. Įdomu, ką pasakys Betertonas? Jam tai turėtų pasirodyti keista.

– Kažin. Jis gal net nepastebėjo.

Petersas įdėmiai pažvelgė į ją.

– Atleiskite, Olivija... Bet jums turbūt labai sunku... matyti, kaip jis ritasi į prarają.

– Mes turime iš čia ištrūkti, – karštai atsakė Hilari. – Žūtbūt turime.

– Ištrūksime.

– Jūs jau tai sakėte, bet mes nesiimame jokių veiksmų.

– Kodėl gi? Aš neleidžiu laiko veltui.

Ji nustebusi pažvelgė į Petersą.

– Tikslaus plano dar neturiu, bet pradėjau tam tikrą griaunamąją veiklą. Nepatenkintų čia daug – kur kas daugiau, nei žino mūsų dieviškasis *Herr*[4] Direktorius. Turiu omeny paprastus Organizacijos narius. Žinote, maistas, pinigai, prabanga ir moterys – tai dar ne viskas. Aš išvaduosiu jus iš čia, Olivija.

– O Tomą?

Petersas apsiniaukė.

– Paklausykite, Olivija, ir patikėkite tuo, ką pasakysiu. Tomui geriau pasilikti. Čia jis... – Petersas padvejojo, – saugesnis negu išoriniame pasaulyje.

– Saugesnis? Koks keistas žodis!

– Taip, saugesnis, – atsakė Petersas. – Aš sąmoningai pavartojau šį žodį.

Hilari susiraukė.

– Nevisiškai suprantu, ką turite galvoje. Juk Tomas... Juk jūs nemanote, kad Tomas kraustosi iš proto?

– Anaiptol. Jis tiesiog susinervinęs. Bet, sakyčiau, tokio pat sveiko proto, kaip jūs ir aš.

– Tai kodėl sakote, kad čia jam saugiau?

– Žinote, narvelyje visada labai saugu, – lėtai tarė Petersas.

[4] Ponas (vok.)

– O ne! – sušuko Hilari. – Tik nesakykite, kad jūs irgi tuo patikėsite. Tik nesakykite, kad ši masinė hipnozė, iliuzija ar dar kažkas veikia ir jus. Saugūs, klusnūs, patenkinti... Mes turime sukilti! Mes privalome siekti laisvės!

– Taip, žinau. Bet...

– Bent jau Tomas be galo trokšta iš čia ištrūkti.

– Jis gali ir nežinoti, kas jam geriau.

Staiga Hilari prisiminė, apie ką kartą jai užsiminė Tomas. Jeigu jis išduotų slaptą informaciją, tikriausiai būtų patrauktas atsakomybėn pagal oficialųjį paslapčių aktą. Ir Petersas, be abejo, kaip tik tai turėjo galvoje, tik varžėsi pasakyti. Tačiau Hilari jau viską suprato. Geriau atlikti bausmę kalėjime, negu likti čia.

– Tomas turi bėgti kartu su mumis, – atkakliai pakartojo ji ir krūptelėjo, išgirdusi pilną kartėlio Peterso atsakymą.

– Darykite, kaip išmanote. Aš jus perspėjau. Įdomu, koks velnias jus verčia taip rūpintis tuo vyruku?

Hilari nustėrusi stebeilijo į jį. Žodžiai jau sukosi ant liežuvio galo, bet ji susivaldė. O taip norėjosi pasakyti: „Aš juo nesirūpinu. Jis man – niekas. Kitos moters vyras. Tiesiog jaučiu prieš ją atsakomybę. Jeigu man kas nors ir rūpi, kvailas žmogau, tai jūs..."

III

– Na, ką, linksminotės su tuo nuolankiuoju amerikiečiu? – įgėlė Tomas Betertonas, kai ji įžengė į miegamąjį. Jis gulėjo aukštielninkas lovoje ir rūkė.

Hilari nuraudo.

– Mes čia kartu atvykome... – atsakė ji. – Ir, atrodo, tam tikrais klausimais mūsų požiūriai sutampa.

Jis nusijuokė.

– O ne! Aš jūsų nekaltinu.

Pirmą kartą Tomas pažvelgė į ją kažkaip kitaip, vertinamai.

– Jūs graži moteris, Olivija...

Hilari nuo pat pradžių skatino jį vadinti ją žmonos vardu.

– Taip... – tęsė Betertonas, rydamas ją akimis. – Pašėlusiai graži. Aš iš pat pradžių tai pastebėjau. Nors tokie dalykai manęs, atrodo, nebedomina.

– Gal ir gerai, – atkirto Hilari.

– Aš visiškai normalus vyras, mieloji... Bent jau buvau. O koks dabar – Dievas žino.

Hilari prisėdo šalia jo.

– Kas jums atsitiko, Tomai? – paklausė ji.

– Juk sakiau. Negaliu susikaupti. Kaip mokslininkas, aš žlugęs. Ši vieta...

– Bet kiti, bent jau daugelis, taip nesijaučia.

– Gal dėl to, kad jie – bejausmė banda, velniai rautų.

– Kodėl gi? Kai kurie iš jų pakankamai temperamentingi, – paprieštaravo Hilari. – Jeigu jūs čia turėtumėte draugą... tikrą draugą...

– Na, juk yra – Marčisonas. Tiesa, jis siaubingai nuobodus. Pastaruoju metu daugiau bendrauju su Torkvilu Eriksonu.

– Tikrai? – kažkodėl nustebo Hilari.

– Taip. Dieve mano, koks jis protingas. Kad aš toks būčiau.

– Jis keistas, – atsakė Hilari. – Man jis visada kėlė baimę.

– Baimę? Torkvilas? Juk jis švelnus kaip šilkas. Nors prie žaizdos dėk. Ir visai nepažįsta pasaulio...

– O man jis kelia baimę, – atkakliai pakartojo Hilari.

– Turbūt ir jūsų nervai pakriko.

– Kol kas ne. Bet, ko gero, to neišvengsiu. Tomai... Per daug nesibičiuliaukite su Torkvilu Eriksonu.

Jis išpūtė akis.

– Kodėl?

– Nežinau. Tiesiog nujaučiu kažką negera.

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

I

Leblankas gūžtelėjo pečiais.

– Aišku kaip dieną – iš Afrikos jie išvyko.

– Na, ne taip jau ir aišku.

– Viskas rodo būtent tai, – prancūzas pakraipė galvą. – Šiaip ar taip, juk mes žinome, kur jie pasuko, ar ne?

– Jeigu jie išvyko ten, kur mes manome, kam reikėjo tą kelionę pradėti iš Afrikos? Juk daug paprasčiau būtų buvę iš kokios nors Europos šalies.

– Tai tiesa. Bet yra ir kita medalio pusė. Niekas negalėjo tikėtis, kad jie susirinks ir pradės iš čia.

– O man atrodo, kad čia slypi dar kažkas, – švelniai spyrėsi Džesopas. – Be to, šia nusileidimo aikštele galėjo pasinaudoti tik mažas lėktuvėlis. Prieš perskrisdamas Viduržemio jūrą, jis turėjo nusileisti ir pasipildyti degalų atsargas. Kur jie nusileido? Juk turėjo likti kažkokių pėdsakų.

– *Mon cher*, mes atlikome kuo nuodugniausią apklausą, ir visur buvo...

– Žmonės su Geigerio skaitikliais[1] galiausiai vis tiek kažką ras. Ne tiek jau daug lėktuvų reikia patikrinti. Menkiausias radiacijos pėdsakas, ir jau aišku, jog tai tas lėktuvas, kurio ieškome...

– Jeigu jūsų agentai mokės jais pasinaudoti. Deja, visada yra tie „jeigu"...

---

[1] Prietaisas radiacijai aptikti, – *vert. past.*

– Vis tiek surasime, – spyrėsi Džesopas. – Aš pagalvojau...

– Taip?

– Mes manėme, jog jie patraukė į šiaurę – Viduržemio jūros link. O jeigu ne? Jeigu išskrido į pietus?

– Norėdami sumėtyti pėdsakus? Bet tada kur jie galėjo nuskristi? Juk ten prasideda kalnai, o už jų – smėlingos dykumos.

II

– Pone, ar prisiekiate man, kad viskas bus taip, kaip prižadėjote? Degalinė Amerikoje, Čikagoje? Tikrai?

– Tikrai, Mahometai. Tik padėk mums iš čia ištrūkti.

– Viskas Alacho rankose!

– Tada tikėkimės, jog bus Alacho valia, kad turėtumėte Čikagoje degalinę. Bet sakykite – kodėl Čikagoje?

– Mano žmonos brolis išvyko į Ameriką ir dabar Čikagoje irgi turi degalinę. Kodėl aš visą savo gyvenimą turėčiau kirmyti šiame užkampyje? Čia užtenka pinigų, maisto, kilimų ir moterų, bet šalis atsilikusi. Tai ne Amerika!

Petersas susimąstęs pažvelgė į išdidų tamsiaodžio veidą. Apsisiautęs baltais apdarais, Mahometas atrodė didingai. Kokie keisti troškimai gimsta žmogaus širdyje!

– Nežinau, ar išmintinga taip elgtis, – atsiduséęs tarė jis, – bet tebūnie. Tačiau jei mus suseks...

Tamsiaodis nusišypsojo, parodydamas gražius, baltus dantis.

– Tada mirtis... Bent jau man tai tikrai. Jums gal ir ne, pone. Jūs – vertingas...

– O susidoroja jie čia labai greitai, ar ne?

Tamsiaodis su panieka truktelėjo pečiais.

– Kas ta mirtis? Tai irgi Alacho valia!

– Mahometai, ar gerai įsidėmėjote, ką turite daryti?

– O taip, pone. Sutemus turiu palydėti jus ant stogo. Paskui į jūsų kambarį turiu nunešti drabužius, kokius dėviu aš pats ir kiti tarnai. Ir taip toliau...

– Gerai. O dabar išleisk mane iš lifto. Kas nors gali pastebėti, kad važinėjamės aukštyn žemyn. Dar kils įtarimas...

III

Šokiai buvo pačiame įkarštyje. Endis Petersas šoko su mis Dženson. Glaudė ją prie savęs ir, regis, kažką kuždėjo į ausį. Kai jie iš lėto sukosi pro Hilari, Petersas sugavo jos žvilgsnį ir reikšmingai pamerkė akį. Ši, bijodama šyptelėti, prikando lūpą ir nusisuko. Kitoje salės pusėje ji pastebėjo Betertoną, besikalbantį su Torkvilu Eriksonu. Stebėdama juos, Hilari kiek susiraukė.

– Ar tik ne jūsų eilė su manimi pašokti, misis Olivija? – pasigirdo šalimais Marčisono balsas.

– Taip, žinoma, Simonai.

– Tik norėčiau perspėti, kad nesu labai geras šokėjas, – tarė jis.

Hilari stengėsi statyti kojas taip, kad jis neužmintų.

– Sakyčiau, tikra mankšta, – sušnopavo Marčisonas. – Jūsų tokia graži suknelė, Olivija.

Jo kalbos visada priminė senamadišką romaną.

– Malonu, kad jums patinka, – atsakė Hilari.

– Tikriausiai iš madų skyriaus?

Atsispyrusi pagundai stačiokiškai atrėžti: „O iš kurgi dar?“, Hilari teatsakė:

– Taip.

– Žinote, turiu pripažinti, – šnopavo Marčisonas,

ištvermingai slepsėdamas po salę, – kad čia jautiesi kaip inkstas taukuose. Anądien tai sakiau ir Bjankai. Viskuo pranoksta ir turtingiausią valstiją. Nereikia sukti galvos dėl pinigų, jokių mokesčių, jokių remontų. Ne gyvenimas, o pasaka. Ypač, sakyčiau, moterims.

– O Bjanka irgi taip mano?

– Iš pradžių ji truputį nuobodžiavo, bet dabar yra subūrusi kelis komitetus, imasi organizuoti įvairiausius debatus, skaito paskaitas. Tiesa, skundėsi, kad jūs mažai kur dalyvaujate.

– Deja, esu kitoks žmogus, Simonai. Niekada nesiekiau visuomeninės veiklos.

– Taip, bet jūs, merginos, turite kažkaip prasiblaškyti. Aš, aišku, turiu omeny ne pramogas...

– Norėjote pasakyti – kažkuo užsiimti? – pasitikslino Hilari.

– Taip... Šiuolaikinei moteriai reikia kažkur įleisti šaknis. Aš visiškai suprantu, jog tokios moterys, kaip jūs ir Bjanka, pakankamai pasiaukojote atvykdamos čia... Juk, ačiū Dievui, nesate mokslininkės. Ach, jau tos moterys mokslininkės! Daugelis iš jų labai ribotos! Aš sakau Bjankai: „Luktelėk truputį, ir Olivija prisidės." Juk reikia šiek tiek laiko apsiprasti. Iš pradžių apima klaustrofobija. Bet paskui praeina... taip, praeina...

– Norite pasakyti – galima priprasti prie bet ko?

– Ką gi, vieniems sekasi lengviau, kitiems sunkiau. Antai Tomas, atrodo, kenčia. Kur tas bičiulis šį vakarą? Ach taip, matau, štai ten, su Torkvilu. Neišskiriamieji...

– Nepatinka man ta draugystė. Kas tarp jų gali būti bendra?

– Jaunasis Torkvilas, regis, susižavėjęs jūsų vyru. Visur sekioja paskui jį.

– Pastebėjau. Kažin kodėl?

– Jis visada kupinas keisčiausių idėjų, kuriomis nori

pasidalyti. Aš tai neturiu kantrybės jo klausytis, o be to, ir angliškai Torkvilas kalba prastai. O štai Tomas išklauso ir sugeba suprasti.

Šokis baigėsi. Priėjęs Endis Petersas pakvietė Hilari kito.

– Mačiau, kaip jūs kankinotės, – tarė jis. – Tikriausiai gerokai numindė kojas?

– O ne, buvau vikri!

– Matėte, kaip aš darbavausi?

– Kalbate apie Dženson?

– Taip. Turbūt galiu nesikuklindamas pasakyti, kad per tas penkiolika minučių man aiškiai pasisekė. Tos paprastutės, drovios, trumparegės mergytės atitinkamai apdorotos iš karto atsako į visus klausimus.

– Jūs tikrai sukūrėte įspūdį, kad tuoj pulsite prieš ją ant kelių.

– Šito ir siekiau. Jei tinkamai elgsimės, toji mergina, Olivija, gali būti labai naudinga. Ji čia viską žino. Pavyzdžiui, įvyks V.I.P.[2] susirinkimas. Suvažiuos mokslininkai, pareigūnai, vienas kitas turtingas rėmėjas.

– Endi... Manote, kad tai gali būti mūsų šansas?

– Ne, nemanau. Galvą guldau, tuo jie pasirūpins. Taigi tuščiai nepuoselėkite vilčių. Tačiau mums bus naudinga sužinoti, kaip vyksta tokie renginiai. O kitą kartą... Ką gi, tada gal kažko ir imsimės. Prisijaukinęs Dženson, galėsiu išpešti iš jos įvairiausios informacijos.

– O ką žino čia atvykstantys žmonės?

– Apie mus? Apie Organizaciją? Nieko. Bent jau taip atrodo. Jie tik apžiūrės aplinką, medicinos tyrimų laboratorijas... Šis kompleksas sąmoningai pastatytas kaip labirintas, kad joks atvykėlis negalėtų net nuspėti jo dydžio.

[2] V.I.P. (Very important person) – ypatingai svarbus asmuo. Terminas atsirado 1940–1945 m. ir iš pradžių buvo taikomas karališkosioms oro pajėgoms, – *vert. past.*

Spėju, jog esama kažkokių nuleidžiamų pertvarų, kurios atskiria mūsų teritoriją.

– Visa tai, regis, taip neįtikėtina.

– Žinau. Pusę čia praleisto laiko atrodo, kad sapnuoji. O vienas iš keisčiausių dalykų yra tai, kad niekada nepamatysi jokių vaikų. Ir ačiū Dievui, kad jų nėra! Jūs tik džiaukitės, Olivija, kad neturite vaikų.

Petersas staiga pajuto, kaip Hilari sustingo.

– Oi... atsiprašau... Turbūt pasakiau kažką ne taip.

Jis išvedė ją iš šokių aikštelės, ir jiedu prisėdo.

– Labai atsiprašau, – pakartojo jis. – Aš jus įžeidžiau, taip?

– Ne, nieko... Tai ne jūsų kaltė. Aš turėjau vaiką... Jis mirė. Štai ir viskas.

– Jūs turėjote vaiką? – nustebęs paklausė jis. – O aš maniau, kad jūs susituokusi su Betertonu tik pusę metų.

Olivija išraudo ir greitai atsakė:

– Taip, žinoma. Bet aš... jau buvau ištekėjusi. Su pirmuoju vyru išsiskyriau.

– Suprantu. Blogiausia, kad mes čia vienas apie kitą nieko nežinome. Todėl kartais ir leptelime, ko nereikia. Man kartais būna taip keista, kad ir apie jus nieko nežinau, Olivija.

– Kaip ir aš apie jus. Kur jūs augote, kokioje šeimoje...

– Augau griežtoje mokslo atmosferoje. Galima sakyti, maitinamas iš mėgintuvėlių. Daugiau niekas apie nieką ir negalvojo. Tačiau mūsų šeimoje vunderkindas buvau ne aš.

– O kas gi?

– Mano pusseserė. Ji buvo nepaprastai gabi, galėjo tapti antrąja madam Kiuri[3]. Galėjo atverti naujus mokslo horizontus.

---

[3] Marija Kiuri (Marie Curie, 1867–1934) – lenkų kilmės fizikė ir chemikė, Nobelio premijos laureatė, gyvenusi ir dirbusi Prancūzijoje, – *vert. past.*

– Kas gi jai atsitiko?

– Ją nužudė, – trumpai atsakė Endis.

Hilari pagalvojo, jog tai įvyko per karą.

– Jūs labai ją mylėjote? – atsargiai paklausė ji.

– Labiau už viską pasaulyje.

Staiga Petersas pašoko.

– Velniai nematė! Užtenka tų rūpesčių čia ir dabar! Verčiau pažvelkite į mūsų bičiulį norvegą. Visai iš veido išėjęs. Atrodo kaip išdrožtas iš medžio. Ir taip nuostabiai gunktelėjęs – sakytum, mietą prarijo.

– Tai vis dėl to, kad jis toks aukštas ir liesas.

– Ne toks jau aukštas. Maždaug mano ūgio – penkių pėdų vienuolikos colių ar šešių pėdų[4], bet ne daugiau.

– Ūgis – apgaulingas dalykas.

– Taip, kaip ir išvaizdos aprašas pase. Štai kad ir Eriksonas. Šešių pėdų ūgio, šviesiaplaukis, mėlynakis, pailgo veido, vidutinio dydžio nosies, niekuo neišsiskiriančių lūpų, prasčiokiškų manierų. Net jeigu pridėtume tai, ko nėra pase – pavyzdžiui, kad kalba taisyklingai, kruopščiai rinkdamas žodžius, – vis tiek nelabai įsivaizduotumėte, kaip iš tikrųjų atrodo Torkvilas... Olivija, kas jums?

– Nieko.

Klausydamasi Peterso, Hilari atidžiai stebėjo kitame salės gale Eriksoną ir staiga pagalvojo: juk visos šios ypatybės tinka Borisui Glidrui! Petersas beveik žodis į žodį pakartojo tai, ką buvo sakęs Džesopas. Gal kaip tik dėl to Torkvilas Eriksonas jai visada kėlė baimę? Ar tik nebus...

Staiga grįžtelėjusi į Petersą ji tarė:

– Tikiuosi, jis vis dėlto Eriksonas? Juk negali būti kažkas kitas?

Petersas apstulbęs pažvelgė į ją.

– Kažkas kitas? Kas gi?

---

[4] 179,9-182,9 cm, – *vert. past.*

– Norėjau pasakyti... Man pasirodė... Ar tik negalėjo jis atvykti čia apsimetęs Eriksonu?

Petersas pagalvojo.

– Nemanau... Kažin ar tai įmanoma. Jis turėjo būti mokslininkas... Ir apskritai, Eriksonas juk garsenybė.

– Bet neatrodo, kad kas nors iš čionykščių buvo jį sutikęs anksčiau. O be to, jis gali būti ir Eriksonas, ir dar kažkas.

– Norite pasakyti, kad Eriksonas gyvena dviveidį gyvenimą? Ką gi, manau, taip gali būti. Bet mažai tikėtina.

– Taip, – sutiko Hilari. – Taip, žinoma, sunku patikėti.

Iš tikrųjų vargu ar Eriksonas galėjo būti Borisas Glidras. Bet kodėl Olivija Beterton taip norėjo perspėti Tomą saugotis Boriso? Gal ji žinojo, kad Borisas keliauja į Organizaciją? O jeigu žmogus, atvykęs į Londoną ir pasivadinęs Borisu Glidru, iš tikrųjų buvo Torkvilas Eriksonas? Juk išvaizdos aprašymas atitinka. O atvykęs čia, nė per žingsnį nesitraukia nuo Tomo. Taip, nusprendė Hilari, Eriksonas pavojingas – sunku suprasti, ką slepia tos blyškios svajingos akys...

Ji suvirpėjo.

– Olivija, kas atsitiko? Kas jums yra?

– Nieko. Žiūrėkite, Direktoriaus pavaduotojas rengiasi kažką pasakyti.

Daktaras Nelsonas, užlipęs ant scenos, priėjo prie mikrofono ir iškėlė ranką, duodamas ženklą nutilti.

– Bičiuliai ir kolegos! Esate prašomi rytoj pasilikti atsarginiame priestate. Susirinkite vienuoliktą valandą. Nepaprastoji padėtis truks tik dvidešimt keturias valandas. Labai apgailestauju dėl nepatogumų. Skelbimai jau kabo stenduose.

Jis nusišypsojo ir nuėjo. Vėl užgrojo muzika.

– Einu pas Dženson, – tarė Petersas. – Štai ten, prie kolonos, ji taip nekantriai į mane žvilgčioja. Reikia sužinoti, koks tai „atsarginis priestatas“.

Jis nuskubėjo. Hilari susimąsčiusi prisėdo. Gal tai tik ji, kvailė, visko prisigalvoja? Torkvilas Eriksonas? Borisas Glidras?

IV

Žmonės susirinko didžiajame lektoriume. Kiekvieną šaukė pavarde. Paskui išrikiuotus į ilgą koloną nuvedė, kaip paprastai, koridorių labirintais. Hilari žengė greta Peterso. Ji žinojo, kad rankoje jis gniaužia mažučiuką kompasą. Taigi buvo galima nustatyti, kur link juos veda.

– Kol kas iš jo jokios naudos, – tyliai tarė jis. – Bet vėliau gal pravers...

Koridoriaus gale buvo durys ir, kol jas atrakino, jie akimirksniui stabtelėjo.

Petersas išsitraukė portsigarą, bet tuoj pat nugriaudėjo valdingas Van Heidemo balsas:

– Prašau nerūkyti! Juk buvo sakyta.

– Atleiskite, sere.

Petersas nuleido rankoje laikomą portsigarą. Paskui kolona vėl pajudėjo į priekį.

– Kaip kokios avys, – su panieka šnibžtelėjo Hilari.

– Nagi, pralinksmėkite, – tyliai ramino ją Petersas. – Be-e, be-e, bandoje – juoda avelė, pasiutusiai protinga...

Hilari dėkinga dvilktelėjo į jį ir nusišypsojo.

– Moterų miegamasis dešinėje, – pranešė mis Dženson ir nuvedė jas parodyta linkme.

Vyrai pasuko kairėn.

Miegamasis buvo didelis, itin švarus kambarys, primenantis ligoninės palatą. Ant langų kabėjo plastikinės

žaliuzės, palei sienas stovėjo lovos, o prie kiekvienos lovos buvo po užrakinamą spintelę.

– Čia nėra prabangos, bet rasite viską, ko reikia, – tarė mis Dženson. – Vonios kambarys dešinėje, o išėjusi pro tas duris pateksite į bendrą svetainę.

Kukliai apstatyta svetainė, kur visi vėl susirinko, priminė oro uosto laukiamąjį. Vienoje pusėje buvo baras ir stalai su užkandžiais, palei sieną – knygų lentynos.

Diena praslinko gan maloniai. Nedideliame nešiojamajame ekrane parodė du filmus.

Švietė dienos šviesos lempos – tuo tarsi buvo stengiamasi nuslėpti, kad svetainėje nėra langų. Vakarop užsižiebė kiti šviestuvai, sukurdami jaukią prieblandą.

– Gerai apgalvota, – tarė Petersas. – Visa tai padeda išvengti jausmo, kad esi gyvas užmūrytas tarp šių sienų.

„Kokie mes bejėgiai“, – pagalvojo Hilari. Kažkur, visai šalia, yra žmonės, atvykę iš išorinio pasaulio. Tačiau jokios vilties susisiekti su jais ir paprašyti pagalbos. Kaip visada šaltakraujiškai ir kruopščiai apskaičiuota kiekviena smulkmena.

Petersas sėdėjo greta mis Dženson. Hilari pasiūlė Marčisonams palošti bridžą. Tomas Betertonas atsisakė – esą jam sunku sutelkti dėmesį. Ketvirtuoju žaidėju tapo daktaras Baronas.

Keista, bet Hilari žaidimas patiko. Kai jie baigė trečią partiją, kurią laimėjo ji ir daktaras Baronas, buvo pusė vienuolikos.

– Smagu buvo, – tarė Hilari ir dirstelėjo į laikrodį. – Jau vėlu. Tikriausiai tie V.I.P. išsiskirstė – nejaugi sėdės čia per naktį?

– Net nežinau, – atsakė Simonas Marčisonas. – Manau, vienas ar du itin uolūs medikai pasiliks. Bet rytoj iki vidudienio vis tiek visi išsiskirstys.

– Tada mus ir išleis?

– Taip, maždaug. Tokie dalykai sugriauna rutiną.

– Betgi viskas puikiai suorganizuota, – paprieštaravo Bjanka.

Ji su Hilari atsistojo ir palinkėjo vyrams labos nakties. Hilari truputį pasitraukė, praleisdama Bjanką į blausiai apšviestą miegamąjį. Tuo metu kažkas netikėtai palietė jos ranką. Hilari grįžtelėjo it nukrėsta elektros ir išvydo šalia aukštą, tamsiaveidį tarną.

– *S'il vous plaît, Madame,*[5] jums reikia eiti.

– Eiti? Kur eiti?

– Prašyčiau sekti paskui mane.

Minutėlę ji stovėjo, nežinodama, ką daryti. Bjanka jau buvo nuėjusi į miegamąjį. Keli užsibuvę vakarotojai bendroje svetainėje šnekučiavosi tarpusavyje ir nekreipė į juos jokio dėmesio. Hilari vėl pajuto prisilietimą.

– Prašau sekti paskui mane, madam.

Žmogus paėjėjo kelis žingsnius ir atsigręžė, ragindamas ją. Hilari kiek dvejodama nusekė.

Ji pastebėjo, kad šis vyriškis apsirengęs kur kas prabangiau nei daugelis vietinių tarnų – jo rūbas buvo gausiai siuvinėtas auksu.

Išėję pro mažas dureles bendros svetainės kampe, jie vėl patraukė ilgais baltais koridoriais. Hilari abejojo, ar tai tas pats kelias, kuriuo juos atvedė į specialųjį priestatą, bet ką gali žinoti – koridoriai juk panašūs kaip du vandens lašai. Ji pamėgino paklausti savojo palydovo, tačiau šis tik nekantriai papurtė galvą ir nuskubėjo toliau.

Ir štai koridoriaus gale jis sustojo bei paspaudė mygtuką sienoje. Atsidarė mažyčio lifto durys. Tarnas davė ženklą įeiti, paskui įžengė pats, ir liftas šovė į viršų.

– Kur mane vežate? – sunerimusi paklausė Hilari.

Tamsios akys išdidžiai ir su priekaištu nužvelgė ją.

– Pas Poną, madam. Jums tai didelė garbė.

---

[5] Prašau, madam (pranc.)

– Norite pasakyti – pas Direktorių?

– Pas Poną.

Liftas sustojo. Tarnas atidarė duris ir mostelėjo jai išeiti. Jie nužingsniavo dar vienu koridoriumi, kol pagaliau atsidūrė prie kažkokių durų. Tarnas pasibeldė, ir jas iš vidaus atidarė dar vienas labai panašus tamsaus abejingo veido tipas, vilkintis baltu, auksu siuvinėtu drabužiu. Jis nuvedė Hilari per nedidelį prieškambarį, kuriame buvo patiestas raudonas kilimas. Tolimajame jo gale tarnas atitraukė užuolaidas, ir Hilari, įžengusi vidun, atsidūrė rytietiško stiliaus patalpoje. Žemos sofutės, kavos staliukai, ant sienų – vienas kitas dailus kilimėlis. Ant vienos iš žemųjų sofučių sėdėjo kažkokia žmogysta. Hilari iš netikėtumo suakmenėjo. Tas pats mažas, geltonodis, raukšlėtas senukas... Vis dar negalėdama patikėti, ji spoksojo į besišypsančias misterio Aristido akis.

– *Asseyez-vous, chère Madame,*[1] – pakvietė misteris Aristidas.

Jis pamojo paukščio koją primenančia ranka, ir Hilari kaip per sapną prisiartino bei atsisėdo priešais ant kitos žemos sofutės. Senis tylutėliai sukikeno.

– Nustebote? Ne to tikėjotės, ką?

– Tikrai ne to, – sutiko Hilari. – Aš net nepagalvojau... Net neįsivaizdavau...

Tačiau jos nuostaba jau ėmė atlėgti.

Atpažinus misterį Aristidą, nerealus sapnų pasaulis, kuriame ji gyveno pastarąsias savaites, staiga susiūbavo ir sudužo. Hilari suprato, jog Organizacija jai atrodė netikroviška dėl to, kad kaip tik tokia ji ir buvo – visai ne tai, kas siekiama parodyti. Štai kad ir *Herr* Direktorius su savo užburiančiomis kalbomis. Jis tik statytinis, kurio pagrindinis uždavinys – nuslėpti tiesą. O tiesa buvo čia, šiame slaptajame rytietiškame kambary – mažas senučiukas, kuris sėdi sau ir tyliai kikena. Vadinasi, visa ko centre – misteris Aristidas. Toks vaizdas įgijo naują prasmę – žiaurumas, praktiniai išskaičiavimai ir pilka kasdienybė.

– Dabar man aišku... – tarė Hilari. – Viskas... kas yra čia, priklauso jums, ar ne?

– Taip, madam.

– O Direktorius? Vadinamasis Direktorius?

– O, jis šaunuolis! – patenkintas atsakė misteris Aristidas. – Aš jam gerai moku. Paprastai jis praveda žmones įkvepiančius susirinkimus.

---

[1] Sėskitės, miela madam (pranc.)

Minutę kitą Aristidas susimąstęs rūkė. Hilari tylėjo.

– Štai rytietiški skanėstai, madam. Yra ir kitokių saldumynų, jei mėgstate. Vaišinkitės, – pasiūlė jis, ir vėl stojo tyla.

Po kurio laiko misteris Aristidas tęsė:

– Aš filantropas, madam. Ir, kaip žinote, turtingas. Vienas iš turtingiausių, o gal ir pats turtingiausias pasaulyje. Turėdamas tokį turtą, jaučiu pareigą tarnauti žmonijai. Šiame užkampy pastačiau raupsuotųjų koloniją, finansuoju plataus masto tyrimus, kaip gydyti šią ligą. Tam tikros jos atmainos išgydomos. Kitos lig šiol, deja, ne. Tačiau mes visą laiką dirbame ir gauname puikių rezultatų. Iš tikrųjų raupai ne tokie jau užkrečiami. Dvigubai greičiau galima užsikrėsti vėjaraupiais, šiltine ar maru. Ir vis dėlto, išgirdę „raupsuotųjų kolonija“, žmonės dreba ir bėga šalin. Tai keista, sena baimė, egzistavusi šimtmečius. Apie tai galite perskaityti net Biblijoje. Raupsuotųjų baimė. Todėl šią įstaigą ir įkūriau nuošaliai.

– Vien dėl to?

– Taip. Čia yra ir vėžio tyrimų skyrius, atliekamas svarbus darbas, tobulinant tuberkuliozės profilaktiką. Vyksta virusologiniai tyrimai – suprantama, tik gydymo tikslais... Apie jokį biologinį karą negali būti nė kalbos. Viskas daroma dėl žmonių, viskas teisėta – priešingu atveju, argi būčiau taip gerbiamas? Kartkartėmis, kaip štai šiandien, pasidomėti mūsų rezultatais čia atvyksta garsūs fizikai, chemikai bei chirurgai. Šis pastatas suprojektuotas taip, kad dalies jo nesimato net iš oro. Slapčiausios laboratorijos iškirstos tiesiog uolose. Taigi manęs niekas negali įtarti.

Jis šyptelėjo ir pakartojo tai, ką jau buvo sakęs:

– Matote, esu labai turtingas...

– Bet kodėl?.. Kodėl jūs taip linkęs į destrukciją? – paklausė Hilari.

– Aš anaiptol nesu linkęs į destrukciją, madam. Jūs neteisingai mane supratote.

– Tada... Tada aš tiesiog nesuvokiu.

– Aš – verslininkas, – paprastai atsakė misteris Aristidas. – Dar ir kolekcininkas. Kai turtas ima slėgti, lieka vienintelė paguoda – ką nors rinkti. Daug ką esu kolekcionavęs. Turiu geriausių Europoje paveikslų. Domėjausi keramika, filatelija... Mano pašto ženklų kolekcija – viena žinomiausių pasaulyje. Kai nusibosdavo viena, imdavausi ko nors kito. Aš jau senas, madam, ir nebe daug ką man liko rinkti. Laukia paskutinis darbas – dabar kolekcionuoju protus.

– Protus? – Hilari krūptelėjo.

Misteris Aristidas vos pastebimai linktelėjo galvą.

– Taip, tai be galo įdomu. Po truputį, madam, ketinu suburti čia visus pasaulio protus. Mano kolekcija – jauni mokslininkai. Daug žadantys, nemažai pasiekę. Vieną dieną vargo patyrusios pasaulio tautos atsitokės ir supras, kad jų mokslininkai – nukaršę seniai, o jaunieji pasaulio protai – visi gydytojai, chemikai, fizikai – priklauso man! Ir jeigu joms prireiks kokio nors mokslininko – sakysim, plastinės chirurgijos specialisto ar biologo, turės jį pirkti iš manęs!

– Norite pasakyti... – išplėtusi akis Hilari palinko į priekį. – Norite pasakyti, kad tai tiesiog milžiniška finansinė investicija.

Misteris Aristidas vėl nežymiai linktelėjo.

– Taip, – atsakė jis. – Suprantama. Priešingu atveju... visa tai neturėtų jokios prasmės, ar ne?

Hilari giliai atsiduso.

– Taip, – sutiko ji. – Būtent taip aš ir maniau...

– Suprantate, – kone atsiprašinėdamas tarė misteris Aristidas, – tai mano profesija. Aš – finansininkas.

– Norite pasakyti, kad tai visiškai nesusiję su politika?

Ir jūs nesiekiate užvaldyti pasaulio?

Jis protestuodamas sumojavo rankomis.

– Aš nenoriu būti Dievas! Esu tikintis žmogus. Visi diktatoriai serga šia liga – trokšta viešpatauti kaip dievai. Aš kol kas ja neužsikrėčiau.

Kiek pagalvojęs jis pridūrė:

– Taip gali nutikti... Taip, gali. Bet kol kas, ačiū Dievui, dar neatsitiko.

– Bet kaip jūs čia prisiviliojate tuos žmones?

– Aš perku juos, madam. Laisvoje rinkoje, kaip bet kurią kitą prekę. Kartais moku pinigus, bet dažniausiai jie užkimba už idėjinio masalo. Jaunuoliai – visada svajotojai, pilni idealų ir aukštų siekių. Pasitaiko pažeidusiųjų įstatymą – tokiems užtenka garantuoti saugumą.

– Dabar man aišku... – tarė Hilari. – Aišku tai, ko nesupratau per visą kelionę.

– Ši kelionė jums buvo tikra mįslė, tiesa?

– Taip. Ir labiausiai mane stebino skirtingi žmonių tikslai. Štai amerikietis Endis Petersas atrodė aiškiai kairiųjų pažiūrų žmogus. Eriksonas – fanatikas, jo idealas – antžmogis. Helga Nydheim – arogantiškiausia fašistė ir dar pagonė. O daktaras Baronas... – ji sudvejojo.

– Taip, jis atvyko dėl pinigų, – užbaigė Aristidas. – Daktaras Baronas – civilizuotas cinikas. Jis neturi iliuzijų, bet užtat nuoširdžiai myli savo darbą. Kad galėtų tęsti tyrinėjimus, jam reikėjo kalno pinigų...

Kiek patylėjęs Aristidas pridūrė:

– O jūs protinga, madam. Tai pastebėjau dar Fese.

Jis vėl tyliai sukikeno.

– Tiesa, jūs nežinote, madam, jog į Fesą aš atvykau tik tam, kad įsižiūrėčiau į jus... Tiksliau, liepiau jus atvežti, kad galėčiau pasižiūrėti.

– Suprantu... – tarstelėjo Hilari, įžvelgusi jo žodžiuose Rytų išmintį.

– Aš taip džiaugiuosi, kad čia atvykote. Supraskite – šiame užkampyje nedaug protingų žmonių, su kuriais galėčiau pasišnekučiuoti. Visi tie mokslininkai, tie biologai ir chemikai – nuobodybės. Savo srity gal ir genijai, bet kalbėti su jais nėra apie ką. Jų žmonos irgi neįdomios, – susimąstęs pridūrė jis. – Paprastai žmonų mes čia nekviečiame. Leidžiu joms atvykti dėl vienos vienintelės priežasties.

– Kokios?

– Tai reti atvejai, kai vyras negali tinkamai atlikti savo darbo, nes per daug ilgisi žmonos, – abejingai atsakė misteris Aristidas. – Atrodo, taip nutiko ir jūsiškiui, Tomui Betertonui. Pasaulyje išgarsėjęs kaip jaunas genialus mokslininkas, čia jis tapo nereikšminga vidutinybe. Taip, Betertonas mane nuvylė.

– Betgi to ir reikėjo tikėtis. Juk visi mokslininkai čia jaučiasi kaip kalėjime. Turbūt jie šitaip protestuoja. Bent jau iš pradžių.

– Taip, – sutiko misteris Aristidas. – Tai suprantama ir neišvengiama. Taip jau būna, kai uždarai paukščiuką į narvelį. Bet jeigu narvelis erdvus, jei yra visko, ko reikia, – žmona, grūdai, vanduo, šakelės, – visko, kas būtina gyventi, galiausiai paukštis užmiršta, kad buvo laisvas.

Hilari suvirpėjo.

– Jūs mane gąsdinate! Baisu net klausyti!

– Ilgainiui jūs daug ką suprasite, madam. Kai čia suvažiuoja skirtingų įsitikinimų mokslininkai, dūžta iliuzijos, kyla nepasitenkinimas... Bet galiausiai jie vis tiek tampa alaviniais kareivėliais.

– Esate tuo įsitikinęs?

– Šiame pasaulyje niekuo negali būti tikras. Tuo požiūriu jūs teisi. Tačiau devyniasdešimt penkiais procentais vis tiek esu įsitikinęs.

Hilari pasibaisėjusi dėbtelėjo į Aristidą.

– Siaubas! – sušuko ji. – Kažkokia robotų kolonija! Jūs pavertėte žmonijos protus robotais.

– Visiškai teisingai. Jūs apibūdinote labai tiksliai, madam.

– Ir iš šios kolonijos jūs vieną dieną ketinate pradėti tiekti mokslininkus tiems, kas daugiau mokės?

– Taip, bendras principas daugmaž toks, madam.

– Bet juk negalėsite išsiųsti mokslininką iš čia kaip kokį automatą.

– Kodėl ne?

– Juk vėl atsidūręs laisvėje jis gali nesutikti tarnauti naujajam darbdaviui. Laisvė yra laisvė.

– Ir vėlgi jūs teisi. Tačiau yra tam tikra... sakykim, aplinkybė.

– Aplinkybė? Ką jūs turite omeny?

– Ar esate girdėjusi apie leukotomiją, madam?

Hilari susiraukė.

– Tai kažkokia smegenų operacija?

– Taip. Iš pradžių ji buvo atliekama gydant depresiją. Aš kalbu jums ne medicininiais terminais, madam, o taip, kad suprastumėte. Po šios operacijos pacientas nebenori žudytis, jo nebekankina kaltės jausmas. Nelieka jokių rūpesčių, sąžinės graužaties, ir dažniausiai jis tampa itin paklusnus.

– Bet argi ji visada pavyksta?

– Anksčiau būdavo ir nesėkmių. Tačiau mes padarėme didžiulę pažangą, tyrinėdami šią sritį. Čia darbuojasi trys chirurgai – rusas, prancūzas ir austras. Persodindami audinius ir subtiliai manipuliuodami smegenimis, jie sugebėjo pasiekti tokį lygį, kai nuolankumas – garantuotas, o valią galima kontroliuoti be reikalo netrikdant tobulų proto funkcijų. Atrodo, jog mes veikiai sugebėsime visiškai valdyti žmogaus valią, nepažeisdami intelekto. Jie vykdys kiekvieną nurodymą!

– Bet juk tai kraupu! – sušuko Hilari. – Tiesiog kraupu!

– Ne, – ramiai pataisė ją Aristidas. – Paprasčiausiai naudinga. Tam tikra prasme tai net geradarystė. Mat pacientas bus laimingas, patenkintas, jo nekankins nuogąstavimai, nerimas ar ilgesys.

– Netikiu! – ryžtingai atkirto Hilari.

– Atleiskite, *chère Madame*, bet jūs paprasčiausiai nekompetentinga svarstyti tokius klausimus.

– Norėjau pasakyti, – patikslino Hilari, – jog netikiu, kad patenkintas, nuolankus gyvulys galės kūrybingai ir produktyviai dirbti.

Aristidas patraukė pečiais.

– Galbūt. Jūs protinga moteris. Gal jūsų žodžiuose ir yra tiesos. Laikas parodys. Nuolat vyksta bandymai.

– Bandymai! Su žmonėmis?

– Žinoma. Tai vienintelis praktiškas metodas.

– Bet... iš kur jūs gaunate tų žmonių?

– Visada yra nevykėlių, – atsakė Aristidas. – Tokių, kurie neprisitaiko prie čionykščio gyvenimo ar atsisako su mumis bendradarbiauti. Tai puiki medžiaga eksperimentams.

Hilari pirštai sugniaužė sofos pagalvėlę. Toks nežmoniškas šio besišypsančio geltonveidžio žiaurumas stingdė kraują. Viskas, ką jis kalbėjo, buvo taip protinga, taip logiška bei dalykiška ir todėl dar siaubingiau. Priešais ją buvo ne kliedintis pamišėlis, o žmogus, kuriam visi kiti – tik žaliava.

– Jūs tikite Dievą? – paklausė ji.

– Taip, žinoma, – kone įsižeidęs atsakė misteris Aristidas ir kilstelėjo antakius. – Juk sakiau – esu religingas. Dievas palaimino mane pinigais ir atvėrė neribotas galimybes, kartu suteikdamas didžiulę valdžią.

– Ar skaitote Bibliją?

– Suprantama, madam.

– Prisimenate, ką faraonui pasakė Mozė ir Aaronas? „Išleisk mano tautą“.[2]

Aristidas šyptelėjo.

– Vadinasi, aš – faraonas, o jūs – Mozė ir Aaronas viename asmeny? Juk tai norėjote pasakyti, madam? Išleisti visus šiuos žmones? O gal tik kokį vieną?

– Norėjau pasakyti – visus, – atsakė Hilari.

– Bet jūs puikiausiai žinote, *chère Madame*, jog tokie prašymai būtų tuščias laiko gaišinimas. Gal verčiau norėtumėte užtarti savo vyrą?

– Taip, kokia jums iš jo nauda! Juk tikriausiai jau tuo įsitikinote.

– Gal ir teisingai sakote, madam. Tomu Betertonu aš labai nusivyliau. Tikėjausi, kad jums esant šalia žmogus atsigaus – juk neabejotinai talentingas. Tai liudija ir jo reputacija Amerikoje. Tačiau jums atvykus beveik niekas nepasikeitė. Aišku, ne pats stebėjau – yra kam pranešti. Juk aplinkui dirba daug jo brolių mokslininkų, – Aristidas gūžtelėjo pečiais. – Darbuojasi jis sąžiningai, bet tai tik vidutinybė. Ne daugiau.

– Kai kurie paukščiai nelaisvėje negieda, – atkirto Hilari. – Galbūt yra ir mokslininkų, kurie tokiomis sąlygomis nesugeba kūrybiškai mąstyti. Turite pripažinti šią galimybę.

– Gal ir taip. Neneigiu.

– Tada nurašykite Tomą Betertoną kaip vieną iš savo nesėkmių. Leiskite jam grįžti, iš kur atvyko.

– Nieko nebus, madam. Aš dar nepasiruošęs paskelbti pasauliui apie savo įstaigą.

– Jis galėtų prisiekti, kad išsaugos paslaptį.

– Prisiekti tai prisiektų, bet savo žodžio netesėtų.

– Ištesėtų! Tikrai, tikrai, prižadu!

[2] Žr. Biblija, Senasis Testamentas, Išėjimo knyga 5, 1, – *vert. past.*

– Bet tai sakote jūs, jo žmona. Šiuo ątveju žmonos dievagojimasis nieko nereiškia. Nors, žinoma... – Aristidas atsilošė ir suglaudė savo geltonų pirštų galiukus. – Žinoma, jis galėtų čia kai ką palikti įkaitu ir tada tikrai laikytų liežuvį už dantų.

– Ką jūs turite omeny?

– Jus, madam... Tomas Betertonas išvyksta, o jūs liekate kaip įkaitė. Na, kaip – sutinkate?

Hilari žvelgė kažkur pro jį, į šešėlius. Misteris Aristidas nė nenutuokė, kokie vaizdiniai iškilo prieš jos akis. Štai ji ligoninės palatoje, sėdi prie mirštančiosios. Štai klausosi Džesopo, įsimena jo nurodymus. Ir jeigu dabar pasitaikė šansas Tomui Betertonui ištrūkti į laisvę, o jai pasilikti, argi tai ne geriausias būdas įvykdyti savo misiją? Mat ji žinojo (o misteris Aristidas – ne), kad nebus jokia įkaitė įprastine to žodžio prasme. Juk ji Tomui Betertonui nieko nereiškia. Jo mylima žmona jau mirusi.

Hilari ryžtingai pakėlė galvą ir pervėrė akimis mažąjį seneliuką ant sofos.

– Sutinku.

– O jūs drąsi, madam. Ištikima ir atsidavusi. Tai geros savybės. O visa kita... – jis šyptelėjo. – Apie tai pakalbėsime kitą kartą.

– O ne, ne! – staiga Hilari užsidengė rankomis veidą. Jos pečiai suvirpėjo. – Aš neiškęsiu! Neiškęsiu! Tai nežmoniška...

– Neimkite taip giliai į širdį, madam, – senio balsas buvo švelnus, kone raminantis. – Man buvo malonu šįvakar papasakoti jums savo tikslus bei siekius. Buvo įdomu stebėti, kaip tai paveiks nepasirengusį protą. Tokį, kaip jūsų – susitvardantį, sveiką ir inteligentišką. Jūs pasibaisėjote. Jums pasidarė šlykštu. Ir vis dėlto manau, jog šitaip sukrėsti jus buvo išmintinga. Iš pradžių jūs mano idėją atmetėte, paskui susimąstėte, o galiausiai ji jums pasirodys visai

normali, tarsi visada egzistavęs, įprastas dalykas.

– Niekada! – sušuko Hilari. – Šito niekada nebus! Niekada! Niekada!

– Ach, – tarstelėjo misteris Aristidas. – Štai ir pasireiškė aistra bei maištingumas, toks būdingas rusvaplaukėms. Mano antroji žmona irgi buvo rusvaplaukė, – mąsliai pridūrė jis. – Graži moteris, ir mylėjo mane. Keista, ar ne? Aš visada žavėjausi rusvaplaukėmis. Jūsų tokie gražūs plaukai. Patinka man jumyse ir dar kai kas – jūsų charakteris, drąsa, sugebėjimas savarankiškai mąstyti.

Jis atsiduso.

– Deja, šiandien moterys manęs beveik nebedomina. Čia yra dvi jaunos merginos, su kuriomis kartais pasilinksminu, bet pirmenybę teikiu intelektualiam bendravimui. Patikėkite, madam, jūsų draugija mane didžiai atgaivino.

– O jeigu viską, ką jūs man papasakojote, aš išklosiu... savo vyrui?

Misteris Aristidas atlaidžiai nusišypsojo.

– Nejaugi šitaip pasielgsite? Negaliu patikėti...

– Taip, nežinau... Aš... O, nežinau.

– Aha! Jūs protinga. Yra dalykų, kuriuos moterys turi pasilaikyti sau. Bet dabar jūs pavargusi ir susikrimtusi. Kartkartėmis, kai čia apsilankysiu, jus atves pas mane, ir mes pasikalbėsime įvairiausiomis temomis.

– Paleiskite mane iš čia... – Hilari ištiesė rankas į jį. – Leiskite man išvykti! Galbūt galiu važiuoti kartu su jumis? Prašau! Maldauju!

Tačiau misteris Aristidas švelniai papurtė galvą ir pažvelgė į ją atlaidžiai, bet su tam tikra panieka.

– Kalbate kaip mažas vaikas, – papriekaištavo jis. – Kaip aš galiu jus paleisti? Dar apskelbsite visam pasauliui, ką čia matėte!

– Prisiekiu – niekam nė žodžio! Patikėkite...

– Netikiu, – atkirto misteris Aristidas. – Būčiau pa-

skutinis kvailys, jei tikėčiau tokiais paistalais.

– Aš nebenoriu čia būti. Nenoriu sėdėti šiame kalėjime. Aš trokštu ištrūkti!

– Bet jūs turite vyrą. Juk savo noru atvažiavote pas jį.

– Aš nežinojau, kur pakliūsiu. Neturėjau nė menkiausio supratimo!

– Taip, – tarė misteris Aristidas, – neturėjote jokio supratimo. Bet patikėkite, šis pasaulis, į kurį atvykote, daug malonesnis už gyvenimą anapus geležinės uždangos. Čia yra viskas, ko reikia! Prabanga, nuostabus klimatas, įvairios pramogos...

Jis atsistojo ir švelniai patapšnojo Hilari per petį.

– Viskas bus gerai, – tvirtai pareiškė. – O taip, rusvaplaukė paukštytė apsipras savo narvelyje. Po metų dvejų būsite pati laimingiausia! Nors tada, – mąsliai pridūrė jis, – gal jau ir nebe tokia įdomi.

Devynioliktas skyrius

I

Naktį Hilari krūptelėjo ir pabudo. Pasirėmė ant alkūnių, įsiklausė.

– Tomai, girdi?

– Taip. Lėktuvas... Skrenda visai žemai. Bet kas iš to? Kartkartėmis čia praskrenda lėktuvai.

– Aš pagalvojau... – ji nebaigė sakinio.

Hilari nebegalėjo užmigti. Galvoje vis sukosi mintys apie tą keistą pokalbį su Aristidu. Šiam įnoringam seniui ji kažkuo patiko. Gal būtų galima tuo pasinaudoti? Gal pavyktų jį įkalbėti leisti jai keliauti drauge? Kai kitą kartą jiedu susitiks, ji paklausinės apie jo velionę rusvaplaukę žmoną. Šį senį vilioja ne kūno geismai. Jo gyslomis tekantis kraujas jau pernelyg šaltas. O be to, turi „jaunų merginų". Tačiau senis mėgsta leistis į prisiminimus, kalbėti apie praėjusius laikus...

Dėdė Džordžas, gyvenęs Čeltenheme...

Prisiminusi dėdę Džordžą, Hilari tamsoje šyptelėjo. Argi dėdė Džordžas ir milijonierius Aristidas iš tikrųjų labai skiriasi? Dėdė Džordžas turėjo šeimininkę – „tokią gražią, padorią moterį, ramaus būdo ir ne – visai ne seksualią. Tiesiog mielą, paprastą ir protingą". Bet koks šokas buvo visai šeimai, kai dėdė Džordžas ėmė ir vedė tą mielą, paprastą moteriškutę. Mat ji mokėjo išklausyti...

Ką Hilari pasakė Tomui? „Aš rasiu būdą iš čia ištrūkti?" Keista, jeigu tas būdas pasirodys esąs Aristidas.

II

– Telegrama! – pranešė Leblankas. – Pagaliau telegrama!

Ką tik įėjęs jo pasiuntinys pasisveikinęs padėjo priešais sulankstytą popieriaus lapą. Leblankas išlankstė ir susijaudinęs tarė:

– Tai vieno mūsų pažįstamo lakūno pranešimas. Jis apžiūrinėjo pasirinktą teritoriją ir, skrisdamas virš kalnų, pastebėjo žybsint. Signalas buvo perduotas Morzės abėcėle ir pakartotas du kartus. Štai jis.

Leblankas parodė Džesopui telegramą, kurioje buvo raidės: COGRAUPSL. Dvi paskutiniąsias raides jis apvedė pieštuku.

– „SL“ – tai mūsų kodas, reiškiantis „Nepatvirtinkite, kad gavote“.

– O „COG“, – pridūrė Džesopas, – tai mūsų atpažinimo signalas.

– Tikroji žinia yra likusios raidės, – Leblankas pabraukė „RAUP“ ir nieko nesuprasdamas įsispoksojo į jas.

– Raupsai? – spėjo Džesopas.

– O ką tai reiškia?

– Ar čia yra kokių nors raupsuotųjų gyvenviečių? Didelių arba mažų?

Leblankas išskleidė didelį žemėlapį ir bakstelėjo nuo nikotino pajuodusiu pirštu.

– Štai teritorija, virš kurios skraidė mūsų pilotas, – tarė jis. – Nagi, pažiūrėkime... Atrodo, prisiminiau.

Jis išėjo iš kabineto, bet tuoj pat grįžo.

– Iš tikrųjų, priekalnėse – beje, gūdžiausiame užkampy – yra garsus medicinos tyrimų centras, kurį įsteigė ir išlaiko gerai žinomi filantropai. Ten atliekami svarbūs raupų profilaktikos tyrimai. Yra maždaug dviejų šimtų raupsuotųjų kolonija. Be to, ieškoma vėžio gydymo būdų, veikia tuber-

kuliozės sanatorija. Ir jokio akių dūmimo. Ta įstaiga turi gerą vardą, ją globoja pats respublikos prezidentas.

– Taip... – tarė Džesopas. – Puikiai darbuojasi.

– Ten galima bet kada nuvažiuoti. Tais klausimais besidomintys medikai dažnai lankosi.

– Bet nepamato nieko, ką turėtų pamatyti! Ir kam? Nėra geresnės įtartinų darbelių priedangos, kaip didžiausio respektabilumo atmosfera.

– O gal tai tik keliaujančiųjų tarpinė stotelė, – spėjo Leblankas. – Kažką panašaus buvo suorganizavę vienas ar du Vidurio Europos gydytojai. Nedidelė grupelė žmonių, panaši į tą, kurios mes ieškome, galėjo pradingti ten kelioms savaitėms, o paskui tęsti kelionę.

– O man atrodo, tai kažkas daugiau, – tarė Džesopas. – Ko gero, Kelionės Pabaiga.

– Manote, kažkas reikšminga?

– Jau vien raupsuotųjų kolonija daug ką sako... Juk šiais laikais raupai jau gydomi namuose.

– Civilizuotose šalyse gal ir taip. Tik ne čia.

– Gal ir jūsų teisybė. Juk pats žodis „raupai“ vis dar asocijuojasi su viduramžiais, kai raupsuotieji turėjo vaikščioti su varpeliais, kad iš tolo perspėtų žmones trauktis iš kelio. Į raupsuotųjų koloniją žmones traukia ne tuščias smalsumas. Čia atvykstantieji, kaip sakėte, yra medikai, besidomintys tik šioje įstaigoje atliekamais tyrimais, ir galbūt socialiniai darbuotojai, nenustygstantys pranešti pasauliui, kokiomis sąlygomis čia gyvena raupsuotieji. Visa tai, žinoma, žavinga. Tačiau už šio filantropijos ir labdaros fasado gali slėptis bet kas. Beje, kam ta įstaiga priklauso? Kas tie geradariai, kurie ją įkūrė ir finansuoja?

– Tai nesunku patikrinti. Minutėlę...

Netrukus Leblankas grįžo su žinynu rankoje.

– Įstaiga privati. Priklauso keliems savininkams, iš kurių pagrindinis – Aristidas. Kaip žinoma, tai pasakiškai

turtingas žmogus, dosniai aukojantis labdarai. Jis įsteigė ligonines Paryžiuje ir Sevilijoje. Sprendžiant iš visų ketinimų bei siekių, tai jo verslas, kiti – tik bendradarbiai.

– Vadinasi, tai Aristido įstaiga. Ir būtent Aristidas buvo Fese, kai ten lankėsi Olivija Beterton.

– Aristidas! – supratęs užuominą džiūgavo Leblankas. – *Mais – c'est colossal!*[1]

– Taip.

– *C'est fantastique!*[2]

– Visiškai su jumis sutinku.

– *Enfin – c'est formidable!*[3]

– Neprieštarausiu.

– Ar jūs suprantate, kaip tai nuostabu? – Leblankas susijaudinęs purtė pirštą pašnekovui po nosimi. – Tas Aristidas visur įkišęs savo trigrašį. Jis valdo beveik visas sritis. Bankus, vyriausybę, pramonę, ginklų gamybą, transportą! Ir niekas jo nemato, niekas negirdi! Jis sėdi savo šiltame kambary Ispanijos pilyje, traukia dūmą, kartais pakeverzoja kelis žodžius ant popieriaus skiautės, numeta ant žemės. Sekretorė keturpėsčia pripuola, pakelia, ir po kelių dienų, žiūrėk, koks nors stambus Paryžiaus bankininkas paleidžia sau kulką į kaktą. Štai taip!

– Kaip jūs viską dramatizuojate, Leblankai! Bet tai nieko nuostabaus. Prezidentai ir ministrai skelbia svarbius pranešimus, bankininkai sėdi už savo prabangių stalų ir leidžia įmantrius potvarkius, tačiau už visos tos didybės bei svarbos kažkur slepiasi vargšas mažas žmogutis, kuris ir yra tikroji varomoji jėga. Todėl visai nesistebiu, kad už viso šito nematomo verslo stovi Aristidas – tiesą sakant, mes tai turėjome suprasti jau anksčiau. Visa tai tik stambaus masto komercinis plėšikavimas. Ir jokios politikos. Vienintelis

[1] Bet... Juk tai didinga! (pranc.)
[2] Tai fantastiška! (pranc.)
[3] Pagaliau... tai nuostabu! (pranc.)

klausimas, – pridūrė jis, – ką mums daryti?

Leblankas paniuro.

– Tikriausiai suprantate, kad nebus lengva. O jeigu mes klystame? Baisu net pagalvoti! Net jei esame teisūs, tai dar reikia įrodyti. O pradėjus tyrimą, jis gali būti nutrauktas įsakymu iš aukščiau, suprantate? Taip, bus sunku... Bet, – jis reikšmingai iškėlė savo šiurkštų smilių, – padarysim.

Dvidešimtas skyrius

Keturi automobiliai užlėkė kalnų taku ir sustojo priešais aukštus uolose įstatytus vartus. Pirmajame sėdėjo Prancūzijos ministras ir Amerikos ambasadorius, antrajame – anglų konsulas, parlamento narys ir policijos viršininkas. Trečiuoju važiavo du buvusios Karališkosios komisijos nariai bei du garsūs žurnalistai. Be to, šiuose trijuose automobiliuose keliavo ir būtina palyda. Ketvirtuoju riedėjo plačiajai visuomenei mažiau žinomi žmonės, tačiau pakankamai pasižymėję savo srityje. Tai buvo kapitonas Leblankas ir misteris Džesopas. Nepriekaištingai vilkintys vairuotojai atidarė automobilių dureles ir nusilenkę padėjo išlipti garbingiesiems svečiams.

– Reikia tikėtis, – baugščiai sumurmėjo ministras, – kontakto su ligoniais nebus.

Vienas iš palydovų suskubo raminti:

– *Pas du tout, M. le Ministre.*[1] Imtasi visų apsaugos priemonių. Apžiūrėsite tik per atstumą.

Pusamžis ministras, regis, nusiramino. Ambasadorius kažką postringavo apie tai, kad šiais laikais tokios ligos geriau ištyrinėtos ir gydomos.

Didieji vartai atsivėrė. Ant slenksčio stovėjo nedidelis būrelis žmonių, kurie svetingai nusilenkė. Tamsiaveidis kresnasis Direktorius, aukštas šviesiaplaukis Direktoriaus pavaduotojas, du garsūs gydytojai ir ne mažiau garsus chemikas. Įmantrūs ir ilgi sveikinimai nuskambėjo prancūziškai.

– O kur brangusis Aristidas? – pasiteiravo ministras.

---

[1] Tikrai ne, misteri ministre (pranc.)

– Nuoširdžiai tikiuosi, kad jis nesusirgo ir galės ištesėti savo pažadą – pasitikti mus.

– Misteris Aristidas vakar atskrido iš Ispanijos, – atsakė Direktoriaus pavaduotojas. – Jis jūsų jau laukia. Leiskite, jūsų ekscelencija... *M. le Ministre*, palydėti.

Atvykėliai nusekė paskui jį. *M. le Ministre*, kuris vis dar atrodė kiek išsigandęs, žvilgtelėjo į dešinę. Raupsuotieji buvo nuvaryti kuo toliau nuo grotų. Ministras lengviau atsikvėpė. Jo požiūris į raupus vis dar buvo viduramžiškas.

Aristidas priėmė svečius prabangioje moderniai apstatytoje svetainėje. Sveikinimams, komplimentams, prisistatymams, atrodė, nebus galo. Baltai vilkintys tamsiaodžiai tarnai su turbanais ant galvų atnešė gėrimų.

– Čia tiesiog nuostabu, sere, – tarė Aristidui vienas iš jaunesniųjų žurnalistų.

– Aš didžiuojuosi šiuo kompleksu, – atsakė pastarasis, Rytų papročiu prispausdamas ranką prie krūtinės. – Tai mano gulbės giesmė. Mano paskutinioji dovana žmonijai. Aš nieko dėl jos nepagailėjau.

– Tikra teisybė, – nuoširdžiai sutiko vienas iš gydytojų. – Tokia įstaiga – kiekvieno profesionalo svajonė. Valstijose mes šauniai darbuojamės, tačiau tai, ką pamačiau atvykęs čia... O, tam nėra palyginimo! Taip, sere, jūs pasiekėte nuostabių rezultatų!

Jo entuziazmas užkrėtė ir kitus.

– Turime būti jums be galo dėkingi – juk visa tai sukurta už nuosavus pinigus, – tarė ambasadorius ir mandagiai nusilenkė misteriui Aristidui.

– Viešpats mane gausiai laimino, – atsakė šis.

Susikūprinęs savo krėsle, jis priminė mažą geltoną rupūžę. Parlamento narys sušnibždėjo iškaršusiam ir priekurčiam Karališkosios komisijos nariui pastebėjęs itin įdomų paradoksą.

– Tas senas nedorėlis tikriausiai pražudė milijonus

žmonių ir susikrovė tiek pinigų, kad nebežino, ką su jais daryti. Štai todėl dalija į kairę ir į dešinę.

– Visgi neaišku, kiek pasiteisins tos didžiulės išlaidos, – atsakė senolis. – Daugelis didžiųjų žmonijos atradimų buvo padaryti paprasčiausia įranga.

– O dabar, – tarė Aristidas, kai visi komplimentai buvo išsakyti, o gėrimai išgerti, – man būtų didelė garbė pasiūlyti jums neįmantrių užkandžių. Daktaras Van Heidemas atliks šeimininko pareigas, nes aš pats laikausi dietos ir šiuo metu apskritai mažai valgau. Paskui galėsite apžiūrėti mūsų kompleksą.

Vedami genialiojo daktaro Van Heidemo, svečiai entuziastingai sugužėjo į valgomąjį. Dvi valandas skridę lėktuvu ir valandą kratęsi automobiliu, jie jautėsi gerokai pavargę. Patiekalai buvo gardūs, ypač juos gyrė ministras.

– Mes džiaugiamės savo kukliu komfortu, – kalbėjo Van Heidemas. – Du kartus per savaitę lėktuvu atgabenama šviežių vaisių bei daržovių, iš anksto užsisakome mėsos, vištienos, turim gilaus užšaldymo kamerų. Kūną turi maitinti mokslo ištekliai.

Prie valgių buvo patiekta geriausio vyno. Paskui atnešė turkiškos kavos. Pagaliau svečiams pasiūlė apžiūrėti pastatą. Ekskursija truko dvi valandas, buvo aprodyta kiekviena smulkmena. Ministras tiesiog džiūgavo, kai pagaliau viskas baigėsi. Nuo tviskančių laboratorijų, ilgų, baltų koridorių, kuriems, regis, nebus galo, ir informacijos lavinos svaigo galva.

Nors ministras didelio susidomėjimo nerodė, kai kurie kiti svečiai klausinėjo vienas per kitą, smalsavo, kokios personalo gyvenimo sąlygos, aiškinosi kitus dalykus. Daktaras Van Heidemas noriai rodė viską, ką tik buvo galima pamatyti. Leblankas ir Džesopas, čia atvykę kaip ministro ir britų konsulo palydovai, grįždami į svetainę šiek tiek atsiliko nuo kitų. Džesopas išsitraukė senovišką, garsiai

tiksintį laikrodį ir pasižiūrėjo, kiek valandų.

– Jokių pėdsakų. Jokių... – susierzinęs sumurmėjo Leblankas.

– Taip, nė menkiausio požymio.

– *Mon cher,* jeigu, kaip jūs sakote, mes išklydome iš kelio, tai bus katastrofa! Paaukota tiek laiko! Mano karjerai tai būtų galas...

– Dar ne viskas prarasta, – atsakė Džesopas. – Esu tikras, mūsų draugai čia.

– Betgi jokių pėdsakų...

– Žinoma, jokių. Jie gi neatidengs kortų. Tokiems oficialiems vizitams rengiamasi iš anksto.

– Tai kaip mes surinksime įrodymus? Juk be įrodymų niekas nė piršto nepajudins. O, jie baisūs skeptikai! Ministras, Amerikos ambasadorius, britų konsulas – visi vienbalsiai tvirtina, kad tokio žmogaus, kaip Aristidas, negalima įtarinėti.

– Nusiraminkite, Leblankai, nusiraminkite. Sakau, dar ne viskas prarasta.

Leblankas patraukė pečiais.

– Jūs – optimistas, mano drauge, – tarė jis, minutėlei nusigręžęs kažką pasakė nepriekaištingai apsirengusiam apskritaveidžiui jaunuoliui, vienam iš *entourage*[2], paskui vėl atsisuko į Džesopą ir įtariai paklausė: – Ko jūs šypsotės?

– O tie mokslo ištekliai – naujausia Geigerio skaitiklio versija.

– Aš – ne mokslininkas.

– Aš irgi, bet šis jautrus detektorius, reaguojantis į menkiausią radioaktyvumą, parodys, kur mūsų draugai. Šis kompleksas sąmoningai suprojektuotas kaip labirintas. Visi koridoriai ir patalpos tokie panašūs vieni į kitus, jog sunku susivokti, kur esi ar koks pastato suplanavimas. Dalies patalpų mums net nerodė.

[2] Aplinkinių (pranc.)

– Bet iš užfiksuoto radioaktyvumo spėjate, kad jos yra?

– Taip.

– Tai vėl tie madam perliukai?

– Būtent. Galima sakyti, mes vis dar žaidžiame Joniuką ir Grytutę.[3] Tačiau čia jau nebegalime tikėtis tokių akivaizdžių ir paprastų ženklų, kaip vėrinio karoliai ar fosforinė ranka. Jų nebeįmanoma pamatyti, tačiau juos galima pajusti... Pavyzdžiui, radiacijos detektoriumi.

– Bet, *mon Dieu*, Džesopai, nejaugi to užtenka?

– Turėtų, – atsakė Džesopas. – Baisiausia, jeigu... – jis nutilo.

– Norite pasakyti, kad šie žmonės gali nenorėti patikėti? – užbaigė mintį Leblankas. – Juk jie nenorėjo nuo pat pradžių. O, taip! Net britų konsulas labai atsargus. Jūsų šalies valdžia Aristidui už daug ką dėkinga. O kai dėl mūsiškės... – jis gūžtelėjo pečiais. – Žinau, jog įtikinti *M. le Ministre* bus be galo sunku.

– Mes negalime pasikliauti valdininkais ir diplomatais, – atkirto Džesopas. – Jų rankos surištos. Tiesa, teko juos įkalbėti atvykti čia, nes tik jie turi autoritetą. Tačiau aš tikiu kai kuo kitu.

– Ir kuo gi, mano drauge?

Paniurusį Džesopo veidą staiga nutvieskė šypsena.

– Su mumis – spauda, – atsakė jis. – Žurnalistai ištroškę naujienų. Jie neleis užgniaužti šio skandalo. Jie visada pasirengę patikėti bet kuo, kuo tik įmanoma patikėti. Yra ir dar vienas žmogus, kuriuo tikiu. Tai tas priekurtis senukas.

– A, žinau, apie ką kalbate. Tai tas, kuris, atrodo, jau viena koja kape.

– Taip, jis priekurtis, silpnas ir prastai mato. Tačiau

---

[3] Brolių Grimų pasaka, kurioje paklaidinti į mišką vedami vaikai išmėto baltus akmenėlius, kad rastų kelią namo, – *vert. past.*

šiam žmogui rūpi tiesa. Jis buvęs Aukščiausiojo Teismo teisėjas. Nors jis aklas, kurčias ir vos pastovi ant kojų, jo protas skvarbus kaip visada. Jis iš karto užuodžia nešvarų reikalą bei pastebi tą, kuris bijo dienos šviesos. Tas žmogus noriai išklausys visus įrodymus.

Pagaliau jie vėl įžengė į svetainę. Čia rado arbatos, užkandžių. Ministras pasveikino misterį Aristidą pompastiška kalba. Tarė žodį ir Amerikos ambasadorius. Tada ministras apsidairęs kiek nervingu balsu pareiškė:

– O dabar, džentelmenai, atėjo metas atsisveikinti su mūsų svetinguoju šeimininku. Pamatėme viską, ką galima pamatyti... – jis reikšmingai pabrėžė du paskutinius žodžius. – Kaip čia viskas nuostabu! Aukščiausios klasės gydymo įstaiga! Mes be galo dėkingi maloniajam šeimininkui už priėmimą ir norime pasveikinti su tokiais milžiniškais pasiekimais. Taigi sakome: „Viso geriausio“ ir išvykstame. Teisingai kalbu?

Šie žodžiai bei intonacija visiškai atitiko etiketo reikalavimus. Ir žvilgsnis, kuriuo ministras peržvelgė susirinkusiuosius, nereiškė nieko daugiau, kaip tik mandagumą. Tačiau iš tikrųjų jis prašyte prašė: „Matote, džentelmenai, šioje įstaigoje nėra nieko įtartina, nieko baisaus. Važiuokime iš čia ramia sąžine.“

Bet štai tylą sudrumstė ramus, mandagus misterio Džesopo balsas. Jis kreipėsi į ministrą angliškai, tačiau su visu prancūzišku manieringumu:

– Jums leidus, sere, norėčiau paprašyti mūsų mielojo šeimininko vienos malonės.

– O taip, žinoma... Misteri... e-e... misteri Džesopai, teisingai?

Džesopas oriai kreipėsi į daktarą Van Heidemą, demonstratyviai nežiūrėdamas į misterį Aristidą.

– Mes susitikome su daugybe jūsų darbuotojų, ir tai buvo nuostabu. Tačiau čia dirba ir senas mano draugas.

Norėčiau persimesti su juo žodeliu kitu. Gal prieš išvykstant būtų galima?

– Jūsų draugas? – nustebęs paklausė daktaras Van Heidemas.

– Netgi du draugai, – patikslino Džesopas. – Viena iš jų – moteris. Misis Beterton. Olivija Beterton. Atrodo, čia dirba jos vyras, Tomas Betertonas. Sutikdavau jį Harvele, o prieš tai gyveno Amerikoje. Labai norėčiau su jais pasikalbėti.

Daktaras Van Heidemas buvo puikiai įvaldęs mimikos meną. Iš pradžių jis mandagiai nustebęs išplėtė akis. Paskui truputį susiraukė.

– Betertonas... misis Beterton... Gaila, tačiau tokių žmonių čia nėra.

– Be to, čia dar dirba amerikietis Endrius Petersas, – atkakliai tęsė Džesopas. – Atrodo, chemikas. Tiesa, sere? – jis pagarbiai atsigręžė į Amerikos ambasadorių.

Ambasadorius buvo skvarbių mėlynų akių pusamžis įžvalgus vyriškis. Tvirto charakterio, puikus diplomatas. Jo ir Džesopo žvilgsniai susitiko. Diplomatui prireikė kone visos minutės apsispręsti, ką atsakyti.

– O taip, – pagaliau prabilo jis. – Teisingai. Endrius Petersas. Norėčiau jį pamatyti.

Mandagi Van Heidemo nuostaba vis augo. Džesopas slapčia žvilgtelėjo į Aristidą. Geltonas veideliūkštis buvo bejausmis – nei nuostabos, nei nerimo. Atrodė, jog Aristidui visiškai neįdomu, kas čia vyksta.

– Endrius Petersas? Ne... Tikriausiai, jūsų ekscelencija, kažką supainiojote. Žmogus tokia pavarde čia negyvena. Tiesą sakant, net nesu tokios girdėjęs.

– Bet Tomo Betertono pavardė jums žinoma, ar ne? – paklausė Džesopas.

Van Heidemas sekundę padvejojo. Jo galva vos pastebimai grįžtelėjo į krėsle sėdintį Aristidą, bet jis laiku susivaldė.

– Tomas Betertonas... – pakartojo Van Heidemas. – Taip, atrodo...

Vienas iš žurnalistų suskubo patraukti jį už liežuvio:

– Tomas Betertonas! O, tai buvo sensacija, kai jis prieš pusmetį dingo! Didžiausios antraštės visos Europos laikraščiuose. Visur naršė policija. Norite pasakyti, kad jis visą tą laiką lindėjo čia?

– Ne, – nukirto Van Heidemas. – Turbūt kažkas paskleidė neteisingą informaciją. Kažkoks piktas pokštas. Šiandien jūs matėte visus mūsų Organizacijos darbuotojus. Viską matėte!

– Manau, kad ne viską, – ramiai paprieštaravo Džesopas. – Yra dar vienas jaunuolis – Eriksonas. Ir daktaras Luisas Baronas, gal ir misis Kelvina Beiker.

– Ach, štai kas... – Van Heidemas, regis, lengviau atsiduso. – Tačiau visi jie žuvo Maroke, sudužus lėktuvui. Dabar kuo puikiausiai prisimenu. Bent jau Eriksonas ir daktaras Baronas tai tikrai. O, koks praradimas tai buvo Prancūzijai! Toks žmogus, kaip Luisas Baronas, nepakeičiamas.

Jis palingavo galvą.

– Apie misis Kelviną Beiker nieko nežinau, nors lyg ir prisimenu, jog tame lėktuve buvo kažkokia anglė ar amerikietė. Bet tai galėjo būti ir misis Beterton, apie kurią jūs kalbate. Taip, be galo liūdnas įvykis.

Jis klausiamai pažvelgė į Džesopą.

– Nesuprantu, mesjė, kodėl jūs nusprendėte, kad tie žmonės atvyko čia. Gal daktaras Baronas ir buvo užsiminęs, kad viešėdamas Šiaurės Afrikoje norėtų aplankyti mūsų įstaigą. Ko gero, tai ir sukėlė šį nesusipratimą.

– Vadinasi, sakote, kad aš klystu? – paklausė Džesopas. – Ir tvirtinate, kad čia nėra nė vieno iš tų žmonių?

– Kaip jie gali būti čia, gerbiamasis sere, jeigu visi žuvo lėktuvo katastrofoje? Juk buvo rasti jų kūnai.

– Kūnai buvo neatpažįstamai sudegę, – šiuos žodžius Džesopas ištarė lėtai ir reikšmingai.

Jam už nugaros pasigirdo šurmulys. Paskui kažkoks plonas balsiukas raiškiai ištarė:

– Jei teisingai supratau, jūs sakote, kad kūnai nebuvo atpažinti?

Laukdamas atsakymo, lordas Alverstokas palinko į priekį ir pridėjo ranką prie ausies. Iš po vešlių antakių į Džesopą įsmigo jo mažos, žvitrios akutės.

– Jokio oficialaus atpažinimo ir negalėjo būti, jūsų šviesybe, – atsakė Džesopas. – Ir aš turiu pagrindo manyti, kad tie žmonės nežuvo lėktuvo katastrofoje.

– Manyti? – su nepasitenkinimu šaižiai sugergždė lordas Alverstokas.

– Norėjau pasakyti, jog turiu įrodymų, kad jie gyvi.

– Įrodymų? Kokių įrodymų, misteri... e-e... Džesopai?

– Skrisdama iš Feso į Marakešą, misis Beterton buvo pasipuošusi dirbtinių perlų vėriniu, – atsakė Džesopas. – Vienas perlas rastas už pusės mylios nuo tos vietos, kur sudegė lėktuvas.

– O kodėl jūs manote, kad rastasis perlas yra būtent iš misis Beterton vėrinio?

– Mat visi to vėrinio perlai buvo pažymėti plika akimi nematomu ženklu, kurį galima pamatyti tik per stiprų didinamąjį stiklą.

– Kas gi juos šitaip pažymėjo?

– Tai padariau aš, jūsų šviesybe, dalyvaujant mano kolegai, mesjė Leblankui.

– Jūs?.. Jūs turėjote priežastį taip ypatingai paženklinti perlus?

– Taip, jūsų šviesybe. Aš tikėjausi, kad misis Beterton atves mane pas savo vyrą, Tomą Betertoną, kurio mes ieškome. Paskui, – tęsė Džesopas, – atsirado dar du perlai. Ir

abudu pakeliui nuo tos vietos, kur sudegė lėktuvas, iki šios įstaigos. Vietiniai gyventojai pasakojo matę šešis žmones, panašius į tuos, kurie neva žuvo katastrofoje. Vienas iš keliauninkų turėjo fosforu švytinčią pirštinę. Ją pastebėjo ant automobilio, vežusio žmones čia.

– Labai įdomu, – savo abejingu teisėjo balsu pareiškė lordas Alverstokas.

Misteris Aristidas pasimuistė didžiuliame krėsle ir sumirksėjo.

– O kur aptikti paskutiniai tų keliauninkų pėdsakai? – paklausė jis.

– Apleistame aerodrome, sere, – atsakė Džesopas ir nurodė tikslias koordinates.

– Bet juk tai šimtai mylių nuo čia! – sušuko misteris Aristidas. – Jeigu šie be galo įdomūs jūsų svarstymai teisingi ir dėl kažkokios priežasties nelaimingas atsitikimas buvo imituotas, tie keliauninkai tikriausiai iš to apleisto aerodromo išvyko nežinoma linkme. Kadangi ta vieta taip toli nuo mūsų įstaigos, nesuprantu, kuo jūs grindžiate savo įsitikinimą, kad tie žmonės yra čia. Kodėl jie turėtų būti pas mus?

– Mes turime svarbių įrodymų, sere. Vienas mūsų žvalgybinis lėktuvas pranešė mesjė Leblankui, kad tie, kurių ieškome, yra čia, raupsuotųjų kolonijoje.

– Keista... – tarė Aristidas. – Labai keista. Bet man atrodo, jog kažkas pasistengė jus suklaidinti. Minėtų žmonių čia nėra. – jis kalbėjo ramiai ir ryžtingai. – Ieškokite, jei norite, – jums niekas netrukdys.

– Abejoju, ar ką nors rasime, – atsakė Džesopas. – Jei apžiūrėsime tik paviršutiniškai. Žinau, nuo ko pradėti, – ryžtingai pridūrė.

– Tikrai? Ir nuo ko gi?

– Ketvirtuoju koridoriumi nuo antrosios laboratorijos reikia pasukti į kairę ir eiti iki galo.

Daktaras Van Heidemas staiga pasimuistė. Nuo stalo nukrito dvi taurės. Džesopas šypsodamasis pažvelgė į jį.

– Kaip matote, daktare, mes gerai informuoti.

– Absurdas! – sušuko Van Heidemas. – Visiška nesąmonė! Jūs norite pasakyti, kad mes čia laikome žmones prieš jų valią? Aš kategoriškai neigiu!

Susinepatoginęs ministras burbtelėjo:

– Atrodo, mes aklavietėje.

– Įdomi ta jūsų teorija, – ramiai tarė Aristidas. – Bet tik teorija.

Jis dirstelėjo į laikrodį.

– Prašau atleisti, džentelmenai, bet jums jau metas važiuoti. Iki oro uosto toli ir, jeigu lėktuvas dėl jūsų kaltės turės vėluoti, kils nepasitenkinimas.

Ir Leblankas, ir Džesopas suprato, kad priėjo liepto galą: Aristidas išmetė paskutinį kozirį – savo autoritetą. Pasipriešinti jo valiai niekas nedrįs. Jeigu jie imtų spyriotis, tai jau reikštų atvirą karą. Ministras buvo pasirengęs kapituliuoti. Policijos viršininkas norėjo tik viena – nesipykti su ministru. Amerikos ambasadorius nebuvo patenkintas, bet diplomatiniais sumetimais jis irgi prieštarauti nesiryžo. Britų konsulas buvo nusiteikęs palaikyti šių pastarųjų poziciją.

O žurnalistai... Aristidas pagalvojo ir apie žurnalistus. Kad ir kiek tai kainuotų, juos galima papirkti! O jeigu ne... Ką gi, yra ir kitų būdų.

Džesopas ir Leblankas vieninteliai žino tiesą. Dėl to nekyla jokių abejonių. Tačiau ką jie gali padaryti be valdžios palaikymo? Aristido žvilgsnis nuslydo tolyn ir sutiko šaltas, griežtas tokio pat seno, kaip jis pats, žmogaus akis. Šito, be abejo, nepapirksi. Bet, šiaip ar taip... Jo mintis nutraukė šaltakraujiškas, skardus, tarsi iš toli atklydęs balsiukas.

– Man atrodo, – pareiškė lordas Alverstokas, – neturėtume skubėti išvykti. Į tokį atvejį reikėtų pasigilinti.

Pareikšti sunkūs įtarimai, ir teisingumas reikalauja, kad būtų suteikta galimybė juos paneigti.

– Įrodinėti – jūsų pareiga, – atkirto Aristidas ir grakščiai mostelėjo į susirinkusiuosius. – O tokių absurdiškų kaltinimų neįmanoma įrodyti.

– Įmanoma.

Daktaras Van Heidemas nustebęs atsigręžė. Į priekį žengė vienas iš tarnų, marokietis. Tai buvo dailiai nuaugęs vyriškis, baltais siuvinėtais drabužiais, su baltu turbanu ant galvos, juodo spindinčio veido. Netekę žado visi sužiuro į jį – putnios juodaodžio lūpos kalbėjo taisyklinga anglų kalba.

– Įmanoma, – pakartojo jis. – Ir štai mano įrodymai. Šie džentelmenai neigia, jog Endrius Petersas, Torkvilas Eriksonas, misteris ir misis Betertonai bei daktaras Luisas Baronas yra čia. Tai melas. Jie visi čia, ir aš kalbu jų vardu.

Jis žingtelėjo prie Amerikos ambasadoriaus.

– Gal jums šiuo metu sunkoka mane atpažinti, sere, bet aš – Endrius Petersas.

Aristidas tyliai sušnypštė kaip gyvatė, atsilošė krėsle, ir jo veidas vėl suakmenėjo.

– Čia paslėptas visas pulkas žmonių, – tęsė Petersas. – Daktaras Švarcas iš Miuncheno, Helga Nydheim, anglų mokslininkai Džefriai ir Deividsonas, amerikietis Polas Veidas, italai Rikočetis ir Bjankas, dirba Marčisonas. Visi jie čia, šiame pastate, kurio pertvarų sistema tokia, jog plika akimi nepastebėsi. Uoloje įrengtas ištisas slaptų laboratorijų tinklas.

– O Dieve! – aiktelėjo Amerikos ambasadorius. Įdėmiai nužvelgęs didingo stoto afrikietį, jis pratrūko juokais. – Net dabar negalėčiau pasakyti, kad jus atpažinau!

– Viskas labai paprasta, sere: parafino injekcija pastorina lūpas, o paskui tereikia juodų dažų.

– Jeigu jūs tikrai Petersas, pasakykite savo FTB numerį.

– 813471, sere.

– Teisingai. O dabar savo tikrojo vardo ir pavardės inicialus.

– B.A.P.G., sere.

Ambasadorius linktelėjo.

– Tas žmogus tikrai Petersas, – patvirtino jis ir pažvelgė į ministrą.

Šis kiek padvejojo, atsikrenkštė ir paklausė:

– Jūs teigiate, kad žmonės čia laikomi prieš savo valią?

– Taip, jūsų ekscelencija. Dauguma mokslininkų čia laikomi prievarta.

– Tokiu atveju, – tarė ministras, – reikia pradėti tyrimą. Taip, taip, reikia pradėti tyrimą.

Ir jis pažvelgė į policijos viršininką. Šis žengė į priekį.

– Minutėlę! – Aristidas iškėlė ranką.

– Atrodo, – ramiai tarė jis, – jog kai kas piktnaudžiauja mano patiklumu.

Jo šaltas žvilgsnis nukrypo nuo Van Heidemo ir įsakmiai įsmigo į Direktorių.

– Man kol kas dar nevisiškai aišku, ką jūs sau leidote, džentelmenai, apimti entuziazmo dėl mokslo. Įkurdamas šią įstaigą, turėjau vienintelį tikslą – atlikti mokslinius tyrimus, nepritaikant jų praktiškai. Jei čia pateikti kaltinimai pagrįsti faktais, siūlyčiau jums, mesjė Direktoriau, tučtuojau parodyti tuos, kuriuos esą laikote neteisėtai.

– Bet, mesjė, tai neįmanoma. Aš... tai būtų...

– Bet kokie tokio pobūdžio eksperimentai turi būti nutraukti, – tarė Aristidas ir ramiai, dalykiškai apžvelgė svečius. – Kažin ar reikia jus įtikinėti, mesjė, kad jeigu čia ir vyksta kažkas neteisėta, aš niekuo dėtas.

Dėl šio žmogaus turto, valdžios ir įtakingumo Organizacijoje buvo laikomasi būtent tokio požiūrio. Misteris Aristidas, pasaulinio garso figūra, negalėjo turėti nieko bendra su šia afera. Ir vis dėlto, nors jam pavyks išlipti sausam iš balos, tai neabejotinai buvo pralaimėjimas. Žlunga jo tikslai, dūžta viltys sukurti smegenų bazę, kuri atneštų didžiulį pelną. Tačiau ši nesėkmė misterio Aristido nesugniuždė. Jo gyvenime taip jau buvo ne kartą. Jis į viską žvelgdavo filosofiškai ir ryždavosi naujoms avantiūroms.

– Aš nusiplaunu rankas, – padaręs rytietišką gestą pareiškė jis.

Policijos viršininkas subruzdo. Dabar iniciatyva buvo jo rankose, jis žinojo, ką turi daryti, ir buvo pasirengęs tučtuojau veikti pagal visus savo įgaliojimus.

– Prašyčiau netrukdyti, – tarė jis. – Mano pareiga – atlikti nuodugnų tyrimą.

Mirtinai išblyškęs Van Heidemas žengė į priekį.

– Jei malonėsite eiti su manimi, – prabilo jis, – aš parodysiu atsargines patalpas.

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

– Ach, jaučiuosi kaip prabudusi iš košmariško sapno, – atsiduso Hilari.

Ji ištiesė rankas aukštai virš galvos ir pasirąžė. Tą rytą atskridę lėktuvu, jie sėdėjo Tandžero viešbučio terasoje.

– Nejaugi visa tai buvo iš tikrųjų? Negaliu patikėti, – tęsė ji.

– Taip, buvo, – tarė Tomas Betertonas. – Ir visiškai sutinku su jumis, Olivija, – tikras košmaras. Ačiū Dievui, viskas baigėsi.

Perėjęs per terasą šalia prisėdo Džesopas.

– O kur Endis Petersas? – paklausė Hilari.

– Netrukus bus čia, – atsakė Džesopas. – Dar turi sutvarkyti vieną kitą reikalą.

– Vadinasi, Petersas buvo vienas iš jūsų žmonių? – paklausė Hilari. – Ir fosforinė ranka ant mašinos bei švininis portsigaras, skleidžiantis radiaciją – signalą lakūnams, – tai vis jo darbas? Niekada nebūčiau pagalvojusi...

– Taip, jūs visi buvote labai atsargūs, – tarė Džesopas. – Tiesa, jis dirba ne man. Atstovauja JAV.

– Kai sakėte, kad jeigu pasieksiu Tomą, būsiu saugi, jūs turėjote omeny Endį Petersą?

Džesopas linktelėjo galvą.

– Tikiuosi, nekaltinsite manęs, kad nesuteikiau jums taip trokštamo šanso užbaigti savo nuotykius, – apuokiškai pakreipęs galvą tarė Džesopas.

– Kaip tai užbaigti? – nesuprato Hilari.

– Na, kaip nors įdomiau nusižudyti...

– A, štai kas! – ji papurtė galvą. – Dabar tai atrodo lygiai

taip pat nerealu, kaip ir visa kita. Aš taip ilgai buvau Olivija Beterton, kad tiesiog keista vėl tapti Hilari Kreiven.

– O štai ir mano bičiulis Leblankas, – tarė Džesopas. – Einu, pasikalbėsiu su juo.

Kai jis nuėjo, Tomas Betertonas staiga sušnibždėjo:

– Gal galėtumėte dėl manęs padaryti dar kai ką, Olivija? Aš vis dar vadinu jus Olivija... Pripratau.

– Taip, žinoma. Ko jūs norėtumėte?

– Išlydėkite mane per terasą, paskui grįžkite ir pasakykite, kad aš nuėjau į savo kambarį pailsėti.

Hilari nustebusi pažvelgė į jį.

– O kam? Ką jūs sugalvojote...

– Aš noriu pabėgti, mieloji. Jeigu tik pavyks.

– Kur pabėgti?

– Bet kur.

– Tačiau kodėl?

– Nagi pagalvokite, mieloji. Kas čia per vieta? Tandžeras – keistas miestas, nepavaldus jokios šalies įstatymams.[1] Bet aš žinau, kas manęs laukia, jei kartu su kitais keliausiu į Gibraltarą. Mane iš karto areštuos.

Hilari sunerimusi pažvelgė į Betertoną. Besidžiaugdama, kad pavyko ištrūkti iš Organizacijos, ji buvo pamiršusi jo problemas.

– Bijote, kad teks atsakyti už paslapties išdavimą? Bet argi galite tikėtis išsisukti, Tomai? Ir kur jūs bėgsite?

– Jau sakiau. Bet kur.

– Argi tai įmanoma mūsų laikais? Juk reikia pinigų, ir šiaip kyla įvairiausių sunkumų.

Betertonas nusijuokė.

– Pinigų yra. Jie saugiai padėti, ir galiu bet kada paimti kita pavarde.

[1] Tandžeras – Šiaurės Maroko uostas vakarinėje Gibraltaro sąsiaurio pusėje, buvusios tarptautinės Tandžero zonos sostinė. Tandžero zona prijungta prie Maroko 1956 m., – *vert. past.*

– Tai gal jau pasiėmėte?

– Taip.

– Bet jus suseks!

– Vargu. Suprantate, Olivija, jų turimas mano išvaizdos aprašymas gerokai skiriasi nuo to, kaip atrodau dabar. Štai kodėl aš taip norėjau pasidaryti plastinę operaciją. Pabėgęs iš Anglijos, turėdamas banke pinigų, pakeitęs išvaizdą, aš esu saugus.

Hilari abejodama pažvelgė į jį.

– Klystate, – tarė ji. – Esu tikra, kad klystate. Kur kas geriau būtų grįžti į tėvynę ir atlikti bausmę. Juk ne karo metas. Manau, sėstumėte neilgam. Kas iš to, kad visą gyvenimą jus persekios?

– Jūs nesuprantate, – tarė Betertonas. – Jūs nieko nesuprantate. Eime! Negaiškime laiko.

– Bet kaip jūs ketinate pabėgti iš Tandžero?

– Kaip nors. Nesirūpinkite.

Hilari atsistojo ir nesuprasdama, kas vyksta, bei netekusi žado iš lėto nusekė paskui jį per terasą. Savo pažadą Džesopui ir velionei Olivijai Beterton ji įvykdė. Daugiau nebebuvo ką daryti. Nors keletą savaičių ji su Tomu Betertonu gyveno kartu, jiedu vis dėlto liko svetimi. Jų nesiejo jokia draugystė.

Terasos pakrašty, sienoje, buvo maži varteliai, pro kuriuos išėjus siauras vingiuotas takelis nuo kalno vedė į uostą.

– Spruksiu per čia, – tarė Betertonas. – Niekas nemato... Iki!

– Sėkmės jums, – lėtai ištarė Hilari.

Ji stovėjo ir žvelgė, kaip Betertonas pėdina iki vartelių, paspaudžia rankeną. Bet... Vartams prasidarius, jis staiga žingtelėjo atatupstas ir sustojo. Ten stovėjo trys vyrai. Vienas iš jų buvo Petersas. Du policininkai patraukė tiesiai prie Betertono ir kažkuris oficialiai tarė:

– Tomai Betertonai, štai jūsų arešto orderis. Būsite suimtas ir kalinamas čia, kol įvyks teismas.

Betertonas staigiai apsisuko norėdamas sprukti, bet kitas policininkas vikriai pastojo kelią. Tomas nervingai nusikvatojo.

– Gerai jau, gerai, – tarė jis. – Bet aš ne Tomas Betertonas!

Petersas įėjo pro vartus ir atsistojo šalia kitų dviejų.

– O taip, jūs – Tomas Betertonas, – tarė jis.

Betertonas vėl nusijuokė.

– Norite pasakyti, kad pastarąjį mėnesį gyvendami su manimi girdėjote kreipiantis į mane kaip į Tomą Betertoną, ir girdėjote, jog pats save vadinu šiuo vardu? Bet aš nesu Tomas Betertonas! Betertoną sutikau Paryžiuje, ir taip atsitiko, kad atsidūriau jo vietoje. Jei netikite, paklauskite šios damos, – jis parodė į Hilari. – Ji atvyko pas mane, dėdamasi mano žmona, ir aš ją priėmiau kaip žmoną. Juk taip?

Hilari linktelėjo galvą.

– Kadangi nesu Tomas Betertonas, aš negalėjau pažinti jo žmonos. Paskui turėjau sugalvoti kokį nors paaiškinimą, kuris ją tenkintų. Sakau jums teisybę.

– Tai štai kodėl jūs apsimetėte, kad mane pažinote! – sušuko Hilari. – Ir dar liepėte vaidinti, apsimetinėti!

Betertonas, kupinas pasitikėjimo savimi, nusišypsojo.

– Aš – ne Betertonas, – pakartojo jis. – Pažvelkite į bet kurią Betertono nuotrauką, ir suprasite, kad sakau tiesą.

– Aš mačiau Betertono nuotraukas, – tarė Petersas, ir dabar jo balsas buvo visiškai ne toks, kokį pažinojo Hilari, – griežtas, nepermaldaujamas. – Taip, jūsų neįmanoma atpažinti. Tačiau jūs vis tiek Tomas Betertonas, ir aš tai įrodysiu.

Jis staigiai sugriebė Betertoną ir nuplėšė nuo jo švarką.

– Jeigu jūs – Tomas Betertonas, ant dešinės alkūnės turi būti „Z“ formos randas, – tarė Petersas ir atsmaukęs marškinių rankovę sulenkė Betertono ranką.

– Štai! – triumfuodamas sušuko jis. – Šį Tomo Betertono randą matė du amerikiečiai laborantai. Jie ir paliudys teisme. O apie tai man laiške papasakojo Elza.

– Elza? – Betertonas išpūtė akis ir ėmė nervingai drebėti. – Elza? Ką jūs žinote apie Elzą?

– O kodėl neklausiate, kuo esate kaltinamas?

Policijos pareigūnas priėjo dar arčiau.

– Tomas Betertonas kaltinamas žmogžudyste. Jūs esate kaltinamas savo žmonos Elzos Beterton nužudymu.

Dvidešimt antras skyrius

– Aš labai apgailestauju, Olivija. Patikėkite, man labai gaila jūsų. Tik dėl jūsų aš suteikiau jam dar vieną šansą. Esu jums sakęs, kad čia, Organizacijoje, jam bus saugiau. Ir vis dėlto apkeliavau pusę pasaulio, ieškodamas Betertono. Ieškodamas dėl to, ką jis padarė Elzai.

– Nesuprantu. Nieko nesuprantu. Kas jūs?

– Maniau, kad jau žinote. Aš – Borisas Andrejus Pavlovas Glidras, Elzos pusbrolis. Iš Lenkijos buvau atsiųstas baigti mokslus viename Amerikos universitete. Kai Europoje prasidėjo suirutė, mano dėdė nusprendė, jog bus saugiau, jei gausiu Amerikos pilietybę. Taip tapau Endriumi Petersu. Paskui, prasidėjus karui, grįžau į Europą. Dalyvavau pasipriešinimo judėjime. Man pavyko dėdę ir Elzą atsivežti į Ameriką. Elza... bet apie ją aš jau pasakojau. Ji buvo viena iš talentingiausių mūsų amžiaus mokslininkių. Tai Elza atrado ZE skilimą. Betertonas, jaunas kanadietis, padėjo Manheimui daryti bandymus. Savo darbą jis išmanė, bet nieko daugiau. Jis sąmoningai rėžė sparną aplink Elzą ir pagaliau vedė ją, kada dalyvautų jos moksliniame darbe. Kai jos eksperimentai ėjo į pabaigą, ir Betertonas suprato, koks didžiulis atradimas bus ZE skilimas, jis paprasčiausiai ją nunuodijo.

– O ne, ne!

– Taip. Tokie įtarimai kilo jau tuo metu. Betertonas dėjosi palūžęs, vėl pasinėrė į savo darbą ir po kurio laiko paskelbė atradęs ZE skilimą. Taip gavo visa, ko troško, – garbę, pripažinimą. Po to Betertonas nusprendė išvykti į Angliją. Apsistojo Harvele ir ten dirbo. Aš po karo dar

kurį laiką gyvenau Europoje. Kadangi gerai mokėjau vokiečių, rusų ir lenkų kalbas, galėjau ten būti itin naudingas. Laiškas, kurį Elza parašė prieš mirtį, man sukėlė nerimą. Kažkokia paslaptinga, dar negirdėta buvo ją kamavusi liga. Kai pagaliau grįžau į Ameriką, pradėjau tyrimą. Visų smulkmenų nepasakosiu, pasakysiu tik tiek – mano įtarimai pasitvirtino. Aš gavau leidimą ekshumuoti Elzos kūną. Tuo metu apygardos prokuroru dirbo geras Betertono bičiulis. Jis kaip tik rengėsi į kelionę po Europą ir, manau, susitiko su Betertonu bei užsiminė apie ekshumaciją. Betertonas suprato, kuo tai kvepia. Ko gero, jam jau lipo ant kulnų mūsų bendro pažįstamo, misterio Aristido, agentai. Kad išvengtų arešto ir bausmės už žmogžudystę, liko vienintelė išeitis. Jis sutiko su visomis sąlygomis ir reikalavo tik viena – kad būtų visiškai pakeista jo išorė. O iš tikrųjų Betertonas atsidūrė tikrų tikriausiame kalėjime. Jam ir čia iškilo pavojus – juk jis nesugebėjo dirbti produktyviai, tai yra daryti mokslinių atradimų. Jis niekada nebuvo genijus.

– Tai jūs jį sekėte?

– Taip. Kai visi laikraščiai prapliupo sensacija – dingo mokslininkas Tomas Betertonas, aš atvykau į Angliją. Tuo metu vienam puikiam mokslininkui, mano draugui, kažkokia misis Spaider, dirbusi JTO[1], šį bei tą pasiūlė. Sužinojau, kad ji buvo susitikusi ir su Betertonu. Aš radau būdą, kaip su ja susipažinti, dėjausi esąs kairiųjų pažiūrų ir tikriausiai gerokai pervertinau savo mokslinius sugebėjimus. Suprantate, aš nujaučiau, kad Betertonas už geležinės uždangos, kur jo niekas negali rasti. Ką gi, jeigu jo nepasieks niekas kitas, tai nusprendžiau padaryti aš, – Petersas liūdnai šyptelėjo. – Elza buvo puiki mokslininkė ir graži, švelni moteris. Ją nužudė bei apiplėšė žmogus, kurį ji mylėjo ir kuriuo pasitikėjo. Jei būčiau galėjęs, būčiau pasmaugęs Betertoną savo rankomis.

[1] Jungtinių Tautų Organizacija, – *vert. past.*

– Suprantu, – tarė Hilari. – O, dabar aš suprantu.

– Vos atvykęs į Angliją, aš jums parašiau, – tęsė Petersas. – Išdėsčiau faktus ir, žinoma, pasirašiau lenkiška pavarde.

Jis pažvelgė į Hilari.

– Jūs turbūt nepatikėjote. Atsakymo taip ir nesulaukiau, – Petersas gūžtelėjo pečiais. – Teko kreiptis į tarptautinę policiją. Iš pradžių vaidinau lenkų karininką – nerangų, pabrėžtinai oficialų užsienietį. Tada atrodžiau įtartinas bemaž kiekvienam. Bet pagaliau mudu su Džesopu radome bendrą kalbą.

Jis patylėjo.

– Šįryt mano paieškos baigėsi. Betertonas bus perduotas Amerikai ir stos prieš teismą. Net jeigu jį išteisins, daugiau nebeturėsiu ką pasakyti, – ir niūriai pridūrė: – Bet šįsyk jis neišsisuks. Pernelyg svarūs įkalčiai.

Petersas nutilo ir įsižiūrėjo į jūros link besidriekiančius saulės užlietus sodus.

– Bet atsitiko tai, ko nenumačiau, – pagaliau prabilo jis. – Atvykote jūs... Sutikau jus ir pamilau. O, tai buvo tikra kančia, Olivija. Patikėkite. Skaudu tai sakyti, bet... aš esu tas žmogus, kuris pasiuntė jūsų vyrą į elektros kėdę. Ir nieko čia nebepadarysi. Tokio dalyko jūs niekada negalėsite užmiršti, net jeigu ir atleisite.

Jis atsistojo.

– Ką gi, norėjau, kad viską išgirstumėte iš mano lūpų. Štai ir viskas. Sudie.

Jis staigiai nusisuko. Hilari ištiesė ranką.

– Palaukit! – sušuko ji. – Palaukit! Jūs ne viską žinote. Aš nesu Betertono žmona! Jo žmona, Olivija Beterton, mirė Kasablankoje. Tai Džesopas įkalbėjo mane atvykti čia, prisidengus jos pavarde.

Petersas atsigręžė ir apstulbęs pažvelgė į Hilari.

– Tai jūs ne Olivija Beterton?

– Ne.

– O Dieve! – sušuko Endis Petersas. – Dieve mano!

Jis sunkiai klestelėjo ant krėslo šalia jos.

– Olivija... – suvapėjo. – Mano mieloji Olivija.

– Nevadinkite manęs Olivija. Mano vardas Hilari. Hilari Kreiven.

– Hilari? – perklausė Petersas. – Teks priprasti.

Jis uždėjo delną ant jos rankos.

Kitame terasos gale Džesopas, aptarinėjęs su Leblanku įvairius susidariusios situacijos sunkumus, vidury sakinio nutilo.

– Ką jūs pasakėte? – išsiblaškęs paklausė jis.

– Aš pasakiau, *mon cher*, jog abejoju, ar mums pavyks iškelti bylą tam galvijui Aristidui.

– O, taip! Tokie Aristidai visuomet laimi. Visada išbrenda sausi iš vandens. Tačiau teks atsisveikinti su kalnu pinigų, ir jam tai nepatiks. Tačiau net Aristidas nėra amžinas. Sprendžiant iš to, kaip jis atrodo, neilgai trukus seniui prisieis stoti prieš Aukščiausiojo teismą...

– Kas jus taip sudomino, mano drauge?

– Štai tiedu, – atsakė Džesopas. – Aš išsiunčiau Hilari Kreiven į kelionę nežinoma linkme, bet atrodo, kad ji baigėsi visiškai įprastai.

Leblankas minutėlę spoksojo į pašnekovą nustebęs, paskui sušuko:

– Ach, taip! Tas jūsų Šekspyras...

– Jūs, prancūzai, puikiai apsiskaitę, – nusišypsojo Džesopas.

Turtingojo tėčio kolekcija

Turtingojo tėčio

investavimo
VADOVAS

Į ką investuoja turtuoliai ir ko nežino vargšai ir vidutinioji klasė

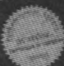
Robertas T. Kijosakis ir Šeron L. Lechter

• Išeik į pensiją jaunas, išeik į pensiją turtingas

Kaip greitai praturtėti ir išlikti turtingam visą gyvenimą!

Robertas T. Kijosakis ir Šeron L. Lechter

TURTINGASIS TĖTIS

TURTINGAS VAIKAS – protingas vaikas

Duokite savo vaikui gerus finansinius pradmenis

Robertas T. KIJOSAKIS ir Šeron L. LECHTER

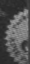

DU TĖČIAI – TURTINGAS ir vargšas.

PAAUGLIAMS

Pinigų paslaptys, kurių nesužinosi mokykloje

Robert T. KIYOSAKI

DU TĖČIAI – TURTINGAS ir vargšas

Ko turtingieji moko savo vaikus ir ko nežino vargšai!

Robertas T. KIJOSAKIS ir Šeron L. LECHTER

PINIGŲ SRAUTO
KVADRANTAS

Turtingojo tėčio vadovas, kaip pasiekti finansinę laisvę

Robert T. Kiyosaki ir Sharon L. Lechter

Turtingojo tėčio

VADOVAS, KAIP TAPTI TURTINGAM **neatsisakant kreditinių kortelių**

gera skola

Paverskite **blogą skolą**

Robert T. Kiyosaki
Sharon L. Lechter

Christie, Agatha
Nežinoma linkme : [romanas] / Agata Kristi ; [iš anglų kalbos vertė Jolanta Kriūnienė]. – Vilnius : Sirokas Publishing, 2007. 224 p. (Agatos Kristi kolekcija, ISSN 1822-7376 ; 39)
Virš. aut.: Agatha Christie
ISBN 978-9955-740-05-6

Kai be pėdsakų dingsta keletas garsių mokslininkų, žvalgyba sunerimsta. Gal jie pagrobti? Šantažuojami? Agituojami?

Ir štai viena moteris, atrodo, turi raktą į šią mįslę. Deja, po lėktuvo katastrofos ji nuo sužeidimų merdėja.

O tuo metu Kasablankos viešbučio numeryje Hilari Kreiven rengiasi savižudybei. Tačiau šiam žingsniui sutrukdo žmogus, kuris pasiūlo kur kas labiau jaudinantį būdą nusižudyti...

UDK 820-3

Iš anglų kalbos vertė
Jolanta Kriūnienė

Kalbos redaktorė
Giedrė Barkauskienė

Dizaineris
Tomas Liutkevičius

Tiražas 5050 egz.
2007-07-04. 7,84 leidyb. apsk. l.
Išleido UAB „SIROKAS PUBLISHING“
sirokas@takas.lt, www.knyguprekyba.lt

Spausdino „Mažoji poligrafija“,
Vokiečių g. 187, Kaunas

Per 56 kūrybinės veiklos metus Agata Kristi parašė 79 detektyvinius romanus ir trumpų apsakymų rinkinius, 19 pjesių ir 6 romanus, pasirašytus Marijos Vestmekot (Mary Westmacott) vardu. Paskutinysis romanas „Mieganti žmogžudystė", kuriame nusikaltimą narplioja mis Marpl, pasirodė 1976 metais. Agata Kristi gimė 1890 metais Devono grafystėje, Torkyje, Frederiko ir Klarisos Milerių šeimoje. Pirmasis Agatos vyras buvo Arčibaldas Kristis. Vėliau rašytoja ištekėjo už archeologo Makso Melouno (Max Mallowan). 1971 metais Agata Kristi apdovanota Britų imperijos ordinu. Mirė 1976 metų sausio 12 dieną.

Nežinoma linkme

Kai be pėdsakų dingsta keletas garsių mokslininkų, žvalgyba sunerimsta. Gal jie pagrobti? Šantažuojami? Agituojami?
Ir štai viena moteris, atrodo, turi raktą į šią mįslę. Deja, po lėktuvo katastrofos ji nuo sužeidimų merdėja.
O tuo metu Kasablankos viešbučio numeryje Hilari Kreiven rengiasi savižudybei. Tačiau šiam žingsniui sutrukdo žmogus, kuris pasiūlo kur kas labiau jaudinantį būdą nusižudyti...

„Agatha Christie vietoj detektyvo pateikia vieną iš nedaugelio savo trilerių, įrodydama, jog puikiausiai sugeba sukurti ir viena, ir kita."
Sunday Times

Agatha Christie